

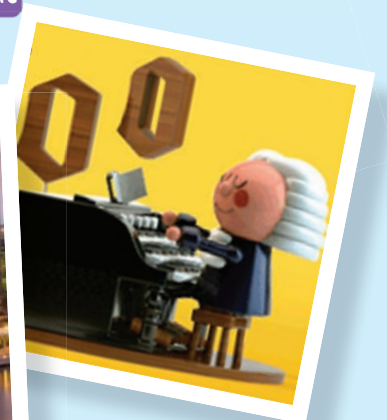
Művészet

7.
OSZTÁLY

A művészet a kultúra terében

A művészet és a média

Ljudmila Maszol, Olena Kalinicsenko

Művészet

Integrált képzési tankönyv az általános magyar
tannyelvű középfokú oktatás intézmények
7. osztálya számára

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma ajánlásával

Київ
Видавничий дім «Освіта»
2024

УДК 741.02*кл7(075.2)

М31

Перекладено за виданням:

Масол Л. М. Мистецтво : підруч. інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти / Л. М. Масол, О. В. Калініченко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2024. — 272 с. : іл.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2024 № 124)

Підручник розроблено за модельною навчальною програмою
«Мистецтво. 7–9 класи» (інтегрований курс)
для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.)

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Jelölések

- — ismerkedem a művészettel
- — énekelek egy dalt
- — készítek egy kompozíciót
- — zenét hallgatok
- — filmet nézünk

Rubrikák

Művészi kincsesláda

Virtuális kirándulás

Arcképcsarnok

Vizuális ismeretek

Művészeti tanácsok

Kreatív szakmák titkai

Szia! Emlékszel rám? Én a MedArt robot vagyok. Az előző tanévekben találkoztunk. És idén is együtt utazunk a művészet ösvényein az **Artnavigator** segítségével. Hallgathatsz zenét , részleteket nézhatsz meg filmekből és rajzfilmekből , elmerülhetsz az opera, a balett és a musical világában, részt vehetsz híres előadók és világhírű DJ-k koncertjein, virtuális kiránduláson vehetsz részt híres múzeumokban, megtekintheted ukrán és külföldi festőművészek alkotásait, megismerkedhetsz a dalok kottáival, rengeteg új, hasznos művészeti ismeretre tehetsz szert és még sok másra. Akkor induljunk!

<http://inform1.yakistosviti.com.ua/mystetstvo/7-klas>
<https://vse.ee/caoo>

Масол Л. М.

М31 Мистецтво : підруч. інтегр. курсу для 7 кл. з навч. угорською мовою закл. заг. сер. осв. / Л. М. Масол, О. В. Калініченко ; пер. І. Ф. Молнар. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2024. — 272 с. : іл.

ISBN 978-966-983-528-4 (угорськ.)

УДК 741.02*кл7(075.2)

- © Масол Л. М., Калініченко О. В., 2023
- © Калініченко О. В., Садова В. В., художнє оформлення, 2023
- © Видавничий дім «Освіта», 2024
- © Молнар І. Ф., переклад угорською мовою, 2024

ISBN 978-966-983-528-4 (угорськ.)
ISBN 978-966-983-475-1 (укр.)

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика М. Вербицького

Вірші П. Чубинського

Урочисто

Ще не вмер-ла Ук-раї-ни і сла-ва, і во-ля
ще нам, брат-тя мо-лоді-ї, у-сміх-неть-ся до-ля.
Зги-нуть на-ші во-ріжень-ки, як ро-са на сон-ці.
За-па-ну-єм і ми, брат-тя, у сво-їй сто-рон-ці.
Ду-шу й ті-ло ми по-ло-жим за на-шу сво-бо-ду,
і по-ка-жем, що ми, брат-тя, ко-заць-ко-го ро-ду.

Ukrajna zenei szimbólumai

- ? *Hazánk milyen zenei szimbólumait ismered? Milyen ukrán dalokat hallgattál a vakáció idején? Melyiket tudnád elénekelni?*
 Emlékezz vissza, mit tudsz Ukrajna Állami Himnuszának történetéről, szerzőiről.

Oszip Kurilasz.
Mikola Liszenko portréja

Égyes zeneművek tartalmuk és érzéseik mélysége, a nép törekvéseinek való megfelelése miatt válnak a nemzet zenei szimbólumává. Az ország fő zenei szimbóluma a Himnusz. Hazafias tartalma miatt Mikola Liszenko „Ima Ukrajnáért” című művét Ukrajna nemzeti zenei jelképének is tartják. Az eredetileg «Боже великий, єдиний» (Gyermek himnusz) elnevezésű dal a 19. század végén született, és gyermekek számára írták, olvasható a szerzők előszavában.

🎧 *Zene: Mikola Liszenko, vers: O. Koniszko «Боже великий, єдиний».*

- ? *Mi jellemzi a mű zenéjét? Átérezed felemelő jellegét? Gondold át, miért tekintik ezt a művet az ukrán nép szellemisége zenei szimbólumának.*

Az ukránok zenei szimbólumai közé tartoznak a népdalok, amelyek dallamai kifejezőképességükről és érzelmességükről ismertek világszerte. Ez az ukrán nép felbecsülhetetlen értéke, történelmének és kultúrájának kifejezője.

Az ukrán dalok műfajukat és az emberre gyakorolt hatásukat tekintve változatosak: a líraiak megnyugtatók, a humorosak — mulattatnak, a történelmi tematikájú dalok hősiességük függetlenségük harca szólítanak fel.

? *Idézd fel és nevezd meg az ukrán népdalok műfajait, csoportjait. Alkoss belőlük szófelhőt.*

Az UNESCO világörökségében, amely magában foglalja az emberiség kulturális értékeit, különböző országok népdalgyűjteményei is megtalálhatóak. Az ukrán gyűjtemény 15 500 népdalból áll. Ez csak egy kis része népünk dalkincsének.

A „Zúg a széles Dnyeper ...” című dal az ukránok zenei szimbólumává és népdallá vált (vers Tarasz Sevcsenko, zene Danyilo Krizsanyivszkij). A tomboló Dnyeper képe az ukrán nép hatalmas erejét, szabadságszeretetét és megtörhetetlenségét szimbolizálja.

„Zúg a széles Dnyeper ...” a Verjovka Nemzeti Akadémiai Ukrán Népi Kórus előadásában.

Hasonlítsd össze a dalhoz illő tájképet az ukrán festőművészek alkotásaival. Melyikük cseng össze a dal tartalmával? Jellemezd a klipet a Dnyipro zenei arculatát illetően.

1

2

1 – Arhip Kuindzsi. Reggel a Dnyeperen;

2 – Konsztyantin Trutovszkij. Sevcsenko kobzával a Dnyeper partján

Kliment Kvitka és Filaret Kolessza folkloristák, Mikola Liszenko, Mikola Leontovics, Sztanyiszlav Ljudkevics, Levko Revuckij és más zeneszerzők jelentős mértékben járultak hozzá az ukrán dalok tanulmányozásához.

Az autentikus éneklés megörökítésén kívül a zeneszerzők számos kórusfeldolgozást készítettek népdalokból. Mikola Leontovics híres Scsedrik című kórusremekművét számos nyelvre fordították le. A karácsonyi és újévi ünnepek alatt Európában és Amerikában mindenhol a „Carol of the Bells” hangzik. Ez az ukrán dallam a „Reszkessetek betörők!” című filmben is elhangzik.

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

A népdalok szimbolikája — szertartási, történelmi, lírai — az ukránok nemzeti világnézetét fejezi ki. A szimbólumokat a rítusokban és szokásokban is használják, ingekre és terítőkre hímezik, megtalálhatóak az ornamentikában és a húsvéti hímes tojásokon is. Köztük növények (viburnum, fűz, tölgy, nyárfa), virágok (mák, rózsza, körömvirág, mályva, búzavirág), madarak (csalógány, fecske, gólya, kakukk, sas, sirály) is vannak.

? Emlékezz vissza azokra az ukrán nép- és modern dalokra, amelyekben említik ezeket a szimbólumokat. Énekelj el és egésszítsd ki ezeket a példákat: «Ой у лузі червона калина похилилася...», «Чорнобривцив насіяла мати...», «Знов зозулі голос чути в лісі ...». Magyarázd el ezen jelképek jelentését! Milyen virágokat és szimbólumokat ismersz fel Ukrajna térképén?

Ez az óriási hímzett térkép, amelyet 6 ezer, különböző régióbeli ukrán hímzett, ki-ki a saját régiója területét, bekerült Ukrajna Rekordjainak Könyvébe. Van egy virágokból álló térkép is, amely az ukrán öltözék nemzeti szimbólumára emlékeztet — egy lánykoszorúra.

Szolomija Kruselynickaja

A híres ukrán énekesnő, Szolomija Kruselynickaja, aki sikeresen lépett fel világszerte, koncertjein az áriákon kívül ukrán dalokat is előadott.

Az ukrán származású amerikai énekesnő, Kvitka Ciszik, a blues és a reklámdalok híres előadója repertoárjában számos ukrán népdal és népszerű dal szerepel. A rangos nemzetközi „Oscar” és „Golden Globe” díjak tulajdonosa.

Napjainkban az ukrán dalokat, amelyek népünk szabadságszerető és hősiességének szimbólumává váltak, világszerte énekelik, különböző nyelveken hangzanak el. Például Marlein Maas, német énekesnő négy nyelven adta elő a híres «Ой у лузі червона калина...» című dalunkat.

Az ukrán slágerek feldolgozása zenei irányzattá vált szerte a világon.

Kvitka Cizik

Ukrán népdalok Mikola Leontovics feldolgozásában: „Scsedrik” különböző nyelven (választás szerint).

V. Vermenics zenéje, M. Szinhajivszkij verse: „Körömvirág” (Olekszandr Ponomarjov előadásában).

Zene: V. Mihajlyuk, vers: M. Jurijszuk „Cseremsina” (előadja Kvitka Cizik).

Mikola Leontovics

Osszd meg benyomásaidat, érzelmeidet, gondolataidat a meghallgatott dalokkal kapcsolatban. Gondolkodj el azon, miért egyesítette az egész világot az ukrán karcsonyi dal négy hangból álló egyszerű motívuma. Milyen néphagyományokat örökítettek meg a zeneszerzők azon dalai, amelyek az ukrán könnyűzene klaszszikusaivá váltak?

A folklórzene népszerűsítéséhez jelentős mértékben járult hozzá Levko Revuckij ukrán zeneszerző. Második szimfóniájának mindhárom tétele népi dallamokon alapul.

A műben az alábbi népdalok csendülnek fel: 1. rész — «Ой весна, весниця», «Ой не жаль мені»; 2. rész — «Ой Микито, Микито», «Ой там в полі сосна», «У Києві на ринку»; 3. rész — «А ми просо сіяли».

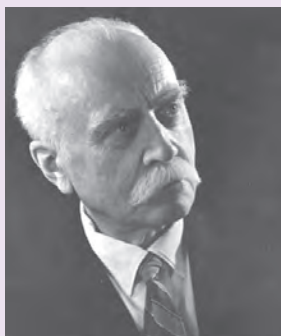

Levko Revuckij. 2. szimfónia E-dur (részletek).

Jellemezd a szimfóniában felcsendülő ukrán népdalokat.

Arcképcsarnok

Lev (Levko) Mikolajovics Revuckij (1889–1977) ukrán zeneszerző, pedagógus, zenei és közéleti személy. A Kijevi Konzervatóriumban szerzett zenei képzést, zongorázni nagyon korán – ötéves korában tanult meg. Kiváló mentorai között volt Mikola Liszenko.

A zeneszerző pedagógiai tevékenysége áthatja egész életét: a falusi tanítóként kezdve a Kijevi Konzervatórium professzoráig. Levko Revuckij különböző műfajú művek, több kórus- (Tarasz Sevcsenko költeménye alapján készült a „Hustina” kantáta) és szimfonikus mű (szimfóniák, zongoraversenyek) szerzője. Hagyatéka több mint 120 népdalfeldolgozást tartalmaz. A zeneszerző stílusa a nemzeti zenei folklór mélyreható ismerete és a modern professzionális zenei hagyományok átalakulása alapján alakult ki.

Колискова майбуття*

Музика і вірші В. Дроботенко

1. Зачерпну я у долоні
Кришталевої води,
По траві пройду босоніж —
Залишу свої сліди...
Свіжий вітер заколише
У колисці майбуття
І ніколи не залишить
Упродовж мого життя!..

Пристів:

Візьму з собою пісню поля,
Що мати вчила з ранніх літ,
І на зорі шукати долю
Піду за мріями у світ!..

Двічі

* Тут і далі всі приклади об'єктів мистецтва та їх фрагменти в підручнику наведено виключно з навчальною метою.

2. Білі хмари, мов вітрила,
Кличуть в зоряний політ,
Виростають, руки-крила,
І несуть в незнаний світ!
- Лиш надія не згасає,
Що повернемося знов!
Нас в житті оберігає
Віра й батьківська любов!

Приспів. / Двічі

Művészeti kincsesláda

Dalfeldolgozás — a dallam módosítása zenei eszközök alkalmazásával, például harmonizáció; kreatív átalakítása különböző hangszereken való előadása céljából.

UNESCO — az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete (angolul — United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO), amelynek célja az emberiség kulturális örökségének megőrzése.

Szimbólum — bizonyos eszmék, fogalmak, jelenségek jele (lehet szó, kép, szám).

Összefoglalók, indoklok, rendszerezek

Mit jegyeztél meg leginkább az órán? Melyik műről vagy szerzőről szeretnél többet megtudni? Melyik ukrán zeneszerző dolgozta fel a népdalokat kórusok számára? A kortárs előadók közül melyik népszerűsíti az ukrán népzeneét? Melyik szervezet foglalkozik a kulturális világörökség megőrzésével?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Válassz egy híres ukrán dalt, amely Ukrajna zenei szimbólumává vált. Tanulmányozd, hogy milyen változatai vannak a feldolgozásnak, hasonlítsd össze őket. Készítsd el a dallam feldolgozásának egyedi változatát, amely az ukrán kultúra népszerűsítésével foglalkozó weboldal vagy blog kísérőzenéje lehet.

Fantáziások, kísérletezek, alkotok

Kollektív munka. A győzelem szimbóluma meghatározása céljából hozz létre egy virtuális online osztálykórust, vagy szervezz egy flash mobot modern hazafias ukrán dalok előadására.

Ukrajna vizuális szimbólumai

? *Ha külföldi vendégeket kell fogadnod, mit fogsz elmondani nekik Ukrajnáról? Hazánk mivel nyűgözi le és lepi meg az egész világot?*

Ukrajna népe hazaszeretetével és hősiességével nyűgözi le a világot, valamint kultúrájával, ami hazánk szimbóluma.

A művészet vizuális szimbólumai — különleges jelképek (rajzok, dísz tárgyak vagy festmények), amelyek egy kultúra egyediségét és szépségét tükrözik. Egy-egy nép identitásáról, történelméről és értékeiről tanúskodnak. Ezek a szimbólumok jelentős szerepet játszanak a kulturális örökség megőrzésében és a jövő nemzedéknek való átadásában.

Kulturális örökség — tárgyi és szellemi.

A tárgyi örökség — jelentős történelmi, illetve kulturális jelentőségű objektumok vagy helyek. Például régi épületek, múzeumok, emlékművek stb.

A szellemi örökség szokásokat, hagyományokat, ismereteket és készségeket foglal magában. Ezek lehetnek dalok, valamint mesterségek, történetek, ételreceptek. Bemutatják a nép eredetiségét, ami a kulturális sokszínűség és az emberek alkotásai iránti tiszteletre ösztönöznek.

Ukrajna számos építészeti remekművel rendelkezik, amelyeket az UNESCO a világörökség részévé nyilvánított. Ezek közé tartozik a kijevi Szent Szófia-székesegyház (1), a Kijevi barlangkolostor vagy Pecserszka lavra (2), Lviv történelmi központjának épületegyüttese (3), Khersonészosz a középkori bizánci Herszón (4), Bukovina és Dalmácia metropoliták rezidenciája (jelenleg a Fegykovics Csernyivci Nemzeti Egyetem) (5), Ukrajna és Lengyelország Kárpát-régiójának 8 fatemploma, közöttük a Zsovki Szentháromság-templom, amelyet szögek alkalmazása nélkül építettek fel (6).

1

2

3

4

5

6

? Milyen gondolatok és érzések merülnek fel benned, amikor Ukrajna UNESCO Világörökség listájára felvett építészeti emlékeit szemléled?

Az emberiség szellemi öröksége magában foglalja az ukrán kultúra azon jelenségeit, amelyek az ország vizuális művészeti szimbólumaivá váltak:

- petrikivkai dekoratív festészet (Dnyipropetrovszk régió);
- a koszivi festett kerámia hagyományai;
- ornek — krími-tatár motívum.

? Hasonlítsd össze a petrikivkai, koszivi, és az ornek hagyományai szerint kifestett dísztányérokat színük, kompozícióik szerint. Melyik motívum szimmetrikus?

Petrikivkai dekoratív festészet

Koszivi festett kerámia

Ornek motívum

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

Ukrajnában létrehozták Ukrajna szellemi kulturális örökségének Nemzeti listáját. Ezzel nyilvántartásba kerültek a különböző régiókban évszázadok óta kialakult, állami támogatást és védelmet igénylő díszítő- és iparművészeti hagyományok. Ezek a kerámia, fafaragás, szövés, szőnyegkészítés, hímzés, fonás, dekoratív festészet, tojásfestés közismert központjai. A népművészet mestereinek alkotásai hozzájárulnak az ukrán nép történelmi és szellemi emlékezetének megőrzéséhez.

Szamcsikivi festészet
(Hmelnickiji régió)

Resetilivi
szőnyegkészítés
(Poltavai régió)

Borscsivszkai hímzés
(Ternopili régió)

1

2

1 – faragott fejtámla
(Ternopil régió);
2 – Opisnyáni kerámia
(Poltava régió)

? Milyen ukrán népi mesterségeket ismertél fel az illusztrációkon? Szerinted mivel lehetne még kibővíteni ezt a listát?

i 1. változat Készíts reklámplakátot „Ukrajna vizuális művészeti szimbólumai” címmel (az általad választott technikával).

2. változat *Csoportos munka.* Készíts egy naptárt az osztályod számára a jövő évre, amelynek oldalai Ukrajna szellemi kulturális örökségének Nemzeti jegyzékéből származó dekoratív- és iparművészeti műfajok valamelyikét ábrázolják.

Október

	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Február

				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29		

Művészeti kincsesláda

Vizuális művészeti szimbólumok — művészeti elemek, amelyek egy bizonyos kultúra egyediségét és szépségét tükrözik.

Dekoratív iparművészet — a dekoratív művészet egyik fajtája, amely a háztartásbeli tárgyak készítéséhez és díszítéséhez kapcsolódik.

Kulturális örökség — az előző generációktól örökölt kulturális értékek összessége.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Magyarázd el, mit jelentenek a vizuális művészeti szimbólumok! Mit tudtál meg róluk, ami eddig ismeretlen volt számodra? Mondj példákat a tárgyi és szellemi kulturális örökségre! Ukrajna mely kulturális emlékeit nyilvánította az UNESCO világörökségének részévé?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Tanulmányozd régiód vizuális szimbólumait Ukrajna Nemzeti Kulturális Örökségei listája alapján, ismerd meg történetüket, regionális jellemzőit és fejlődését napjainkban. Osszd meg az információkat az osztálytársaiddal a közösségi hálókön.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Szervezz kiállítást „Ukrajna vizuális művészeti szimbólumai” címmel. A megnyitóra hívj meg hivatásos festőművészeket, népi iparművészeket, tanárokat, szülőket. Az eredmények alapján készíts tudósítást.

Népi dallamok új élete a hangszeres zenében

- ?** Fontold meg, melyik hangszer az ukrán kultúra szimbóluma. Mely filmekben hangzanak el ukrán táncdallamok?

A kobza és a bandura húrjai elvarázsolták az ukránok szívét. A múltban az énekesek (kobzarok) a kobza és bandura kíséretével énekeltek, ők voltak az ukrán nép hazafias eszméinek és szabadságszerető hangulatának kifejezői. A „Kozák Mamaj” főszereplője a népi festményeknek, mindig kobzával vagy bandurával ábrázolják. Ő a harcos-honvédő (jelképe a szablya) és az ukrán nép szellemiségének őre (jelképe — a hangszer). Ezért vált a bandura Ukrajna zenei szimbólumává.

Mamaj. Krími Zaporozsec (népi festmény)

A hopak az egyik legnépszerűbb néptánc, amely az ukránok koreográfiai szimbólumává vált. Harci eredetű, az előadók gyors ütemben végrehajtott virtuóz mozdulatokat, többek között magas ugrásokat és pörgéseket mutatnak be.

- ?** Nézd meg a hopak különböző koreográfiai változatait bemutató videót, válaszd ki a számodra legérdekesebbet. Magyarázd el, miért nevezik a hopakot a kozákok lovagi művészetének vagy a világ nyolcadik csodájának.

Hopak a Virszkij együttes előadásában

A zeneszerzők és előadók körében elterjedt a táncdallamok hangszeres feldolgozása: együttesek, népi zenekarok, ma már rockzenekarok is előadják.

Ukrán népi hangszerek zenekara

A népi hangszeres dallamok, akár csak a dalok, lenyűgözték az ukrán zeneszerzőket, és műveik forrásává váltak.

Levko Kolodub és Miroslav Szkorik zeneszerzők érdeklődését is felkeltette a hucul régió tánczenéjének eredeti etnikai színessége.

Levko Kolodub. Hucul tánc.

Miroslav Szkorik. Hucul tánc az „Elfeledett ősök árnyékai” című filmből (filmrészletek).

- ? Hasonlítsd össze a hucul táncokat. Milyen hangulatok, hangszínek, ritmusok jellemzik a Kárpátok térségének folklóráját? Válassz a zenéhez illő a hucul régiót bemutató festmények közül. Indokold meg választásodat.

1

2

1 – Anton Monasztirskij. Hucul vidék; 2 – Arkan

Heorhij Majboroda a „Hucul rapszódia” zenekari művében a Kárpátok természetének szépségét ábrázolja. Az bevezető rész hangjai a hegyekben visszhangzó trembitára emlékeztetnek. A «Верховино, світку ти наш» dallama szomorúan kezdődik, végül ünnepélyes hangzásúvá fejlődik.

Heorhij Majboroda „Hucul rapszódia” (részlet).

«Верховино, світку ти наш» (az Érdekes Akadémiai Kárpátaljai Népi kórus előadásában).

Pavlo Soljс. Fantázia (Variációk) a «Верховино, світку ти наш» ukrán népdal témájára (különböző interpretációban).

- ? Hasonlítsd össze a népdal kórus- és hangszeres interpretációját. Próbáld táncmozdulatokat végrehajtani népi dallamok hangzása közben, melyet népi hangszeres trió ad elő a zene tempójának és karakterének változása szerint.

Nemcsak az ukrán művészek gyűjtötték a néptáncok dallamait, hogy felhasználhassák műveikben.

- ? Emlékezz vissza azon magyar és cseh néptáncokra, amelyeket korábban hallottál művészeti órákon.

Johannes Brahms német zeneszerző csodálta a magyar táncokat. Hangszeres műveiben felcsendülnek ezek a temperamentumos tüzes népi dallamok.

A cseh Antonin Dvořák két, 16 szláv táncból álló ciklust írt szimfonikus zenekar számára. Az elsőben a cseh táncok között van egy ukrán ihletésű, a második ciklus különböző nemzetek táncaiból áll.

*Johannes Brahms. Magyar tánc N° 5.
Antonin Dvořák. Szláv táncok (választás szerint).*

Magyar tánc

Cseh polka

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

A hazai és külföldi zeneszerzők közül kik használták a néptáncok melódiáit hangszeres műveikben? Kinek a munkásságával ismerkedtél meg először? A meghallgatott néptáncdallamok közül melyik tetszett a legjobban? Mi késztetett arra, hogy érzelmi kikapcsolódásként hallgassd meg őket?

Értékelj aktivitásodat az órán a téma tanulmányozása közben: 1) jól dolgoztam; 2) jobb eredményeket érhetek el, ha aktívabb vagyok; 3) segítségre van szükségem, mert nem mindent értek.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Végezz egy online felmérést, hogy megtudd, melyik dal-és táncfolklór népszerű társaid körében. Vond le a következtetéseket, hogy a népdalok befolyásolják-e a modern tinédzserek zenei érdeklődését, vagy elvesztették aktualitásukat.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Találj ki táncmozdulatokat a meghallgatott néptáncokhoz. Add elő őket ütős hangszer kíséretében.

Népművészet, amely ámulatba ejti a világot

? Az ukrán dekoratív művészet melyik ágazata a legelterjedtebb Ukrajnában? Melyik fejlődik leginkább szülőföldeden?

*M*inden népnek megvannak a legnépszerűbb művészeti műfajai, amelyeket a természeti környezet, a mindennapi élet sajátosságai, az évszázadok során kialakult hagyományok határoznak meg. Ukrajnában a hímzés, a szőnyegkészítés, a fafaragás, a fazekasság, a tojásfestés és a népművészet egyéb műfajai terjedtek el.

A petrikivi festést Ukrajna művészeti szimbólumává nyilvánították — ez egy dekoratív népi festés,

amely a 17. században a Dnyipropetrovszk régióbeli, Petrikivka faluban alakult ki. Ma már mindenhol jelen van ez a festés: vidéki és városi toronyházak falán, bútorokon és edényeken, fajtákokon és elektronikus adathordozókon, üdvözlőlapokon és járműveken.

? Mit gondolsz, a petrikivi festés miért tetszik annyira felnőtteknek és gyerekeknek évszázadok óta?

Valószínűleg azért, mert ez a festésmód magában hordozza az ukrán természet minden szépségét és sokszínűségét. A festésen látható növények stilizáltak, és a természetben példátlan „hagymák”, „fürtök” fantasztikus formáját öltik fel, fűvel és faragott levelekkel körülvéve. A virágok és füvek sokfélesége között pompázik az érett eper és a szőlő. Gyakran ábrázolják a növényeket, melyek Ukrajna jól ismert jelképévé váltak — viburnum, körömvirág, zöldfű, mályva.

Gyakran a növényi motívumok között a fantasztikus tűzmadarat is láthatjuk. A kompozíciók színvilága sárga, piros, kék, zöld színekből alakul ki.

Olena Scserban.
Petrikivi festmény
papíron

Háztartási cikkek
Csésze petrikivi elemekkel

Falfestmény egy
toronyházon

Vizuális jellegzetességek

A petrikivi festés mesterei saját ízlésük szerint készítik kompozícióikat, csak az általános szabályokat követik. A „petrikivka” fő eleme a hullámos vonal — egy *futó*, amelyen felváltva jelennek meg a levelek, virágok és bogyók. Szerelmet és boldogságot szimbolizál a családban, jólétet az életben. A festés a futó megrajzolásával kezdődik: ehhez a zöld festéket tejföl állapotúra hígítják, és hullámos vonalat húznak. A rajzot lépésről lépésre készítik, a minta elemei soha nem kerülnek egymásra.

? Tekintsd meg a petrikivi festés elemeit. Emlékezz vissza a virágok és levelek rajzolásának jellemzőire. Ismerkedj meg a „petrikivi” népi művészek munkásságával.

A koszivi kerámia hagyománya a hucul régióban, Kosziv városában keletkezett. A fazekasság ezen műfaját a csempfestés eredeti rajzairól, az edényeken, szertartási tárgyakon, játékokon található növényi motívumok bonyolult összefonódásáról lehet felismerni.

A koszivi kerámiákat virágok, fák, állatok és emberek stilizált képei díszítették. A csempékre háztartási jeleneteket festettek. A hagyományos színek — a zöld, a sárga és barna fehér alapon.

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

? Fontold meg, milyen természeti feltételek járultak hozzá a fazekasság fejlődéséhez Koszovban.

A fazekasok különféle rendeltetésű, formájú és méretű tálat és tányérokat készítettek. Voltak, amelyeket hétköznapiokon és szertartások során használtak, és olyanok, amelyeket a ház ajtaja feletti polcra tettek ki. A kancsókat víz és tej, valamint a kvasz tárolására használták, a kisebb korsókban vizet tartottak. A „kalacsiknak” és a dupla cseréptálaknak különleges formájuk volt. Találd ki, hogy miért.

? Többnyire mit ábrázoltak a koszivi termékeken? Mit gondolsz, miért gyakoriak a zenészek és táncosok képei a koszivi kerámiákon? Hasonlítsd össze a koszivi és opisnyani kerámiát a háttérszínt, a díszeket, a rajzokat illetően.

A krími tatárok egyik legrégebbi kulturális vívmánya az ornek nemzeti motívum, amely körülbelül 35 szimbólumot tartalmaz, amelyek mindegyikének megvan a maga jelentése.

A kompozíció általában rózsaszín, zöld, sárga és kék árnyalatokban készül. Manapság a népművészek különféle mesterségekben használják fel a motívum elkészítésénél megszerzett tudásukat: kerámia, ékszerkészítés, fafaragás, üveg- és falfestés. Ornek nemzeti motívummal díszítenek háztartási kellékeket, ruhákat, cipőket, bútorokat.

Az Ukrán Nemzeti Bank az „Ukrán Örökség” sorozat keretein belül ezüst emlékérméket bocsátott ki a petrikivi festés és a koszivi kerámia tiszteletére.

„Petrikivi festés” és „Koszivi festés” emlékérmék

1. *változat.* Készíts egy ajándéktárgyat a petrikivi festés motívumaival. Értékelj a munkádat, mennyire felel meg a festés hagyományainak.

2. *változat.* Képzeld magad fazekasnak, és készíts vázlatokat egy kandalló koszivi csempével való díszítésére (*nedves akvarell*).

Művészeti kincsesláda

Stilizálás — egyszerűsített (általánosított) ábrázolás az általános forma megőrzésével.

Kerámia — égetett agyagból készült műalkotás.

Színskála — egymással harmonikusan összefüggő színárnyalatok, amelyeket egy műalkotás elkészítésekor használnak.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Nevezd meg a petrikivi festés és a koszivi kerámia jellemzőit. Hogyan hat az ilyen típusú dekoratív művészet az ember érzéseire és érzelmeire? Mondj példát olyan dekoratív- és iparművészeti alkotásra, amely pozitív érzelmeket vált ki benned. Miben különböznek a művészi dekoratív termékek a mindennapi életben használt hétköznapi tárgyaktól?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Tanulmányozd a régióban elterjedt dekoratív művészeti műfajok sajátosságait. Gondold át, mi járulhat hozzá a nemzeti dekoratív- és iparművészet hagyományainak fejlesztéséhez, és mi ebben az iskolások szerepe.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Látogass el a kijevi Nemzeti iparművészeti múzeum honlapjára. Nézd meg, vannak-e a múzeum gyűjteményében a te tájegységed népművészeinek termékei. Ismerkedj meg a népművészek neveivel.

A hangszerelés új életre kelti a zenei művet

? Milyen asszociációkat kelt benned az elrendezés szó? Hogyan kapcsolódik a virágokhoz, a zenéhez? Állíts össze egy asszociatív csoportot.

Már megtudtad, hogyan pompáznak új hangszíneikben a népdalok és néptáncok dallamai kórus vagy zenekar előadásában. Az komolyzenében egy műnek az eredetitől eltérő előadók számára történő módosítását feldolgozásnak nevezzük. A szerző vagy más zenészek végzik el, akiket hangszerelőknak neveznek.

A hangszerelés szón kívül még rokon értelműszavakat is használnak: feldolgozás (általában népi dallamok), átírat (a zenemű adaptálása más hangszeren történő előadáshoz), hangszerelés (zene átírata szimfonikus zenekarra), átírás (olyan módosítások, amelyeknek köszönhetően a zenemű önálló művészi értelmet nyer).

A hangszerelés során nemcsak a hangszín, a harmónia, a textúra, hanem a műfaj is megváltozik. Például egy opera témái alapján fantáziát, a balett táncaiból szvitet alkotnak.

feldolgozás

hangszerelés

átírás

átírat

1

Neves hangszerelők voltak Niccolò Paganini (1) — és Liszt Ferenc (2) romantikus zeneszerzők, felülmúlhatatlan virtuózok. Igazi forradalmat idéztek elő az előadóművészetben.

2

? Önállóan tanulmányozd Niccolò Paganini és Liszt Ferenc életrajzát, amely tele van érdekességekkel, szokatlan eseményekkel és legendákkal.

Niccolò Paganini 24 technikailag nehéz caprice -t (egyfajta etűdök) írt hegedűre, amelyek az előadó magas technikai felkészültsé-

gét igényelték. Liszt Ferenc számos klasszikus zenei átíratot írt, többek között a 24. caprice alapján egy zongora etűdöt. A zeneszerző-zongorista műve nem kevésbé virtuóz, mint az eredeti. Manapság ez a caprice a legkülönbébb interpretációkban hangzik el. Viktor Zincsik virtuóz gitáros caprice feldolgozása alapján készült klip harmadik helyezést ért el a romániai „Aranyszarvas” nemzetközi fesztiválon (1996).

Miroslav Szkorik, híres ukrán zeneszerző elkészítette Niccolò Paganini caprice-nak zenekari átíratát, később egy koreográfiai feldolgozást — a „Sors caprices-i” című balettet a Mesterről, a zseniális zene alkotójáról.

Jelenetek N. Paganini – M. Szkorik a „Sors caprices-i” című balettből

Niccolò Paganini. Caprice N°24.

Niccolò Paganini – Liszt Ferenc. Etűd zongorára N°6.

Niccolò Paganini – Miroslav Szkorik. Caprice N°24 szimfonikus zenekarra.

Hogyan változik Niccolò Paganini témája a különböző feldolgozásokban? Írd le benyomásaidat. Milyen folyamaton megy végbe a melódia modernizálása M. Szkorik zenekari művében? Nézz meg egy részt a „Paganini. Az ördög hegedűse” című filmből, ahol elhangzika 24-es Caprice.

Bartók Béla a „Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára” című darabjában a népi dallamokat új zenekari hangszerelésben mutatta meg, ez teszi a művet különleges hangzásúvá.

Arcképcsarnok

Bartók Béla (1881–1945) kiemelkedő magyar zeneszerző, zongoraművész, tanár, folklorista. A művész gyermekkorában néhány évig Kárpátalján élt. A zenesz művészetének eredetisége a folklór mélyreható tanulmányozásával függ össze. Számos expedíciója során mintegy 11 000 népdalt jegyzett fel: 3700 magyar, számos román és ukrán melódiát. Bartók Béla hagyatékában különböző műfajú művek találhatók: szimfonikus és kamara zenekarra írt művek, hangszeres zene. Közülük a leghíresebb a „Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára”.

Bartók Béla. Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára. Finálé.

Milyen eredeti hangszíneket alkalmazott a zeneszerző?

Az eredeti forrástól független sikeres zenedarab példája Maurice Ravel francia zeneszerző híres „Bolero”-ja. A mű fő témája spanyol eredetű, a zenedarab variációk formájában íródott. Egy változatlan ritmusmotívumot ismétel a dob. A hangszerelésnek és a dinamikus fejlődésnek köszönhetően a zene hipnotikus hatással van az emberre.

Maurice Ravel. Bolero (rajzfilm, balett).

Tapsold el vagy add elő dobon a boleró ritmusát.

Kommentáld a mű vizualizációját a koreográfia és animáció segítségével.

Bolero

zene T. Jarova

Paganini hegedűje

szöveg D. Kremený

1. Плаче струна, сміється й плаче вічно й нині,
Звук чарівний віки й століття не вмира.
Світ не вмира, у ньому грає Паганіні.
Що то за гра, о що то за гра.
Скільки розлук між нас печально пролетіло.
Музика рук і світла музика зроста.
Сонячний стан, гінке музичне скрипки тіло.
Скільки зітхань, скільки прощань.
Приспів. (Див. додаток)

Művészeti kincsesláda

Hangszerelés (fr. *Arrangement* — sorrend, rendezés) — a zenei szöveg átirata az eredetitől eltérő előadó számára.

Capriccio, caprice (ol. *capriccio* — szeszély)

szabad formában írt

fantáziákat ábrázoló zenemű

Cseleszta — harmóniumszerű billentyűs hangszer, mely acélrudakat csendít meg, hangja harangjátékra emlékeztet.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mely információ volt új és érdekes számodra az órán? Melyik zenemű készített arra, hogy ismét meghallgasd? A hangszerelésnek milyen típusai vannak a komolyzenében?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

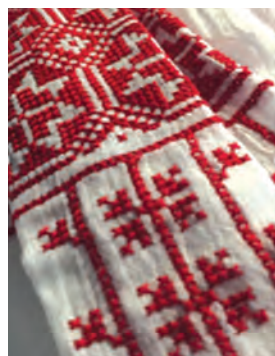
Kutatsd fel, mely zeneszerzők készítettek feldolgozásokat Paganini caprice-ai témái alapján. Hallgasd meg ezeket a műveket.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Próbáld ki magad hangszerelőként: kísérletezz kedvenc dallamaiddal szintetizátoron, alkoss csengőhangokat.

Hímzett terítőt adott, ami a boldogság és a szerencsés sors jelképe

? Mit tudsz már az ukrán hímzésről? Mely tárgyakat díszít hímzés a családban?

? Keress virág és geometrikus motívumokat a hímzésekben.

- 1 – ukrán női öltözet;
2 – zenés szimbólummal díszített férfi hímzett ing

Lehetséges, hogy azt gondold, varázslat csak a mesékben, a filmekben és a számítógépes játékokban létezik. Akkor keress egy hímzett terítőt a nagymamád dolgai között — ebben rejlik az igazi varázslat! Hiszen a nyolcszögű csillag, a viburnum, a madár, az életfa ábrázolása mögött a gazdag termés, jó egészség, boldog szerelemre vonatkozó kívánságok rejtőznek...

A terítők egyfajta amulettként szolgáltak, amely megvédte az embert a gonosz erőktől. A színek szimbolumának is nagy jelentősége volt: a piros — a szerelem, fény, küzdelem; a fekete — a szomorúság, bánat, halál; a zöld — a tavasz tombolása, az élet megújulását szimbolizálták.

Hogy az ember megvédje magát a gonosz sorstól a ruhákat is hímzéssel díszítette. Így jelent meg a hímzett-amulett ing.

A hímzés a világ számos népe számára a hagyományos nemzeti viselet dísze, és az ország kultúrájának etnikai sajátosságait tükrözi.

1

2

Mexikó

Ukrajna

Lengyelország

? *Hasonlítsd össze a hímzett ingeket a nemzeti öltözékekben.*

Manapság a hímzés művészete új, eredeti alkalmazást kapott. A hímzés technikája annyira változatosá vált, hogy mára több mint 100 típusát rögzítik! Mint korábban is, a legkedveltebb hímzéstechnika a keresztaszemes.

Európa számos országában elterjedt az utcai művészet, más néven városi képzőművészet (street art) — városi kerítések, fémhálóból készült utcai padok, sőt épületek homlokzatainak fényes dekorációval való díszítése olyan technikával, amely a keresztaszemes mintára emlékeztet.

A bútortervezésben is újjáéledtek a hímzésmotívumok.

Jaroslav Galant tervező létrehozta az „Ukrán minták” bútorkollekciót: piros és fekete zsinórokat fűzött át a termékeken lévő lyukakon.

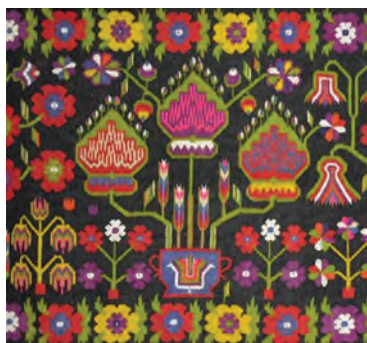
A street art példái

? *Milyen díszmotívumot használtak a bútorok díszítésében? Határozd meg az ornamentika típusait az elemek elhelyezése alapján.*

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

A szőnyegkészítés Ukrajnában hagyományos művészi mesteriség — gyapjúból, lenből és kenderből készítik. A fonalat növényi és ásványi festékekkel festették. A különböző etnikai régiókban a színeknek és mintáknak megvoltak a sajátosságai. A jobb parton és Galíciában kontraszt színű geometrikus díszítések, a rombusz-, csillag- és fa- motívumok domináltak. A bal parton — növényi, többek között virágminták, néha madarak és állatok képei, amelyek mérete kisebb volt, mint a növényi formák. Népszerű motívum a „virágcserep” — az élet fája, a család szimbóluma.

Pogyilja

Hucul régió

Grúzia

Szerbia

? Hasonlítsd össze Ukrajna különböző etnikai régiói szőnyegmintáit és ornamentikáját.

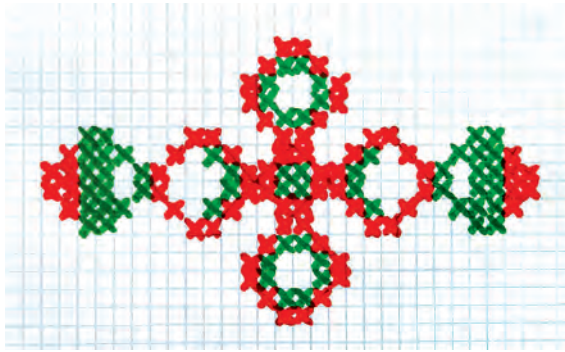
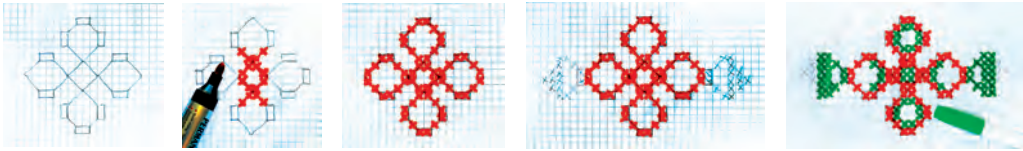
Művészeti kincsesláda

Etnikum (görög *ethnos* — nép) — egy adott nép szokásai, dalai, zenéje, táncai, anyagi kultúrája.

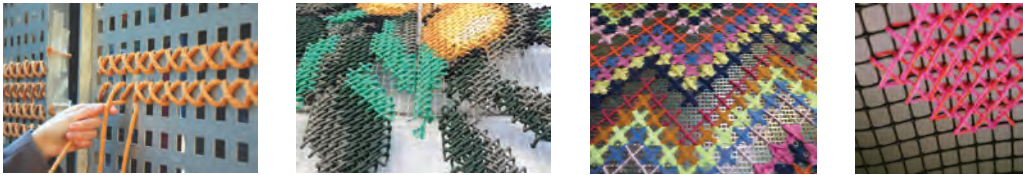
Street art (ang. *street art* — utcai művészet) a képzőművészet egy fajtája, melynek célja leginkább a közterületek díszítése.

1. változat Készíts vázlatot egy táska, sapka, póló stb. díszítéséről az ukrán hímzés motívumaival (filctoll, marker). A vázlatához használj kockás papírt. Ha van kedved hozzá, készítsd el a hímzést.

2. változat Készíts díszítést a keresztszemes hímzés technikájának utánszával. Használj szalagot, zsinórt, kötelet.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mi újat tanultál a hímzésről, szőnyegkészítésről? Volt-e kedved ezekkel a művészeti ágazatokkal foglalkozni? Mivel kell kezdeni? Hogyan tükrözi a dekoratív és iparművészet a kultúra etnikai sajátosságait?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Készíts bemutatót „Az ősi hímzés varázsa” címmel. Tudd meg, milyen jeleket és szimbólumokat hímeztek a terítőkre és az ingekre.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Kérdezd meg családtagjaidat, őriznek-e régiségeket, beleértve a szőnyegeket, hímzett terítőket, ingeket. Meséld el osztálytársaidnak.

Étnikai motívumok a klasszikus és modern zenében

? Emlékezz vissza a pentaton skála sajátosságaira, amely a keleti népek zenéjének alapja. Milyen billentyűkön könnyű lejátszani ezt a skálát?

Indiai tánc

Kínai tánc

A különböző kontinensek, különösen a keleti országok hagyományos zeneművészete érdekes és egyedi.

Az ókori Kínában udvari tánc- és zeneakadémiát alapítottak, mert ezeknek a művészeteknek varázserőt tulajdonítottak. Fontosnak tartották a lélek és a test összhangjának elérésében, kötelező eleme volt a gyermeknevelésnek.

Manapság a keleti zenét egyre inkább relaxáció és meditáció céljából hallgatják, sok ilyen válogatás terjed az interneten.

A nyugtató hatású japán dalok a híres japán kertekbe kalauzolnak el, ahol minden hang, mint a cseresznyevirág lágy lehetete rezonál a természettel, annak remek harmóniájával.

Egy etno-zenei utazás Indiába, a jóga és varázslók hazájába, olyan, mint egy meghívás a kígyóbűvölő dallamainak birodalmába, ahol a meditáció, a belső béke és az egyensúly hangulata uralkodik.

Hagyományos kínai zene.

Japán és indiai zene a meditációhoz (természet hangjai, tájképek). Titokzatos víz.

1

2

3

Játék a hangszereken:

1 – kínai pi-pán; 2 – a japán kotón; 3 – bansurin, az indiai bambuszfuvolán

Zeneelmélet

Már tudod, mit jelent a pentaton szó, amely a görög pente – öt és a tonos – hang szavakból származik. Ezt a hangnemet Ázsia, Afrika és Amerika népzenejében és modern zenéjében alkalmazzák. A pentaton elemek egyes ukrán dalokban, bluesban, modern rockban és popzenében is megtalálhatóak.

A pentatonnak különféle típusa létezik: félhang nélküli (kínai), félhangos (a japán és indiai zenében), kevert, az első kettő jellemzőit egyesítő (egyes afrikai népek zenéjében) stb.

Arcképcsarnok

Isao Tomita (1932–2016) japán zeneszerző, aki elektronikus és filmzenéről ismert. Tokióban született. Iskolai éveiben is önállóan sajátította el a zeneelméletet. Művészettörténetet tanult a Keio Egyetemen tanult. Tomita saját elektronikus kompozíciókat írt, és európai zeneszerzők műveit hangszerelte.

Isao Tomita. Zene a „Naplementi samuráj” című filmhez. Claude Debussy. Holdfény (elektronikus hangszerelésben).

Fontold meg, hogyan kap az európai zene keleti vonásokat a japán hangszerelés elektronikus változatában. Jellemezd „ökológiai”, „fantasztikus”, „ kozmikus” motívumait.

A Walt Disney stúdió által készített „Aladdin” rajzfilmet áthatják az arab keleti hangzások. A film adaptációja (rendező: Guy Ritchie) szintén tele van elbűvölő dalok és izgalmas táncok arab motívumaival (szerző: Alan Menken).

? Nézd meg a filmet, tanulj meg egy dalt angolul vagy ukránul. Előadás előtt kopogd le a ritmusát, figyelj a dallam motívumainak részleteire, amelyeket külön énekelj el. Add elő a dalt kifejező mozdulatokkal (plasztikus intonáció).

Арабська ніч

1. Я приїхав здаля,
Де гаряча земля,
Де верблюди між дюн пливуть.
Де радіють гостям,
Там не всім, ти затаям,
Бо зухвальців не люблять тут!
2. Сонце смажить кістки,
Вітер носить піски,
А від спеки скипає чай.
Отже, часу не гай,
А на килим сідай
І в країну казок прилітай.
Приснів.

Приснів:

Арабських ночей нас подих пече!
Там стільки турбот,
Там стільки пригод,
Від них не втечеш!
Місяця край із-за хмар визира,
Його не гніви і гав не лови,
Бо ніч — це не гра.

Kara Karajev azerbajdzsán zeneszerző az afrikai népzene szellemét és ritmusát keltette életre a „Mennydörgés ösvényén” című balett táncában. A fő etnikai motívum sokszor megismétlődik, mintegy elvarázsolva a hallgatóságot.

K Kara Karajev. „Tánc” a „Mennydörgés ösvényén” című balettből.

Shakira (Shakira). Waka Waka (This Time for Africa).

Afrikai nők táncolnak
(régi festmény)

? Milyen hangszereken adják elő a tánc fő témáját?

Milyen etnikai motívumok szerepelnek Shakira dalában?

Add elő az énekessel és a klip táncosaival.

Művészeti kincsesláda

Motívum (állandó elem) —

a dallam legegyszerűbb egysége (gyakran két vagy három hangból áll)

az ábrázolás jellegzetes eleme, amelyet folyamatosan használnak egy művészi alkotásban

egy irodalmi, színházi vagy egyéb mű témája vagy ötlete

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mindent megértettél a tankönyv szövegéből? Mely információ volt számodra bonyolult? Használj hangulatjeleket az önkontrollhoz és az önértékeléshez (rajzolj hangulatjeleket, vágd ki őket, és ragaszd be a tankönyvbe a megfelelő rész mellé). Milyen jellegzetes hangnemet alkalmaznak a keleti népek zenéjében? Véleményed szerint miért ajánlanak keleti zenét hallgatni kikapcsolódás céljából?

Önálló tanulmányozás, mediakutatás

Érdeklődj, hogy a világ különböző népei milyen hangszereket használnak. Keress eredeti példákat, amelyek hangzása és formája meg fogja lepni osztálytársaidat. Oszd meg tapasztalataidat a neten.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Improvizáld különböző afrikai táncok ritmusát ütős hangszereken.

Népi mesterek munkái

? Mely háztartási tárgyak teremtenek meghittséget az ukrán otthonokban, hoznak szépséget mindennapjainkba?

A kerámiavázák, kancsók, tálak, fadobozok, tányérok, kanalak, gyer-tyatartók és sok más dolog nem csak a háztartásban szükséges tárgyak, ugyanakkor művészi tulajdonságaikkal, gyönyörű díszítéseikkel nap mint nap megörvendeztetnek bennünket. A fából, agyagból, szalmából és tésztából készült ukrán népi játékok már régóta szórakoztatják a gyerekeket.

A fafaragás vagy *dekoratív fafaragás* hagyományosan a belső terek, bútorok, háztartási cikkek és hangszerek díszítésére szolgált. Az ilyen termékeket gyakran inkrusztációval (berakással) díszítették: a dísztárgyak egy részét gyöngyökkel, üveggel és fémmel egészítették ki.

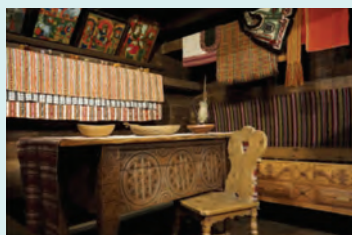
? Mi a neve a dísz tárgyon látható kolomijai mesterek által faragott táncnak?

Virtuális kirándulás

Tégy egy virtuális túrát a Hucul régió Nemzeti Népművészeti Múzeumába és a kolomijai Pokuttyába, ahol ennek az etnorégióknak a népművészetét őrzik.

www.hutsul.museum

A papírmetszés szövetből, bőrből és szőrméből készült ruhák díszítésének módja, mely ősidők óta ismert. Az ékszerek papírból való kivágásának művészete az ókori Kínában jelent meg, és onnan sikeresen bejárta a világot.

Az ukránok a papírmetszést a vidéki házak díszítésére kezdték el használni. A papírmetszés lehet kör, ovális, négyzet alakú, rombusz, szalagsík alakú. A művészi jellemzői alapján a papírmetszés lehet csipkemintás és sziluett alakú. A papírmetszés során különféle típusú ornamentikát használnak: növényeket, állatokat, embereket, háztartási tárgyakat ábrázolnak.

? *Mi a különbség különböző népek papírmetszései között? Határozd meg, melyik papírmetszés szimmetrikus és melyik csipkemintájú.*

Papírmetszés (Kína)

Papírmetszés
(Lengyelország)

Papírmetszés

Arcképcsarnok

Mikola Telizsenko (1951–2024) ukrán szobrászművész, grafikus, Ukrajna népi művésze, aki az iparművészet különböző ágazataival foglalkozik. A művész munkái megtalálhatóak számos múzeumban és magángyűjteményben Ukrajnában és külföldön.

Papírmetszései lenyűgözőek: virtuóz technikai megoldások, mély tartalom, érzelmi gazdagság. A művész a papírmetszés ősi technikáját alkalmazva alkot kompozíciókat napjaink legaktuálisabb témáiban.

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

Az ősi technikák új alkalmazást kapnak, és sikeresen integrálódnak a modern művészeti térbe.

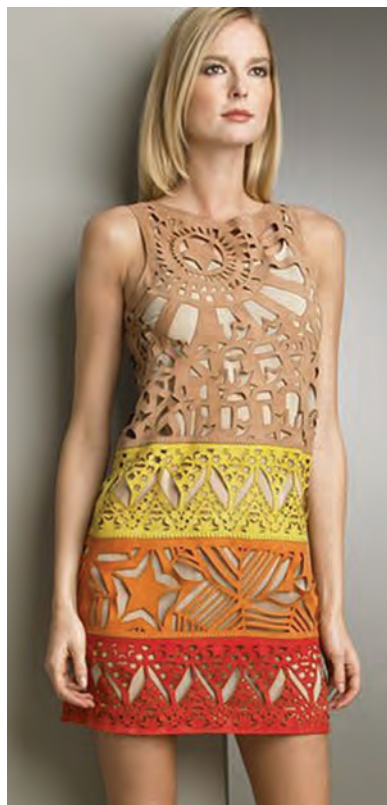

Belső dekoráció

Papírmetszéses gallér

A papírmetszéseket művészeti alkotásként kiállításokon mutatják be. A lézervágásnak és a színes nyomtatásnak köszönhetően könnyen adaptálhatók a modern valósághoz. Az építészek és tervezők a csipkemintás papírmetszéseket a városi környezetben, helyiségek dekorációjaként és még az öltözékek díszítésére is alkalmazzák.

Bőrszoknya lézeres vágással
Emilio Pucci

Parki pad

Lengyel pavilon a Világkiállításon Shanghaiban (Kína)

  Dísítsd ki otthonodat saját készítésű papírmetszéssel (választott anyagokból).

Művészeti kincsesláda

Fafaragás — ábrák vagy minták művészi faragása a fából készült termékeken.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Nevezd meg a húsvéti tojások elkészítéséhez használt díszítő- és iparművészeti technikák elnevezéseit.

Milyen összefüggések vannak a népművészet és a modern kor között. Hasonlítsd össze a művészet etnikai motívumait a papírmetszés példáján.

Milyen ötletek és technikák keltették fel a figyelmedet és készítették arra, hogy különféle iparművészeti és kézműves technikákkal kísérletezz?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Lehetőség szerint készíts interjút régiód iparművészeti mestereivel. Készítsd el előre azokat a kérdéseket, amelyek érdekesek lehetnek osztálytársaid számára.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Készítsetek saját alkotásaitokból egy minikiállítást „A néphagyományok felelevenítése” címmel. Mutassátok be munkáitokat, szervezzetek önértékelést.

Zene és színház

? Milyen művészeti műfajok „fonódnak össze” a színházban? Idézd fel, mi az opera. Nevezd meg az operaelőadás összetevőit.

Lviv. Operaház

A színház egy ősi és egyben modern művészeti műfaj, amelyben a színészek játéka zenével, koreográfiával, festészettel és díszítőművészettel (díszlet, jelmez) egyesül.

Már maga a színház épülete, a sokszor szobrokkal és stukkókkal díszített külseje a szépség világát idézi fel. A színház belseje is különleges hangulatot varázsol. A

festmény és díszítőelemek kombinációja az előcsarnokban és a nézőtéren elmélyíti az építészeti képet. Csodálatos lépcsők, figurális erkélyek és páholy, fényűző tükrök, fényes lámpák — mindezek ünnepi hangulatot teremtenek.

A művészetek szintézise eredeti megoldást kapott az operában és a balettben. Jelenleg a filmművészetnek köszönhetően egyre népszerűbbek. Az internet segítségével pedig mindenki megnézhet egy előadást a híres La Scalában vagy a Covent Gardenben.

A lvivi Opera belseő tere

A zenés színházakban fejlődik a scenográfia művészete, ahol a művészek úgy testesíthetik meg kreatív ötleteiket, hogy a vizuális képek illeszkedjenek a zenéhez.

Ukrajnában hagyománya van annak, hogy vezető művészeket vonnak be a színházi jelmezek és dekorációk elkészítésébe. Anatolij Petrickij, Vadim Meller, Olekszandra Ekszter kísérleteztek a scenográfia területén.

1

2

3

- 1 – Anatolij Petrickij. Excentrikus tánc. Vázlatok egy balettminiatűrhez;
 2 – Vadim Meller. Égyszínkék táncosnő. Jelmezvázlat a „Maszkok” című operához;
 3 – Oleksandra Ekszter. Dekoráció vázlata

Georges Bizet francia zeneszerző „Carmen” című operája a világzenei klasszikusok remekműve. Népszerűségének titka a csodálatos dallamok gazdagságában rejlik. Mesteri a spanyol virtus és a temperamentumos főszereplők játéka.

A nyitányban két ellentétes szféra mutatkozik be: egy fényes nemzeti ünnep, valamint a szerelem és a hősök halálának tragikus történetét. A darab zseniális indulóval kezdődik, felcsendül a Toreador kuplék dallama — az opera vezérmotívuma. Hirtelen megjelenik a sors drámai témája...

V Georges Bizet. „Carmen” opera: nyitány, habanera, a Toreador kupléi.

? Milyen hangulatot kelt benned ez a zene? Jellemezd a meghallgatott opera részleteket! Hozz létre egy ütős zenekart osztálytársaiddal, hogy lekíséred a Toreado kuplét.

Jelenet a „Carmen”
 című operából a
 Dnyiprói Opera- és
 Balettszínházban

A „Carmen” opera több mint 100 éve diadalmasan járja a világ színházainak színpadait, számos nyelven adják elő, a mű alapján két film is készült (1967, 1983). A legsikeresebb — az operett változat, a „Carmen Jones”.

G. Bizet zenéjére egyfelvonásos baletteket vittek színre különböző országokban. Ukrajnában a híres opera koreográfiai interpretációját Radu Poklitaru balettmester hozta létre. A „Carmen. TV” balett a Kyiv Modern-Ballet Theatre előadásában — a klasszikus tánc és a modern scenográfia eredeti ötvözete.

Arcképcsarnok

Georges (Alexander César Leopold) Bizet (1838–1875)

francia zeneszerző és zongoraművész, különböző műfajú zenekari, ének- és kórusművek szerzője. A zeneszerző Párizsban született. Gyerekként felvételt nyert a híres Párizsi Konzervatóriumba, majd olaszországi szakmai gyakorlati díjjal jutalmazták.

A Prosper Mérimée novellája alapján készült Carmen opera Bizet legnagyobb alkotói teljesítménye, egyben hatyúdala. Az opera premierje a párizsi Operacomique színházban volt (1875). A nézők váratlan szereplőket láttak a színpadon: cigányokat, katonákat, egyszerű munkásokat, csempészeket. Ráadásul a szenvedélyek gyilkossággal végződtek! A sokkolt nézők botrányt idéztek elő, az újságírók hevesen bírálták az operát. De ez csak növelte az érdeklődést iránta. A „Carmen” gyorsan népszerűvé vált az egész világon. Az operát Ukrajnában Makszim Rilszkij ukrán fordításában mutatták be.

G. Bizet zenéje számos interpretációban és feldolgozásban kapott új életet. Az opera szenvedélyes dallamai a népdalokhoz és a popslágerekhez hasonlóan váltak kedveltté és ismertté a nagyközönség előtt.

Édouard Manet. Ambr Carmen szerepében

Pablo de Sarasate. Fantázia J. Bizet „Carmen” című operájának témái alapján hegedűre és zenekarra. Fantáziák Carmen témáira különböző feldolgozásban: Bond Senorita, Amadeus elektronikus kvartett.

„Amadeus” kvartett

Művészeti kincsesláda

Vezérmotívum — egy bizonyos szereplőhöz kapcsolódó zenés téma, egy gondolat, amely többször ismétlődik egy operában, balettben vagy szimfóniában.

Szenográfia (színpadi rendezés) — a színpadi tér kialakításának és az előadás vizuális képének, kialakításának művészete művészi eszközök, fényeffektusok, kellékek és jelmezek segítségével.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mi a scenográfia szerepe a színházban? Milyen változások mentek végbe J. Bizet „Carmen” című operájának zenéjében a különféle feldolgozásoknak köszönhetően? Melyikük keltette fel az érdeklődésedet a legjobban? Indokold meg. Mit gondolsz, miért kapott ilyen széles körű elismerést a „Carmen” opera szerte a világon?

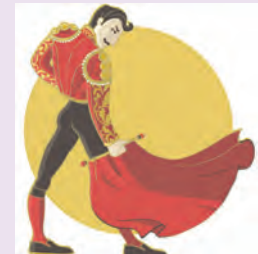

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Ismerkedjen meg a „Carmen” opera filmes adaptációival. Milyen új színeket kapott a mű az operatőri munkának köszönhetően?

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Kísérletezz a scenográfia területén: találd ki Carmen és a Toreador jelmezeit. Ha szükséges, alkalmazd számítógépes technológiákat (photoshop stb.).

Hogyan születnek az építészeti ábrázolások

? Milyen épületek árulkodnak kultúránkról: fa- vagy kőtemplomok, erős várfalak, fényűző paloták vagy egyszerű fehér házak?

Az építészet nyelve egy hihetetlen szimfónia, ahol minden épület a maga egyedi hangján szólal meg, és együtt egy hatalmas koncertet alkotnak, amely örökre velünk marad.

A világ minden sarkában vannak olyan építészeti emlékművek, amelyek az elmúlt korok építészetének szépségét idézik elő. Azért maradtak fenn, mert erős anyagokból készültek — kőből, fémből, fából, később pedig üvegből és betonból.

Burj Khalifa, Dubai (EAE)

Virtuális kirándulás

Látogass el a Pirohovi Nemzeti néprajzi múzeum weboldalára, amely Ukrajna összes néprajzi régiójának kultúrájáról mesél. Ha szeretnéd, a virtuális túrához add hozzá a szabadtéri néprajzi múzeumokat (skanzent) Lvivben, Ungváron, Csernyivciben.

www.pyrohiv.com

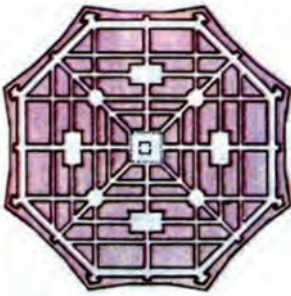
Az építészet egy olyan művészet, amely folyamatosan fejlődik. Az alkotók fantáziája nem ismer határokat, új, eredeti építészeti formákat talál ki. Az épületek a felhők fölé emelkednek, és a tenger mélyére süllyednek. A modern építőanyagok és technológiák elképesztő szépségű épületek építését teszik lehetővé.

Tokió (Japán)

A modern építészet sikerei az első várostervezést kezdeményező építészek tudásán és tapasztalatain alapulnak. Az ókori települések gyakran magas folyópartokra és bevehetetlen sziklákra épültek. Idővel bővültek, és újabb falakkal vették körül őket. Ezért a nagy múltú városok tervrajzában egy bonyolult rajz alakul ki. Az ókori építészek az „ideális város” tervét igyekeztek kidolgozni az utcák szabályos elrendezésével.

? *Elemezd az „Ideális Város” ősi tervét a városközpontból eredő utcákkal. Hasonlítsd össze a modern művészek festményein ábrázolt várostervekkel.*

Vasary György.
Ideális város

Jazbury Blue. Amszterdam
város terve

Yoni Alter.
Város

Ma az építészek és várostervezők azon dolgoznak, hogyan építsenek olyan várost, amely kényelmes az emberek számára. A területek fejlesztését, a közlekedési kommunikációt, a város jövőbeli fejlesztését tervezik.

A várostervezés mellett más építészeti típusok is léteznek: *táj- és építmények építészete*. Az utóbbihoz a következő típusok tartoznak: lakó, közösségi, ipari, szakrális.

A *lakóházak* építészete az emberek állandó vagy ideiglenes tartózkodására szolgál. Az állandó lakhelyek — egyéni vagy társasházak, az ideiglenes lakhelyek pedig a szállodák és hostelek.

Lakóépületek Kijevben
(Ukrajna)

közösségi épület
Vinnyicában

Művészeti palota
Portugáliában

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

A *közösségi építészet* célja, hogy közcélú épületeket tervezzen és építsen. Ezek iskolák, kórházak, üzletek, stadionok, vasútállomások, színházak, cirkuszok, múzeumok stb.

Az *ipari építészet* magába foglalja a gyárak és üzemek épületeit, az erőműveket és a felvonókat.

A *kultikus (szakrális) építészet*hez tartoznak a templomok, a katedrálisok, a kápolnák és egyéb vallási épületek.

Vizuális ismeretek

Hogyan készül egy építészeti projekt? A művész képzeletében született ötletek számos vázlatban tükrözik a szerző álláspontját. Végül elkészül a projekt vázlata, amely az építészet alapjait tartalmazza: a teherbírást, a hasznosságot és a szépséget.

Az építészeti projekt vázlata általában a homlokzatot ábrázolja.

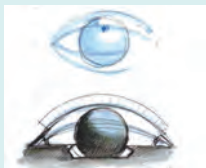

Olekszandr Verbickij. A kijevei Vasútállomás épületének vázlata

- ? Hasonlítsd össze az építészeti vázlatot a már megépített épülettel. A megvalósult projektben megmaradtak a formák és az arányok? Hogyan emelték ki a bejáratot, helyezték el az ablakokat?

Arcképcsarnok

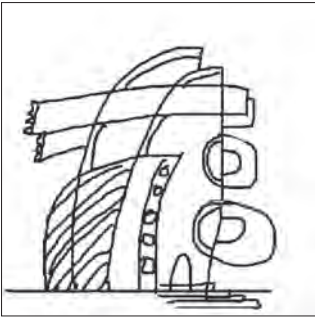
Santiago Calatrava Valls (Valencia, 1951. július 29.) spanyol-svájci építész és szobrász, számos eredeti épület megalkotója a világ különböző országaiban. Munkáját néha „biotech”-ként definiálják. Santiago Calatrava legtöbb projektje az építészet és a mérnöki munka határán valósult meg. Épületei megkülönböztető jegyei az innovatív konstruktív megoldások, az építészeti formák kapcsolata a természettel. Például a Művészetek és Tudományok Városa Valenciában (Spanyolország).

? Hasonlítsd össze Santiago Calatrava épületét a vázlattal. Fontold meg, milyen természeti formákat alkalmazott a szerző.

1. változat Készíts egy „Építészeti fantázia” vázlatot (kréta, szén, pasztell). Hozzávetőleges témák: „Spirál-épület”, „Teknőc alakú erőd”, „Ciprusfatorony”. A mesterséges intelligencia (clipdrop) alkalmazásával a lineáris vázlatot alakítsd át az épület háromdimenziós színes képévé.

2. változat Rajzold le egy város vagy falu tervét (filctoll, marker). A zónákat különböző színekkel jelöld: parkok és terek – zöld, folyók és tavak – kék, közigazgatási központok – rózsaszín, lakóterületek – sárga, és maguk a házak – piros, ipari vállalatok – lila stb.

Összefoglalók, indokolok, rendszerezek

Nevezd meg az építészet főbb típusait? Mondj példákat városod vagy falud különböző építészeti típusaira. Nevezd meg a várostervezés szerepét az emberek kényelmes életének kialakításában.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Keress információt a Pritzker Építészeti Díjról. Milyen építményeket tüntetnek ki ezzel a díjjal? Mi a különlegessége ezeknek az épületeknek?

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Képzeld el, milyen lehet a természetes formák stilizációja alapján épült óvoda épülete. Kísérletezz ezzel a formával gyurma alkalmazásával.

A zene és a vizuális művészetek

? Milyen művészeti műfajokra emlékeztetnek K. Debussy „Pagodák” és O. Respiga „Róma szökőkútjai” című alkotásai?

Candace Knapp.
Fantázia zongorára № 1

A zene és a vizuális művészetek... Első ránézésre nagyon különbözőek. A zene láthatatlan, a festészetet, a szobrászatot, az építészetet pedig nem halljuk. A zenei képek időben, a vizuális képek a térben alakulnak ki. Amikor viszont átéljük a művészetet azt érezzük, hogy a zene gyakran vizuális képeket ébreszt bennünk, a festészet pedig élénk színeivel „hangokat” képez.

A festmény színei és színvilága összehasonlíthatóak a zene hangszíneivel, a dallamok pedig az építészeti épületek grafikai vonalainak vagy körvonalainak kifejezőképességével. A múlt nagy gondolkodói az építészetet „megdermedt” vagy „kőbe vésett zenének” nevezték. Valóban, érezzük az épületrészek egy teljes kompozícióvá való egyesülésének *harmóniáját*, *szimmetriáját* vagy *aszimmetriáját*. A zenei formák szerkezete hasonló. A hangok váltakozásai, ugyanúgy, mint a minták ismétlődése az ornamentikában, egy bizonyos *ritmust* alkotnak.

A templomban, ahol a zene harmonikusan egyesül az építészettel és a szobrászattal, az ikonokkal, freskókkal, mozaikokkal, ólomüveg ablakokkal, még azt is nehéz meghatározni, hogy melyik művészeti műfajnak van erősebb hatása az emberre.

? A képek alapján magyarázd meg, milyen zenei ötletek valósultak meg az építészetben.

Az ortodox katedrálisokban és templomokban a cappella kórus kíséri a misét, a zene alapja a többszólamúság.

A katolikus és protestáns szertartású templomokban a misék és istentiszteletek során a kóruson kívül megszólal az orgona is, a világ legnagyobb billentyűs-fúvós hangszere, amelyet a hangszeresek „királyának” neveznek. Maga az orgonazene sok tekintetben hasonlít az építészethez: masszív basszus, mély hangok a kompozíció „alapja”, a felső regiszterek dallamai pedig az égis éró „hangtornyok” zuhatagát alkotják. Az orgona fenségesen és erőteljesen szól. Ünnepekkor a templomokat installációk díszítik.

A párizsi Saint-Sulpice templom orgonája (Franciaország)

Az orgona és kamarazene házának terme Dnyipróban (Ukrajna)

Remo Giazzotto (Tomaso Giovanni Albinoni). G-moll adagio vonóshangszerekre és orgonára (karmester Herbert von Karajan). J. S. Bach d-moll toccata és fúga orgonára.

Installáció a genti fényfesztiválon (Belgium)

? Gondold át, hogy a zene összehasonlítható-e az “életre kelt” építészettel. Indokold meg a válaszodat.

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

A kortárs ukrán zeneszerzők gyakran használják a *freskó* szót zeneműveik címében.

Leszja Dicsko. Freskók „Forrás”; „Katerina Bilokur” balett (választható részletek).

Képzeld el, a művek tartalmához illő vizuális képeket, írd le a benned felmerült érzelmeket, érzéseket, elképzeléseidet.

Arcképcsarnok

Leszja (Ljudmila) Dicsko zeneszerző és újíto, különféle műfajú, elsősorban kóruszene szerzője. Fialat kora óta érdekelte a művészet műfajainak egybefonódása. Leszja Dicsko képes a hangzást „színekben látni”, a vizuális képeket zenéssé alakítja át. Ezért különlegesen vonzódik az egybefonódó művészetek iránt.

A művész alkotásai – „Piszanka”, variációk zongorára (dekoratív és iparművészet), a „Loire kastélyok” öt darabja (architektúra-építészet), a „Betlehem” gyermekopera (színház).

Számos freskót írt kórusra, zenekarra, orgonára.: „Kárpáti”, „Francia”, „Spanyol”, „Svájci” (kórusra), „Forrás” és „Freskók” Katerina Bilokur festményei alapján és a „Katerina Bilokur” balett.

Katerina Bilokur. Pünkösdi rózsák

A zene és a vizuális művészet harmonikusan ötvöződik installációkban, performanszban, ahol a művészek a hanggal kísérleteznek, egyedi akusztikus világot hoznak létre azzal a céllal, hogy a hang térbeli rezgése révén érzéseket közvetítsenek. Nemcsak a hallást, hanem a nézők látását is bevonják, hogy újabb távlatokat nyissanak a művészet érzékelésében.

 Pavel és Pjotr Szoloduha zenéje, Pjotr Szoloduha versei. „A nyárfa közelében” (lásd a mellékletet).

Művészeti kincsesláda

Installáció (ang. *installation* — művészeti műfaj) egy térkompozíció, amely különféle elemekből és anyagokból készül művészi egységet képezve.

Performansz — a modern művészet egyik formája, alkotói módszer, előadás, amelyet a közönség valós időben lát.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

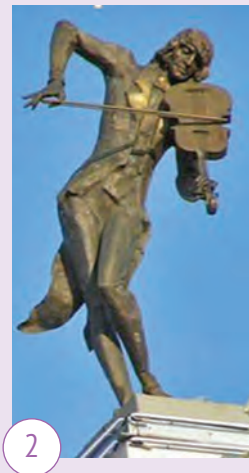
Hogyan tudnak együttműködni a zene és a vizuális művészetek? Mondj példákat. Milyen új dolgokat tudtál meg ezen művészetek kapcsolatáról? Ismertesd a művészetek szintézisének sajátosságait a templomban! Mi a különbség az ortodox templom és a katolikus katedrális zenéje között? Egészítsd ki a mondatokat: „A freskó — ...”.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Ajánlj egy saját ötletet arra, hogyan tudnád alkalmazni a zenét a modern művészeti gyakorlatokban. Előzetesen érdeklődj a modern művészet ezen innovatív formáiról.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

„Keltsd életre a szobrot” elnevezésű játék. Találj ki érdekes történeteket a zene és a vizuális művészetek kölcsönhatásáról Candice Knapp amerikai művész (1) és Seifaddin Gurbanov „Hegedűs a háztetőn” (Harkiv) (2) két hegedűt ábrázoló szobrának példáján. Válassz megfelelő zenét a történethez.

A művészetek szintézise az építészeti együttesben

? Magyarázd el az együttes szó jelentését a különböző művészeti ágak példáján.

Egyiptomi piramis és szfinx

A maja nép templomai
(Latin-Amerika)

? Milyen szobrokat használtak a művészek az együttesekben?

1

2

- 1 – Az athéni Akropolisz romjai (Görögország);
- 2 – Erechtheion templom kariatidái

Az építészeti együttes harmonikus egységet teremt az épületek között az utca, tér, város, park térbeli környezetében. Tartalmazhat templomokat, palotákat, emlékműveket és egyéb építményeket, amelyek területileg és kompozíciósan integrálódnak a környezetbe. A művészetek szintézise az építészeti együttesben az építészet, a szobrászat, a monumentális és dekoratív iparművészet, valamint a festészet együttállása révén jön létre.

Az építészeti együttesek korai példái az ókori Egyiptom és a maja civilizáció fenéges piramisai, templomai, szobrai máig lenyűgöznek nagyságukkal.

Az athéni Akropolisz építészeti együttese az építészetet, a szobrászatot és a monumentális festészetet ötvözi. Itt található az ókori Görögország híres templomai, köztük a Parthenon. Az Erechtheion templomnak női alakokat — kariatidákat — ábrázoló szobrokkal díszített oszlopcsarnoka van.

Az Erechtheion-templomban női alakokat, kariatidákat ábrázoló karzat maradt fenn az utókor számára. Egy épületegyüttes létrejöhet egyedi ötlet és egységes stílus alapján, mint az athéni Akropolisz, vagy hosszú időn keresztül, új épületekkel kiegészítve az eredeti kompozíciót, mint például a Kijevi barlangkolostor (Kijevi Pecserszka Lavra).

Funkcionális rendeltetésük szerint az építészeti együtteseket az alábbi típusokra osztják: védelmi; szerzetesi; palota és parki; ipari, valamint történelmi városközpontok.

Kijevi-Pecserszka Lavra'

? *Hasonlítsd össze az építészeti együttesek típusait.*

Kamenyec-Podolszkij erőd

Pocsajivi Nagyboldogasszony Lavra (barlangkolostor)

„Kacsanyivka” Nemzeti Történelmi és Kulturális Rezervátum

„Fagus” cipőgyár, Németország

Lviv történelmi városközpontja

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

Ékes példája a művészetek szintézisének egy építészeti együttesen belül az Okuma japánkert (Tokió, Japán).

Az egyetem területén található, oktatási épületek között, festői növényzet környezetében. A gyalogos ösvények pázsithoz, patakokhoz, régi lámpásokhoz, szobrokhoz, kis pagodákhoz vezetnek.

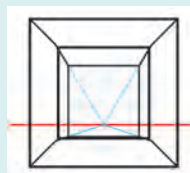

? Milyen benyomást kelt benned egy japán kert? Képzeld oda magad, a kert kényelmébe, amely harmóniában van a természettel. Milyen érzelmeket vált ki benned?

Vizuális ismeretek

Amikor a művész az épületet tervezi arra gondol, hogyan fog kinézni egy bizonyos perspektívából. Ehhez a lineáris perspektívában ábrázolja. A horizonton belül egy (*frontális* perspektíva) vagy két pontban (*sarok* perspektíva) konvergáló vonalak segítségével ábrázolja.

Frontális perspektíva

Sarok perspektíva

1. változat *Kollektív munka.* Szervezz egy „építészeti irodát”, és hozz létre egy „Álmok utcája” építészeti együttest. Készíts domborművet a házakról egy rajzlapra a rendelkezésre álló anyagokból (cukorkapapír, színes karton, papír stb.). Az együttes fogalom biztosítása érdekében ugyanazokat a módszereket alkalmazd a homlokzatok díszítésére. Kösd össze a műveket szalagkompozícióba. Ezután beszéljétek meg, hogyan sikerült megvalósítani a feladatot a harmónia szempontjából.

2. változat Készítsd el a „Megtörhetetlen erő” kompozíciót (*gyurma, dombormű*).

3. változat Rajzolj egy feldíszített utcát lineáris perspektívában (*tetszés szerinti technikával*). Fontold meg, hogy milyen dekorációt ajánlatos használni (*zászlók, lámpák, virágok, léggömbök stb.*).

Művészeti kincsesláda

Építészeti együttes — egy bizonyos térbeli környezetben harmonikusan összehangolt épületcsoport.

Lineáris perspektíva — objektumok síkon belüli méretének csökkentése, párhuzamos vonalak konvergenciája, amelyek mélyen a térbe irányulnak a horizontvonal egy pontján.

Konvergencia pont — képzeletbeli pont a horizont vonalán, amelynek a lineáris perspektíva felépítése során a tárgyak vízszintes párhuzamos vonalai mélyen a térben egyesülnek.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Miben valósul meg a művészetek szintézise egy építészeti együttesben? Mondj példákat védelmi, szerzetesi, palota- és parkegyüttesekre! Nevezd meg a lineáris perspektíva típusait! Mi a különbség köztük?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Keress a neten modern építészeti együtteseket, melyekben az innovatív technológiákat alkalmazták.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Tudd meg, vannak-e építészeti együttesek a te régiódban, és miből állnak. Osszd meg az információkat társaidal.

„Üdvözlégy Mária”, avagy szakrális zene

? Szeretsz egyházi zenét hallgatni? Milyen hangulatot vált ki benned? Hol lehet egyházi zenét hallani?

Liturgikus, vagy szakrális zene ... Egyes zeneművek jellemzőiről hallhatjuk ezeket a meghatározásokat. Az egyházi hagyományok keretein belül írott zeneműveket általában egyházi zenének nevezik. Ezen művek közé tartoznak a koncerteken és a templomokban előadott világi művek is. Vagyis ez a fogalom sokkal tágabb. Hiszen a liturgikus zene magában foglal mindent, ami az ember lelkét, belső világát érinti. Ebben az „Isteni” harmonikusan egyesül a „földivel”. A szakrális zene köztes elnevezés a liturgikus és egyházi között, az örökkévalóság felé való orientációt jellemzi.

Számos nép legendáiban és mítoszaiban van egy határtalan bölcsességgel és szeretettel teli kép — az Anya-Istennő képe. Az ókori szlávok körében Berehinyának hívták.

A keresztény kultúra az emberiségnek az Anya ábrázolását ajándékozta. A keleti ortodox szertartásban az Istenszülő (Szűz Máriát nevezik így a keleti keresztények), a nyugati katolikusban a Madonna. Az Istenszülő ábrázolása „örök téma” a művészetben.

Leonardo da Vinci. Angyali Üdvözlés

A Szűz Máriának szentelt zeneművek a műfajok széles skáláját tükrözik, elsősorban ének- és kórusművek. Ezek összefüggenek a szakrális eseménnyel — az Angyali üdvözlettel. Gábrriel arkangyal Mária-köszöntésének kezdőmondatából egy jól ismert imádság keletkezett, amely később az „Ave Maria” (latinul — „Üdvözlégy Mária”) himnuszává vált. Több mint 40 zenemű született az ima szavaira vagy ezen témára írt szabad szövegre, nevezetesen: F. Schubert, G. Verdi, F. Liszt, A. Dvořák, J. Brahms, C. Saint-Saëns, J. Bizet, G. Faure művei.

Charles Gounod francia zeneszerző az „Ave Maria” vokál változatát írta meg Johann Sebastian Bach C-dúr „Kis prelúd”-je alapján. A mű rendkívüli népszerűsége ékes példája annak, amikor egy zenedarab a feldolgozás által új életet kap.

Olekszandr Murasko.
Angyali Üdvözlet

Fra Beato Angelico.
Angyali Üdvözlet

Franz Schubert. *Ave Maria*.
Johann Sebastian Bach – Charles Gounod. *Ave Maria*.

? Milyen vonásokkal ruházták fel Máriát a zeneszerzők? Figyeld meg a dallam kifejezőképességét, ritmusát (plasztikus, hajlékony). Ábrázold a dallam fejlődését egy vonallal (grafikusan vagy vizuálisan – kézzel), emeld ki a csúcspontot (kulminációt). Ha van kedved, énekelj el. Készítsd el saját értelmezésedet a Máriáról (zenei frázis, dallam, ének).

John Collier.
Angyali üdvözlés

Liszt Ferenc volt az egyik első zeneszerző, aki a hangszeres zenében ábrázolta Szűz Máriát. F. Schubert készítette el az „Ave Maria” vokálra írt művének átíratát.

Rendkívülivé vált az „Ave Maria” zongoradarab „Róma harangjai” alcímmel, amelyet Liszt Ferenc az olasz városban való tartózkodása során írt. Talán a római templom harangja ihlette a zeneszerzőt az Angyali üdvözlés ünnepének ábrázolására.

Rendkívül népszerűvé vált Giulio Caccini „Ave Maria” című műve, ugyanakkor kétségek fűződnek a mű szerzőjét illetően.

Franz Schubert – Liszt Ferenc. Ave Maria.
Liszt Ferenc. Róma harangjai (zongora).
Giulio Caccini. Ave Maria (különböző
interpretációban).

Jellemezd a meghallgatott művek hangszeres textúráját, avagy a szólamok elhelyezkedésének elvét.

Donatello. Angyali üdvözlés

Az „Ave Maria” himnusz arra inspirálta a művészeket, hogy feldolgozásokat és átíratokat, nagyszabású eredeti kompozíciókat alkossanak. Például Mihajlo Szkorulyszkij ukrán zeneszerző „Ave Maria” szólóra írt műve széles körben terjedt el különféle hangszeres feldolgozásokban (zongorakísérettel), nevezetesen: hegedű, cselló, brácsa, klarinét, sőt nagybőgő.

A nagyszabású művek közé tartozik Alemdar Karamanov koncertje.

Alemdar Karamanov. 3. „Ave Maria” zongoraversenye zongorára és zenekarra (részlet).

? Jellemezd a koncert fő dallamát, amely többször is felcsendül a darab elején. Mondhatjuk azt, hogy Fényt és Kegyelmet sugároz?

Szűz Mária képét Alyona és Jerry Heil kortárs ukrán énekesek is megalkották. A rapper és popénekesnő duettje a Teresa & Maria című dallal nyerte meg a 2024-es Eurovíziós Nemzeti válogatót. A klipet rövid idő alatt milliók tekintették meg YouTube-on.

Alyona Alyona & Jerry Heil

Művészeti kincsesláda

Szokrális — szent, amely a vallási istentisztelethez és rituáléhoz tartozik, szertartásos.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Magyarázd el, hogyan érted a szokrális, egyházi, liturgikus zene kifejezések jelentését. Sorolj fel példákat. A környezetben hallasz ilyen zenét? Hogyan gazdagította ismereteket, elképzeléseidet Szűz Mária ábrázolása a művészetben? Hogyan befolyásolta a liturgikus zene érzelmi állapotodat?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

„Üdvözlégy Mária” művészeti projekt (liturgikus zene hallgatása diavetítés vagy más vizualizációs formátum kíséretében).

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Gyakorold a „Teresa & Maria” dal előadását rap stílusban (lásd a mellékletet).

A művészetek szintézise a templomban: kultikus építészet

? Milyen épületek találhatóak városod vagy falud központjában? Melyikük látható a legjobban messziről?

Andriivszkai templom (Kijev, Ukrajna)

Ezek általában kultikus épületek. Kifinomult szépségükkel és spirituális aurájukkal mindig felkeltik a figyelmet.

A kultikus (vagy szakrális) építészet az építészet egy speciális műfaja, amely egyházi céllal jön létre, és megtestesíti a közösség spirituális hiedelmét és hagyományait. Számos vallás létezik a világon, ami a különböző típusú templomokban tükröződik. Például ortodox templomok, katolikus székesegyházak, zsidó zsinagógák, iszlám mecsetek, buddhista pagodák.

A vallási hovatartozásnak megfelelően a kultikus építészetet a homlokzatok, kupolák, tornyok, ablakok jellegzetességei különböztetik meg.

Kölni dóm
(Köln,
Németország)

Nagy zsinagóga
(Pilsen,
Csehország)

Ahmed szultán mecsetje
(Isztambul, Törökország)

Senso-ji buddha templom
(Tokió, Japán)

? Hasonlítsd össze a különböző vallású templomok építészeti jellemzőit és külső díszítését. Milyen érzelmeket vált ki benned a kultikus építészet megfigyelése?

A templomban az embert lenyűgözi a művészetek összhatása: az építészet, a festészet, a szobrászat és a zene kölcsönhatása, amelyek együttesen közvetítik a spiritualitást és a szépséget.

A keresztény templom belseje különleges teret alkot. Az ortodox templomban freskók, mozaikok, ikonok, a katolikus templomban pedig szobrok és ólomüveg ablakok találhatóak, amelyek liturgikus alakokat ábrázolnak, és bibliai eseményekről mesélnek.

A zene ünnepélyes dallamokkal tölti meg a templomot.

1

2

1 – Volodimiri székesegyház (Kijev, Ukrajna);
2 – Chartres-i Szűz Mária-székesegyház (Chartre, Franciaország)

Ukrajnában 2500 fából készült, a kultikus építészethez sorolható objektum található, amelyek közül számos rendkívüli művészi értékkel bír. Egyikük a Potelics faluban található 500 éves Szentlélek eljövetele templom. A 17. századi Szent György fatemplom falfestményén és ikonosztázán megmaradtak a bibliai témájú, valamint világi jeleneteket és a mecénások portréit ábrázoló festmények.

? Milyen benyomást keltenek benned ezek a kulturális és művészeti emlékek?

Szentlélek eljövetele templom (Potelics, Ukrajna)

Szt.György templom (Drohobics, Ukrajna)

A kultikus építészetnek minden vallás esetében megvannak a maga megszokott jellemzői, amelyek lehetővé teszik a többi épülettől való megkülönböztetést. A fő jellemzője — a vallás szimbólumának jelenléte az épületen. A kereszténység számára ez a kereszt, a muszlimok számára a félhold és a csillag, a judaizmus esetében a hatágú Dávid-csillag.

? *Ismerd fel a különböző vallású templomok sziluettjét.*

A modern szakrális építészetet inkább a középületekhez hasonló templomok jellemzik. Híres építészek vettek részt létrehozásukban. Ennek eredményeként sok templomi épület építészeti klasszikussá vált.

1

2

1 – Boldogságos Szűz Mária születésének temploma (Lviv, Ukrajna);
Építész R. Zsuk;
2 – Boldogságos Szűz Mária székesegyház (Brazília).
Építész O. Niemeyer

? *Véleményed szerint miben különböznek a modern templomok az ősi templomoktól?*

A katedrálisok élete napjainkban érdekes eseményekben gazdag. Zenei kísérettel egybekötött fényjátékok színhelyeivé válnak.

1

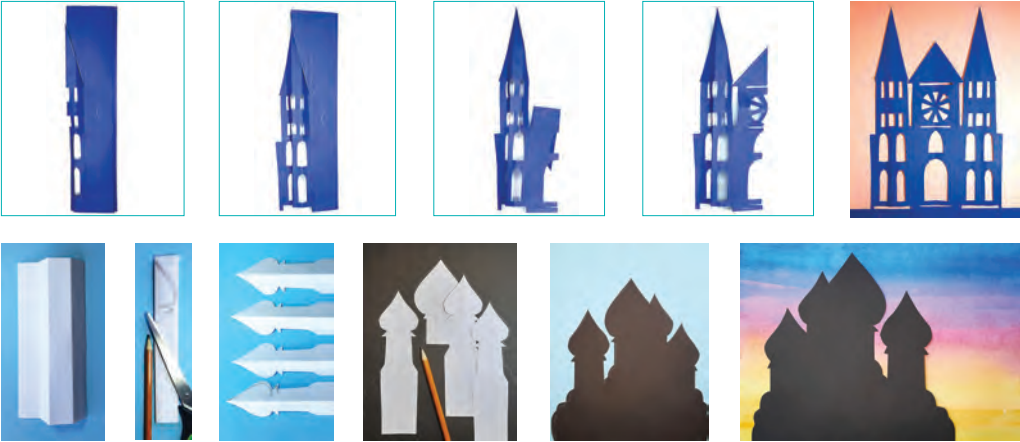

2

1 – Szent Mihály-székesegyház (Kijev, Ukrajna);
2 – Chartres-i katedrális

Készíts applikációt „A templom sziluettje” címmel (akvarell, fekete papír vagy fekete és színes papír).

Művészeti kincsesláda

Templom (latin *castellum* — erődített hely, kastély) — a keresztények vallási épülete.

Mecset — muszlim építészeti építmény.

Pagoda (szanszkrit — szent) kultikus buddhista épület.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Nevezd meg a különböző vallásokhoz tartozó egyházi épületeket, és jellemezd őket! Milyen számodra újdonságnak számító információt tudtál meg róluk? Ha felajánlanák neked, hogy nyújts be javaslatot az UNESCO világörökségi listájának frissítésére, Ukrajna melyik szakrális építészeti objektumát javasolnád? Indokold meg választásodat.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Tanulmányozd a hozzád legközelebb lévő vagy bármely más vallási épület művészeti jellemzőit.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Szabadidődben készíts egy játékot — a puzzle utánezatát — „Templomok sziluettjei” néven. Ehhez válassz ki 3-5 fotóillusztrációt a templomokról, vágd apró darabokra, hogy később a játék során teljes képet készíthess a templomokról.

Média, tömegmédiá, multimédia

? Milyen kommunikációs eszközöket választanak a művészet kedvelői a kreatív ötleteik cseréje során?

Nehéz elképzelni, hogy régen, amikor még nem volt számítógép és mobiltelefon, hogyan osztották meg az emberek egymással az ötleteiket, élményeiket, néztek meg fotókat, képeket, hogyan értesültek a hírekről. Kortársaink korlátlan hozzáféréssel rendelkeznek a kommunikációhoz — az információcsere folyamatához.

A kommunikációnak számos eszköze van, amelyeket **médiának** neveznek. Az információ közlésének módjai szerint azokat az alábbi típusok szerint különböztetjük meg: verbális (szóbeli és írásbeli), numerikus, grafikai (kép), hangbeli (többek között zenés), tapintható, videóinformáció. Egy közös megnevezés egyesíti őket — a *médiaszövegek*.

A „hagyományos” média szinte változatlan formában továbbította az információkat egy kis csoport számára, akiknek közös volt a nyelvük és a kultúrájuk. Például az ókorban mítoszok, népdalok, jelek és szimbólumok segítségével továbbították az információt.

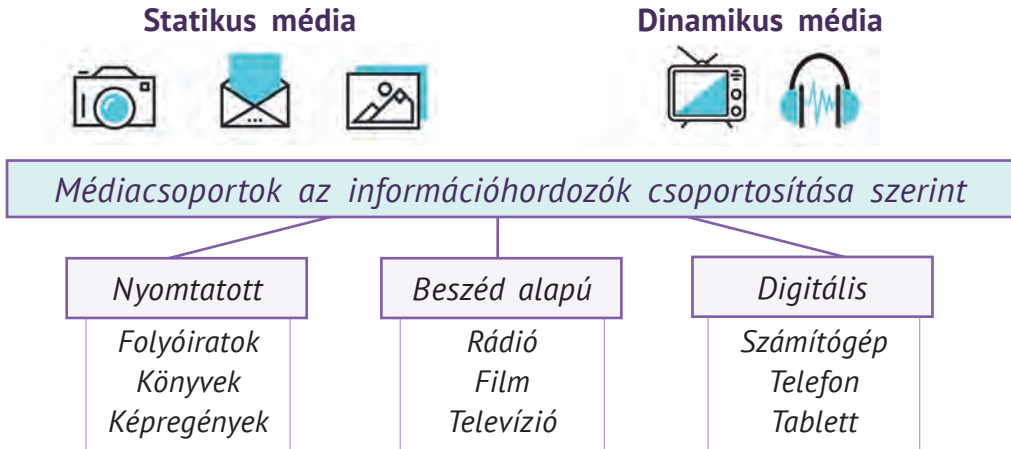
A nyomtatás megjelenésével és a poligráfia fejlődésével a könyvek és a sajtó (újságok, folyóiratok) segítségével sokkal gyorsabban kezdett el terjedni az információ.

Tömegmédiának nevezzük azokat az eszközöket, amelyek a tömeggyártás technológiáihoz kapcsolódnak, és képesek információt továbbítani egyidejűleg emberek nagy csoportjához.

? Milyen médiaszövegeket használsz saját kommunikációd során?

A média gazdag palettájának nincs egységes osztályozása. Az információ jellege szerint lehet *statikus* (képeslapok, fényképek, óriásplakátok, poszterek, képregények és egyéb állóképek) és *dinamikus* (rádió, mozi, televízió, videó).

A hagyományos vagy „rég” eszközök központosítottan sugározzák az információkat, azt egy adott intézmény, szervezet felügyelheti. A jelenkori média a hálózat elve szerint működik, a kapcsolatokat maguk a felhasználók hozzák létre. A közösségi hálók spontán módon fejlődnek, és nehéz felügyelni őket.

A **multimédia** kifejezés azt jelenti, hogy különféle típusú információkat használnak üzenetek továbbítására, statikus és mozgóképek, hangok és verbális szövegek kombinálása révén. Ilyen kombinált képernyő-információ például a *videó*. A multimédia újabb dimenziója az *interaktivitás* (*együttes hatás*), amikor a felhasználó befolyásolhatja az üzenet tartalmát — beavatkozhat, úgy mint egy videójáték esetében.

A multimédia összetevői

Nem is olyan régen a nagyszüleid gramofonon hallgattak zenét, majd azt a magnó váltotta fel. Napjainkban még bonyolultabb berendezéseket használnak a digitális hang lejátszásához: zenegépek, digitális lejátszók, hangkártyás számítógépek és MIDI billentyűzet.

? Az illusztrációk alapján mondd el, hogyan változtak a médiahordozók (bakelit-lemez – kazetta – CD – flash meghajtó) és technikai eszközök.

A kreatív szakmák világa

A *hangmérnök* az a személy, aki felelős a rögzített hang minőségéért, tudja kezelni a hangfeldolgozó berendezéseket, a speciális számítógépes programokat, az analóg és digitális technikai eszközöket. Ez a munka állandó zenehallgatással jár, ezért fejlett zenei hallásra és memóriára van szüksége. A televíziós vagy rádiós társaság alkalmazottja felvételekkel és élő adásban is dolgozik, többek között nagyszabású rendezvények — koncertek, fesztiválok — során.

A *hangmérnök* — a művészi hangok létrehozásához, a hang dramaturgiájának formálásához, új hangok rögzítéséhez kapcsolódó kreatív szakma. Az ilyen személy ismeri a hang fizikáját, az akusztika fortélyait, ismeri a technikai eszközöket, a hangok keverésének folyamatát.

Hangmérnökre koncerteket szervező szervezetekben, színházakban, hangstúdiókban, reklámügynökségekben, valamint a televízió- és filmiparban van szükség.

A szórakoztatást említik leggyakrabban a tömegmédiá fő és legkiemelkedőbb funkciójaként. A szórakozás olyan tevékenység, amely örömet okoz az embereknek, és a média hatékonyan kielégíti ezeket az igényeket. Az újságok, magazinok, rádió, televízió, különösen az internet sokféle médiaszöveget kínál a szabadidő érdekes és hasznos eltöltéséhez — a hírektől, a sporttól, a divattól a főzőműsorokig. A média a művészetről szóló információkat is eljuttatja a széles közönséghez dokumentum- és játékfilmek sugárzásával, előadásokkal, koncertekkel, kiállítási riportokkal, művészekkel készült interjúkkal stb. A különféle jellegű médiaszövegek képesek értelmezni a művészi jelenségeket, formálni az emberek esztétikai ízlését, művészi preferenciáit.

- „Ukrajnában élni” zene és szöveg
O. Szmika (lásd a melléklet).

- Alkalmazd láncfelmérést a dal előadásának önértékelésére és kölcsönös értékelésére (egy tanuló kezdi, a többiek felváltva kiegészítik).

Művészeti kincsesláda

Tömegtájékoztatási eszközök — információs eszközök, amelyek egyidejűleg képesek információt továbbítani emberek nagy csoportjai számára.

Média (angol *média*, latin *medium* — közvetítő) — az információ bármilyen formában történő továbbításának, tárolásának és reprodukálásának eszköze.

Multimédia (latin *multum* + *medium*) az információ különböző formáinak (szöveg, hang, grafika, animáció stb.) kombinációja egy hordozón belül.

Összefoglalók, indokolok, rendszerezek

Mondj példákat a hagyományos és a modern médiára. Melyikük dinamikus és melyik statikus? Készítsetek mentális térképet a témához. Egy osztálytársaddal párban vitassátok meg az új, összetett fogalmak értelmezését. Értékeljétek egymás tudásának szintjét a médiával kapcsolatos témában.

Önálló tanulmányozás, mediakutatás

Elemezd az „Ukrajnában élni” című dal felvételét, a hangmérnök munkája szempontjából. Szerkessz kíséretet a dalhoz (szintetizátor), és vedd fel saját énekedet (Windows, Voice Recorder alkalmazás).

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Képzeld el, hogyan használhatod fel a régi média eszközeit, mint dekorációt.

Fotóművészet – a média statikus műfaja

? Megfigyelted már, hogy milyen sok statikus vizuális információ vesz körül bennünket? Fontold meg, mondj példákat.

Modern információs korunkban a média rendkívül fontos szerepet játszik az ember életében. Segítenek a környezet felfogásában és megértésében, lehetőséget adnak a művészeknek kreatív ötleteik kifejezésére. A kapott információknak köszönhetően a nézők és olvasók különböző érzelmeket élhetnek át és izgalmas utazást tehetnek

a felejthetetlen fotók világába. A statikus médiák közé tartozik a képző- és dekoratív művészet, a design, a fényképezés; a kultúra különböző területein alkalmazzák őket, többek között a nyomtatásban, a reklámokban, valamint az oktatásban. A formák, a vonalak és színek kifejezőképességük révén vizuális képeket alkotnak.

A festményeken, amelyeket kézzel vagy számítógépen készítenek, a művészek alkotásaik segítségével közvetítik ötleteiket, gondolataikat, érzéseiket. A különféle statikus ábrák: címkék, logók, csomagolóanyagok, képeslapok és borítékok stb. ismertetik meg a fogyasztókkal a számukra fontos információkat.

Az építészek és a designerek tervrajzok formájában tárják fel alkotói ötleteiket, amelyeket számítógépes programok segítségével szinte valóságosnak tűnő ábrázolások formájában tárnak a nézők elé.

Statikus médiaábrázolásokat láthatunk a múzeumokban, kiállításokon. Különféle szemléltető ábrázolásokat használnak a könyvekben, folyóiratokban és az újságokban, hogy segítsenek az iskolásoknak tanulni és hogy képet alkothassanak az őket körülvevő világról. A képregényekben, amelyek rajzolt történetek, a képek alatt rövid értelmező szövegek olvashatóak.

A reklámgrafikák közé tartoznak a brosúrák, plakátok, poszterek, hirdetőtáblák stb. Például a plakátokon szereplő információk a színészek és színésznők fotóival, a filmből való érdekes részletekkel keltik fel az emberek érdeklődését az alkotás iránt. Az

általában a közutak mentén elhelyezett óriásplakátokon hirdetett termékekről készült hatalmas fotók pedig azonnal felkeltik az utazók figyelmét és a termék megvásárlására ösztönzik őket.

? *A kultúra mely területein alkalmazzák az illusztrációkon ábrázolt vizuális médiát?*

A fotókamerával rögzített képek egy adott pillanatot rögzítenek mind az ember életében, mind egy jelentős történelmi esemény során. A fényképek segítenek a tanulásban, csakúgy, mint a különféle sémák, táblázatok, rajzok és más vizualizációs eszközök. Szemléltető funkciót töltenek be, és épp ennek a realizmusnak köszönhetően megkönnyítik az információk ismertetését. A fotók segítenek megismerni különböző országokat és a világban zajló eseményeket.

A mobiltelefonoknak köszönhetően a fotózás mára hétköznapi dologgá vált, és gyakran használják vizuális információk továbbítására.

? *Te is szeretnéd megörökíteni azt a pillanatot, amikor a nap kikandikál a felhők mögül, hogy üdvözölje a szírvárányt egy nyári vihar után? Vagy megörökítenéd iskolád történetében a saját készítésű fotóidat a győzelemről, amelyek egy kreatív- vagy sportversenyen készültek? Mi lenne ennek legjobb módja?*

A fotós a néző figyelmének irányítására és vizuális üzenetek létrehozására a kompozíció eszközeit használja. Ehhez egy bizonyos keretformátumot választ: négyzet vagy téglalap (normál vagy hosszúkás, függőleges vagy vízszintes).

A fotó keretezése segítségével a fotós megjelöli a fő téma helyét a keretben, a fény és a szín a kreatív ötlet megvalósításának fő eszköze.

A legfontosabb dolgot a fotó központjában, vagy a „harmadrész szabálya” szerint kell elhelyezni – a keret négy oldalát három részre

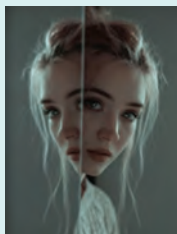
osztó elválasztó vonalak mentén. Például a horizont vonalát nem a középre kell helyezni, hanem felső vagy alsó horizont vonalra.

? *Mondd el, hogyan jelenik meg a képeken a tér mélysége. Melyikben dominál a színek kontrasztja és melyikben az árnyalatok?*

Vizuális ismeretek

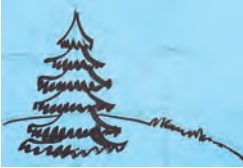
A fotózás legnépszerűbb műfaja a portré. Ha mobiltelefonnal fényképezünk, akkor a „portré” fényképezési mód, a „természetes” vagy „stúdió” fény választása segít a kép minőségének javításában. Jobb, ha elhagyjuk a flash meghajtót. A felvétel középpontjának a modell szeme magasságában kell lennie. Válasszunk egy nem túl színes hátteret, és próbáljunk ki különböző szögeket. Ajánlott, hogy ne csak az arc, hanem a környező tér is bekerüljön a fotóba. Annak érdekében, hogy a modell a kompozíció közepén legyen, alkalmazhatunk egy keretet — esernyőt, boltívet, faágakat stb. Modern trendek a portréfotózásban: tükörkép készítése, játék a fénnel és az árnyékokkal az arcon, fekete-fehér fotózás.

1. változat Készítsd el a barátod portréját. Fontold meg, hogyan tudod legjobban átadni jellemét, érdeklődését, arcát és érzéseit.

2. változat Készíts kompozíciós vázlatokat a tájról, ahol egy jövőben főtőzni szeretnél.

Művészeti kincsesláda

Perspektíva — szemszög, amelyhez viszonyítva készül a tárgyról a fotó.

Óriásplakát (ang. *billboard*: *bill* — hirdetés, *board* deszka) — nagyméretű reklámtábla, amelyet főleg utcák és közutak mentén helyeznek el.

Plakát — grafikai ábrázolás, amelyeket filmek reklámozására hoztak létre, és általában a falakra helyeznek el.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mondj példákat a statikus médiára. A kultúra mely területein alkalmazzák a statikus médiát? A fotósok mely tippjei voltak a leghasznosabbak számodra?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Érdeklődj a családfádról. Készíts elektronikus fotókrónikát családozról.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Készíts fotókollázst „Az osztályom a családom” címmel.

Rádió – a média dinamikus műfaja

? *Milyen dalokat hallgatsz a rádióban? Milyen rádióadásokat kedvelsz?*

A rádió végigkíséri az ember életét. Azért hallgatják, hogy gyorsan megismerkedjenek a szükséges információval. Ma nehéz elképzelni a rádiót zene és dalok nélkül. Az éterben szóló zene megismertet minket a mai slágerekkel és a népszerű klasszikusok zenéjével. Jókedvre derít pörgő ritmusával, megnyugtat halk háttérkompozícióval, lelki energiát adnak a hazafias dalok, amelyek a szülőföld iránti büszkeség magasztos érzését váltják ki.

? *Melyek a kedvenceid a rádióban elhangzó hazafias dalok közül? Magyarázd meg, miért. Kik az előadók?*

A rádió a tömegkommunikáció egyik legrégebbi formája. A rádiózás a múlt század 20-as éveiben terjedt el.

Napjainkban a tömegmédiának ez a dinamikus típusa alul marad a népszerűbb televíziónál és internetnél, de továbbra is a hírek, zene és reklámok sugárzásának hatékony eszköze.

A világon nagyszámú (Ukrajnában több mint ezer) rádióállomás működik, amelyek jeleket adnak a vevőkészülékek számára és mindenki saját belátása szerint választhat rádióműsorokat.

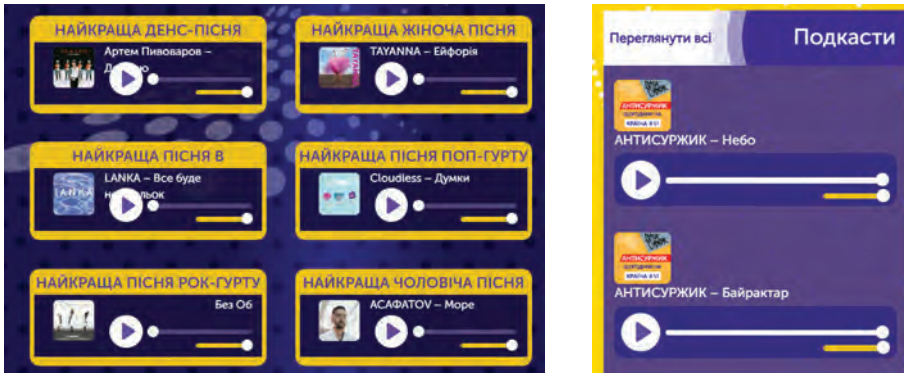

Rádiókészülékek: 1 – retro; 2 – rövidhullámú zsebrádió; 3 – napelemes (FM)

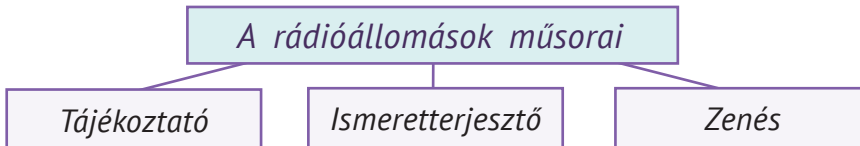

Ukrajna nemzeti rádióállomásainak ranglistáján az ukrán nyelvű dalok népszerűsége alapján a legmagasabb helyezést a Krajina FM (100%), az UA: Ragyio Prominy (95%), az UA: a Ragyio Kultura (92%) szerezte meg.

? Szabadidődben hallgasd meg az „Antiszurzsik” legjobb dalait és podcastjait az ukrán nyelvű „Krajina FM”-en.

A rádióállomások különféle műsorokat készítenek és terjesztenek. A *tájékoztató jellegűek* közé tartoznak a sajtóközlemények. Az *ismeretterjesztők* az oktatási és sportadásokat foglalják magukba. A *zenés műsorok* a klasszikus és könnyűzenei kompozíciókból állnak. Ezek kombinációja is lehetséges.

A rádiós műsorszórás egyik előnye az információ képszintű továbbítása. Teret hagy a hallgató fantáziájának — a hallott információ szabad reprodukciójának a képzeletében.

Például a rádiószínház műfaja a megszokott díszletek, jelmezek, vizuális tárgyak hiányában a tartalomra, a beszéd érzelmi gazdagságára összpontosítja a figyelmet. Ezért a rádiószínházban megnövekszik a zene szerepe, többek között a háttérzajok hatása, mint például a madárcsicsergés, a hullámok csobbanása, az utcák zaja. A hangok utánzása képzelőerőt és találékony-ságot igényel (például kopogással a közeledő lovasokat imitáló hangkép jön létre).

? Javasolj egy alkotást, amelyet a rádiózás Világnapjára (minden évben február 13-án ünneplik) kellene színre vinni az iskolai rádiószínházban.

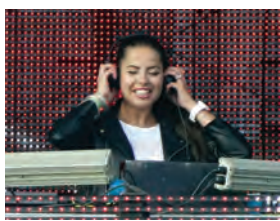
A rádióműsorokat gyakran csengőhang szakítja meg, aminek köszönhetően néhány másodperc alatt felismerjük kedvenc rádióadónkat az éterben. A csengőhang példája egy közlemény eléneklése: „Hallgassa online rádiókat a .... frekvencián ... web-oldalon ... vagy az okostelefonján!“. A promóciós csengőhangok néha márkanévet és szlogent is tartalmaznak. Ezért a létrehozásukban zeneszerzők, hangszerelők, hangmérnökök, a bemondó és énekesek vesznek részt.

Egy híres dal dallama Andrij Bobir énekes-bandurista előadásában az Ukrán Rádió csengőhangja lett. Ma modern hangszerelésben szólal meg, miközben megőrizte az eredeti szellemi energiáját.

? *Hallgasd meg az Ukrán Rádió modern csengőhangjait. Ismerd fel a dal motívumát, énekelj el, nevezd meg a szerzőket.*

A kreatív szakmák titkai

A rádióipar főbb szakmái közé tartozik a tudósító, szerkesztő, újságíró, hangmérnök, hangoperátor, DJ, rádiótechnikus. A tudósítók, újságírók új információkat keresnek a rádióadáshoz, a szerkesztő előkészíti a műsort az adáshoz, a műsorvezetők és a bemondók reprodukálják. A hangminőségért a hangmérnök és hangoperátor, a berendezés működéséért a rádiótechnikus a felelős. Érdekes és kereskedelmileg vonzó szakma a DJ, aki zenei rádióműsorokat vezet.

Miss K8

ARTBAT

Az elektronikus tánczene nemzetközi fesztiválján fellépő ukrán Miss K8 (Katerina Kremko) felkerült a világ száz legjobb DJ-jének listájára (a DJ Mag szerint). Továbbá az ARTBAT duó (Artur Kryvenko és Vitalij Limarenko), akiknek a számai az ukrán elektronikus zene arcává váltak világszerte.

A szupersztár DJ-k között van Pierre David Guetta zenész és producer, aki 10 millió albumot és 65 millió kislemezt adott ki!

ARTBAT. „Planet”, „Mandragora”.
Pierre David Guetta „Titanium”.

Arcképcsarnok

Pierre David Guetta Párizsban született és nőtt fel, ahol DJ-ként kezdte tevékenységét egy klubban, majd később saját rádióműsort vezetett egy internetes rádióállomáson. Olyan híres énekesekkel lépett fel, mint Rihanna, Lady Gaga, Justin Bieber. A mester slágerei többször is a slágerlisták élére kerültek különböző országokban. Kétszer kapott Grammy-díjat. 2011-ben, 2020-ban, 2021-ben D. Guetta lett az első számú DJ (DJ Mag Top 100 DJs). A Forbes 25 millió euróra becsülte a művész bevételét. Tehát a médiazene – jövedelmező üzlet.

A modern rádió alkalmazkodik a kor digitális valóságához, és továbbra is a tömegmédiá működőképes eszköze marad.

Művészeti kincsesláda

Csengőhang (ang. *jingle* — hangzás) — egy rövid zenei motívum vagy egy dal részlete, amely a rádióműsorok között szerepel; előzetesként, reklámként használják.

Rádió (lat. *radio* — sugározás) — egy tömegkommunikációs eszköz, amely elektromágneses hullámok segítségével hangjeleket továbbít.

Diagram — könnyűzenei kompozíciók slágerlistája, amelyet azok eladása, nézettsége, rádióadások alapján állítanak össze.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Milyen szerepet tölt be a zene a rádiózásban? A rádióipar mely kreatív szakmái keltették fel a figyelmedet? Pontosan mi keltette fel az érdeklődésedet? Ismertesd a DJ szakma jellemzőit! Magyarázd el, hogy véleményed szerint a rádió miért nem veszített népszerűségéből a digitális korszakban.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Kollektív feladat. Készítsetek egy lejátszási listát hazafias dalokból és rádióműsorokból származó, Ukrajnáról szóló podcastokból. Győzzétek meg szüleiteket vagy rokonaitokat, barátaitokat, ismerőseiteket arról, hogy ukrán zenét hallgatni menő!

Fantáziások, kísérletezek, alkotok

Hozz létre csengőhangot az Ukrán Rádió számára.

Reklám

- ? *Hogyan viszonyulsz a reklámhoz? Befolyásolja-e egy termék megvásárlására vonatkozó döntésedet? Melyik reklám nyűgözött le eredetiségével?*

Reklámok az éjszakai Tokióban
(Japán)

A modern élet elképzelhetetlen reklám nélkül. Ez az egyik legbefolyásosabb médiatípus, amelyet a széles körű közönséggel való kommunikációra használnak termékek, szolgáltatások vagy ötletek népszerűsítése érdekében. A reklám szociális, politikai, felvilágosító, kulturális, pszichológiai hatást gyakorol a társadalomra.

A kereskedelmi reklám célja, hogy növelje az áruk vagy szolgáltatások értékesítését és nyereséget termeljen. A nem kereskedelmi (társadalmi) reklám célja a társadalmilag hasznos célok elérése, az egyetemes értékek népszerűsítése, felhívni a figyelmet a társadalmi problémákra, és nem pedig a profitszerzés.

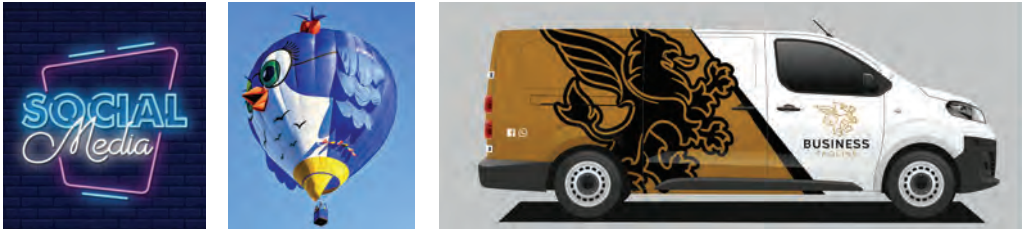
- ? *Magyarázd el, milyen eszközökkel tudják a reklám készítői egyértelműen bemutatni a terméket. Van-e köztük nem kereskedelmi reklám?*

A reklám terjesztése különböző csatornákon keresztül történik. Például tömegtájékoztatás: a sajtó (újságok, folyóiratok), televízió, rádió, telefonkönyv, stb. A nyomtatott reklámokban a közleményt prospektusokban, katalógusokban, posztereken, képeslapokon, naptárokon helyezik el.

A kültéri reklámok közé tartoznak információs táblák (óriásplakát), oszlopok, kioszkok, elektromos panelek („fotósor”), cégtáblák és

kirakatok, fényreklámok (világító- és neon-installációk, világítódobozok megvilágítással) és az égen látható feliratok (banner, léggömb).

A közlekedési reklám — feliratok és képek az autóbuszokon, vilamosokon, autókon; nyomtatott hirdetések gépkocsikereskedőknél; a vasútállomások és a repülőterek kirakatai. A reklám felhívja a figyelmet a termékre annak értékesítési helyén, kiállításokon, ajándéktárgyak formájában jut el a fogyasztókhoz, stb.

A rekláminformáció gyorsan terjed interneten, a mobiltelefonok alkalmazásaiban.

A reklám fő feladata — a fogyasztók figyelmének felkeltése, a termék megvásárlására vagy a szolgáltatás igénybevételére való ösztönzés, valamint egy bizonyos cég támogatása. A reklám nem csak információt nyújt. Érzelmeket vált ki, eredeti ötletekre, egy bizonyos termék vagy szolgáltatás megvételére hívja fel a figyelmünket.

? Az alábbi megoldások közül melyik tűnik a legsikeresebbnek? Miért? Mondj példákat érdekes reklámokra.

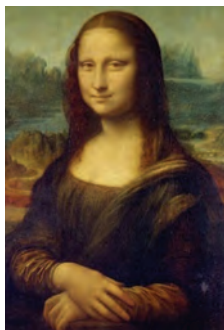

A kreatív szakmák titkai

A reklámszakma jártasságot és kreativitást igényel az alkotói tevékenységben. Ezért a sikeres reklám — gyakran a reklámügynökségek szakembereinek kreativitásának gyümölcse. Együtt eredeti ötleteket dolgoznak ki, hogy hozzáférhető és érdekes módon közvetítsék az információkat a fogyasztókhoz. Ehhez fényképet, számítógépes grafikát, animációt, zenét, videót, sőt színészek és színésznők alakítását vagy tekintélyes személyek nyilatkozatait is felhasználják a szükséges információk közvetítésére.

A MŰVÉSZET ÉS A MÉDIA

- ? Hasonlítsd össze a reklámokat az eredeti festménnyel. Milyen esetekben tartod elfogadhatónak az ilyen reklámot, és mely esetekben etikátlan?

Leonardo da Vinci.
Gioconda

A szociális reklámot a társadalmilag fontos ötletek népszerűsítésére használják. Reklámkampányok támogathatják például a művészeti rendezvényeket, népszerűsíthetik az egészséges életmódot, felhívhatják a figyelmet a környezetvédelemre és energiatakarékosságra, a bűnmegelőzésre, a szociális védelemre és a biztonságra.

- ? A reklámlakátok mely témái érintettek meg a legjobban? Szerinted a színek hogyan hívják fel a figyelmet és hogyan hatnak a néző érzelmeire?

Tudni kell, hogy a reklám lehet tisztességtelen és megbízhatatlan is. Erőszakos, sőt manipulatív is tud lenni. Ezért a reklámpiarban nagyon fontos az etika és a felelősségtudat.

- 1. változat** Találj ki egy ötletet és készíts eredeti reklámot egy ukrán termékhez (opcióként lehet fényképes hirdetés). Javasolj egy módot a reklám terjesztésére.

- 2. változat** Kollektív feladat. Alkossatok kreatív csoportokat, és készítsetek léggömbreklámot (választás szerint: művészi, felvilágosító, az egészséges életmódról, stb.).

Művészeti kincsesláda

Reklám — a kultúra eleme, egy olyan közlemény, amely a fogyasztóra hat azzal a céllal, hogy információt közvetítsen a reklám tárgyát illetően, és releváns igényeket alakítson ki.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Fejtsd ki a reklám hatását az emberre. Milyen feladatai vannak a kereskedelmi és a szociális reklámoknak? Milyen módokon terjednek? Milyen művészi eszközöket alkalmaznak a reklám készítése során?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Érdeklődj, milyen új reklámeszközök jelennek meg manapság. Oszd meg az információt társaiddal.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Készíts egy reklámvideót régiód kulturális emlékművéről. Ajánld fel a helyi Helytörténeti Múzeumnak, hogy használja fel a te reklámodat a turisták bevonzásához.

Filmművészet és filmipar

? Tudtad, hogy a Nemzetközi Filmnapot december 28-án, a világ első fizetős filmvetítésének évfordulóján ünneplik? Ez hol volt?

A leonbergi mozi (Németország) a világ legnagyobb képernyőjével

A film szórakozásként vonult be mindennapjainkba, és kevesen gondolnak bele, milyen hatalmas gazdasági ágazatról van szó. A filmgyártás és -terjesztés fontos része a több milliárd dolláros kreatív iparágaknak. A filmeket filmstúdiókban forgatják, mozikban, a televízióban és az interneten mutatják be.

A játékfilmek színes palettáján megtalálhatóak a zeneszerzők, karmesterek, énekesek, balett-táncosok és rockbálványok életének és munkásságának szentelt filmek. A klasszikus zene népszerűsítését elősegítették a híres rendezők által forgatott operaadaptációk: V. A. Mozart „Varázsfuvola” (rendező *I. Bergman*), G. Verdi „Traviata” (rendező *F. Zeffirelli*).

1

2

1 – A „Varázsfuvola” című film plakátja;
2 – Részlet a „Kóristák” című filmből

A kevésbé ismert „múzsák szolgái” tevékenysége szintén felkelti a filmrajongók figyelmét, ahol a zene válik a filmvászon igazi „hőségé”. Például a „Kóristák” című francia film (rendező: *François Girard*) azt mutatja be, hogyan szervez egy tanár kórust egy bentlakásos iskolában a „nehéz” fiúk számára, és fedez fel fiatal tehetségeket.

A zene kiemelő küldetését bizonyítja a „Titanic” (rendező: *James Cameron*) című film, amely 11 Oscar-díjat kapott, és

rekordot állított fel. James Horner filmzenéje, a „My Heart Will Go On” Celine Dion előadásában a film híres jelképévé vált, minden idők egyik legnépszerűbb szerzeménye.

1 – A „Titanic” film plakátja; 2 – James Horner; 3 – James Cameron

„Kóristák”, „Titanic” filmek (részletek, filmzene).

Megváltozott az énekléshez való hozzáállásod a „Kóristák” című film megtekintése után? Meséld el, milyen benyomásaid vannak a zene szerepéről a Titanic című katasztrófafilmben bemutatott szélsőséges élethelyzetekben.

A dokumentumfilm magában foglalja a népszerű tudományos és ismeretterjesztő filmeket. Ide tartoznak az „Ukrajna művészete”, „Az ukrán művészet remekei” sorozatok, stb. A dokumentumfilm egyik példája a „Mítosz” című film Vaszil Szipakról, aki otthagyta az opera színpadát, hogy megvédje a szülőföldjét, és Ukrajna hőisévé vált.

Arcképcsarnok

Vaszil Szipak (1974–2016) híres ukrán egyedi hangszínnel rendelkező operaénekes (kontratenor). A Lvivi régióban született, 9 éves korától énekelt a Dudarik kórusban. Énekművészetet a Lvivi Zenei Intézetben tanult. Grand Prix díjat nyert egy franciaországi Nemzetközi Zenei Versenyen, karrierjét a Párizsi operában kezdte. Legkedveltebb szerepe S. Gounod „Faust” című operájából Mefisztó volt (innen ered a Mítosz hívónév.

V. Szipak egy önkéntes mozgalom vezetője volt). 2015-ben visszatért Ukrajnába, és önkéntesként ment a frontra, ahol egy mesterlövész golyójától halt meg.

„Mítosz” dokumentumfilm (rendező L. Kanfer, I. Jaszniij).

A kisfilmnél talán nincs is bonyolultabb médiaműfaj. Az ötlet megvalósításához és a néző érdeklődésének egy érdekes történettel való felkeltéséhez az alkotóknak kevés idejük és lehetőségeik vannak.

A *videóklip* a kisfilm egyik műfaja. A zenés videó, mint a dal bemutatásának egyik formája, lehet *cselekményes és cselekmény nélküli*. A klip készítői fény és néha animációs speciális effektusokat használnak.

A videóklip nemcsak a művészet, hanem a viselkedés és a divat népszerűsítője is egyben. Egyes klipek költségvetése meghaladja a több millió dollárt.

Videóklip Sz. Vakarczuk «Көймі минних зон» című dalához (rendező: Oleh Tomin). Zene és szöveg Sz. Vakarczuk.

Graffiti
Dr. Gregory House képével
(Sevilla, Spanyolország)

Az izgalmas filmek motiválják a fiatalokat a vásznon bemutatott szakmák kiválasztására. Például a „Doktor House” sorozat megtekintése után a hálók felhasználói aktívan megvitatták a film hősének befolyását abban, hogy valaki orvos szeretett volna lenni.

A média megemelheti egyes filmes szakmák presztízsét. Ha filmszakmabeli karierről álmodozol, vagy reklámfilmekben szeretnél részt venni, akkor *a casting* az, amiről tudnod kell.

Kreatív szakmák titkai

A forgatócsoport néha akár 50 különböző szakemberből is állhat. A forgatáson *a rendező* irányítja az egész folyamatot. A *forgatókönyvírók* azonban már jóval a forgatás megkezdése előtt megírják a film forgatókönyvét. A casting után a *színészek és a színésznők* a rendező és a forgatókönyvíró közös elképzelését valósítják meg szerepeik során.

Az *operatőr* dolgozza ki a film vizuális megoldását, ő veszi fel videóra.

A művészeti csoportban, élén a *művészeti vezetővel*, kosztümösök, sminkesek, dekoratőrök, kellékefelelősek vannak.

A hangfeldolgozó és -reprodukciós szakmák műhelyét a *hangmérnök* irányítja, aki közvetlenül a *hangoperatőrrel* dolgozik együtt. Hangeffektusok segítségével a zene és a képek egységben megteremtődik a film egy bizonyos atmoszférája.

A film készítésének megszervezése és finanszírozása a producer feladata, aki a forgatás feltételeit biztosítja.

? Önállóan ismerkedj meg a filmművészet más szakmaival (kaszadőr, világosító, pirotechnikus).

A XXI. század új technológiákat és számítógépes grafikát hozott a filmművészetbe. Ezért a szaktudás magában foglalja a digitális ismereteket is.

Művészeti kincsesláda

Videóklip vagy **klip** (ang. *clip*) — rövid videó; zenei videóklip — egy dalhoz vagy zenés kompozícióhoz készült videó.

Casting — válogató, a mozifilm, színház, televízió, modellvállalkozás résztvevőinek meghatározása megmérettetés útján.

Filmművészet — a kultúra és a gazdaság egyik ága, amely filmek gyártására, forgalmazására és bemutatására szakosodott.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Fejtsd ki a zenés videóklip mint művészeti és médiaműfaj sajátosságait. Készíts mentális térképet a filmes szakmákról. Mi a filmek szerepe a művészetről szóló információk terjesztésében?

Önálló tanulmányozás, mediakutatás

Találj ki egy ötletet, és írd forgatókönyvet egy rövidfilmhez egy művésztől.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Szervezz meg és tarts egy castingot egy zenés videóhoz.

Televízió — a média elektronikus dinamikus műfaja

? *Vannak kedvenc tévéműsoraid? Melyiket nézed családi körben?*

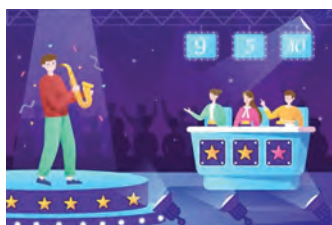
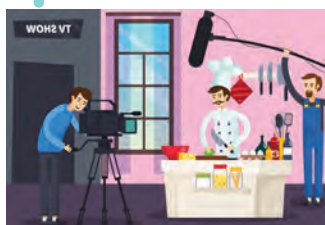
A televízió — egy izgalmas világ! Mindenki talál benne hasznos információkat. Valaki a legfrissebb híreket várja, valakit pedig az ismeretterjesztő adások érdekelnek. Sok nézőt lenyűgöznek a szórakoztató műsorok, van, akit a tévésorozatok „kötnek le”.

A televízió — a legnépszerűbb forrás az információ megszerzésére a nagyközönség számára. Az információs műsorok a nap bármely szakában azonnal tudósítanak a sajtóközleményekben, beszámolnak az aktuális eseményekről. A nézők élőben követhetik az aktuális témákról szóló összefoglalókat és sajtótájékoztatókat, valamint a televíziós viták résztvevői közötti megbeszéléseket. A nézők maguk is kommunikálhatnak (eszmét cserélhetnek, vitatkozhatnak) egy telemaraton vagy talkshow vendégeivel, ha jelen vannak a forgatáson vagy online.

Az ismeretterjesztő és szórakoztató műsoroknak is megvannak a kedvelői. A televíziós vetélkedők, tévéműsorok, tehetségkutatók lenyűgöznek a résztvevők egyedülálló képességeivel a zenében, a táncban, a sportban és más területeken. A kedvenc TV-műsorok közé tartoznak a humoros és sportadások. A legtöbb néző számára kényelmesebb, ha nem a moziban, hanem otthon, számára kényelmes időben néz meg tévésorozatokat, filmeket, rajzfilmeket.

A televíziós műsorok előzeteseit azzal a céllal készítik, hogy felkeltsék a nézők figyelmét és készüljenek fel érzelmileg az annak megfelelő hangulathoz. Általában egy rövid videót készítenek, ami a műsor egy-egy érdekes részletét tartalmazza.

? *Mi a tematikája az illusztrációkon szereplő televíziós műsoroknak?*

? *Hallgasd meg különböző televíziós műsorok zenéjét. Milyen hangulatot keltenek?*

Látod magad a jövőben ismert televíziós kommentátor vagy egy népszerű tévéműsorvezető szerepében? Szeretnél a jövőben forgatókönyvet vagy tv-sorozatot írni? Akkor itt az ideje, hogy megismerkedj a főbb tévés szakmákkal, amelyek a televízió varázsát és realitását teremtik meg!

Kreatív szakmák titkai

Műsorvezető — érdekesen, érthetően közli az információt a nézőkkel, mert gazdag a szókincse, emocionálisak a nyilatkozatai. Kommunikációs készségének köszönhetően tudja, hogyan találja meg a közös nyelvet a tévéműsor résztvevőivel, és keltse fel a figyelmüket.

Bemondó — kellemes beállított hanggal, szép kiejtéssel, valamint nagy olvasási sebességgel és színészi képességekkel rendelkezik a kívánt üzenet közvetítésére a nézők felé.

Bemondó-jelnyelvi tolmács — közvetítő a hallássérült emberek és a társadalom közötti kommunikációban: egyidejűleg fordítja le a bemondó információit jelnyelvre.

Kommentátor — elmagyarázza a bonyolult kérdéseket, tárgyilagosan mutatja be a különböző álláspontokat és kifejti saját véleményét.

Moderátor — különböző vélemények képviselőit gyűjti össze a „kerekasztal beszélgetéshez”, de semleges marad, és egy bizonyos irányba tereli a beszélgetést.

TV-operatőr — mindent lefilmezz, amit a néző a képernyőn lát. A kamerát úgy állítja be és irányítja, hogy figyelembe veszi a megvilágítást és a keretben lévő színes foltok elhelyezkedését annak érdekében, hogy a legelőnyösebb szögből mutassa be a szereplőket.

Vágó — akár egy igazi varázsló, a lefilmezett anyag minden részét egy történetbe kapcsolja össze.

Kiemelt szerepe van a televízióban a vágó-rendezőnek, tervezőnek és díszlettervezőnek. Ők a színpalak mögött maradnak, de a nézők mindig látják munkájuk eredményét.

Vizuális ismeretek

Minden egyes tévéműsorhoz külön-külön alakítják át a stúdiót, amelynek terében speciális bútorokat, dekorációkat, valamint korszerű berendezéseket helyeznek el (plazma-panelekből összeállított képernyő, hideg fény, monitorok stb.).

Figyelembe veszik a tv-műsor célját és jellegét — tájékoztató, ismeretterjesztő, sport, szórakoztató stb. Például a hírműsoroknál, amely során a figyelem a bemondóra kell hogy összpontosuljon, a lakonikus kialakítás lesz a megfelelő, a visszafogott színskála (például zöld vagy színek). A szórakoztató műsorokhoz színes háttér, erős világítás és különféle speciális effektusok a megfelelőek.

? Véleményed szerint a stúdió projektjének melyik szín- és világítási megoldása a kifejezőbb?

A tévésorozat forgatása izgalmas folyamat. Népszerű színészek, színésznők vesznek részt benne, szükség esetén kaszkadőrök is. A forgatás során gyakran a valódi háttér helyett egy chroma-key-t — zöld háttérrel alkalmaznak, amely lehetővé teszi, hogy később bármilyen mással helyettesítsék: történelmi, sci-fi stb.

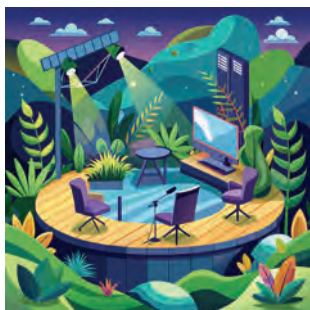
? Melyik televíziós szakmák képviselőit látod az illusztrációkon, akik részt vesznek a tv-film forgatásán?

Most már tudod, milyen összetett és egyben érdekes a televíziózás világa.

1. változat Készítsd el a stúdió kialakításának vázlatát egy TV-műsorhoz egy kiválasztott témában: sport, természet-tudományos, utazás stb. (*kollázs*).

2. változat *Kollektív feladat.* Szerepjáték: „A tehetségek országában – színészek, zenészek” című talkshow forgatása.

Művészeti kincsesláda

Televízió — tömegtájékoztatási eszköz, az audiovizuális műsorok és adások előállítására és terjesztésére szolgáló dinamikus média egy műfaja.

Tévéprogram — tv-műsorok, amelyeket egy kreatív ötlet köt össze, ennek megfelelő elnevezése van, és meghatározott gyakorisággal kerül adásba.

Tévéműsor — egy tartalmilag befejezett televíziós program része, amelynek megvan a megfelelő címe, adásának mértéke.

Beszélgetős műsor (ang. *talk show* — beszélgetős formátum) — beszélgetős műfajú tv-műsor, amelyen a meghívott résztvevők megvitatnak egy javasolt témát a stúdióban a közönség részvételével.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Milyen jellemzői vannak az informatív, elemző és szórakoztató tévéműsoroknak? Milyen kreatív szakmákra van szükség a televízióban? Milyen követelmények vonatkoznak rájuk?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Szervezz „televíziós vitaműsort” „Hogyan segíthet a televízió a művészet megismerésében” címmel.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Szervezz vetélkedőt a legjobb bemondó meghatározására egy ukrain vagy világméretű művészeti esemény bemutatására.

Animáció

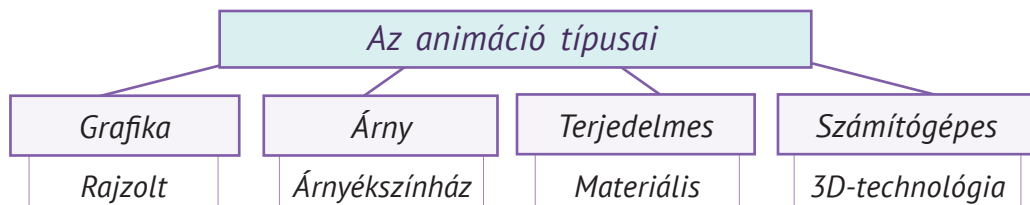
? Milyen rajzfilm-dalokat ismersz? Milyen animációs filmek készültek zeneművekhez?

Az animáció művészetének több mint száz éves fejlődése ámulatba ejt filmszereplői sokszínúságával. Sok mesebeli, lírai, humoros vagy fantáziakép van köztük.

Milyen szerepe van a zenének a rajzfilmekben? Segít feltárni a szereplők karakterét, érzelmileg kifejezőbbé teszi őket. A hangeffektusoknak köszönhetően nemcsak jobban megértjük a zajló eseményeket, hanem úgy éljük meg, mintha valósa-

sak lennének: szomorúak vagy boldogok vagyunk a képernyőn látható szereplőkkel együtt. A zene a nemzeti sokszínúséget is közvetíti, megteremti a cselekmény által megkívánt hangulatot. Ebben van a zenés filmszerepek nagy ereje!

? Melyik típushoz tartozik a gyurma és a báb animáció?

A Disney stúdióban készült „Moana” rajzfilm a polinéz mitológián alapul és egy varázslatos hercegnő kalandjait meséli el — a Csendes-óceán kitalált szigeteiről származó törzs főnökének és leendő uralkodójának lánya. A bátor lány egy veszélyes útra indul el, hogy megmentse népét, és szörnyekkel, félelmetes kalózokkal találkozik. Moanát Maui, a víz és a szél félistene segíti ebben a trópusi küldetésben. Maui szokatlansága a tetoválásában rejlik, amely a hős mozdulatai során életre kel. A rajzfilm a fantasy és a musical jegyeit ötvözi.

? Nevezd meg a fantasy és a musical műfajok jellemzőit.

Ez a rajzfilm két Oscar-díjat kapott zenéjéért és vizuális effektusaiért (rendező: R. Clements és J. Musker, zeneszerző: Mark Mancina). A film dramaturgiájában fontos szerepet kapott a zene, általa emelték ki a szereplők karakterét.

Lin-Manuel Miranda. Soundtrack „How Far I'll Go” („Mi vár rám”).

Hasonlítsd össze az eredeti dalt a virtuális gyermekkórus előadásával. Írd le véleményedet az elhangzott művekről. Hogyan adja át a zene a film főszereplőjének karakterét?

A „Moana”
rajzfilm főszereplői

A mitológiai történeteket gyakran alkalmazzák az ukrán animációban. Kotihorosko és barátai, Mikita Kozsumjaka az első ukrán 3D-s rajzfilm legendás hőseivé váltak. Az első ukrán interaktív bélyegen pedig a kultikus sorozat Oko, Hraj és Tur kozák-hősei láthatóak.

Leszja Ukrajinka művén és az ukrán mitológia példáin alapuló „Mavka: Erdei dal” című film (rendezők: O. Malamuzz, O. Ruban) cselekménye az erdei szellemek titkokkal teli birodalmában játszódik. A titokzatos Mavka megvédi az erdőt az emberektől.

„DahaBraha” együttes

Hrisztina Szolovij

A MŰVÉSZET ÉS A MÉDIA

A zenei kíséret, többek között a tavaszi dal („DahaBraha” együttes) képzeletbeli, s egyben nemzeti jelleggel járulnak hozzá a film hangulatához. A film záródala élénk érzelmeket vált ki a nézőkben. A film széleskörű nemzetközi forgalmazása révén Mavka méltó helyet foglal el a világanímáció mitológiai szereplői között.

Zene és szöveg H. Szolovij „Erdei dal”.
Dario Vero. Zenekari zene a rajzfilmből.

Ha van kedved, hasonlítsd össze H. Szolovij és A. Pivovarov „A szél nyelve” duettjével?

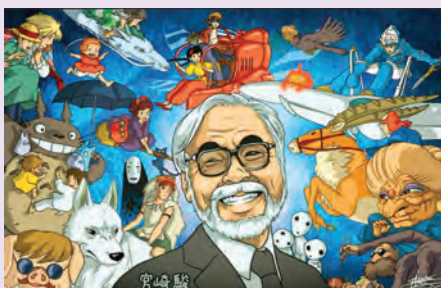
Zene és szöveg H. Szolovij „Erdei dal” (nézd meg a mellékletben).

Számos animációs film japán képregényen (mangán) alapul.

A „Naruto” — egy kaland animációs sorozat (rendező: Hayato Date). A fantázia-történet egy kitalált világban játszódik, ahol nindzsák élnek. Naruto egy fiú, aki arról álmodik, hogy ő legyen a legerősebb a démonok elleni küzdelemben, és egyedülálló mágikus képességeket produkál. A „Naruto” animációs film jelentős kereskedelmi sikert aratott Japánban és más országokban, amihez a 69 zeneszámból álló zenei kíséret is hozzájárult.

Arcképcsarnok

Hayao Miyazaki – a világ egyik leg-híresebb japán animációs rendezője és producere. Gyakran hívják Ázsia Walt Disney-nek.

A művész 1941-ben született Tokióban. Társalapítója, majd igazgatója lett egy animációs stúdióknak. Filmjei a szellemek és a titokzatos karakterek hihetetlen világába repítik a nézőket.

Miyazaki kultikus animéi: A szomszédom Totoro, a The Wind Rises, a Mononoke hercegnő és a Chihiro Szellemországban, amely Oscar-díjat és körülbelül 50 más rangos nemzetközi díjat nyert. 274 millió dollárt hozott a kölcsönzőknek, és még mindig a legmagasabb bevételű animé Japánban.

Hallgasd meg „A szél támad” animé vagy Miyazaki más műveinek zenéjét (választás szerint).

Művészeti kincsesláda

Animé — japán animáció, képregények filmesítése.

Manga — japán képregény, az animék alapja.

Mitológiai műfaj — képzeletbeli hősök és események bemutatása műalkotásokban a világ különböző népeinek mítoszai és legendái alapján.

Pitching (ang. *pitch* — eladásra kínált) egy filmprojekt szóbeli vagy vizuális bemutatása, ötletének védelme a befektetők figyelmének felkeltése céljából.

Összefoglalók, indokolók, rendszerezek

Magyarázd el, milyen szerepet tölt be a zene az animációban a meghallgatott dalok példáján. Hasonlítsd össze a japán anime karakterek mitológiai képeit Disney és hazai animációs karakterekkel. A rajzfilmek alapján töltsd ki az összehasonlító táblázatot.

Főszereplő	Mitológiai hősök (szellemek, istenek)	Környezeti objektumok (épületek, építmények, fegyverek)	Lokációk, hátterek (város, falu, sivatag, tenger)	Zene dalok
Mavka				
Moana				
Naruto				

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Próbáld meg „életre kelteni” a kozákokat az interaktív bélyegen az erre vonatkozó mobilalkalmazás segítségével.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Készíts bemutatót egy ukrán mitológián alapuló animációs filmhez. A főszereplőről készíts zenés portrét folklór alkalmazásával (például találj ki új szöveget egy jól ismert dal dallamára). Gondold át a film cselekményét és költségvetését. Készíts prezentációt az ötletről, amely felkeltene a befektetők érdeklődését.

Digitális művészet

? *Hogyan érted a „digitális művészet” kifejezést? Milyen alkotásokat ismersz már ebből a műfajból?*

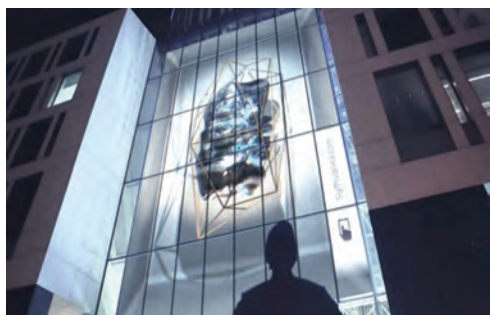

A digitális művészet ma az egyik legérdekesebb jelenség a művészetben. Az élénk tárt virtuális világ szinte valódinak tűnik. Az űrhajók fényesen csillognak, fényeik világítanak, még dübörgő hangjukat is hallani véljük. A távoli bolygók csodanövényei meglepnek élénk színeikkel, gyengéd szirmaik mintha suttognának.

A médiaművészek varázslatos ecseteikkel a makrovilág illúzióját alkotják, a nézőkben a csodálatos lények iránti csodálat érzését ébresztik fel.

A modern információs és számítástechnikai technológiáknak köszönhetően a kreativitás és az önkifejezés új lehetőségei nyílnak meg a művészek előtt. A nézők pedig nemcsak a kiállítóteremben, hanem az interneten is láthatják a műalkotásokat a számukra megfelelő időpontban. Ha a hétköznapi múzeumokban nem lehet hozzányúlni a kiállított tárgyakhoz, akkor a digitális galériákban mindennapos a környezettel való interakció. Amikor egy ilyen galériába látogatsz, úgy érzed, hogy a tér életre kel, átjárja a fény, vibrálnak a színek és a változó formák.

A digitális technológiák csodája látható a városok főterén, ahol mintha egy szobor nőne ki az épület falából.

Digitális galéria
(Melbourne, Ausztrália)

Művészeti objektum
(Varsó, Lengyelország)

1

2

3

A digitális művészet típusai:

1 – videóművészet; 2 – számítógépes animáció; 3 – számítógépes grafika

A médiaművészet magában foglalja az interaktivitást, vagyis a művész és a megfigyelő, valamint a néző és a műalkotás kölcsönhatását. Ez új érzéseket és érzelmeket hoz a művészettel való kommunikációba. A „Jövő Parkja” előadásban például egy digitális „vízesés” alatt találhatják magukat a résztvevők (1), a „Rezonáló lámpák erdejében” (2) pedig több száz lámpát gyűjthetnek meg sajátkezűleg.

1

2

Digitális Művészeti Múzeum (Tokió, Japán)

A híres művész, Vincent Van Gogh remekműveinek digitális változatait bemutató interaktív kiállítás a teljes elmélyülés hatását kelti, lehetővé téve a nézőknek, hogy a falakon és a padlón való megjelenésük révén szó szerint belépjenek a vásznak belsejébe.

? Szerinted meg kell nézni az eredeti festményt az installációval való ismerkedés előtt? Ez fokozza a képről alkotott benyomást?

Vincent Van Gogh. Íriszek

Kiállítás a digitális művészet Múzeumában (Párizs, Franciaország)

Kreatív szakmák titkai

A *médiaművésznek* tudnia kell megtartani az egyensúlyt a hagyományos művészet, a programozás és az elektronika között. A digitális művészet lehetővé teszi a művészek számára, hogy számos eszközt, szűrőt alkalmazzanak a kívánt eredmény eléréséhez, kísérletezzenek a vonalakkal, színekkel, formákkal, textúrákkal, többek között a digitális fényképezésben. Számos programban a stilizált „ecsetek” a hagyományos művészi technikákat reprodukálják. Az olyan funkciók, mint a polyscreen, az alak és lépték megváltoztatása, a képek átfedése stb., nagyban gazdagítják a művészi digitális palettát. A digitális művészet egyik fő előnye, hogy gyorsan szerkeszti a képeket anélkül, hogy törölni kellene vagy újra kellene kezdeni mindent.

? Szívesen alkalmaznád egy portré kapcsán a digitális feldolgozás módszereit? Például az arc felénél karikatúrát alkalmazni, a másik részét pedig tájképre cserélni? Melyik módszer keltette fel az érdeklődésedet és miért?

A digitális művészet alkotásai elkészíthetők számítógépen, táblagépen, laptopon vagy okostelefonon. Eszközként a számítógép egerét vagy egy speciális ceruzát használnak a kép megjelenítéséhez az érintőképernyőn, amelyen egyébként az ujjaddal is rajzolhatsz. Próbáld ki, izgalmas!

A digitális művészet magában foglalja a festészetet és szobrászatot, a fényképezést és az animációt, a számítógépes grafikát (reklám- és könyvtervezés), a pixelművészetet és a játékművészetet, a robotikát, a 3D nyomtatást és még sok más.

? Szerinted milyen típusú (közösségi vagy kereskedelmi) reklámokban célszerű ilyen digitális képeket használni?

1. változat Találd ki és rajzold le a „Mavka. „Erdei dal” című ukrán rajzfilm egyik főszereplőjének portréját (akvarell vagy akvarell viasz és PVA ragasztó alkalmazásával). Hasonlítsd össze a létrehozott portrét a digitális rajzfilmfigurával.

2. változat Fantáziálj és hozd létre az ukrán mitológia alapján egy animációs film szereplőjét a 3D grafika műfajában (gyurma, brikolázs).

Művészeti kincsesláda

Digitális művészet (ang. *digital art*) — a médiaművészet iránya, amely alapja az információs és számítógépes technológiák, amelyeket egy művészi alkotás létrehozására alkalmaznak.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Milyen művészeti tevékenységekben alkalmazzák a digitális technológiát? Milyen előnyei vannak a digitális technológiák alkalmazásának a művészi ábrázolásban? Milyen eszközöket használnak a médiaművészek a digitális művészetben?

Önálló tanulmányozás, mediakutatás

Keresd meg az interneten a médiaművészet újabb műfajait, az információt oszd meg osztálytársaiddal.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Szabadidődben tanulmányozd a mobiltelefonodon azokat az alkalmazásokat, amelyeket rajzok és fényképek szerkesztésére tudsz használni.

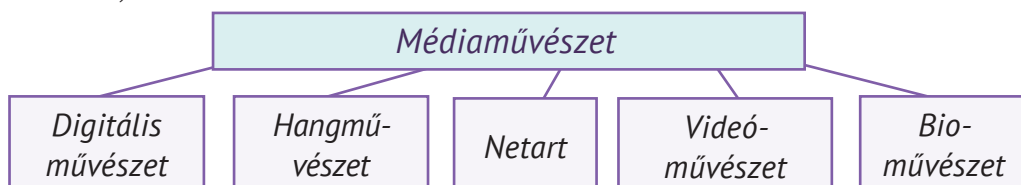
Internet

? „Együtt sokkal többet tudunk, mint bármelyikünk egyenként”. Alkalmazható ez a mondás az internetre?

Ma az üzenetek nagy részét az interneten keresztül kapjuk, ez a legmodernebb médiatípus, amelynek befolyása életünkre rohamosan nő. Mik a tulajdonságai? Mindenekelőtt az információ azonnali terjesztése, amely a világ több mint 150 országában előfizetők milliárdjai számára válik elérhetővé a kibertérben. Az internet lehetőséget teremt a felhasználók széles közönségével való

interakcióra, üzenetküldésre, visszajelzés fogadására, véleménycserére, értékelésre. Ezért fontos.

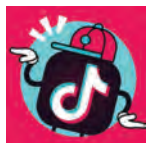
Az internet befolyásolja a művészi értékek terjedését és a médiaművészet új formáinak kialakulását.

Több mint két évtizede figyeljük a „Wikipedia” — az elektronikus enciklopédia bővülését, amely a történelem legteljesebb tudásgyűjteményévé vált, többek között a művészet területén.

A „Facebook” médiaóriás — régóta vezeti a közösségi hálók listáját: több mint 2,3 milliárd felhasználó választotta a barátaival való kommunikációra. Az Instagram is népszerű, többnyire fotók megosztására használják.

Az elmúlt években jelentősen terjed a „TikTok” társaság, amely egy hangjegy formájú zenei logóval rendelkezik. A rövid zenés és táncos videók megtekintése nagyon népszerű hobbivá vált a fiatalok körében. A Tiktok közönsége folyamatosan növekszik: percenként több mint 167 millió videót néznek meg világszerte! Érdekesség, hogy itt alakult egy új tánc irányzat, amely a világszerte népszerű: divattá vált az ukrán hopak (néptánc).

Az internetes hálók egyre inkább bizonyos iparágakra koncentrálnak: gépkocsik, futball, művészet stb. Például a „Pinterest” fotótárhely ingyenes hozzáférést biztosít különféle tematikus képűjteményekhez, és lehetőséget ad saját képek megosztására.

Az internet az emberi tapasztalatok globális tárházává vált a művészet területén. Mostantól nem kell Párizsba menned, hogy lásd Gioconda mosolyát, vagy nem kell átrepülnöd az óceánt, hogy elmerülj a Metallica együttes slágereinek hangulatában.

A **Google**, a világ leglátogatottabb tárhelye, egyedülálló keresőrendszer. A *Google Doodle* — a Google cég keresőoldalán látható céges embléma egy speciális, alkalmi változata, Célja valamilyen jeles eseményről, vagy személyről való megemlékezés, gyakran a művészet képviselőire emlékeztek meg ezen az oldalon. Például E. Munch és E. Vorigo festőművészekre, A. Vivaldi és F. Liszt zeneszerzőkre, C. Chaplin és A. Kurosawa — a film legendáira. Vannak olyan emblémák is, amelyek ukrán művészeknek vannak szentelve: V. Dahnó filmrendező, Sz. Kruselnickaja énekesnő, V. Horogyeckij építész.

Az első mesterséges intelligencia által létrehozott animált Google Doodle-t tiszteletből J. S. Bach emlékének szentelték. Ez egy minijáték, amelyben a játékos létrehoz egy dallamot, megnyom egy gombot, hogy azt Bach stílusában harmonizálja.

1

2

Google Doodle: 1 – Sz. Kruselnickaja; 2 – J. S. Bach

? Tegy egy kísérletet, légy hangszerelő.

A világ legnépszerűbb zenei weboldala, a Svédországban megalapított (2006) **Spotify**, amely audio kompozíciók és podcastok megtekintésén túl a slágerlisták megvitatására és a mesterséges intelligencia által létrehozott zenehallgatásra is lehetőséget biztosít.

A multimédia területén a „Netflix” amerikai cég gazdag filmszolgáltatásával vált világhírűvé.

? Ismerd meg a Netflix által szinkronizált ukrán nyelvű filmeket.

A **YouTube** oldal látogatottsága percről percre növekszik. Mi a multimédia „varázsa”? Tekintsd meg és kommentáld a tartalmakat, tölts fel videókat. Az ukrán nyelvű YouTube-csatornák kategóriák szerint vannak csoportosítva: oktatás, művészet, zene, film és animáció, videójátékok, humor, fotózás, sport, divat stb. A csodálatos „Gyermekdalok” oldalnak több mint egymillió előfizetője van.

A magazin borítója

Számos művészeti magazin került fel az internetre, például a világ legrégebbi, New Yorkban alapított Artnews magazin (1904).

Kreatív szakmák titkai

A *blogger* — az a személy, aki online oldalt vezet, egy bizonyos témában ír posztokat és kommentál tartalmakat. Ehhez bizonyos szintű tudásra és kommunikációs készségekre van szükség ahhoz, hogy lekösse a közönség figyelmét. A blog létrehozása — az első lépés egy vállalkozás felé, és sok erőfeszítést igényel, hogy sikeres legyen.

? *Érdeklődj afelől, mely bloggerek népszerűsítik az ukrán zenét, dalokat.*

Mára az internet az értelmiségiek nagy játékszeréből a virtuális kommunikáció domináns formájává vált, amely magába foglalja a *fórumokat, chateket, videokonferenciákat és a hálózati játékokat*. A **Viber** nagyon népszerű Ukrajnában: szinte minden okostelefon-tulajdonos letölti.

Az internet mai zenei kultúrában betöltött jelentős szerepének bizonyítéka a *Despacito* című spanyol dal, amely Justin Bieber kanadai énekes verziójában több tucat országban vezette a top-listákat. A klip számos rangos díjat kapott, YouTube rekorder lett (több mint 8 milliárd megtekintés), és bekerült a Guinness-rekordok könyvébe. A kislemez számos remix verzióban terjedt el, beleértve a táncos remixeket.

Luis Fonsi (Daddy Yankee). „Despacito” (zongora – Peter Benz, harmonika-trió, pánsíp, szaxofon, elektronikus hárfák duettje stb.).

? Hasonlítsd össze a zeneszám különböző hangszeres interpretációit. Melyiket vennéd fel a lejátszási listára, hogy optimista hangulatot teremsz? Melyikre táncolnál szívesen?

Peter Benze hangszerelő

Az internet a nemzetek összetartozását segíti elő a szépség és a harmónia eszméi alapján, mert a művészet szerelmeseinek milliárdjai osztják meg a kreatív együttműködés pozitív energiáját.

Művészeti kincsesláda

Blog (ang. *blog* — online folyóirat) weboldal, amely a felhasználók által létrehozott feltöltött bejegyzéseket (szövegeket, képeket, videókat) tartalmaz.

Google Doodle (ang. *doodle* — firka) — jelentős eseményeknek szentelt képeslapok, amelyek a Google főoldalán jelennek meg.

Internet (ang. *internet* — egy globális számítógépes hálózat (Világháló)).

Chat (ang. *chat* — beszélgetni) — a csoportos kommunikáció és a valós időben való információcsere eszköze az interneten.

Összefoglalók, indokolok, rendszerezek

Nevezd meg az internet, mint média műfajának tulajdonságait. Mondj példákat oldalakra, online kommunikációs módszerekre. Kivel cserélsz információt a zenéről és a művészetről? Oszd meg saját tapasztalataidat. Azonosítsd a közösségi hálók logóit, amelyek ismerősek az ábrán.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Szervezd meg a „Séf” című tévésorozat közös megtekintését, és vitasd meg szüleiddel, barátaiddal a családi vállalkozás előnyeit és hátrányait a filmszereplők példája alapján.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Hozz létre egy szórakoztató hangulatjel sorozatot „Virtuális Koncert” néven.

Videójátékok

? *Hogyan szeretsz kommunikálni a barátaiddal? Milyen játékokkal játszol? Használ számítógépet a játékok során?*

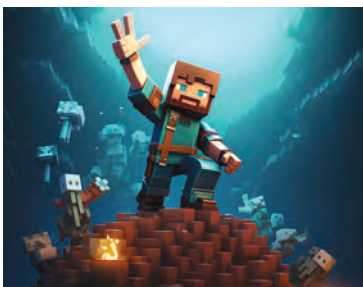

Valamikor az emberek különféle játékokat az asztalnál játszottak. Ezek fa- vagy kartonalapú játékok, figurák, kártyák, kockák és lottók voltak. A társasjátékok lehetővé tették a játékosok számára, hogy csapatban végezzék el a feladatokat, vagy versenyezzenek egymással. A dáma és a sakk továbbra is népszerű társasjátékok, de új játékok is megjelennek, például a Monopoly. A számítógépek megjelenésével a játékok a monitorok képernyőjére kerültek. Számítógépes játékokat játszatsz egyedül és barátaiddal online.

A modern számítógépes technológiáknak köszönhetően a videójátékok bonyolultabbá, a karakterek valóságosabbá váltak. A videójátékban a játékos controllerrel, egérrel vagy billentyűzettel irányíthatja a játék szereplőit.

A videójátékok lehetnek kaland, akció, szimuláció, stratégia, sport és verseny jellegűek. A leggyakoribb számítógépes játékok a Minecraft, a Fortnite, a Super Mario stb. Az okostelefonok megjelenésével megjelentek a mobiltelefonokra vagy táblagépekre telepíthető játékok, például a „Három egy sorban”. Előnyük az egyszerűség és a kényelmes irányítás az érintőképernyőn.

? *Sokak számára a videójáték – csak egy kedvenc időöltés. Érdekel, hogyan készülnek a videójátékok?*

Kreatív szakmák titkai

A videójáték létrehozása (game design) — egy hosszú, sokrétű és alapos folyamat, amelyben mintegy 40 különböző terület szakemberei vesznek részt.

A *játéktervező* (főtervező, projektmenedzser) javasol egy ötletet. Ő találja ki a játék cselekményét és a játékszabályokat, eldönti, milyen kalandok várnak a játékosokra, elkészíti az előzetes rajzokat — a szereplők koncepciótérképét. A játéktervező minden szakemberrel együttműködve biztosítja a játékmenet, a grafika és a hang harmonikus kombinációját.

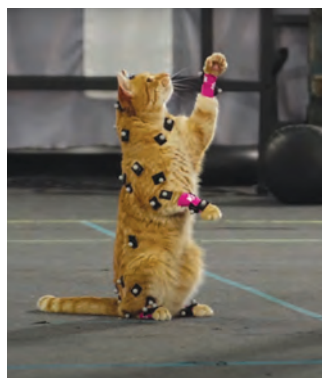
A *festőművészek* felelnek a játék grafikájáért, a karakterek és egyéb objektumok háromdimenziós modelljeinek kidolgozásáért; kitalálják, hogyan ábrázolják a környezetet.

A *szinttervező* rendezi el az objektumokat, megalkotja a cselekményeseményt, beállítja az objektumok és a karakterek mozgását a szinteken.

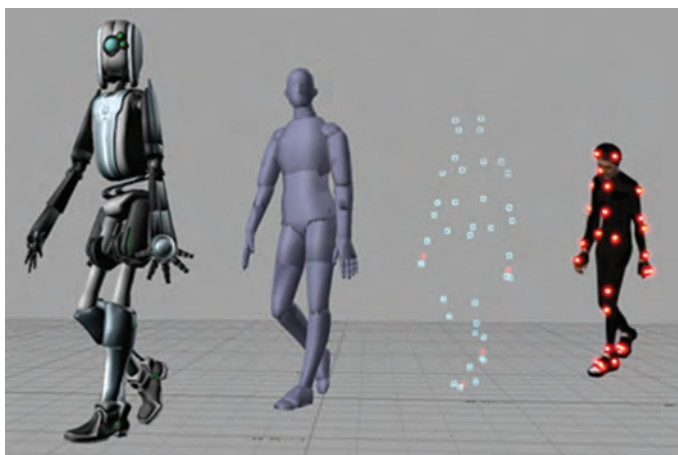
A *hangtervező* technikailag biztosítja a játék hangkíséretét: a zenét és a különféle hangok (természetes és mechanikus zajok, madarak és állatok hangja).

A *programozó* felel a játékmenet technikai részéért: megírja és fejleszti a játék kódját, ő felel a játékot futtató összes parancsért.

A *tesztelő* játssza a játékot, teszteli a teljesítményt, hibákat és fejleszteni való dolgokat fed fel, hogy biztosítsa a játék minőségét a megjelenés előtt. Az utolsó ellenőrzés és tesztelés után megkezdődik a játék terjesztése értékesítés céljából.

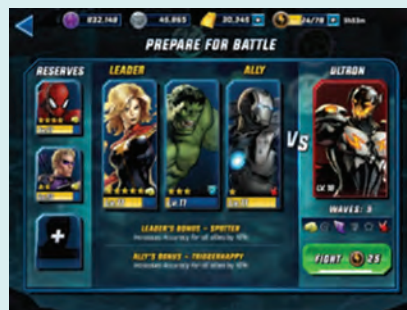

A szereplő mozgásának modellezése

? Mely, a videójátékok fejlesztésével kapcsolatos szakmák tetszenek neked? Pontosan miért ezek a szakmák vonzanak?

Vizuális ismeretek

A játék létrehozásának folyamata összetett. Ehhez számos objektum egyidejű alkalmazására és azok együttműködésére van szükség.

Karakterek: főszereplők és a játék résztvevői; saját külsővel, animációval és textúrával rendelkeznek.

A környezet objektumai: tárgyak, épületek, növények, bútorok stb.

Hátterek és helyszínek: különböző környezetek, többek között a fantázia világa.

Effektusok és animációk: robbanások, tűz, áradások, valamint a szereplők mozgása, a játékhelyzet változása.

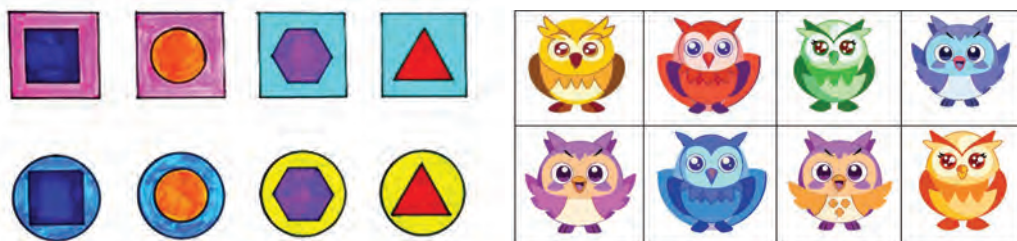
Interfész: A játékos képernyőjén megjelenő elemek (menük, gombok, indikátorok, információs panelek stb.), amelyek segítik a játék irányítását.

Amikor a játékot játszod, nemcsak szórakozol és pihensz, hanem fejlesztheted a koncentrációdat és a figyelmedet, megtanulhatsz rejtvényeket megoldani és gyors döntéseket hozni. Azonban emlékezned kell arra, hogy korlátolt ideig játssz, és nem szabad megfélelkezned a való élet más fontos aspektusairól sem: tanulmányok, sport, kreativitás, kommunikáció a családdal és a barátokkal.

? Felkeltette az érdeklődésedet a videójátékok létrehozásának folyamata? Talán a jövőben te is híres játékfejlesztő leszel. Itt az ideje megpróbálni.

1. változat Dolgozd ki a Három egy sorban videójáték elemeit (*geometrikus formák vagy furcsa karakterek, Paint*). A formáknak vagy a játék karaktereinek egy négyzetbe vagy körbe kell beleillesznedniük.

2. változat Hozd létre egy videójáték szereplőit (*gyurma, brikolázs*).

Művészeti kincsesláda

A videójáték egy olyan játék, amely a monitoron megjelenő vizuális szereplők irányítását jelenti.

A játéktervezés a videójáték, annak szabályai, látványterve kidolgozásának folyamata.

Textúra — olyan kép, amely bármilyen felület vizuális tulajdonságait mutatja, például kő, fa, fém stb.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Milyenek lehetnek a videójátékok? Milyen szakemberek vesznek részt egy videójáték fejlesztésében?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Tanulmányozd, milyen gazdasági videójátékok vannak. Gondold át és mondd el, milyen hasznos ismeretekkel látják el a játékosokat. Mi határozza meg az ilyen játékok kereskedelmi jövedelmezőségét?

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Képzeld el, milyen videójáték készülhetne az ukrán kockákról.

A múzeum, mint virtuális ablak a művészet világába

? *Hogyan lehet repülőjárat igénybevétele nélkül ellátogatni a világ múzeumaiba? A válasz egyszerű – indulj el egy virtuális túrára.*

Lvivi HARP HALL
interaktív múzeum

A múzeumok olyan intézmények, amelyek kulturális emlékeket őriznek és népszerűsítene. A Múzeumok Nemzetközi Napját május 18-án méltatják világszerte. Az interneten található virtuális múzeumban a látogatók kiállításokat tekinthetnek meg — valódi gyűjtemények digitális analógjait.

A világ első interaktív tudományos és művészeti múzeuma Szingapúrban (ArtScience) olyan virtuális galériákat mutat be, amelyek a természet, az univerzum, a „jövő világa” varázslatával nyugözik le a képzeletet. Például minden látogató fantasztikus tengeri lényeket rajzolhat, beszkenelheti őket, elhelyezheti egy képzelt akváriumba, és megnézheti, hogyan kelnek életre. A múzeumok tartalma az installációt, a performatív művészetet és a kinetikus technológiát ötvözi a zenével.

Interaktív Tudományos és Művészeti Múzeum Szingapúrban, virtuális galéria

? *Csatlakozz az ArtScience követőihez! Egy olyan utazás vár rád, amely során olyan világokban találsz magad, ahol a tudomány a művészettel és az elektronikus zenével kerül kapcsolatba.*

Lori Anderson (innen választhatsz kompozíciót). www.laurieanderson.com

Milyen művészeti múzeumok vannak? Az univerzálisak különböző művészeti ágakról szólnak, az emlékmúzeumok pedig egy művész munkásságát mutatják be. A művészeti galériák elsősorban festményeket, a szabadtéri múzeumok (skanzenek) pedig az építészetet és a vidéki életet mutatják be.

A Louvre (Párizs, Franciaország), az üvegpíramis alkotója Yeo Ming Pei

Louvre — rekordszámú, évente 10 millió ember látogatja. Az ősi királyi palotában található Párizs központjában. Az univerzális múzeum gyűjteménye földrajzi régiókat mutat be. A leghíresebb kiállítási tárgyai: méloszi Aphrodité görög szobor és Leonardo da Vinci „Mona Lisa” festménye.

? A múzeum kincseit megtekintheted a Louvre honlapján 3D-s túra vagy videó-túra formájában.

www.louvre.fr/en/visit

Firenze szívében található az ősi **Uffizi Képtár**, amelyben számos olasz és más művész remekműve található, köztük Botticelli, Michelangelo, Tizian, Rubens, stb. A festmények időrendi sorrendben 45 teremben helyezkednek el.

Uffizi Galéria (Firenze, Olaszország)

Prado Múzeum (Madrid, Spanyolország)

A **Prado Múzeum** gazdag festménygyűjteménye az egykori királyi gyűjteményen alapul, nemzeti iskolák szerint és tematikusan felosztva. Megtekintheted például spanyol művészek festményeit (Diego Velázquez, Francisco Goya, El Greco stb.) vagy a „Szakmák és mesterségek” tematikájú alkotásokat.

A googleartproject.com-on a virtuális alkotások megnagyobíthatóak.

Utazásunk Bécsben folytatódik — Európa zenei fővárosába látogatunk, amely nemcsak a keringőről, hanem számos művészeti gyűjteményéről is híres. Tehát válassz: online látogatás a Művészettörténeti Múzeumba vagy a „Digitális Belvedere” projekt (a galéria kiállítási tárgyai digitalizálva vannak, és hiperhivatkozások segítségével jeleníthetőek meg a honlapon).

Belvedere
(Bécs, Ausztria)

? Milyen ukrán múzeumokkal ismerkedhettél meg az internetnek köszönhetően?

Ukrajnában több mint 70 művészeti múzeum található — állami és magán.

Ukrajna Nemzeti Művészeti Múzeuma Kijev központjában található. Az oszlopos épület (tervező: Vlagyiszlav Horodeckij) építészeti műem-

lék. A gyűjtemény az ukrán értelmiség és mecénások, többek között a Hanenko és a Terescsenko család erőfeszítései révén jött létre (több mint 40 000 kiállítási tárgy).

? Ismerkedj meg a múzeum gyűjteményével a honlapon, tekintsd meg a virtuális tárlatot és az előadó termet.

www.namu.ua

Valószínűleg már tudod, hogy a világ legnagyobb hímestojása (13,5 m), amely a „Piszanka” Múzeum közelében található, Ukrajna jelképévé vált. A gyűjtemény több mint 12 000 hímestojásból áll, amelyek Ukrajna különböző etnikai régióiból és külföldről származnak: Lengyelországból, Csehországból, Franciaországból, Svédországból, az Egyesült Államokból, Kanadából és Indiából. Pakisztán, Sri Lanka-ból.

„Piszanka” Múzeum (Kolomija, Ukrajna)

„Piszanka” Múzeum kiállítási tárgya

? Érdeklődj, hogy a „Piszanka” Múzeumban vannak-e kiállítási tárgyak a te etnikai régiódból. Milyen művészeti múzeumok vannak a szülővárosodban? Van róluk információ az interneten?

Kreatív szakmám titkai

Az idegenvezető — egy személy, aki bemutatja a kiállításokat, múzeumokat és természetvédelmi területeket, utazási irodákban dolgozik. Fő feladata a kirándulás témájának kidolgozása, a források tanulmányozása és az útvonal megtervezése.

A művészeti vagy zenei múzeumban dolgozó idegenvezetőnek a művészet területén kell jártasnak lennie. Munkájának sikere attól függ, hogy képes-e a kommunikációra a különböző korú, végzettségű és érdeklődésű közönséggel. Nem kevésbé fontos a nyelvi kompetencia, színészi képesség, az érzelmi összehason-

A MŰVÉSZET ÉS A MÉDIA

lítások alkalmazása. Ajánlatos, hogy az idegenvezető jó fizikai formában legyen, mert naponta több kilométernyi utat kell megtennie a múzeumi termekben vagy a kirándulások során.

? Fontold meg, hogy szükség van-e az idegen nyelvek ismeretére egy sikeres idegenvezetői karrierhez.

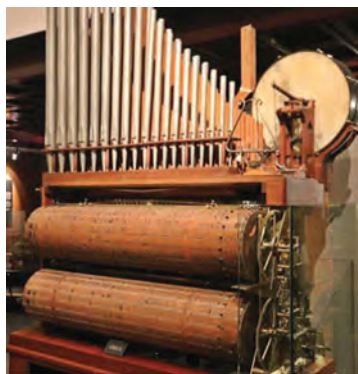
Művészeti ismeretek

A múzeum vagy a kiállítás önálló megtekintéséhez kényelmes *audio-idegenvezetőt* használni. A kiállítási tárgyakat audiobemutatók ismertetik (szöveg, néha zene). Meg vannak számozva, és a kirándulás útvonalának térképvázlatához vannak kötve.

A nagy külföldi múzeumokban lehet igényelni hordozható digitális audiorejátszót, vagy telepíthetsz egy speciális alkalmazást az okostelefonodra.

A brüsszeli hangszermuseum Európa egyik legrégebbi múzeuma. Itt található a világ legnagyobb gyűjteménye (több mint 8000 példány), amely egy történelmi szecessziós épületben található. A virtuális túrákat a kiállításokat bemutató audio-idegenvezető segíti.

A HARP HALL privát lvivi interaktív múzeum hangszerének egy részét ideiglenesen Zágrábba (Horvátország) szállították. A mesterképzéseken kicsik és nagyok szinte bármilyen hangszeren játszhatnak: hárfán, afrikai kalimbán vagy djembe dobon!

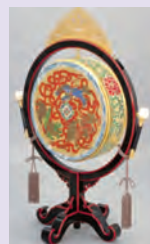
♪ Zene: Jule Stein, szöveg: Sammy Kahn. „Let It Snow!” („Hadd essen a hó!”) (lásd a mellékletet).

Karácsonyi és újévi slágerek: „Let It Snow!” (Frank Sinatra), „Happy New Year” (ABBA), „Csingi-lingi” (OT VINTA).

Virtuális kirándulás

Minden zenész csodálja a Yamaha digitális koncertzongorák, pianinók és szintetizátorok minőségét, amelyeket Hamamatsuban gyártanak. Hamamatsut a japánok a „művészetek városának” nevezik, mert itt található az a hangszermúzeum, amely digitális kiállításairól és egyedi kiállítási tárgyairól ismert.

Basszusdob

Művészeti kincsesláda

Audio-idegenvezető — hangfelvétel a múzeum gyűjteménye, kiállításai önálló megismeréséhez: speciális eszköz a hangfelvétel lejátszásához.

Virtuális múzeum — interneten lévő múzeum, amely virtuális kiállítási tárgyakat hoz létre.

Vázlat (ang. *sketch* — vázlat) — egy rövid művészeti forma, amelyet a színházban (intermédiá), a televízióban (vázlatshow), az építészetben, a divatban és más területeken használnak.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mi újat tudtál meg a művészeti és zenei múzeumokról, többek között a virtuálisokról? Magyarázd el, milyen tulajdonságokra, készségekre és kompetenciákra van szüksége egy idegenvezetőnek. A világ mely híres múzeumait szeretnéd meglátogatni a jövőben? Válaszd ki azt, amelynek kiállítási tárgyáival online ismerkedtél meg.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Derítsd ki, mely ukrán múzeumok rendelkeznek angol nyelvű audio-idegenvezetővel.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Hozz létre audio-idegenvezetőt egy helytörténeti témában létrehozott virtuális kiránduláshoz. Használd az ODGuide szolgáltatást (írj szöveget és válassz hangot).

Szerzői jog

- ?** *Megnyílt-e már előtted az Internetnek nevezett csodálatos világ ajtaja? Milyen veszélyei vannak az online kommunikációnak?*

Az interneten az új információk megkeresésének és elsajátításának folyamata rendkívül érdekes és izgalmas. Néhány gomb megnyomásával vagy okostelefon, illetve táblagép képernyőjének megérintésével országokról, kultúrákról, tudományról, művészetről és még

sok másról tájékozódhatsz. Valószínűleg információt cserélsz vagy megosztod benyomásaidat barátaiddal, vagy másokkal a közösségi hálókon.

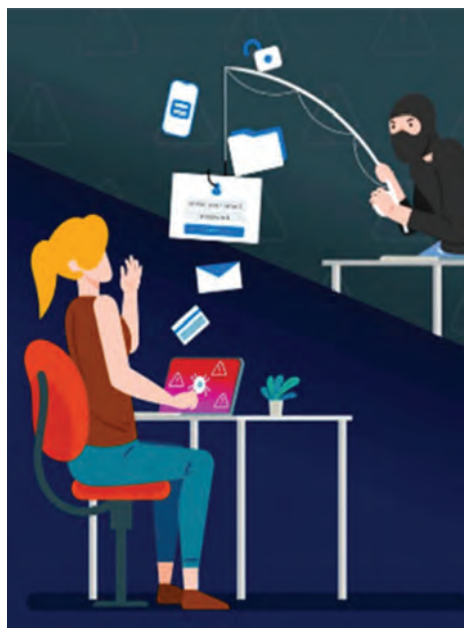
Ugyanakkor a meggondolatlan kommunikáció bizonyos fenyegetéseket rejt magában. A csalók a biztonságos online viselkedéssel kapcsolatos ismereteid hiányát önző és aljas céljaikra használhatják fel. És ebben a médiakompetencia segít elkerülni a veszélyt.

- ?** *Idézd fel az online kommunikáció biztonsági szabályait, vagy olvasd el őket az Art Navigatorban.*

- ?** *Amikor interneten töltesz le filmeket, zenét, festményeket és fényképeket másolsz, mindig odafigyelsz a szerzői jogdíjra?*

Az internetről letöltött információkat általában nem kereskedelmi célokra, hanem tanulásra vagy önképzésre használják fel. Azonban még akkor is, ha önálló munkát, vagy esszét írsz, és mások anyagait használod fel, mindig meg kell jelölnöd a mű szerzőjét, és meg kell adni a linket.

Az ókorban, hogy megerősítsék termékeik szerzői jogdíját, a kézművesek különleges védjegyet helyeztek el rajtuk.

? Gondold át és mondd el, hogy az ókori görög mesterek védjegyei hasonlítanak-e a modern védjegyekhez.

Védjegyek az ókori görög amforák fogantyúján

Világszerte ismertté vált Albrecht Dürer, a reneszánsz kiemelkedő festőművészenek két, az A és D betűből álló monogramja. A művész aláírásával művei hamisítása ellen próbált küzdeni.

James Whistler festőművész nem betűket, hanem egy pillangót használt aláírásként.

Albrecht Dürer.
Önarckép és monogram

? Találd meg a képen a feliratot – A. Dürer megjegyzését önarcképéhez és monogramjához.

A festőművészek általában a festményeik jobb alsó sarkában jelölik meg alkotásaikat, mint például Marija Primacsenko.

2013-ban Marija Primacsenko „Patkány az úton” című festménye vált világhírűvé, mivel a finn „Marimekko” cég megsértette a művész szerzői jogait. A cég Primacsenko alkotásával díszítette termékeit, és reklám céljából a „Patkány az úton”-t festette a légitársaság repülőgépeire. Később a művésznő alkotásának alkalmazását leállították, és egy finn nyelvű oldalt hoztak létre róla a Wikipédián.

A szerzői és a hozzá kapcsolódó jogokról szóló ukrán törvény védi a szerzők jogait az irodalmi, zenés, drámai, koreográfiai alkotások, pantomimok, zenés és fényműsorok, cirkuszi előadások, színházi produkciók, valamint képző- és iparművészeti alkotások, dizájn, építészet, várostervezés, kertművészet, fotóalkotások terén. Ez azt jelenti, hogy tiszteletben kell tartanunk mások műveit, és nem szabad azokat engedély nélkül felhasználni.

Valaki alkotásának elsajátítását vagy annak a szerző engedélye vagy az szerzőre való hivatkozás mellőzésével való felhasználását **plágiumnak** nevezik.

Azt már tudod, hogy a zenés alkotások hangszerelésénél vagy átíratok készítésekor mindig fel kell tüntetni az eredeti forrást. A szerzői jogok az „előadóművészetre” (RA) és a „hangfelvételekre” (SR) terjednek ki. A zenében plágiumról beszélünk, amikor valaki más zenei ötleteit, dallamait másolja le és a sajátjaként mutatja be, megfosztva a szerzőket az elismeréstől. Ez azt eredményezheti, hogy a művészek elveszítik ihletüket az alkotásban, megfosztja őket a bevételtől. Hiszen a zeneszerzők és hangszerelők többnyire jövedelemre tesznek szert kompozícióik koncerteken vagy filmekben való felhasználásáért.

Minden alkotás szerzőjének, például filmrendezőnek, balett- vagy cirkuszi előadás rendezőjének, videójáték-fejlesztőnek joga van megvédeni alkotását. A plágium sérti ezt a jogot, és jogi következményekkel járhat.

Ezért értékelni kell mások kreativitását, és becsületesnek kell lenni a művészekkel szemben.

A szerzői jogvédelem nemzetközi jelképe a szerzői jog jele © — egyik módja az alkotói tevékenység eredményének védelmére, mint például könyv, dal, festmény, fénykép stb. Amikor szerzői jogi jelet látunk (néha a szerző nevével és a kiadás évével együtt), az azt jelenti, hogy a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül nem szabad felhasználni a művet. Ne feledjétek el, és tartsátok tiszteletben a művészek szerzői jogait!

? Keresd meg, elemezd és kommentáld a tankönyv második oldalán található szerzői jogi jelet.

i Találd ki és rajzold le saját aláírásodat monogram vagy rajz formájában* (filctoll, marker). Most már aláírhatod vele munkáidat.

Mihajlenko Natalija Viktorivna

Zozulja Vagyim Szemenovics

Művészeti kincsesláda

Szerzői jog — egy személy szellemi/alkotói tevékenységének eredményéhez való joga, amelyet a hatályos törvények védenek.

Monogram — grafikai jel, amely a személy vezeték- és keresztnévének, esetenként az apai utónév kezdőbetűiből áll, amelyek össze vannak kapcsolva, összefonódnak vagy egymás mellett állnak.

Plágium (lat. *plagiarius* — rabló) — valaki alkotása, találmánya, felfedezése szerzői jogának eltulajdonítása; mások ötleteinek felhasználása saját műveikben a szerzőre való hivatkozás nélkül.

Remake (ang. *remake* — felújított, újragondolt változat) — egy korábban megjelent mű újragondolt értelmezése a filmművészetben, zenében; egy videójáték frissített és újra kiadott változata stb.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Milyen új ismereteket szereztél ebben a témában? Milyen biztonsági szabályokat kell betartani az interneten a művészet területén? Nevezd meg a szerzői jogok törvényei által védett művészeti alkotások címét. Magyarázd el a szerzői jog jelének jelentését.

Önálló tanulmányozás, mediakutatás

Tanulmányozd a szerzői jogokat a zenében, különös tekintettel a dalokra, előadóművészetre, hangfelvételekre, videofilmek kíséreteire vonatkozóan.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Játssz az „Interland: gyermekek biztonsága az interneten” online játékkal.

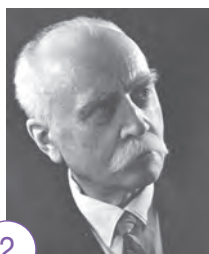
* Ezen a képeken a személy-, utó- és apai név kezdőbetűit ukrán nyelven használják.

Az elért eredményeim ellenőrzése

- 1 A portrékon ábrázolt művészek közül ki:
a) az ukrán komolyzene megalapítója;
b) szimfonikus zene zeneszerzője;
c) az operaszínpad sztárja;
d) „Golden Globe” díj tulajdonosa?

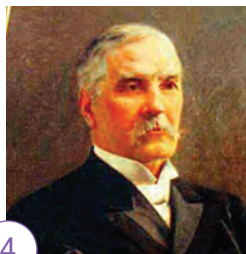
1

2

3

4

- 2 Milyen néptáncokat ábrázolnak az illusztrációk? Melyik tánc vált az ukránok koreográfiai szimbólumává, és vált népszerűvé a TikTokon?

1

2

3

- 3 Sorold fel a zenés átiratok típusait, jellemezd a különbségeket! Nevez meg zeneszerzőket, akik a népzene és az akadémiai komolyzene híres hangszerelői.

1

2

3

4

5

- 4 Nevezd meg mitológiai témájú animációs filmeket, amelyek egyesítik a fantasy és a musical műfajának jellemzőit. Melyiket forgatták a Disney stúdióban? Melyik tartozik a manga adaptációjához?

- 5 Jelöld meg a médiaipar zenéhez kapcsolódó szakmáit: *hangoperátor, producer, hangtervező, blogger, DJ, műsorvezető*. Magyarázd el a médiaiparból származó zenei kifejezések jelentését: *csengőhang, podcast, hangsáv, videoklip*.

- 6 Nevezd meg az illusztrációkon látható múzeumok nevét: Melyikük tartja a látogatottsági rekordot, és melyik a világ első virtuális tudományos és művészeti múzeuma?

Az elért eredményeim ellenőrzése

1 Nevezd meg Ukrajna építészeti műemlékeit, amelyek az UNESCO világörökségi listáján szerepelnek. Melyikük látható az illusztrációkon?

1

2

3

4

2 A dekoratív és iparművészet melyik műfajához tartoznak az illusztrációkon látható termékek? Ezek közül melyek kerültek az UNESCO az emberiség szellemi kulturális öröksége listájára?

1

2

3

4

5

6

7

8

3 Nevezd meg az épületek építészeti típusainak elnevezéseit. Melyik típus nem látható a képeken?

1

2

3

4 Azonosítsd és nevezd meg a médiaművészet típusait.

1

2

3

5 Mely játékok tartoznak a videójátékokhoz?

1

2

3

6 Határozd meg, melyik a kereskedelmi és melyik a szociális reklám.

1

2

3

4

Jazz – az improvizáció művészete

? *Idézd fel, mit tudsz már a jazzről. Milyen hangszereken játszanak a jazz zenészek? Melyikük látható az ábrán?*

A 20. század elején egy teljesen új, akkoriban szokatlan zene szült a koncerttermekben. A jazz volt. Egyedi dallam, ritmus és előadásmód jelent meg az Egyesült Államok déli részén. A jazz gyökerei az afrikai zenei folklórban vannak, és egyesültek az európai zenei hagyomá-

nyokkal. A jazz kezdeti műfajai a spirituálé, a blues és a ragtime.

Spirituálé — az észak-amerikai néger rabszolgák vallásos éneke. Az észak-amerikai brit gyarmatokon a rabszolgaság a 17. században terjedt el, és egészen a 19. századig fennmaradt. A spirituálék eleinte az eredeti afrikai vallási elemeket tükrözték, később keresztény tartalmat kaptak. Jellemzői: többszólamúság, kollektív improvizáció, összetett ritmus, megható érzelmesség, „kérdés-felelet” elven működő szerkezet (a szolista énekel, a kórus válaszol).

Blues — afro-amerikai vokális vagy hangszeres, lírai, szomorú hangulatú mű. Eredetileg gitár, bendzsó vagy szájharmonika kíséretében adták elő. „Csak azért nevetek, hogy visszatartsam a könnyeimet” — hangzik a legendás énekesnő, Bessie Smith egyik dalában. És ez az abszurd, szinte tragikus nevetés a lényege ennek a műfajnak.

A *ragtime-tól* — az afro-amerikaiak tánczenéjétől — a jazz egy sajátos ritmust örökölt, amelyet „megtört” dallamok hoztak létre tiszta, indulószerű kísérettel.

Scott Joplin. Ragtime „The Entertainer” („Tréfamester”).

? *A ragtime dal vagy tánczene? Milyen hangszereken adják elő?*

Az első jazz előadók önállóan tanultak meg hangszereken játszani. Fáradhatatlanul kísérleteztek. A jazz alapja tehát az improvizáció. De az improvizáló zenész nem csak zeneszerző és

előadó egy személyben, hanem egy speciális művésztípus, aki partnereivel együtt alkot. Ez a jazz értelme és lényege!

A jazz művek szerkezete a variációra hasonlít. A fő zenei téma előadása után (gyakran zongorán) a szólisták improvizáció alkalmazásával variálják azt különböző hangszereken.

William Sydney-Mounkt.
Bendzsón játszó kisfiú

Keith Mallett.
Bebop

Zenei ismeretek

A jazzénekesek improvizációjukban a hangszeres zenészeket próbálják utánozni. Felismerhetőek a trombitára vagy szaxofonra jellemző intonációk. Kialakult egy sajátos énektechnika (scat-improvizáció): szavak helyett különféle szótagokat használtak, amelyeknek semmilyen jelentésük nem volt („hibijibi”). Eredeti vokális technikák és effektusok palettája alakult ki: hangos felkiáltások, hangremegés (vibrato), suttogás, éles falsetto (a hang legmagasabb regisztere), rekedtes aláfestés, glissando (sima „csúszás” hangról hangra), amit a kottákban hullámos vonalak jeleznek.

„Summertime” kompozíció (Ella Fitzgerald, Louis Armstrong).
Louis Armstrong. Let My People Go!, Hello, Dolly!

? Jellemezd a meghallgatott műveket, hasonlítsd össze hangulatuk szerint. Figyeld meg az improvizáció jellegű előadást, az énekkészséget (az intonációk tisztasága, a ritmikai árnyalatok).

1

2

3

Louis Armstrong
portréi:

- 1 — Olivier Bouvard;
2 — Garth Glazier;
3 — Susan Sines

? Louis Armstrong portréi közül melyik tetszik a legjobban?

Arcképcsarnok

Louis Armstrong (1901–1971) – a jazz királyaként ismert amerikai trombitás és énekes. A zenész népszerűségét és a közönség szeretetét alacsony rekedt hangjának, improvizációs képességének köszönheti. Armstrong munkássága jelentős hatással volt a 20. század zenéjére. Számos későbbi jazz irányzat alapjait hozta létre. A trombita ragyogóan éles hangja, az elképesztő vibrációk, a szédítő átmenetek, a ritmikai szabadság és improvizációi kimeríthetetlen fantáziája szélesre tárta a trombita és az azon játszó zenész lehetőségeiről alkotott elképzeléseket. Armstrongnak köszönhetően a jazz, mint szólóműfaj kezdett el fejlődni.

A jazz-zenekarok — a big bandek és a dixielandek — főként fúvós és ütős hangszerekből állnak. Egy könnyűzenét játszó szimfonikus zenekar adja elő a szimfojazz stílust. Idővel az ütős hangszerek csoportja helyett egy dobfelszerelés jelent meg, amelyen egy zenész játszik. A jazz zenekarok hangszerei közé tartozik még a zongora, a nagybőgő és a gitár. A trombiták és harsonák esetében szordínót (hangfogót, némítót) használtak — a hang elnémítására és a hangszín megváltoztatására szolgáló eszközöket.

A híres jazzband vezetők közé tartozik Benny Goodman, Glen Miller, Duke Ellington — zeneszerző, zongorista és hangszerelő.

Duke Ellington. Lakókocsi.

? Milyen hangszereken adták elő a jazzmű fő témáját? Melyikük ad hozzá dinamizmust, energiát, különleges lendületet?

1

2

1 – Duke Ellington;
2 – Duke Ellington zenekara

Joseph Kosma (Kozma József). „Hulló levelek” (különböző feldolgozásban: hangszeres és ének, szóló és együttes).

Énekelj el egy blues dallamot (opcióként használj scatet vagy találd ki hozzá szöveget), improvizálj egy ritmusos kíséretet (lásd a mellékletet).

Tehát az elmúlt évszázadot a jazz évszázadának nevezhetjük. Kiváló dallamokkal, szeszélyes ritmusokkal, improvizatív gondolkodásmóddal gazdagította a művészetet, és elindította a könnyűzene diadalmas menetét.

Művészeti kincsesláda

Dzsessz (ang. *jazz*) — a zeneművészet műfaja, amelyet az intonáció nem akadémikus módja, az előadás improvizatív jellege, a poliritmika, a felfokozott érzelmesség jellemez.

Dzsesszegyüttes (ang. *dixieland*) — dzsesszegyüttes, melynek zenéje az induló, a ragtime, a blues jegyeit a kollektív improvizációval ötvözi.

Ragtime (ang. *rag* — elszakadt, *time* — idő) — amerikai zenei műfaj, amely a zongorán a bendzsó hangját utánozza. A ragtimezene egyik legfőbb jellegzetessége a szinkópás ritmus.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

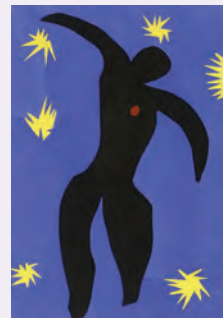
Nevezd meg azokat a zenei műfajokat, amelyeket a jazz alapjainak tekintenek! Milyen jellemzői vannak a jazz előadásnak (ének, hangszeres, együttes stb.). Milyen információkat szeretnél alaposabban tanulmányozni a jazzről?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Ismerd meg Henri Matisse „Jazz” festményeit.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Próbálj meg scatet rögtönözni a dallamokhoz.

Design (formatervezés) és típusai

? Szerinted az emberi tevékenység mely területeit érinti a design? Mondj példát a design-ra a mindennapi életedben, a környezetedben.

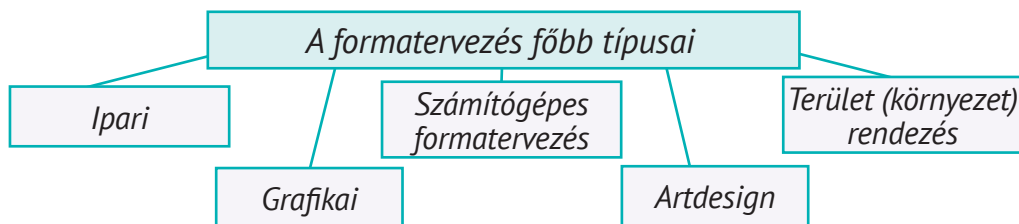

A belegondolunk, életünk hány területét érinti nap mint nap a formatervezés, az egyszerűen lenyűgöző. Amikor egy gépkocsi új modelljét látjuk, vagy egy kényelmes modern autóbuszt vagy egy új okostelefont, elragadtatva felkiáltunk: „Ez aztán a design!”.

A formatervező egy olyan művész, aki megtervezi és megvalósítja ötletét, elkészíti a szükséges rajzokat. Amikor kidolgozza a termék formáját, szerkezetét, akkor figyelembe veszi annak rendeltetését, kényelmes és biztonságos alkalmazását, költségét stb.

Természetesen a formatervező különböző szakemberekkel működik együtt. De éppen az ő gondolkodásától és képzeletétől függ, hogy egy adott termékről milyen benyomás alakul ki a fogyasztók körében. És a designer, a formatervező határozza meg a termékek versenyképességét.

Mi segítette hozzá a formatervezést, hogy ilyen meghatározó pozícióba kerüljön? A formatervezésben helyet kaptak a népi mesterségek hagyományai, az építészet, a dekoratív és a képzőművészet tapasztalatai. Fejlődését a tudomány és a technika vívmányai, valamint az emberek kényelmes életkörülmények iránti vágya befolyásolja. Ezért folyamatosan jelennek meg a formatervezés újabb irányvonalai.

? Fontold meg, hogy a formatervezés művészete miért szerzett ilyen gyorsan vezető szerepet a modern világban. Indokold meg véleményed.

Az ipari formatervezés az objektumok széles skáláját fedi le: ezek a közlekedés, számológépek, okostelefonok, számítógépek, háztartási gépek, bútorok, edények, ruhák, ékszerek, játékok.

A grafikai formatervezés célja — az ötletek grafikai megjelenítése és terjesztése a nyomtatás, a televízió és az internet segítségével. Ez könyvek és folyóiratok, reklámfüzetek és plakátok, csomagolás és címkék, információs standok és táblák, védjegyek és logók, postai bélyegek stb.

? Hasonlítsd össze az ipari formatervezési termékeket. Kövesd nyomon a művészi forma fejlődését.

A számítógépes design, amely korábban elsősorban a formatervezés egyik eszköze volt, ma már külön kreatív tevékenységi területekre oszlik: weboldal és felhasználói felület kidolgozása, játéktervezés.

? Hasonlítsd össze a 20. század eleji és a modern reklámplakátok művészi kifejező eszközeit. Jellemezd a mobiltelefonok formatervezését.

A környezet formatervezése kiterjed a belső és külső építészeti környezetre, valamint a természeti (területrendezés) és társadalmi környezetre (szertartások, rendezvények). Fontos szerepet játszik a világítás formatervezése, mivel pozitívan befolyásolja a kiállítóterem vagy az ünnepi díszítésbe borított utca érzelmi hatását, esztétikai megítélését.

- 1 – belső tér formatervezése;
 2 – külső tér kialakítása;
 3 – területrendezés;
 4 – világítás formatervezése

A művészeti formatervezés (*artdesign*) — olyan dekoratív kiállítási termékek létrehozása, amelyeknek általában nincs haszonelvű rendeltetése. Erre a célra gyakran használnak szokatlan ábrázolásokat és anyagokat, hand made (kézzel készített) technológiákat.

Glen Taylor formatervező

Vizuális ismeretek

A formatervezők különféle típusú kompozíciókban készítenek projekteket. Frontális kompozíció – (1) síkon elhelyezett (képeslap, poszter, kitűző, falfestmény), és csak egy oldalról tekinthető meg.

Terjedelmes kompozíció – (2) egy bizonyos terméké, melyet különböző oldalról, több szögből szemlélhetünk meg (kerékpár; váza, tolltartó).

A térbeli kompozíció (3) térben elhelyezett különálló objektumokat egyesít (belső tér, színház színpada, játszótér).

1. változat Készíts emléktárgyat egy jazzfesztiválról: kulcstartó, kitűző, mini szobor (gyurma, műanyag).

2. változat Készíts vázlatot egy jazz koncert színpadi világításához. A színpad ábrázolásához alkalmazd frontális perspektívát (pasztell vagy színes kréta).

Művészeti kincsesláda

Formatervezés (dizájn) (ang. *design* — ötlet, terv, rajz) egy harmonikus tárgyi-térbeli környezet művészi-technikai tervezésének folyamata és eredménye, melynek célja az ember anyagi és lelki-esztétikai szükségleteinek kielégítése.

Kompozíció — művészi alkotás szerkezetének, részének egyetlen egésszé való egyesítése az ötletnek, elgondolásnak megfelelően; valamint tudomány, az alkotás elmélete, amelynek megfelelő törvényei, technikái, kompozíciós eszközei és művészi formára vonatkozó szabályai vannak.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mi a formatervezés? Támaszd alá példákkal. Nevezd meg a formatervezés típusait, és röviden jellemezd azokat! Milyen információk váltak újdonsággá számodra? Mi a különbség a frontális, a terjedelmes és a térbeli kompozíciók között?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Érdeklődj a weboldalak művészi kialakításáról. Készíts néhány képernyőképet. Elemezd, hogy a weboldal tervezője milyen művészi eszközökkel hívta fel a felhasználók figyelmét.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Készíts „A dizájn típusai körülöttem” című fotókollázst a különböző formatervezési típusok képeinek felhasználásával. Oszd meg tapasztalataidat az osztálytársaidal.

A jazz és a klasszikus zene

? Képzeld el, hogy jazz-zene szól. Mi alapján határoztad meg, hogy ez jazz?

Assisi Lorena. Jazz plakát

James Whistler. Noktürn kék és ezüst színekben

A jazz hatással volt a klasszikus zenére, különösen a szimfonikus zenére és az operák fejlődésére. A jazz intonációi fokozatosan bekerültek a hivatásos zeneszerzők műveibe. Például a jazz-zene motívumai csendülnek fel Claude Debussy *A néger baba tánca* című művében, Antonin Dvořák *„Újvilág”* szimfóniájában, Maurice Ravel hegedűre és zongorára írt szonátájában (II. rész *„Blues”*). Ez a lista bővíthető, mert az európai zeneszerzők új zenei szint és lehetőségeket fedeztek fel a jazzben.

A jazz motívumainak alkalmazását a szimfonikus zenében George Gershwin kezdeményezte a *„Rhapsody in Blue”*-ban. A mű címét *„Kék rapszodiának”* is fordítják, mert az angol blue szónak két jelentése van — kék és szomorú (ez utóbbiból származik a blues kifejezés).

A rapszódia megírásának ötlete J. Gershwinben azt követően érett meg, hogy ellátogatott egy kiállításra, ahol kék-égszínkék tónusú festményeket mutattak be. Ezek J. Whistler noktürnjei voltak.

George Gershwin. *Kék rapszódia* (részletek).

? Milyen hangulatúak J. Whistler festményei? Milyen zenét képzelsz el a képek hatására? Hasonlítsd össze a rapszódia hangulataival. G. Gershwin ezen művét nevezhetjük noktürnnek? Indokold meg.

Arcképcsarnok

George Gershwin (1898–1937) – amerikai zeneszerző, a szimfonikus jazz megalapítója. A művész hagyatéka – szimfonikus művek és zongoradarabok, operettek és musicalek, mintegy 300 dal, filmzene. A „Porgy és Bess” opera és a „Kék rapszódia” a klasszikus és a szimfonikus zene hagyományait ötvözi. A művész különleges stílusa új irányt nyitott a világ zenei kultúrájában. G. Gershwin előtt számos zeneszerző szinte érezte egy új műfaj születését, de Gershwin volt az, aki ezt a színpadra vitte, és nyíltan jelentette be a jazz korszakának kezdetét.

Andy Warhol.
G. Gershwin

Jelenet a „Porgy és Bess”
című operából

Az ukrán jazz jelentős fejlődési utat tett az éttermi és szórakoztató művészettől a koncerttermekig és a filharmoniaiáig.

A „Medicus” jazz-zenekar nemzeti dallamokra épülő zenét adott elő. Enver Izmajlov gitáros virtuóz kompozíciókat alkotott krími tatár motívumok alapján. A „ManSound” férfizenekar a *cappella* feldolgozásaiban a jazz standardok és ukrán folklór jellegzetes motívumaival találkozhatunk.

Enver Izmajlov

Ihor Homa. Verhovina („Medicus”). Let it Snow (ManSound).
Enver Izmajlov. Kompozíció gitárra (választás szerint).

„ManSound” énekegyüttes

? Írd le benyomásaidat a jazz kompozíciók kapcsán – hangszeres és ének. Melyikben érezhető nemzeti hangszín?

Miroslav Szkorik „Fesd le nekem az éjszakát” című dala több mint fél évszázadon keresztül különböző interpretációkban szívek millióit hódította meg, és bekerült az ukrán jazz aranyalapjába.

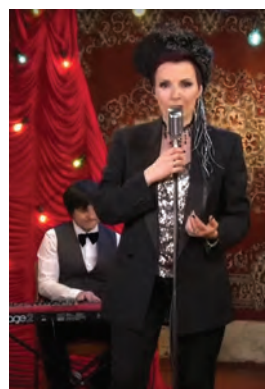
Olekszandr Szaratszkij jazz-zeneszerző ukrán népdalfeldolgozását az ukrán származású zongoraművész, Antonio Brasileiro Johnson adta elő a Carnegie Hallban. A fiatal, 12 éves zongoraművész előadása bekerült Ukrajna Rekordjai Nemzeti Nyilvánosságába.

Zene: M. Szkorik, szöveg: M. Petrenko „Fesd le nekem az éjszakát”.
Olekszandr Szaratszkij, „Boogiewoogie”, „Blues” a 2. szvitből.

Carnegie Hall

Marina Odolszka

? M. Szkorik slágerének melyik változatát választanád – a szólót vagy a kórust?

♪ Zene: G. Gershwin, szöveg: D. Hayward és A. Gershwin. „Summertime” (lásd a mellékletet).

Összefoglalva: A jazz, amely az afroamerikaiak körében alakult ki, az improvizáció szabadságát, új ritmusokat és hangulatokat hozott a világ művészetébe.

Művészeti kincsesláda

Jazz standardok — olyan jazz dallamok vagy témák, amelyek annyira jól ismertek, hogy minden jazz-zenész ismeri őket.

Kekuok — bendzsó vagy gitár kíséretében előadott néger tánc, jellegzetes ragtime ritmussal.

Rapszódia — zenei műfaj, amelyet a „szabad véleménynyilvánítás” improvizatív jellege jellemez.

Szimfojazz — a jazz egyik változata, ami a könnyű- és szimfonikus zene műfajának, azok jellemzőinek kombinációja.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mondj példákat a jazz és a komolyzene összefonódására. Mi a jelentősége G. Gershwin munkásságának a zene történetében? Képzeld el, hogy plakátot kell készítened egy jazz-koncerthez. Mihajlo Rosenwein művész festményei közül melyiket választod — a triót vagy kvartettet?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Hallgasd meg az «Ой ходить сон коло вікон» című ukrán népdalt. Tisztázd annak a verzióknak a valószínűségét, hogy ez a dal ihlette G. Gershwint a „Summertime” altatódal megírására.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok
„Ukrán jazz” művészeti projekt.

Az ipari formatervezés titkai

? *Környezetekben mely tárgyak készültek ipari módon? Tetszik a dizájnjuk? Mit árulhat el az emberről az öltözete? Hogyan befolyásolja imidzsét?*

A nap mint nap körülötted lévő termékek széles skálája az ipari formatervezéshez tartozik — a sorozatgyártású tárgyak művészi formatervezésével. Az ipari formatervezés fejlődése elválaszthatatlanul összefügg a tudományos és műszaki fejlődéssel, a modern technológiák terén elért eredményekkel és az ökológiával.

Az ipari formatervezés kiterjed a repülőgépekre és a gépkocsikra, a műszaki gépekre és szerszámokra, a fogyasztókkal élők felszerelésére.

Az ipari formatervezés példái

Az ipari tervezés szorosan összefügg a 3D modellezéssel, ami lehetővé teszi a tervezési folyamat egyszerűsítését. A vizualizáció segít megismerni az ipari terméket, és azonosítani annak hiányosságait. A számítógépek és elektronikai berendezések formatervezése — a művészi tervezés fontos, modern irányvonala.

A formatervezők gondoskodnak arról, hogy a számítógépek, okostelefonok, számítógépek, laptopok, lejátszók könnyen használhatóak és vonzó megjelenésűek legyenek.

A bútorok, háztartási gépek, edények, játékok és számos egyéb fogyasztási cikk hozzájárul ahhoz, hogy életünk kényelmes legyen.

A modern formatervezés ígéretes irányvonala — az intelligens háztartási robotok létrehozása.

? *Ajánld fel saját ötleteidet egy mobil robot alkalmazásához.*

? Elemezd a „zenés” teáskannák kinézetét. Szerinted melyik a legeredetibb?

Arcképcsarnok

Peter Behrens (1868–1940) – a modern ipari formatervezés egyik megalkotója, német festőművész, a funkcionalizmus képviselője az építészetben és az új szerkezetek és anyagok (üveg, acél) híve. A formatervező a történelem során először alakította ki az AEG konzern „céges stílusát”, amelyek közé sorolhatóak a gyár- és irodaépületek, bútorok, hirdetőtáblák, termékek (lámpák, hajszárítók, ventilátorok stb.) és azok értékesítési pontjai.

P. Behrens az egyszerű geometrikus formákat könnyed dekorral ötvözte, ezzel a műszaki termékek szépségét tárta a világ elé. Ő volt az első, aki bevezette a „modul” fogalmát, ami alapvetővé vált a formatervezésben.

Napjainkban népszerűségnek örvendenek a moduláris bútorok, amelyek könnyen kombinálhatóak a helyiségekben. A formatervezők asztalokat, székeket, szekrényeket, állványokat és egyéb bútorokat terveznek lakóhelyiségekbe, irodákba, oktatási intézményekbe stb.

A FORMATERVEZÉS ÉS A KORTÁRS ZENE

Massimo Morozzi olasz formatervező a „Tangram” moduláris étkezőasztalt készítette el. Az ötletet és a megnevezését egy ősi kínai rejtvényből kölcsönözte – egy több elemből álló szerkezet, amelyből számos kombináció állítható össze.

? A bútorok mely jellemzői keltették fel a figyelmedet? Melyik dizájn tetszett a legjobban? Mondd el miért.

A Christian Dior francia divatház Haute Couture kollekciójának vázlatai és fotója

A ruhák és kiegészítők formatervezése a divatiparhoz tartozik. A ruhatervezés célja — olyan öltözékek megalkotása, amelyekben jól érezzük magunkat a különböző időjárási körülmények között, kényelmesen mozoghatunk és ugyanakkor szépen is nézünk ki.

A ruhatervezőt divattervezőnek hívják. Új formákat és szilvetteket talál ki, ruhák dekorját tervezi meg, a szín és a textúra alapján kiválasztja a szükséges anyagokat.

A divattervezésben a kiegészítő — a megjelenést kiegészítő, az öltözéknek befejezettséget kölcsönző elem: sapka, sál, kendő, kesztyű, táska, óra, öv, hajtű stb.

Csoportos feladat. Alakítsatok csoportos kreatív műhelyeket, és dolgozzátok ki egy „Zeneközpont” vázlatait: bútorok, a személyzet ruhája, kiegészítők, ajándéktárgyak, zenés játékok stb. (választás szerinti anyagokból).

Művészeti kincsesláda

Ipari formatervezés — kreatív tevékenység, ipari objektumok és háztartási termékek művészi tervezése.

Modul a formatervezésben — egy bizonyos konfigurációjú elem, amely ismételhető, kombinálható ugyanazokkal vagy más elemekkel, és kombinálva alkotják a kompozíció különböző változatait.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mondd el, milyen termékkörre vonatkozik az ipari formatervezés. Mit kell figyelembe vennie a tervezőnek az ipari termék tervezése során? Vitassátok meg „A divat hatása a modern tinédzser imidzsére” témát.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Hasonlíts össze különböző órákat — antik és modern. Magyarázd meg, hogyan változott idővel a formájuk, a díszítésük és az anyaguk. Keress az interneten példákat az órák egyedi formatervezésére.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Képzeld el, hogy te vagy a tervező. Találj ki egy saját eredeti ötletet drónhoz.

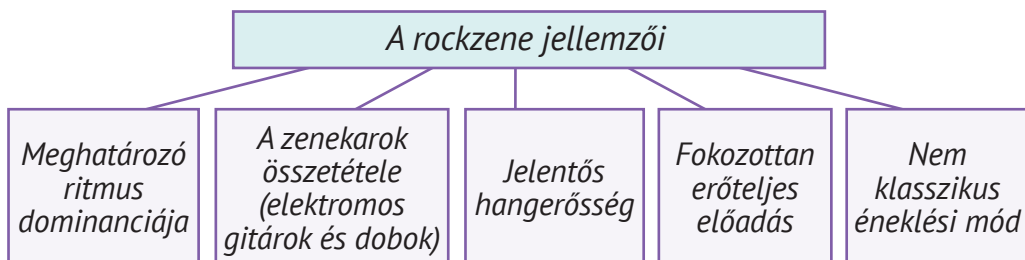
Rockzene

? Érdekel a rockzene? Milyen hangszer jut eszedbe róla?

A múlt század közepén Amerikában megjelent a rockzene, amely gyorsan elterjedt az egész világon, és jelenünk részévé vált. A rock a társadalom tükré: a fiatalok tiltakozását fejezte ki az uralkodó értékek ellen. Ez az ifjúsági kultúra nemcsak az aktuális témájú dalokat képviselte, hanem a fiatalok kommunikációs eszközeit is (bőr kabát, rendkívüli, botrányt kiváltó frizurák, tetoválások), a féktelen viselkedést és az innováció utáni vágyat.

Hard Rock Hotel (Florida, USA)

Kialakulása óta a rock technikailag és művészileg is bonyolultabbá vált. Magában hordozza a jazz, a folklór és a klasszikus zene elemeit. Nyilvánvalóan ez ösztönözte a rockzene számos változatának megjelenését.

A kezdet *a rock and roll* megjelenése volt. Ez a dalos-táncos műfaj a folk, a blues és a jazz jegyeit ötvözi. A rock and rollban az elektromos gitár a főszerep, amelyen általában szólórészeket adnak elő. Az énekhang — nagyon energikus, az előadók viselkedése a színpadon szabad és laza. Elvis Presley amerikai énekest a rock and roll legsikeresebb előadójaként tartják számon.

Elvis Presley. Bármelyik dala.

Milyen szerepet játszik a ritmus és a dallam a kompozícióban? Hasonlítsd össze E. Presley előadásmódját a klasszikus és jazz vokállal.

Arcképcsarnok

Elvis Presley (1935–1977) – amerikai énekes és színész, a rock and roll királya és a 20. század show-bizniszének legsikeresebb zenésze. Sikerült megvalósítania a nagy amerikai álmot: egy szegény családban született fiú milliommós lett. Személyiségében a kiemelkedő tehetség kivételes munkabírással és hihetetlen szerencséével párosult.

Elvis Presley hagyatéka óriási: több mint egymilliárd lemezt adtak el, több mint 30 film, 150 album lett arany, platina vagy többszörös platina-lemez. Élete során Elvis Presley három Grammy-díjat kapott, és számos felülmúlhatatlan rekordot állított fel a rockzene területén. Könyvek százait és újságcikkek ezreit írták meg róla. A zenész akkora népszerűsége tett szert, hogy sokan egyszerűen Elvisnek hívták.

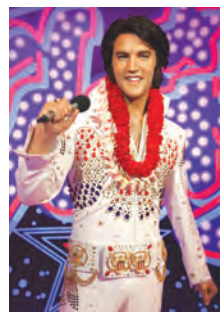

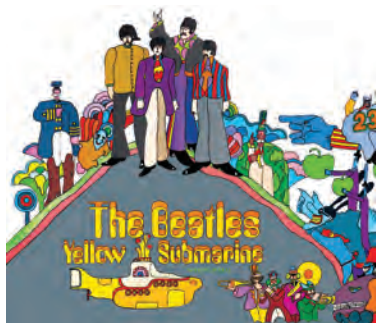
Mateus Zogala.
Elvis portréja

Tudj meg többet a rock and roll királyát bemutató múzeumokról szerte a világon. Ukrajnában vannak ilyen gyűjtemények?

- 1 – Elvis Presley emlékműve (Memphis, USA);
- 2 – Elvis Presley viaszfigurája Madame Tussauds múzeumának főkintézetében (Tokió, Japán)

„Sárga tengeralattjáró”
rajzfilm a Beatlesről

Az első európai rockegyüttesek Nagy-Britanniában jöttek létre. Közük van a legendás liverpooli kvarter, a „The Beatles”, amely nagyon gyorsan a nemzetközi toplisták első helyére került. Szintén úttörő volt a „Rolling Stones” is, a rockkorszak leg-hosszabb ideig működő zenekara.

A Beatles és más rockegyüttesek zenés kompozíciói (választás szerint).

? Figyeld meg a rockzene jellemző vonásait (ritmus, intonáció, hangszeres szólók). Hasonlítsd össze a rockzenét a jazz zenéjével.

A Rolling Stones

Fokozatosan ez együtteseknél megszűnt a könnyű hangzás, vagyis a rock and roll-os előadásmód. Eltűnt a *roll* (*forogni*) szó, és csak a *rock* (*hintázni*) maradt meg. A megnevezés elterjedt, akárcsak a rockbandák jellegzetes összetétele: énekes, egy-két gitáros, basszusgitáros és dobos, néha billentyűs is.

A bonyolult hangszereléseket és filozófiai szövegeket alkalmazó *pszichedelikus* rock megjelenése egybeesett a hippik népszerűségével az USA-ban. Támogatói a világbékét követelték, olyan zenét választottak, amely egy utópisztikus világot dicsőített. Klasszikus példa erre a Pink Floyd együttes, amelynek zenészei különböző stílusokat kombináltak.

Ezzel párhuzamosan kialakultak a „nehéz” irányvonalak — *hard rock*, *heavy metal*, amelyeket a gyors tempó, virtuóz és kifejező gitárszóló, kemény énekhangok, erőteljes energia jellemez. A brit metal óriásai — a „Deep Purple” és a „Led Zeppelin” zenekarok.

Led Zeppelin

A rockzene történetének egyik legsikeresebb együttese a „Queen” Freddie Mercury-vel, a karizmatikus *szólistával*. A könnyed hangzás keretein belül maradt együttes élénken érzelmes zenéje, szólistájának éneklési módja a *pop rock* példája lett. Ezen zenészek stílusát azonban néha stadionrocknak is nevezik, mert népszerűségük csúcsán rajongóik stadionokat töltöttek meg. Általában a rockzene szemben áll a popzenével, de bizonyos irányzatok a köztük lévő határon egyensúlyoznak.

Freddie Mercury – a „Queen” együttes vezetője

? Szabadidőben hallgasd meg a Queen világslágereit: „Barcelona”, „We Are The Champions”, „Bohemian Rhapsody”, „We Will Rock You”, „The Show Must Go On”, „Mother Love”. Válassz ki egy dalt, amely segít leküzdeni a negatív érzelmeket, a szomorú hangulatot és a szorongást. Nézd meg a „Bohemian Rhapsody” életrajzi film részleteit.

A rockzenészek — kreatív egyéniségek, folyamatosan fejlődnek, újításokat kezdeményeznek, így nem meglepő, hogy új irányzatok és hibrid műfajok jelentek meg: a *punk rock* számos műfaja: egyszerű kompozíciók és társadalmi témájú, ipusztriális rock (elektronikus zenével keverve), new — metal (rappel vagy a hip-hoppal keverve) stb.

A *thrash metal* klasszikusának számít a kereskedelmileg legsikeresebb amerikai együttes, a „Metallica”, amely több mint 40 éve van a rockszínpadon, és kilenc „Grammy” díjat nyert.

A „Metallica” rockegyüttes logója és a legújabb album borítója

Ma az alternatív rock legnépszerűbb alműfaja az *indie-rock* (ang. *independent* — független). Alacsony költségvetésű, mainstream-orientált, és ragaszkodik a „csináld magad” (do it yourself) elvhez.

Volodimir Pavlescsuk rockgitáros

A rock és a klasszikus zene ötvözésére tett kísérletek az art-rock megjelenéséhez vezettek. Kölcsönhatásuk a klasszikus zene feldolgozásán keresztül valósul meg; a rockzenészek együtt lépnek fel a szimfonikus zenekarokkal. Például Volodimir Pavlescsuk ukrán rockgitáros V. Mozart „Török indulóját” adja elő, valamint J. S. Bach, E. Grieg, L. Beethoven, G. Rossini remekműveit. A színrevitel technikájának (jelmez, enteriőr) köszönhetően az előadás showműsorrá válik.

A „Metallica” együttes kompozíciói szimfonikus zenekarral.
V. Pavlescsuk. Klasszikus művek rock-feldolgozása.

Napjainkban rockzenekarok jelennek meg Ausztráliában, Latin-Amerikában és Japánban. Bolygónk számos szegletében találkozhatunk rockerekkel és metálosokkal. Minden ország rockzenéjének megvannak a bizonyos nemzeti sajátosságai. Az *etno-rock* a népi folklór alapján, hagyományos hangszerekre íródik.

A népi folklór hagyományainak alkalmazása fontos jellemzője ukrán rock-nak. A népszerű együttesek közé tartozik a „VV”, „Okean Elzy”, „Placs Jeremiji”, „Szkrajabin”, „Druha rika”, „Brati Hagyukini”, „Kozak System”, „SKY”, „Bez obmezseny”, „Motanka”, „Dity inzheneriv”, „Stoned Jesus”, „Boombbox”, „The Hardkiss”, „Antityila” és mások.

? Nevezd meg azokat az együtteseket, amelyek előadásában hallgattad az «Oŭ y luzi червона калина», „Sum”, „Sztefanija” dalokat a művészeti órákon.

Ukrán rockegyüttesek kompozíciói (választás szerint).

Válaszd ki az említett rockzenekarok olyan dalait, amelyek ukrán etnikai vonatkozásúak, és amelyek tetszenek neked. Készíts egy lejátszási listát.

Zene: R. Lizensko, szöveg: O. Ksenofontov. „Arkan” (lásd a melléklet).

Művészeti kincsesláda

Rock-zene (ang. *rock* — valószínűleg a rock'n'roll rövidítéséből) — a 20. század második fele — 21. század eleje zenei irányzatainak tömörített megnevezése.

Rock and roll (ang. *rock'n'roll* — forogni, hintázni) — a 20. század közepén keletkezett népszerű tánczene az USA-ban; általában egy énekes ad elő gitárral vagy egy kis hangszeres együttes kíséretében.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Nevezd meg rockzene jellemzőit és műfajait. Melyikük volt számodra váratlan? Mondj példákat a rock és a klasszikus zene egybefonódására. Mely ukrán rock slágereket ajánlanád barátidnak, hogy hallgassák meg? Hozd létre a „Rock” szófelhőjét.

Önálló tanulmányozás, mediakutatás

Válassz ki olyan modern kislemezeket, amelyek véleményed szerint megfelelően képviselik az ukrán rockot az európai színpadon.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Alkoss kíséretet egy olyan dalhoz, amelyet nem énekeltek az órán.

Grafikai formatervezés

? Emlékezz vissza, mi a grafikai formatervezés célja. Mi különbözteti meg a grafikai formatervezést a dizájn többi típusától?

A grafikai formatervezés — művészi projekttevékenység, melynek fő eszköze a grafika. Nap mint nap sokrétű vizuális információhoz jutunk különböző forrásokból. A grafikus formatervező az a személy,

aki vizuálisan közvetíti az ötleteket, közleményeket, vonzóvá és érthetővé teszi őket a nézők számára.

Az olvasók érdeklődésének felkeltése érdekében a formatervező grafikusok találják ki, hogyan kell egy könyvet széppé tenni, eredeti illusztrációkat és borítót készítenek számára. Tudják, melyik fotóval egészítsék ki az újságok és folyóiratok szövegét. Az új betűtípusok kidolgozása szintén a grafikusok érdeme.

A grafikai formatervezés fontos része a reklám. A reklámképeslapok, brossúrák, plakátok készítésével az alkotók arra törekszenek, hogy a közlemény tartalmát, ötletét képletesen közvetítsék a fogyasztók felé. Ennek érdekében arra törekszenek, hogy a hétköznapi dolgokra ne a megszokott módon nézzünk, váratlan perspektívákat választanak, kontraszt színeket és formakombinációkat alkalmaznak. A plakátokon, posztereken a formatervezők filmeket, kiállításokat, koncerteket, sportversenyeket stb. reklámoznak.

Reklámfüzet

Reklámplakát

Filmposzter

Az ipari grafika széles alkotási lehetőségeket biztosít a tervező számára. Különösen izgalmas munka — a védjegyek és emblémák létrehozása. És milyen érdekes postabélyeget rajzolni! Hiszen gyakran ábrázol kulturális hagyományokat, kiemelkedő személyiségeket, történelmi eseményeket.

Postabélyeg

Embléma

Védjegy

CD borító

A modern társadalomban jelentősen megnőtt az igény a vizuális kommunikáció eszközeire. A grafikusok által tervezett standok, cégtáblák, útbaigazító táblák segítik a polgárokat, hogy eligazodjanak az utcák szövevényében, és gyorsan megtalálják a számukra szükséges épületeket, például múzeumokat, színházakat, üzleteket. A vasútállomásokon vagy repülőtereken fontos, hogy az információ minden utas számára egyértelmű legyen. Ehhez a művészek a közlendő információ közvetítésének ősi módját használták ikonok segítségével — lakonikus rajzjelek, amelyek tárgyakat vagy cselekvéseket ábrázolnak. A szupermarketekben is szükség van ikonokra: a képek mindig megsúgják, melyik terméket hova helyezték el. Amikor különböző országok sportolói és szurkolói gyűlnek össze egy versenyen, a különböző sportágak stilizált képeivel ellátott ikonoknak köszönhetően könnyen tudnak tájékozódni.

? Fontold meg, hol lehet még szükség ikonokra. Elemezd, hogy az ikonok milyen jellemzők szerint vannak külön csoportokba foglalva.

1

2

Ikonok: 1 — üzletek számára; 2 — sportágak

Vizuális ismeretek

Az ikonok feladata – az információ gyors továbbítása, így a rajtuk lévő ábráknak könnyen értelmezhetőnek kell lenniük. Ehhez a formatervezők leegyszerűsítik a tárgyak formáját. Általában egy témában egy ikonsorozatot készítenek, például sport, ruházat, állatkert stb. A sorozat ikonjai a közös jellemzők szerint vannak stilizálva. Egyforma a geometriai formájuk (kör, négyzet, rombusz stb.) és színük. Néha egy a sorozatban eltérhetnek a színek, de csak árnyalataiban.

A számítástechnikának köszönhetően a grafikai formatervezés uralkodik a televízióban, a filmiparban és más vizuális médiában, és érzelemmel tölti meg az információk közleményeket. Egyre népszerűbb a webdesign és a mozgó grafikai formatervezés (motion graphic design), amely élénk animációs képekkel vonzza a nézőket.

? *Fontosnak tartod a termékcímkét? Milyen információt közöl velünk? Hogyan teheti a grafikus-formatervező a reklám hatékony eszközévé a termék címkéjét?*

Salvador Dali. Címke részlete

A terméken lévő címke annak megvásárlására csábíthatja a vásárlókat, mert olykor annyira vonzó, akár egy igazi műalkotás! Csodálatos rajzok vagy fotók, élénk színek, eredeti betűtípusok kombinációja a címke harmonikus kompozíciójában. A formatervezők érdekes képeket készítenek annak érdekében, hogy a termék jól védjegy legyen. A címkén általában a gyártó védjegye is szerepel. Ebből megismerheti a termék tulajdonságait és annak alkalmazását. Vagyis a kis címke nem csak a termék lakonikus képe, hanem hasznos információkat is tartalmaz.

Még a híres festőművészek is szívesen készítettek címkéket. Salvador Dali egy címkére virágot szagoló bárányt festett. Az ábrázolás egyedisége abban rejlik, hogy a rajz egy vonallal készült, megszakítás nélkül. Salvador Dali találta ki a virág formájú címkét a Chupa Chups cég számára.

A címke alakja lehet kerek, téglalap alakú vagy figurális. A címke szerkezete — ez a csomagolás elülső oldalán található

matrica vagy a terméket csomagoló papírcsík. Vannak dekoráció formájában cérnán függő könyv alapú címkék is.

1.

1. változat Tervezz címkét egy üveg ukrán gyártású ásványvízhez (*akvarell, filctollak*). Válassz téglalap alakú, kerek vagy figurális formát. De választhatsz könyv formáját is. Népszerűsítsd, reklámozd az egészséges életmódot!

2.

2. változat Tervezz néhány ikont egy sportszereket értékesítő bolt számára (*színes ceruzák, markerek*).

Művészeti kincsesláda

Grafikai formatervezés — művészi projekttevékenység, amely harmonikus és hatékony vizuális és kommunikációs környezetet teremt.

Címke — rajzokat vagy feliratokat tartalmaz, amelyen a termék neve, gyártója, annak dátuma van feltüntetve.

Motion graphic design (mozgó grafikai formatervezés, ang. *motion* — mozgás) — grafikai formatervezés elvein alapuló animált grafika létrehozásának folyamata.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mondd el, hogy az emberi élet mely területeit öleli át a grafikai formatervezés. Miben rejlik a formatervező grafikus kreatív tevékenysége? Magyarázd el, mi jellemzi az ikonok formatervezését! Milyenek a címkék formájuk, dizájnjuk és művészi kidolgozásuk tekintetében?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

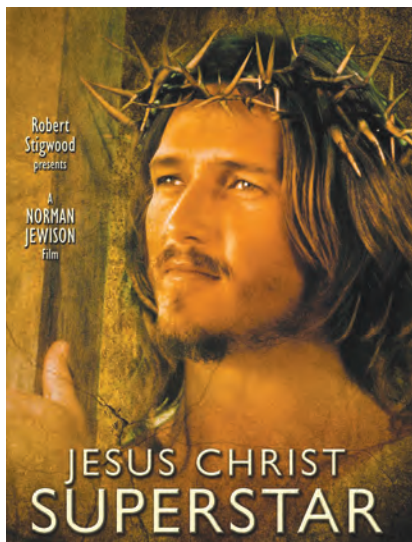
Hasonlítsd össze a különböző években rendezett Olimpiai játékok ikonsorozatait. Jelöld meg az eredeti formatervezési ötleteket a sporteszközök (labda, teniszütő stb.) stilizálásában.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Emlékezz vissza, milyen szakmákat ismersz a filmiparban. Fantáziálj és készíts szabadidődben ikonokat egy filmstúdió helyiségeinek megjelöléséhez.

Rockopera és musical

? Emlékezz vissza, mit tanultál a musicalekről és rockoperákról a korábbi években. A meghallgatott művek közül melyikre emlékszel?

Rockopera — a színház és a rockzene ötvözetéből született művészet. A *musical* testvérének hívják, de a műfaji hasonlóság ellenére van közöttük különbség. Ha egy musicalben minden műsorszámot egy közös cselekvés egyesít, akkor egy rockoperában azok statikusak, ami lehetővé teszi, hogy a színészek lelki állapotára és aggodalmaira összpontosítsunk. A főszereplő — gyakran egy mítoszból, mondából vagy egy bibliai történetből származó szuperhős.

A „Jézus Krisztus szupersztár” rockopera plakátja

Zenei ismeretek

A rockopera műfajában megmaradtak a klasszikus operákra jellemző műsorszámok – áriák, duettek, kórusok és táncjelenetek. Ugyanakkor az éneklés különleges módját alkalmazzák – temperamentumos, kissé reszelős énekhang, valamint helyet kaptak a csoportos táncok, a sajátos plasztika. A rockoperák előadásában részt vesznek rockegyüttesek, zenekarok vagy ezek kombinációi. Az előadásokban szóbeli párbeszédet, vezérmotívumokat, excentrikus hangtervezési technikákat, fényeffektusokat alkalmaznak.

A rockopera műfajának egyik leghíresebb példája a „Jézus Krisztus szupersztár” (Jesus Christ Superstar), amelynek zenéjét Andrew Lloyd Webber írta Tim Rice librettójára. A mű Jézus életének utolsó hetét és tanítványa, Iskarióti Júdás árulását írja le. Webber több kultikus musicalt is írt, köztük a legtöbb bevételt hozó „Az operaház fantomja”, amelyet több mint 30 országban vittek színre, 14 nyelvre fordítottak le, és amelyből film is készült.

A. L. Webber. Mária Magdolna „I Don't Know” áriája a „Jézus Krisztus szupersztár” című rockoperából; a Fantom és Krisztina duettje „Az operaház fantomja” című musicalből.

? Hasonlítsd össze az éneklés módját a rockoperákban és a musicalekben a klasszikus operaénekekkel. Nézd meg „Az operaház fantomja” című filmet (rendező: G. Schumacher).

Jelenetek a „Jézus Krisztus szupersztár” rockoperából és „Az operaház fantomja” című musicalből

Az egyik legnépszerűbb ukrán rockopera Gennagyij Tatarcsenko zeneszerző „A fehér holló” című operája, amely Jurij Ribcsinszkij drámai költeménye alapján készült. A történet Jeanne d’Arc hőstettéről szól, aki a háború alatt a franciák élére állt és életét áldozta szabadságukért és függetlenségükért. A mű címe meglehetősen szimbolikus: a „fehér holló” — egy rendkívüli személyiség, nem olyan, mint mások, csakúgy, mint a fehér holló a természetben.

? Emlékezz vissza, mit tudsz Franciaország nemzeti hősnőjéről, Jeanne d’Arc-ról a „Világtörténelem” tantárgyból. Mivel véste be magát az emberek emlékezetébe? Hasonlítsd össze a bátor nőről készült ábrázolásokat – történelmi és művészi, amelyeket különböző korok művészei készítettek.

1

2

1 – Jean Auguste Dominique Engr. Jeanne d’Arc VII. Károly megkoronázásán a rajnai katedrálisban 1429. július 17-én;
2 – poszter a „Jeanne d’Arc – Az Orléans-i szűz” című filmhez (rendező: Luc Besson, Jeanne d’Arc szerepében – Milla Jovovich)

? Nézd meg a rockopera plakátjait. Szerinted melyikük adja át a legjobban a mű gondolatát, a hősnő jellemét?

talmazzák: a győzelmek örömét és a csalódások keserűségét, saját népe aggodalmát és megvetését, amelyet bátran vezetett a hódítók elleni küzdelemben. Ugyanakkor a hősnő a végsőkig hű marad hitéhez, elveihez.

📺 Hennagyij Tatarcsenko. „Fehér holló” rockopera (rendező: A. Hosztikojev): „Szabadság” jelenet, és mások.

? Hogyan változik Jeanne d’Arc témájának karaktere a cselekmény eseményeinek megfelelően? Elemezd a rockopera jelmezeit és szcenográfiáját (színpadi környezet).

Jeanne d’Arc témáját pánsíp adja elő, ami különleges melegséget és lelkeséget kölcsönöz neki. Ez a vezérmotívum az egész operában mindig másként szólal meg: néha a rock kemény ritmusaival, a timpánok és vonósok vészjósló tremolóival, amelyek mintha jajgatnának, majd a női kórus intonációiban bukkan fel.

Jelenetek a „Fehér holló” rockoperából

A „Fehér holló” rockoperának korszakalkotó jelentősége van az ukrán zenében. Három évtizede a mű által felvetett témák — a szabadság, a hősiesség, a népedhez való hűség, erkölcsi választás — örökérvényűek, az irántuk való érdeklődés soha nem múlik el. És hazánk számára ezekben a nehéz időkben a rockopera mondanivalója és a főhős jelleme különösen aktuális.

Művészeti kincsesláda

Vezértéma (ném. *leitmotiv*) — egy zeneműben (operában, balettben, szimfóniában) többször ismétlődő téma, amely egy bizonyos szereplőt, állapotot, eszmét, jelenséget stb. jellemez.

Rockopera — zenés színpadi műfaj, melynek alapja a rockzene, a gyökerei pedig a musicalhez kötődnek.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mi újat tanultál a rockoperáról és a musicalekről? Hasonlítsd össze ezeket a műfajokat a klasszikus operával. Beszéljétek meg az osztályban milyen érzelmi hatása van a rockzenének. Fontold meg, hogy okozhat-e szorongást vagy más negatív érzelmeket. Vond le a következtetést, mikor célszerű rockzenét hallgatni: amikor meg akasz nyugodni, vagy fordítva, amikor javítani szeretnél a hangulatodon és plusz energiára van szükséged.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Érdeklődj A. L. Webber munkássága iránt, alkossd meg a „Művész portréját”, és tedd fel az osztályod online Padlet táblájára.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Javasolj témát egy rockoperához a mai életből. Improvizálj szintetizátoron, alkossd meg a főszereplő témáját a rockzene stílusában, ami a mű vezérmotívuma is lehet.

Arculat

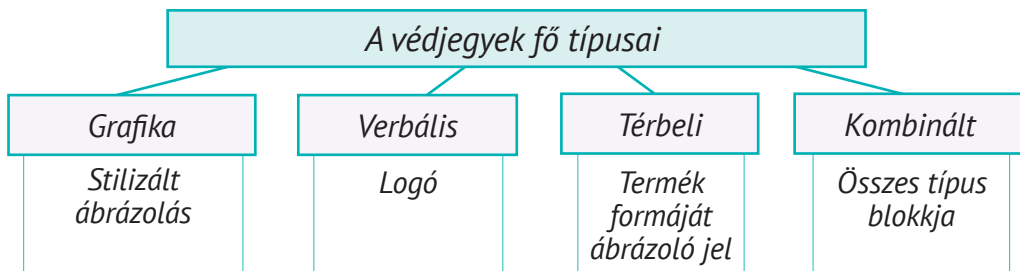
? *Mi segít felismerni a kedvenc termékeidet a boltok polcain? Odafigyelsz a gyártóra, számodra van ennek jelentősége?*

A termékek gyártói (üzemek, gyárok, építőipari cégek, farmergazdaságok stb.) és a különféle szolgáltatásokat nyújtó szervezetek (sportkomplexumok, fodrász szalonok, klinikák, üzletek stb.) igyekeznek elnyerni a fogyasztók tetszését. Keresik a módját annak, hogyan hívják fel magukra a figyelmet, és kitűnjenek a versenytársak közül. Ebben segítségükre van az arculatuk.

Arculat — olyan intézkedések összessége, amelyek célja a vállalat (cég) arculatának kialakítása, másoktól való megkülönböztetése és a cégről szóló információk terjesztése.

Az első dolog, ami a cég arculatának kialakításához szükséges, egy egyedi vállalati védjegy létrehozása. Ez lehet *grafika* — stilizált ábrázolás, amely rajz vagy szimbólum segítségével tükrözi a cég tevékenységét. A logó — a cég neve, különleges betűtípussal írva, *a termék formáját vagy csomagolását ábrázoló jel* (szappan, csokoládé, vagy például ásványvíz, gyümölcsle vagy parfümös üveg). *Kombinált jelben* a grafikai, verbális és háromdimenziós jelek többféleképpen kombinálhatók. Az arculat kialakításában a legelterjedtebb a grafika és a logó.

A termékeket védjeggyel látják el, azt a televízióban, a sajtóban és az interneten megjelenő reklámban is használják.

Annak érdekében, hogy egy adott cég könnyen felismerhető és megjegyezhető legyen, kiválasztják a cég színeit (általában kettőt vagy hármat, amelyek meghatározzák az arculatát). Nem meglepő, hogy a vállalatok olyan színeket választanak, amelyek érzelmileg pozitív hatással vannak a fogyasztókra, és felkeltik a figyelmüket. Attól függően, hogy kinek szánják a terméket: gyerekeknek vagy felnőtteknek, illetve annak sajátosságait figyelembe véve a céges színek lehetnek „szelíd” (árnyalt) vagy „aktív” (kontrasztos).

? Mit sugall a logó felirata a „Granat” kertészet tevékenységéről? Gondold át, és mondd el, helyesen vannak-e kiválasztva a cég színei.

Vannak esetek, amikor egy cégnek saját szlogenje van — egy márkaszlogen, amellyel megszólítja a fogyasztókat.

A védjegy, a cég színei és a szlogen — a cég arculatának állandó elemei. A többi elem szükség szerint készül: betűtípusok az értelmező szöveghez és szlogenhez, logó, ikonok, csengőhang, stb.

? Elemezd a „Granat” cég kombinált védjegyének elemeit: figyelj fel a logó, az ábrák és a kiegészítő szövegek harmonikus elhelyezésére.

Az arculat meghatározása attól függ, hogy a cég milyen tevékenységet folytat.

A cégtábla, a belső tér, a munkaruha, az írószerek, edények a cég színeiben készülnek, rajta kell lennie a cég logójának is. Még a termékeket is céges autókkal szállítják. Ajándéktárgyak, naptárak, újévi játékok is cég arculatának megfelelően készülnek.

Némely esetben a cég egy szereplőt is bevon terméke vagy szolgáltatása népszerűsítésére. Ez lehet egy tárgy, állat, növény vagy személy ábrázolása. Előfordul, hogy kommunikátort — egy híres színészt vagy színésznőt, vagy egy tekintélynek örvendő személyt hívnak meg a reklámkampányba.

Vagyis minél szélesebb a reklám eszközeinek köre az arculatban, annál hatékonyabb a hatása.

A minta szerzője – Jana Mulyko

? Keresd meg a Granat gazdaság reklámfilmjében az arculatuk elemeit. Véleményed szerint a cég arculatának mely elemei garantálják a cég sikerét?

i 1. változat Tervezd meg a „Kárpátok erdői” vagy „Zöld Kárpátok” környezetvédelmi szervezet védjegyét. Gondolkodj el a kompozíción. Írd le a cég megnevezését: először rajzolj két párhuzamos vonalat ceruzával, hogy egyenesen írd le a szót. Ezután egészítsd ki hegyek, fenyők ábrázolásával. Osztálytársaiddal értékeljétek egymás vázlatait.

2. változat Készítsd el egy állatkereskedés védjegyének vázlatát. Ötletek az elnevezéshez: „Kiscica”, „Papagáj”, „Bolyhoska”, „Halacska”. Válassz céges színeket, találd ki egy szlogent. Értékelj az általad létrehozott védjegy kifejezőképességét.

A vázlatok szerzője — Irina Petrova

Művészeti kincsesláda

Arculat — a vállalat imidzse kialakításának eszközei; azonos stílusú vizuális és információs elemek kombinációja, amelyek felismerhetővé teszik a céget.

Védjegy — bejegyzett megjelölés, amellyel egy gyártó termékei különböznek más gyártók hasonló termékeitől.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mi újat tudtál meg a cégek arculatáról? Mi volt a legérdekesebb, mi volt bonyolult? Mely információ nem volt elég egyértelmű a tankönyvből, és további figyelmet igényelt? Nevezd meg a cég arculatának összetevőit és a védjegyek típusait.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Keress meg interneten híres ukrán tejtermékek, italok, édességek, gyógyszerek és elektronikai termékek védjegyeit. Gondolkodj el azon, mivel és hogyan járul hozzá egy védjegy a vállalatok pénzügyi sikeréhez.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Elemezd annak a kiadónak a védjegyét, amely a „Művészet” című tankönyvet nyomtatásra előkészítette, és határozd meg, megfelelően van-e a borítón elhelyezve. Beszélj meg az osztálytársaidal a kiadó szlogenjére vonatkozó ötleteiteket, és válasszátok ki a legjobb javaslatot.

A popzene palettája

? Milyen dalok vidítanak fel, segítenek leküzdeni a szomorúságot?

A modern kultúra egyik sajátossága a szórakoztató és klaszszikus művészet ötvöződése. Ennek egyik példája a világhírű Grand zenekar tevékenysége Paul Mauriat vezényletével. A maestro évekig készített modern átdolgozásokat népszerű dal-lamokból.

Paul Mauriat zenekara

„Vivaldi zenéjére” (Paul Mauriat zenekara).

? Mondd el, milyen benyomásokat keltett benned a népszerű zenekari zene.

A népszerű könnyűzenét nem lehet a *popzenéhez* hasonlítani, mert ez csak az egyik iránya. A *popzene*, mint a tömegkultúra része, az átlaghallgatók ízlésére orientálódik. Az elérhetőség érdekében könnyen megjegyezhető (többnyire lírai) szöveg, fülbemászó dal-lam (gyakran tánczene), egyszerű kíséret (általában elektronikus hangszerek).

A popzenében a dal (single) dominál. Ezért a vezető szerepet az érzelmes éneklési stílus játssza. A dal vizuális megjelenítése is fontos — show-koncert vagy videoklip. Ezért számos popelőadónak extravagáns az imázsa.

A népszerűség legkifejezőbb példája a *sláger*. A popzenét elsősorban kereskedelmi céllal írják. A technikai fejlődéstől függ, és a *show-biznisz* részévé vált.

Michael Jackson

Whitney Houston

Madonna

Justin Bieber

Mint ismeretes, számos popzenei szupersztár, például Michael Jackson, Madonna, Whitney Houston, Rihanna, Lady Gaga, Justin Bieber és mások a különböző médiákban való népszerűsítésüknek köszönhetően váltak híressé és kereskedelmileg sikeressé.

A Guinness-rekordok könyve szerint 2009-ig Whitney Houston volt a legtöbb díjjal rendelkező művésznő a zeneiparban (több mint 400, köztük hét Grammy-díj).

Ma az abszolút rekorder a dél-koreai BTS együttes. A fiatal előadók *k-pop* stílusú zenével és hihetetlen eredményeikkel nyűgözik le a rajongókat. 2020-ban első helyezést értek el a legnagyobb slágereladású előadók világranglistáján. A „Dynamite” című dalukat több mint 100 millióan nézték meg 24 óra alatt neten!

? Gondolkozz el azon, hogy pontosan mi határozza meg egy énekes sikerét: a szép hang, az érzelmesség, az énekléshez való készség, a hangszerelés, kereskedelmi támogatás, reklám stb.

„Will Always Love You” (Whitney Houston), „What was i made for?” (Billie Eilish), „Dynamite” (BTS) és egyéb külföldi slágerek.

Arcképcsarnok

Billie Eilish – amerikai énekes és dalszerző. 2001. december 18-án született Los Angelesben, színészcsaládban. Otthoni oktatásban részesült, gyermekkorában énekelt, testvére, Phineas zenekarával lépett fel. Első dalát 11 évesen vette fel. A fiatal előadó az első, „Ocean Eyes” kislemezzel hallatott magáról. A sztár támogatta a „Stand Up For Ukraine” globális mozgalmat, a „Your Power” (A te erő) balladát az ukránoknak szentelte. Billie Eilish 7 Grammy-díj tulajdonosa, a díj történetének legfiatalabb díjazottja, és az első nő, aki mind a négy fő díjat megkapta.

Az ukrán popzene eredete — a múlt század popdalai. Két irányban terjedt el: zenekar kíséretében és együttesek által előadott dalok.

Az „arany gyűjteménybe” sorolható a legendás bukovinai „Szmericzka” együttes, valamint Nazarij Jaremcsuk és Vaszil Zinkevics szólisták. Ők az elsők között adták elő Volodimir Ivaszjuk superszlágerét, a „Cservona Ruta”-t. Nyina Matvijenko énekesnő és színésznő örökre az ukrán dal őrzője marad.

Vaszil Zinkevics

Nazarij Jaremcsuk

Nyina Matvijenko

„A dal mindig velünk van” című film.

Az ukrán popzene slágerei: «Два кольори», «Чарівна скрипка», «Стожари», «Дуки зуси» (választás szerint).

„Megtörhetetlen” (zene és szöveg Ljuszi Kava) vagy „What was i made for?” (zene és szöveg Billie Eilish) (nézd a mellékletet).

A modern ukrán zeneipar azonnal reagál a legigényesebb hallgatók igényeire. A hazai művészek világszínvonalú zenét alkotnak teljesen különböző formátumokban és műfajokban, a minőségi ukrán zenét demonstrálva.

Irina Bilik

Dmizri Monatyik

Olja Poljakova

Dzidzo

Művészeti kincsesláda

Popzene (ang. *pop music*, a *popular music* rövidítése) — a könnyűzene irányvonala, az ifjúsági kultúra része.

Népszerű zene — különböző formájú és műfajú zene, amely a legnagyobb népszerűségnek örvend a hallgatók körében.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mik a popzene sajátosságai? Mesélj az ukrán és külföldi popzenei sztárokról, éneklési stílusuk sajátosságairól, imázsukról. A meghallgatott popzenei alkotások közül melyik vált ki örömteli érzelmeket, tölt fel pozitív energiával?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Végezz el egy mini-felmérést: határozd meg az ukrán popzene tíz legjobb dalát saját preferenciáid szerint.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Írj értékelést a modern popzene egyik alkotásáról.

Belső és külső tér formatervezése

? Befolyásolhatja-e hangulatunkat a ház külső és belső kinézete? Mondj példákat saját tapasztalataidból.

Az építészek és a formatervezők arra törekednek, hogy az épületeknek szép, egyedi megjelenést kölcsönözzenek, és azok szervesen illeszkedjenek a környezetbe. Az épületek külsejének díszítésére szobrokat, monumentális és dekoratív művészeti alkotásokat használnak: szobrok, domborművek, festmények, ólomüvegek, mozaikok.

Igazi remekművek V. Horodeckij és A. Gaudi épületei. A természet reális és fantasztikus világának képeit és színeit alkalmazták az épületek díszítése során.

Kimérákkal díszített épület
(Kijev, Ukrajna).
Építész – V. Horodeckij

A Batllo ház
(Barcelona, Spanyolország).
Építész – A. Gaudi

A sokszínű homlokzat létrehozásának ötlete az építészek azon vágyából fakadt, hogy pozitív érzelmeket váltsanak ki. Ezért nem hiába használnak különböző színeket a modern oktatási intézmények és lakóépületek külsejének kialakítása során.

Iskola
(Bobigny, Franciaország)

Lakóépület
(Budapest, Magyarország)

? Szerinted helyénvaló az iskolaépületeket színessé tenni? Indokold meg véleményed.

Az építészek és a formatervezők folyamatosan új ötletekkel lepik meg a világot. A modern épületek gyakran bonyolult műanyag külsővel rendelkeznek, a házat titokzatos formájú homlokzatba öltöztetik. Az ilyen dekoráció a ház szerkezetének egyik eleme.

? Mely, a homlokzat díszítésére használt technikák keltették fel a figyelmedet? Fontold meg, hogy az épületek modern külseje hogyan befolyásolhatja az emberek érzelmeit.

Az épületbe belépve a belső tér sajátos világával találjuk magunkat szembe, amely sokat elárulhat lakóiról, valamint a nemzeti hagyományokról és szokásokról. A belső tér részletei: bútorok, háztartási cikkek, dekoráció, színvilág tájékoztathatnak a tulajdonosok ízléséről, hobbijairól, sőt szakmai tevékenységi területéről is.

Virtuális kirándulás

Ivan Honcsar egész életében népművészeti kincseket gyűjtött, amelyek a nemzeti kultúra, különösen az otthonok belső terei díszítésének és a mindennapi élet ukrán hagyományainak bizonyítékai. Látogasd meg az Ivan Honcsar Múzeum weboldalát.

www.honchar.org.ua

Vizuális ismeretek

A belső tereket kétféle perspektívában ábrázolják – frontális vagy sarok.

Frontális perspektíva

Három falat ábrázol Elülső –
párhuzamos a horizont vonalával

Albrecht Ádám.
Festőművész műhelye Münchenben

Sarok perspektíva

Két fal van ábrázolva, amelyek
egy bizonyos szögben találkoznak

Manuel Cabral Aguado-Bejarano.
A festőművész műhelyében

A modern média sokszínűsége ellenére a könyvtár még mindig a könyvekben tárolt emberi tudás kincsestára.

? *Hasonlítsd össze a régi és a modern könyvtárak belső tereit. Szerinted mi az oka ezeknek a változásoknak?*

Admont Apátsági Könyvtár
(Ausztria)

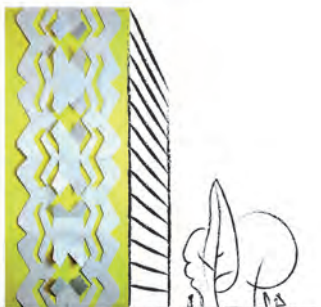

Városi könyvtár
(Stuttgart, Németország)

? *Elemezd a modern gyermekkönyvtárak belső terének sajátosságait. Figyelj fel a dekoratív kialakításra és a világításra. Szerinted helyénvaló moduláris bútorokat használni a könyvtárban?*

1. *változat* Készíts vázlatot egy épület külsejének dekoratív dekorációjáról papírplasztika, papírmetszés és applikációs technikák segítségével.

2. *változat* Alkossatok párokat. Készítsétek el egy gyermekkönyvtár külső és belső terének vázlatait ukrán motívumokkal (*filctoll, marker, színes ceruza*). Értékeljétek egymás vázlatait.

Művészeti kincsesláda

Belső tér (francia *interieur* — belső) — 1) az épület építészeti és művészileg megtervezett belső tere; 2) helyiség belső terét ábrázoló képzőművészeti műfaj (festmény, rajz).

Külső — az épület külsejének díszítése.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mi a különbség a belső terek frontális és sarokperspektívájú képei között? Szerinted hogyan teheti kényelmesebbé az ember életét a belső formatervezés?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Tanulmányozd, hogyan használják a modern formatervezők az ukrán hagyományokat a belső terek kialakításában.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Képzeld el, milyennek szeretnéd látni az osztálytermetek belső dekorációját.

Zenei versenyek, fesztiválok, flashmobok

? Milyen zenei versenyek és fesztiválok keltették fel a figyelmedet? Milyen hatással voltak rád? Emlékezz vissza, hogyan zajlik a „Cservona ruta” verseny.

Évről évre nő a zenét népszerűsítő versenyek, fesztiválok száma a világon. A zenei fesztiválokon a dalversenyekkel ellentétben nem versenyeznek a résztvevők. Néhányuknak, például a legrégebbi ukrán fesztiválnak, a „Cservona ruta” — nak régóta vannak lelkes rajongói. Mások, akiknek alacsony a népszerűségük, gyorsan el is tűnnek. Azonban mindegyik lehetőséget biztosít új nevek, pályafutásuk elején lévő sztárok felfedezésére.

A tévéadások tele vannak különféle show-műsorokkal. A „Hang” (Holosz krajini) és a „Hang. Gyerekek” (Holosz. Gyiti) elnevezésű tehetségkutató műsorok népszerűek hazánkban. A főszereplők, énekesek mellett a „zenés Hoverla” meghódításában a szakmában dolgozó mentorok segítik a résztvevőket.

Például, Alekszejev a „Hang” (Holosz krajini) elődöntőjében való fellépése után a „YUNA 2016” díjat nyerte meg, mint „Az év felfedezése”. A híres hip-hop dalszerző és előadóművész Jaroszlav Karpuk (YAKTAK) pedig a Hang. Gyerekek szuperdöntőjében való sikeres szereplése után részt vett a 2024-es Eurovíziós Dalfesztivál válogatóján.

Alekszejev

„Hang” (Holosz krajini)

YAKTAK

Egy show-műsor sikere számos tényezőtől függ. Először is a pénzügyi összetevőtől, mert ez a show-biznisz egyik formája. A műsor versenyképességét a közönség érdeklődése határozza meg. Ezért jelentős szerepe van a szervezők kreatív csapata által biztosított látványnak.

Kreatív szakmák titkai

A show-műsorok művészi ötleteit általában a projekt *producere* kezdeményezi, aki koordinálja a rendező, művész, hangmérnök tevékenységét, valamint a technológiai folyamatot és a reklámtevékenységet. A *rendező* feladata, hogy a nézőkben élénk képet alkosson az előadásról. Ezért a produkció a dramaturgia törvényei szerint épül fel: kezdet, fejlődés, csúcspont, végkifejlet. Az érzelmi hatás dinamikájának növelése érdekében számos „ütős” effektus kerül bevezetésre: táncok, műfaji és ritmusos kontrasztok, cirku-szi trükkök, világítási akcentusok, dekorációs elemek.

? Milyen művészi effektusokat (dekoráció, fényeffektusok, stb.) alkalmaztak a műsor szervezői, formatervezői? Miben találtad őket kreatívnak?

VIVID Grand Show Berlinben (Németország)

A popzene széleskörűen képviselteti magát az Eurovíziós Dalfesztiválon, amelyet évente rendeznek meg az előző verseny győztesének országában. Számos nyertese nagy sikert aratott a zeneiparban: az ABBA, Maneskin, Toto Coutugno,

Újévi „Ukraina zenei platformja” (2024)

A FORMATERVEZÉS ÉS A KORTÁRS ZENE

Celine Dion, valamint az ír Johnny Logan és a svéd Loreen kétszer nyerték meg a fesztivált.

2004-ben és 2016-ban ukrán énekesek — Ruszlana Lizsicsko a „Vad táncok” és Jamala az „1944” című szerzeményekkel nyerték meg a versenyt, 2022-ben pedig a Kalush Orchestra együttes nyerte meg a „Sztefania” című slágerrel.

Ruszlana

Jamala

„Kalush Orchestra” együttes

Olekszandr Ponomarjov

Tina Karol

Verka Szergijucska

„Go_A” együttes

Az „Eurovízió” ukrán nyerteseinek és résztvevőinek dalai (választás szerint).

Flashmob

A modern kultúra jelenségei közé tartozik egy olyan színházi, innovatív előadásmód, mint a *flashmob* (ennek művészi változata — az *art mob*). A tömeges művészeti akciókat közvetlenül az utcákon, stadionokban, pályaudvarokon stb. tartják egy előre kidolgozott forgatókönyv szerint.

 Zene és szöveg V. Ivaszjuk. "Cservona ruta" (lásd a mellékletet).

Művészeti kincsesláda

Művészeti vagy zenei verseny — megmérettetés, amelynek célja a legjobb jelölt kiválasztása fordulónként a győzelemig.

Fesztivál (francia *festival* — ünnep) — tömeges ünnepi esemény, amely egy bizonyos művészeti ág (zene, színház, mozi, tánc, popzene stb.) eredményeit mutatja be.

Flashmob (ang. *flash* — kitörés, *mob* — spontán tömeg) — tervezett tömeges akció, amelyben az emberek hirtelen gyűlnek össze egy bizonyos helyen, egy forgatókönyv szerint előre egyeztetett akciót hajtanak végre, majd gyorsan szétoszlanak.

Show (ang. *show* — látvány) — szórakoztató rendezvény; különböző változatai vannak: színházi, zenés, tánccos, fény-show (tűzijáték), televíziós stb.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Te hogyan értelmezed a *verseny*, *fesztivál*, *flashmob* fogalmakat? Mit kell figyelembe venniük a műsorok producereinek és rendezőinek a siker érdekében? Mi a közös a show-műsor és a színházművészet között? Beszéljétek meg az osztályban „A játékonysági zenés rendezvények szerepe napjainkban” témát.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Érdeklődj az iránt, milyen zenei fesztiválok és versenyeket rendeznek Ukrajnában gyermekek és fiatalok számára.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Szervezzetek egy ünnepséget show-elemekkel a Színház világnapja vagy a Nevetés Napja alkalmából. A koncertszámokat a tankönyvben leírt show-műsorok sajátosságainak figyelembevételével válaszd ki. Gondoljátok át a rendezvény művészi és technikai kialakítását. Válasszatok rendezőt és hangmérnököt. Tartsatok próbákat és szervezzétek meg a bemutatót.

Tájépítészet

? Jártál már parkban, az emberek egyik kedvenc pihenőhelyén? Tudod, ki az a bűvész, aki ilyen szépséget alkot? Ez a tájépítész.

Nemzeti Dendrológiai
Park „Szfijivka”, Umanj (Ukrajna)

Szintén alaposan meg kell vizsgálni a terület domborzatát. Ha van emelkedő, akkor pavilont építhetünk rá — akkor minden oldalról jól látható lesz. Ha van egy tó vagy patak, akkor rendezzük annak partjait. És ha lenne egy szökőkút, az gyönyörű lenne! Az utakat virágcserepekkel, esetleg szobrokkal lehet díszíteni. Ne feledkezzünk meg a padokról, a gyerekeknek számára pedig a hintákról!

Kínai kert
Szingapúrban

Találjuk ki együtt, hogyan tegyük széppé parkjainkat, utcáinkat. Először is válasszuk ki a virágágyások helyét. A virágtermesztés az otthon közelében már régi hagyomány az ukránoknál. Olyan virágokat érdemes kiválasztanunk, amelyek kora tavasztól késő őszig felváltva nyílnak.

A tájépítészet fő eszközei természeti elemek: növényzet, domborzat és víz. A *tájépítészetben* harmonikusan ötvöződik a természet és az építészet, a szobrászat, a dekoratív művészet, stb. A környezet vonzó és kényelmes kialakítása érdekében a formatervezők kis építészeti formákat használnak: pavilonok, szobrok, padok, kerítések, lépcsők, kandeláberek, szökőkutak, hidak, vizuális kommunikáció. Mindezek kőből, téglából, betonból, fából, fémből, műanyagból készülnek és mozaikkal, színes üveggel díszíthetőek.

A kortárs formatervezők azzal az ötlettel álltak elő, hogy a különböző funkciókat kis építészeti formákban kombinálják. Például egy virágtartóban pihenőhelyet alakítanak ki (1), a padok pedig estére lámpákká változnak (2).

? Tetszenek neked ezek az újítások? Indokold meg véleményed.

A tájépítészet egyik népszerű irányvonala a *topiary* művészete — a fák és cserjék koronájának formázott metszése, amely geometrikus formákat kölcsönöz nekik, valóságos és fantasztikus ábrákat hozva létre.

? Véleményed szerint sikerült-e a tervezőknek művészi hangulatot közvetíteniük a virágkompozíciókban? Milyen elképzeléseid vannak a különböző művészeti ágak népszerűsítésére a topiáriumokon keresztül?

Botanikus kert
(Montreal, Kanada)

Virágkiállítás az Énekmezőn
(Kijev, Ukrajna)

A víz mindig elbűvöl megjelenésével: a tó tükröződő felszíne, a patakok, vízesések, zuhatagok és a szökőkút vízsugarainak ezüstszínű csillogása.

Virtuális kirándulás

Harbin (Kína) az egyetlen város Ázsiában, amely elnyerte az UNESCO „A zene városa” címét. A parkban tartják a „Harbini nyári koncertet” és számos más zenés rendezvényt. A park építészeti arculata három részből áll; a ciklust az „Üdvözlő nyitány” nyitja meg.

A formatervezők hozzájárulnak az emberek kikapcsolódási és kommunikációs lehetőségeinek bővítéséhez a városban. Így jelentek meg a parklettek, amelyeket az utcák széléin az autók parkolóhelyei helyett telepítenek. A parklet területén padok, székek, asztalok, valamint kerékpárparkoló helyek, sőt sportszerek is megtalálhatóak. A parklet berendezései olyan anyagokból készülhetnek, amelyeket korábban már felhasználtak, például raklapok, fadobozok. Hiszen az alapanyagok újrafelhasználása ma rendkívül fontos követelmény. A parkban elhelyezett növények — kis virágágyások, bokrok és cserepekbe ültetett fák — hozzájárulnak az utcák esztétikai megjelenéséhez és a levegő tisztításához.

Parklet Ivano-Frankivszkban (Ukrajna)

Parklet Sao Paulóban (Brazília)

A hidak gyakran a parkok és kertek tájképi kompozíciójának középpontjában állnak. Ezek lehetnek egyenes és íves kialakításúak, néha lépcsőkkel az egyik vagy mindkét oldalon. A híd díszje a szimmetrikus vagy aszimmetrikus kompozíciójú, növényi vagy geometriai motívumok alapján megépített korlát.

Egyenes híd a Feofania Parkban
(Kijev, Ukrajna)

Boltíves híd egy parkban
(Kassel, Németország)

1. változat Alkosd meg egy parklet maketjét. Alapul használj egy téglalap alakú papírdobozt; a padok, az asztalok, a virágágyások kialakításához egy kisebb dobozt használj fel; a növények imitálásához – papírt, gyurmát vagy szivacsot használj. Vágj ki egy emberfigurát a kartonból úgy, hogy a bútorok méretükben megfeleljenek neki.

2. változat Készítsd el egy parkhíd vázlatát (az általad választott anyagokból). Ha szükséges, saját rajzoddal egészítsd ki a környezetet.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Te hogyan értelmezed a tájépítészet fogalmát? Magyarázd meg, mi az a topiary. Szerinted milyen előnyei vannak a parkleteknek, mint a város környezetének javítását szolgáló eszköznek? Mi a szerepe a kis építészeti formáknak, többek között a parkokban elhelyezett kishidaknak?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Keress információkat az ukrainai tájképi parkokról az interneten. Készíts egy promóciós bemutatót ezen helyek egyikéhez.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Szervezz és tarts meg egy szociális-környezetvédelmi művészeti flashmobot „Tégy egy lépést a bolygó megtisztítása felé!” címmel.

Táncversenyek, fesztiválok, show-műsorok

? Mit gondolsz, mivel vonzzák az embereket a táncok? Szeretnél megtanulni modern táncokat előadni? Konkrétan melyiket?

A tánc Nemzetközi Napját az UNESCO határozata értelmében április 29-én ünneplik világszerte. A tánc a művészet egyik legrégebbi formája.

A modern tánc — a koreográfiai művészet azon iránya, amely a modern tánc alapján kialakított különféle technikákat és stílusokat foglalja magában. Jellemzője a kifejező ritmus, a szabad mozdulatok energiája, az improvizáció, az érzelmi önkifejezés.

Josephine Wall. Az álom tánca

? Hogyan adta át a művész a mozdulat energiáját? Értelmezd a festmény címét.

Arcképcsarnok

Isadora Duncan (1877–1927) – amerikai táncosnő, a szabadtánc megalapítója. Munkássága során akkor még egyedülálló plasztikát fejlesztett ki és alkalmazott, amit az ókori görög táncsal kombinált. Még a színpadon is tunikát, chitont viselt balettruha helyett, és mezítláb táncolt. A művésznő egy „új ember” létrehozásáról álmódott, aki számára a tánc a lélek és a szabadság nyelvévé válik. Úgy vélte, hogy „bármelyik mozdulat csak akkor lesz szép, ha igaz és őszintén fejez ki érzéseket és gondolatokat”.

Isadora gyermekkorát Larisza Deniszenko írta le könyvében.

A jazztánc és a modern táncok sokáig egymástól függetlenül léteztek. Fokozatosan keveredtek a plasztika különböző elemei, eredeti mozdulatokkal egészült ki, sőt a klasszikus koreográfia alapjai is megjelentek benne. Megjelent a *jazz-modern*, amely hajlamos volt az új, akár utcai stílusok befogadására. Kulcsfontosságú maradt a jazz improvizáció.

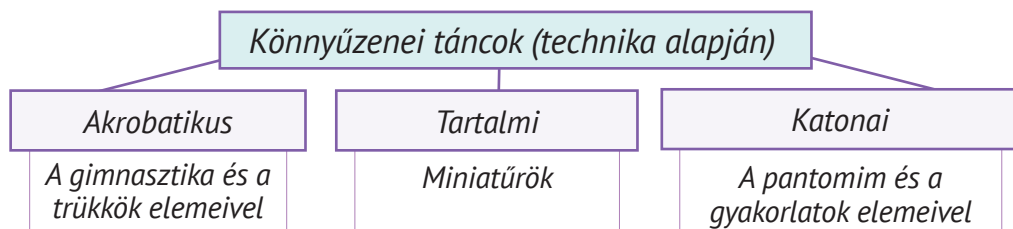
A cinematográfia és a televízió jelentős hatással volt a modern koreográfia fejlődésére. Ezeknek a médiáknak köszönhetően váltak divatossá a *disco*, a *rock and roll*, a *twist* és a *beat* táncok. A videó megjelenésével az akrobatika elemeit (*hip-hop*, *breakdance*, *techno*) magában foglaló utcai táncok uralták az ifjúsági kultúrát, amelyeket a kortárs énekesek klipjeiben is láthatunk.

A hip-hop az amerikai szegénynegyedekből indult, átlépte az etnikai, nyelvi és földrajzi határokat, és világszerte meghódította a fesztiválhelyszíneket. Zenei kísérőjéhez, a raphez hasonlóan a popkultúra, a globális szórakoztatóipar részévé vált. Vizuálisan a hip-hop kultúrát a graffiti (az utcai művészet egy fajtája) és a rapperek ruházata (széles farmer és póló, tornacipő vagy edzőcipő, baseball sapka vagy rapper sapka) képviseli.

A modern táncoknak számos irányvonala, műfaja és stílusa létezik. Ezért minden besorolás feltételes.

Graffiti – a hip-hop művészet része

A *modern tánc* — színpadi produkció, melynek forgatókönyve a dráma törvényei szerint alakul, ahol van exozíció, nyitás, csúcspont és finálé. Ezért a színpadon fontos szerepet játszik a színészi készség, az előadónak nemcsak a plasztika, hanem a pantomim, az improvizáció elemeit is el kell sajátítania.

Modern könnyűzenei táncok (választás szerint).

Modern táncok

? Alkossatok párokat. Hozzatok létre egy modern miniatűr-táncot.

A jégtánc, amely a téli olimpia programjának része, külön csoportot alkot. A műkorcsolya összetett, tisztán atlétikai elemeitől eltérően nem alkalmaznak akrobatikát.

A koreográfia, a rendező, a zene, a scenográfia eszközeinek kombinációja lett a szórakoztató *műsorok* megjelenésének alapja. Ilyen például a „Mindenki táncol!” televíziós tehetségkutató műsor. Számos táncfesztivál van a világon, amelyek oktatási, ismeretterjesztő vagy jótékony-sági jellegűek.

? Milyen táncos show-műsorokat vagy flashmobot ismersz? Emlékezz vissza, hogyan zajlik a híres „Bécsi bál”.

A modern táncművészet egyik alkotóelemei a *báli táncok*, amelyek nagyon népszerűek az egész világon, még versenyeket is szerveznek. Ebben az esetben a báli táncokat *sporttáncnak* is nevezik, még profi világbajnokságokat is rendeznek. Párban adják elő, két programot mutatnak be: *európai* (standard) és *latin-amerikai*, amelyek mindegyike öt táncot tartalmaz.

Az európai program az alábbi táncokat tartalmazza: *lassú keringő*, *tangó*, *bécsi keringő*, *lassú foxtrott*, *quickstep* (gyors foxtrott). Minden táncot az óramutató járásával ellentétes körben adnak elő. A jelmezeknek meg kell felelniük a kötelező követelményeknek: a hölgyek — báli ruhában, a férfiak — fekete vagy sötétkék frakk, csokornyakkendő.

1

2

Báli táncok: 1 – európai program; 2 – latin-amerikai program

A latin-amerikai programban az alábbi táncok szerepelnek: *szamba, chachacha, rumba, pasodoble és jive*. Közülük csak a szambát és a pasodoble-t táncolják egy vonalban mozogva. A többi esetében a táncosok többnyire egy helyben maradnak. A követelményeknek megfelelően a női ruhák általában rövidek, nyitottak, a férfiak öltönye többnyire fekete.

 Báli táncverseny felvétele (választás szerint).

 Mondd el benyomásaidat a táncokról. Szerinted helyénvaló lenne, ha az európai programot a táncosok a latin-amerikai program jelmezeiben adnák elő, és fordítva? Indokold meg.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Nevezd meg, milyen modern táncokat ismersz. Melyiket tudod te, vagy barátaid eltáncolni? Milyen báli táncok szerepelnek a világbajnokság versenyprogramjában? Érdeklődj, milyen táncversenyeket és fesztiválokat rendeznek Ukrajnában.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Nézd meg a „Balerina” című zenés rajzfilmet (2016, rendező: *Ettone Scola*).

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Készíts egy virtuális kiállítást „A tánc története a képzőművészetben” címmel. Tedd közzé az oldaladon a közösségi hálókön.

Tömegrendezvények, események formatervezése

? Részt vettél már tömegrendezvényeken? Milyen benyomásaid voltak?

Az Eurovízió – 2017 színpada Kijevben

A tömegrendezvények, események formatervezése — egy adott esemény számára olyan tér megteremtése, amely érdekes a jelenlévők számára és pozitív benyomásokat kelt. Az események tematikájuk szerint lehetnek társadalmiak, egyházi, sport, illetve művészetiek. Ukrajnában tömegrendezvényeket gyerekeknek és fiataloknak is szerveznek: művészi kiállítások és művészeti vásárok, versenyek és fesztiválok, színházi ünnepek és különféle látványosságok. Az események lehetnek egyéni (például születésnap), csoportos (iskola alapításának évfordulója), nemzeti (a Visivanka napja), nemzetközi (olimpiai játékok, szépségversenyek stb.).

A 2020-as paralimpiai játékok.
Tokió

Vizuális ismeretek

A formatervezőnek meg kell fontolnia, hogyan lehet a helyszínt a közelgő eseményhez alakítani. Hiszen a művészek fellépéséhez színpadra és speciális színpadi felszerelésekre van szükség. Ha a rendezvényt koncertteremben tartják, ott van színpad és a szükséges felszerelés. De ha az utcán rendezik meg, akkor ideiglenes színpadot kell kialakítani. A szabadtéri folklórfesztiválokat a skanzenekben, a sportversenyeket stadionokban, a felvonulásokat tereken rendezik meg. Eredeti, egyedülálló formatervezési megoldásnak számít a fantasztikus formájú, élénk színű felfújható színtér alkalmazása, amely díszletként hat.

Ukrajna Függetlenségének napjára rendezett ünnepi koncert színpada

A formatervező célja — szép, harmonikus kép alkotása a leendő eseményről és annak megvalósítása. A formatervezők az esemény reklámozásának legjobb módját is kitalálják. Ehhez megtervezik az arculatot, weboldalt hoznak létre, plakátot, meghívókat készítenek.

A *dekorációnak* meg kell felelnie az esemény tartalmának. A színpadon logók, szlogenek, üdvözetek, fotók, meghatározott színű díszítőelemek (az arculatnak megfelelő) kerülnek elhelyezésre. A díszítéshez drapériát is használnak. Indokolt esetben a fitodesignt alkalmazzák — ikebana vagy virágkompozíciók, amelyekkel a mennyezetet is feldíszítik. A közönséges léggömbök is jól jönnek ilyenkor. Egy színcsoportot alkalmazva a díszítésre használt dekoráció, a kisépítészeti formák elemei, a fotózóna az ünnepség tematikáját, ötletét kell közvetítse és meg kell teremtsen az ünnepi hangulatot.

? *Mely dekorációs elemek tetszenek neked és miért?*

A *világítás* a rendezvény formatervezésének fontos eleme. Megteremti a rendezvény hangulatát. A megvilágítás irányának kiválasztása a nézők figyelmét irányítja, és kiemeli a formatervezés kulcsfontosságú formáit. Az esemény megvilágításához fényszórókat, lézert, spotlámpákat, LED szalagokat alkalmaznak.

A színeket aszerint választják meg, hogy milyen hatást szeretnének kiváltani a jelenlévőkben. Például konferenciákon és képzéseken világos színárnyalatokat használnak, például a kék és a zöld szín tartományában. A színnek ki kell hangsúlyoznia a teret, ki kell emelnie a formatervezés elemeit.

A speciális effektusok mindig meglepetést, örömet okoznak, jó hangulatot teremtenek. Ehhez az emberek számára biztonságos speciális effektusokat használnak: füst, tűz, tűzijáték, hó, konfetti, szappanbuborékok. Ködös- és vízhatású képernyők, hologramok, lézershow — mindezt a kreatív és látványos színpadkép megalkotásához használják. A speciális effektusok díszei lehetnek az esemény csúcspontjának, de végigkísérhetik az egész eseményt. Fenntartják a jó hangulatot, fényt, dinamizmust és energikus hatást kölcsönöznek a színpadnak.

A formatervezők segítenek a résztvevőknek emlékükbé vésni az ünnepélyes eseményt vagy egy fontos eseményen eltöltött csodálatos időt. Ebből a célból *fotózónát* alakítanak ki — egy speciálisan feldíszített hely, ahol a vendégek fényképeket készíthetnek. A fotózónának gyakran mini-színpad jellege van.

A rendezvény egyediségét kabalafigurák, szimbólumok, színész-kommunikátorok adják, gyakran különleges jelmezekbe, maszkokba öltözve.

Az Euro 2012 labdarúgó-bajnokság szimbóluma és kabalája

Az asztalok ünnepi terítése is fontos az esemény arculatának kialakításában. A kulináris formatervező *carving-ot* — zöldségfaragást is alkalmaz — gyönyörű dekorációt készít gyümölcsökből és zöldségekből. Ez pozitív érzelmeket vált ki az emberekből.

1. változat Készítsd el egy születésnap fotózóna makettjét (a szerkezet létrehozásához használj csokis dobozt, színes kartont, papírt, különféle texturájú anyagokat).

1. változat Készíts vázlatot egy ünnepi terítékről (applikációk színes papírból, filctoll alkalmazásával). 4–6 tányér vagy szalvéta gyors kivágásához hajts össze egy papírcsíkot 2–3-szor, és vágd ki a kívánt formát.

Művészeti kincsesláda

Események formatervezése (event design) — a formatervező projekttevékenysége különböző rendezvények dekorációjának létrehozására.

Kulináris carving — a zöldségfaragás művészete, kompozíciók létrehozása.

Összefoglalók, indokolók, rendszerezek

Milyen szerepe van a formatervezőnek a tömegrendezvények, események előkészítésében? Milyen formatervezési eszközöket használnak az ünnepélyes rendezvények, események díszítésére? Írd le, milyen benyomásaid vannak a tömegrendezvények formatervezése kapcsán.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

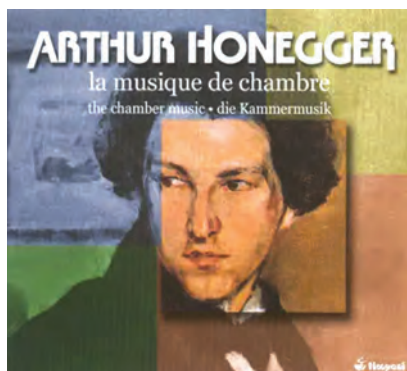
Tanulmányozd, milyen hagyományai vannak településeden a Visivanka napja megünneplésének

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Javasold egy carving — zöldségfaragó fesztivál megrendezésének és megtervezésének ötletét, hogy népszerűsítse régiódban a zöldség és gyümölcsstermesztést.

Innovatív kutatások a zenei nyelv, műfajok és formák területén

? Előfordult már, hogy túl bonyolultnak találd a zenét ahhoz, hogy megértsd?

CD A. Onegger zenéjével

A kortárs klasszikus zenére nagy hatással vannak az innovációs törekvések. Gyakran nevezik előkelősködőnek, érthetetlennek. Néha meglepődünk — hol vannak a megszokott dallamok, ábrázolások? Ennek a zenének az „érthetlensége” összefügg azzal a törekvéssel, hogy átadja a mai élet bonyolultságát, összetettségét.

A zeneszerzők kísérleteznek a formákkal, új színeket keresnek. A mai dinamikus ritmusok, az ipusztériális világ hangjai bekerültek a zenébe.

Például Arthur Onegger „Pacific 231” című művében a zenekar a sziréna, a kerekék kattogásának, a fék csikorgásának hangjait reprodukálja. És ez nem meglepő, mert a darab hőse — egy vonat! A mű elnevezése a „Pacific” gőzmozdonytól származik, bár eredetileg „Szimfonikus mozgás” volt a neve. És nem a hangeffektusok vonzották a zeneszerzőt, hanem az emberi elme képessége, amely az acélszerkezetet arra kényszeríti, hogy örületes sebességgel haladjon. A darab első előadása kritikák záporát váltotta ki: a szerzőt „zenei szerelőnek” nevezték. A mű pedig hamarosan nemzetközi hírnevet szerzett a zeneszerzőnek.

- 1 – Az első ukrán kotta borítója;
- 2 – K. Pisz Korszkij. Civilizáció. Híd

1

2

Arthur Onegger. *Pacific 231*.

Elemezd a meghallgatott mű zenei nyelvét. Határozd meg a zene és Kosztyantyin Pizskorszki ukrán festőművész, Arthur Onegger kortársának kompozícióiban megjelenő dinamikára vonatkozó összefüggést.

A zenében gyakran kísérleteznek a műfajokkal és a formákkal. Egyes művészek nem alkalmaznak dur és moll hangnemeket, vagy egyéb klasszikus hagyományos eszközöket, és így születik meg az *atonális* zene és a *dodekafónia*.

Arcképcsarnok

Arnold Schönberg.
Önarckép

Arnold Schönberg (1874–1951) – osztrák zeneszerző, karmester, festőművész, pedagógus, az Új Bécsi Zeneszerzőiskola alapítója, a dodekafónia és a sorozattechnika feltalálója. A zeneszerző műveire – operáira, szimfóniákra, dalokra az ábrázolás fokozott kifejezőereje és az érzelmek jelentős intenzitása jellemző. Alkotói stílusát a zenei kifejezés eszközeinek élessége, a társadalomban akkoriban uralkodó szorongó hangulat jellemzi. Zenéjét disszonáns harmóniák jellemzik.

A. Schönberg „Pierrot Lunaire” ciklusa Giraud versein alapul, és a zenei újítások szimbólumává vált. A mű női hangra és kamarazenekarra íródott, a tragikus, lírai és szatirikus elemek egy egészévé egyesülnek benne. A szereplőket bábokként ábrázolja, akiket gonosz erők mozgatnak.

Az énekbeszéd jellegű előadásmód azt feltételezi, hogy az előadó a ritmust követi, de az intonációk instabilak, így a dallam hol „zuhan”, hol pedig „felszáll”. Schönberg hagyományos elnevezésű szereplői deformálódnak. „Chopin keringője” — a lengyel zeneszerző keringőjének fájdalmasan ironikus „portréja”. A „Madonna” — egy komor zenei ábrázolás, amely távol áll az Istenszülőről szóló szokásos elképzelésektől.

Frederic Chopin. Keringő. Arnold Schönberg. Pierrot Lunaire (N° 5. – „Chopin keringője”, 6. – „Madonna. Ave Maria”).

? Emlékezz vissza a keringő jellegzetes vonásaira. Miben különbözik Arnold Schönberg keringője Chopin keringőjétől? Milyennek tűnik Schönberg Madonnája a hallgató számára?

Jelenetek A. Schönberg „Pierrot Lunaire” színdarabjából

Groke arany maszkja

Luciano Berio olasz zeneszerző volt az elsők között, aki *hangszeres színházat* alapított. A híres Groke bohóc emlékének szentelt „Sequence for Trombone” darabja excentrikus effektusokkal van tele (például a harsonásnak egyszerre kell játszania ... és énekelnie).

Luciano Berio. Sequence for Trombone.

Az ukrán zeneszerzői iskolának is megvan a maga avantgárd zeneszerzőgárdája: V. Szilvesztrov, J. Sztankovics, L. Grabovszkij és mások. A modern művészek elsajátították az elektronikus zenét, a médiaart műfajait. A hangművészetben nemcsak a hallás, hanem a látás is szerepet játszik: a képernyőre változó színű és textúrájú ábrázolásokat vetítenek. Az előadásokon egyedi akusztikus világok jönnek létre, amelyek hangrezgésekkel (hang, autózúgás, csengő) közvetítik az érzelmeket. Olekszandr Smarak zenei installációi — a hangokkal és érzésekkel kapcsolatos kísérletek. Alla Zahajkevics a számítógépes eszközöket a hagyományos hangszerek hangzásával ötvözi.

Hanginstalláció „Virtuális Kórus” 40 hangszórával

Hangtervező eszközök

“Mamaj” film (filmzene: Alla Zahajkevics).

Zene és szöveg: L. Horova. “Szól a zene”(lásd a mellékletet).

Művészeti kincsesláda

Dodekafónia (görög — 12, hang) — 12 hangon alapuló kompozíciós eljárás.

Feltaláló — Arnold Schönberg.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Milyen új zenei jelenségek jelentek meg a modern korban? Melyikük érdekel a legjobban? Fontold meg, miért volt szükség ilyen újításokra.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Érdeklődj a hangművészet, a hang az érzelmekre gyakorolt hatása iránt.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Kísérletezz hangtervezőként a SoundQ ingyenes hangkönyvtár szoftverplatformján.

Modern művészeti gyakorlatok, művészi technikák, installációk

? Gondolkodj el azon, hogy vajon a művészet mindig érthető és egyértelmű, különösen a modern művészet.

Ken Kelleher. Installáció

Korunkban a művészet a példátlan kreativitás birodalmává vált, és számos általános elképzelést legyűrt. Eredeti kollázsokat és fotómontázsokat, példátlan virtuális világokat készíthetünk a számítógépes grafika alkalmazásával. Vagy falfestményekkel festhetjük ki a házak falát, szokatlan dolgokat készíthetünk háztartási anyagokból. Fontos, hogy bátran kísérletezzünk, és válasszunk érdekes művészi technikákat, módszereket, anyagokat öt-

teink megvalósításához. Ne féljünk eredeti és szokatlan módon kifejezni gondolatainkat! Merüljünk el a modern művészet világában, és fedezzük fel a kreativitás határtalan lehetőségeit.

Nem hagyományos művészeti gyakorlatok — minden olyan tevékenység, amely a művészet eszközeit kutatási és kommunikációs eszközként használja. Nem illeszkednek a művészet hagyományos keretei közé, ezért művészeti tárgyak helyett művészeti objektumoknak nevezik őket. A művészeti gyakorlatokban szokatlan művészi technikákat és anyagokat használnak a kísérletezéshez, új ötletek felkutatásához, társadalmi problémák kifejezésére, vagy egyszerűen csak bizonyos érzelmek kiváltására a hallgatókban. A művészeti gyakorlatok közé tartozik a *performansz* (a modern művészet teatralizált formája – akcionizmus), az *installáció* és a *mobil* (egyfajta kinetikus szobor, amely az egyensúly elvének kihasználására készült).

A síkbeli kompozíciók statikusságának leküzdése érdekében a festmények és szobrok helyett a művészek világító és térben mozgó szerkezeteket hoznak létre. *Mobilnak* nevezik az általában fémből, üvegből vagy más anyagból készült, világító eszközökkel összekapcsolt szerkezeteket.

Cesar Manrique.
Mobilja

Anthony Haywood. Installáció tv-kből

? Szerinted miben rejlik az installációk és a mobilok eredetisége? Fontold meg, milyen ötletet akartak közvetíteni a művészek.

Az ökoművészetet azon művészek fejlesztik, akiket foglalkoztatnak a környezetvédelem kérdései. Installáció készítenek természeti tárgyakkól, szemétből és ipari hulladékból készült műalkotásokból, valamint környezeti problémáknak szentelt festményeket és szobrokat alkotnak.

Michelle Stitzlein. Installáció vezetékekből, részlet

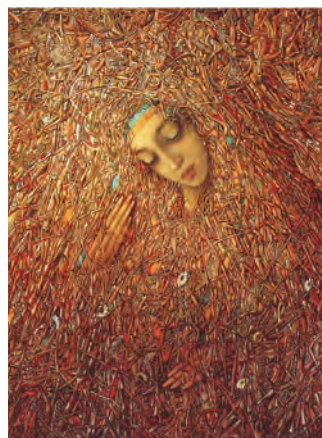
Napjainkban számos városban elterjedt a falfestmények készítésének gyakorlata, amely a street art egyik formája. Sokukat már a modern ukrán művészet évkönyveiből ismered, többek között hazafias és háborúellenes tematikájú falfestményeket.

Zed1 utcai festőművész alkotása nem csupán falfestmény, hanem ökofestmény. A művész által használt festékek a légszennyezést hatékonyan eltávolító technológiával készülnek. Naponta 79 autó szmogját nyelik el.

Toshiko Horiuchi MacAdam

Ivan Marcusuk. Ébredés
(részlet)

Toshiko Horiuchi MacAdam festőművész horgolótűvel készíti alkotásait a gyerekek szórakoztatására. Textil játszóterei — változatos színűek és formájúak, a gyermekek testi és esztétikai fejlődését szolgálják.

Ivan Marcusuk ukrán festőművész festményei a legvékonyabb vonással készültek, csipkére emlékeztetnek. A művész az általa megalapított új technikát tréfásan „plontanizmusnak” nevezte el a szövés (ukr. *pleszti, plyontati*) szavakból.

A korábbi tanulmányaidból már ismersz néhány nem hagyományos művészi technikát: ujjal és tenyérrel való festés, a kleksográfia és a monotípiá különféle formáit.

Az alkotás új lehetőségei a megszokott anyagokban rejlenek, ha fantáziával alkalmazzák azokat. Például különféle formájú

Festett tészták

Frottage

Céraművészet

téztákból eredeti domborműves kompozíciókat lehet készíteni. A *frottázs* — az anyag textúrájának papírra történő átvitelének technikája — újszerűnek tűnik, ha érdekes felületű anyagot veszünk. A *cérnaművészetben* a cérna papíron való elhelyezésétől függően minden új kompozíció egyedi lesz.

Átlátszó színes anyagok műanyag edényekből készíthetők és markerekkel lehet őket befesteni: a fényes, háromdimenziós művészeti tárgyak mindig feldobják a hangulatot. És mennyire extravagáns egy kompozícióban az újság- vagy a kottapapír. Applikációkhoz is felhasználható, és még érdekesebb rajzolni rá. Ha egy léggömböt vagy labdát nyomunk a papírlapra, akkor sokféle felületet, valamint gyönyörű virágokat kaphatunk, amelyek jól mutatnak egy üdvözlőlapon.

Átlátszó anyagok

Applikáció
újságpapírbólNyomat léggömbbel
vagy labdával

A művészet — hatékony orvos, de nem az influenza vagy a koronavírus, hanem a félelem és a kétségbeesés ellen. A művészetnek a mentálhigiénés kezelés eszközeként való alkalmazását művészetterápiának nevezik. A festmények szemléltetése és festése, az éneklés és zenehallgatás, táncmozgások és pantomim, rajzfilmek nézése stb. hozzájárulnak a szorongás csökkentéséhez, ami különösen extrém helyzetekben, háború idején nagyon fontos. Ehhez a műalkotásokat kifejezetten úgy választják ki, hogy segítsenek az embereknek megbirkózni a stresszel, a depresszióval és más problémákkal. Vagyis a művészetterápia — a lélek gyógyítása az alkotás alkalmazásával.

Például a zöld színnek gyógyító tulajdonságai vannak. A zöld szemléltetése, többek között a tájképeken és csendéleteken szereplő növények a biztonság és a kényelem érzését keltik. Hasonlóan hat V. A. Mozart, F. Chopin, K. Debussy zenéje, amely segít megnyugodni és oldja a pszicho-érzelmi stresszt.

Arcképcsarnok

Olekszandr Porfirovics Arhipenko (1887–1964) – ukrán szobrász, innovatív művész, akit az első absztrakt szobrásznak tartanak. Sikertelenül próbált használni a szaggatott vonalakat, az absztrakt „üreges” formákat. A világgyakorlatban először használja a szobrászat vizuális elemeként az „ürességet”. Ez volt az egyik innovatív találmánya. Visszahozta a színeket a szobrászatba, bátran használta a fát, fémet, üveget. A „hangszobrászattal” is kísérletezett. Arhipenko szobor-portrészorozatot készített híres amerikai személyekről, megalkotta Tarasz Sevcsenko, Ivan Franko és más kiemelkedő ukrán emlékműveit. Ő a művészettörténet első installációinak és olyan projektjeinek szerzője, amelyek a képzőművészet, a mérnöki munka és a formatervezés határán helyezkednek el.

Piero körhintája

Menetelés

Kollektív feladat. A művészet mestereinek vásári előadása. Készítsetek emléktárgyakat szobrászati művészeti objektumok formájában, használjatok különféle nem hagyományos művészi technikákat: fóliából készült domborművet, háromdimenziós („üreges”) szobrászati objektumot O. Arhipenko alkotásai alapján, installációkat geometriai és egyéb formákból (statikus, dinamikus). Vitassátok meg egy jótékonysági rendezvény lebonyolítását, készítsétek elő annak színházi részleteit. Felneveltek és önkéntesek segítségével vitassátok meg a pénzügyi kérdéseket (például a pénzeszközök felhasználása megsemmisült kulturális értékek újjáépítésére vagy az ukrán fegyveres erők sebesült katonáinak kezelésére). Hívjátok meg az iskola tanárait és a diákokat, szülőket, barátokat.

Művészeti kincsesláda

Installáció (ang. *installation* — összeszerelés, telepítés) — művész által, különféle elemekből — háztartási cikkek, ipari termékek, természeti tárgyak stb. — alkotott térkompozíció.

Mobil (latin. *mobilis* — mozgékony) — mozgó műalkotás, könnyűfémből és műanyagból készült szerkezet, amely a levegő mozgására vagy mechanikai eszközök segítségével változtatja formáját.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Milyen újítások alakultak ki a modern kor képzőművészetében? Mondj példákat művészeti gyakorlatokra, installációkra! Mi a különbség a mobil és a szobor között? Milyen nem hagyományos művészi technikák keltették fel a figyelmedet; ezek közül melyiket sajátítottad el gyakorlatilag, és melyiket tervezed a jövőben?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Fontold meg, milyen installációk készíthetők egy gyermek- és ifjúsági kiállítóterem díszítésére.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Tanulmányozd saját tapasztalataid alapján a színek hatását az érzelmekre, érzésekre és a hangulatra.

Megzenésített versek

? Milyen verseket ismersz, amelyek dalok alkotására ösztönözték a zenészeket? Mely énekműfajokban jelennek meg költői képek?

Sz. Marcsuk. Dal

Ósidők óta szorosan összefonódott a költészet és a zene. Az ókori Görögországban a rapszódok megzenésített verseket adtak elő, és lírán kísérték éneküket.

Az irodalomórákon már megismerkedtél az ukrán költészettel, mindelekkélt a Nagy Kobzar költői szavával. Sok ukrán zeneszerző írt zenét Tarasz Sevcsenko verseire: M. Liszenko „Zene a Kobzarhoz”, K. Sztecenko „Nyárfa”, Sz. Ljudkevics „Napnyugta”, B. Ljatosinszkij „Víz a kék tengerbe”. A modern együttesek új színeket visznek az irodalmi művek hangszerelésébe.

«Бандуристе, орле сизуй!» (Nemzeti bandúra együttes «Шпилясті Кобзари»), „Nyárfa” videoklip («Хочу ще» – együttes).

? Hasonlítsd össze a banduristákról szóló dalokat. Melyik éneklési mód illik jobban T. Sevcsenko költői ábrázolásaihoz? Milyen karakterre tesz szert a „Nyárfa” vers a rock, a hip-hop és az etno keveredésének köszönhetően?

H. Majboroda nevét viselő Nemzeti érdemes bandúra együttes

Az ének műfajában a zene és a költészet elválaszthatatlan egymástól. Ugyanakkor különleges művészi nyelvük van: a költészet szavakkal, a zene pedig hangokkal szól hozzánk. A vers szövege jelzőket, metaforákat, hasonlatokat tartalmaz, a zene változatos harmóniákkal és hangszínekkel gazdagítja azt. A költészet és a zene kiegészítik egymást. A hangok és szavak nyelvezetében az intonáció közös.

Az ukrán költők szerették a zenét és a dalt. Leszja Ukrajinka az alábbi címeket adta verseinek: „Melódia”, „Ritmusok”, „Noktürn”, „Szólóénekek”. A romantikus Vaszil Szimonenko költő nevéhez fűződnek a „Zene”, „Dal a zenéről”, „Dal dalról” című versek. Ivan Franko szintén megemlítette a dal szerepét költői műveiben.

? *Olvasd el a fent említett verseket, figyelj oda a logikai hangsúlyokra, szünetekre. Kísérletezz: szavalj el egy kifejezést különböző hanglejtéssel (elbeszélő, felkiáltó, szomorú stb.). Képzeld el, hogy ezekre a szavakra egy dalt írsz. Milyen hangulatúnak képezed el a zenét? Milyen hang adja elő a legjobban? Énekd el a dallamot (recitativo vagy rap). Hasonlítsd össze a beszéd és a zene intonációt! Érezd át, hogyan kap új életet a klasszikusok költészete a zenében.*

„Szeretnék dal lenni”, Leszja Ukrajinka verse.

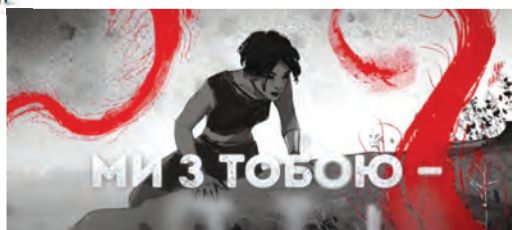
*Animáció a
„Szeretnék dal
lenni” című
dalhoz*

? *Milyen érzelmeket váltanak ki a dal különböző változatai? Melyiket részesíted előnyben: az elénekelt változatot vagy a „tört ritmusú” recitativot, amit a klipben a szárnyak mozgása emel ki?*

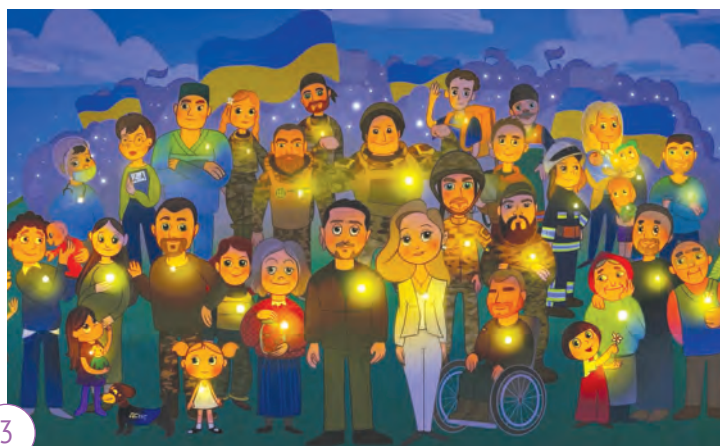

Videoklip «He моя» („Kozak System” együttes, alap – V. Szimonenko verse, a dal kiegészítése – O. Polozsinszkij).

A lélek mely húrjait érinti meg a dal? Írd le érzéseidet, érzelmeidet. Figyeld a klip lakonikus vizuális ábrázolásaira.

Lina Kosztenko költészete lenyűgöz egyedi szépségével. A „Szárnnyak” című verse a mély értelmű lírához tartozik. A szárnyak az ember spirituális törekvéseit testesítik meg, a csúcsra való eljutás vágyát. A költő az embert egy madárhoz, a szabad repülés szimbólumához hasonlítja. A vers mondanivalóját az alábbi szavakkal tárja fel: nagylelkűség, akarat, igazság, törődés, bizalom, szeretet, hűség, lelkesedés. A „Szárnnyak” költemény Bohdan Sztupka videója után vált híressé, amely még nagyobb népszerűsége tett szert, amikor az animáció nyelvén „fordították le”.

1 – Lina Kosztenko; 2, 3 – képkockák a „Szárnnyak” rajzfilmből

Bohdan Sztupka szavalja Lina Kosztenko „Szárnnyak” című versét.

* Студія Draw&Care, керівник проекту — Кук Діана.

A „Ptakha” együttes egy eredeti verzióját készítette el a versnek. A refrén kulcsmondata a „Vannak szárnyai!” kifejezés lett.

„Szárnyak” dal („Kozak System” és „Ptakha” együttesek).

Milyen jellege volt a zenének a férfi és a női együttes előadásában? Milyen különbségek vannak a dal kísérete között? Milyen szerepe van a bandúra húrjai hullámszásának és a virtuális effektusoknak (az absztrakt mintájú ruhák)?

„Szárnyak” vagy „Szeretnék dal lenni” dalok.

Add elő a dal részletét különböző éneklési módban (vokaliz, rap).

Művészeti kincsesláda

Hanglejtés (lat. *intono* — hangosan intonálok) — a verbális vagy zenei beszéd elemeinek összessége: ritmus, tempó, hangsúly stb. az érzelmek kifejezésére.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Fejtsd ki a zene és a költészet kapcsolatát. Keress ukrán és külföldi költők által írott, a zenéről, a dalról szóló verseket. Fejtsd ki a *verbális és zenei intonáció* fogalmának jelentését. Nevez meg példákat dalokból.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Nézz meg egy szinkron nélküli filmet olyan idegen nyelven, amelyet nem tanulsz. Próbáld csak a színészek és színésznők intonációja segítségével elképzelni és megérteni a párbeszédet, események tartalmát.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Kísérletezz versek és dalok intonációjával, hogy különböző érzelmi állapotokat és hangulatok közvetíts (recitatív, énekhang, rap).

Vizuális ábrázolás a nyelv és az irodalom segítségével

? Milyen könyvek tetszenek neked? Segítenek a könyvek választ találni a téged foglalkoztató kérdésekre?

Jakov Hnyizdovszkij
Ex librise

A könyv ősidők óta a bölcsesség forrása, őrzi az emberiség tudását. Az évszázadok során változott a megjelenése: a kézírásos, bőrből készült könyv mára egy táblagépen olvasható elektronikus olvasmánnyá változott. Ugyanakkor annyira jóleső érzés kedvenc könyvedet lapozgatni, nézegetni az illusztrációkat, újra elmerülni az események rejtélyében, átérezni a szereplők érzelmeit!

A könyv — számos szakember fáradságos munkájának eredménye. Minden a szerzővel kezdődik, aki kitalál egy érdekes cselekményt és karaktereket, azok jellemét és külsejét.

A kiemelkedő írók élete, munkássága olykor nem kevésbé bővelkedik érdekes eseményekben, mint verseik, történeteik, regényeik szereplői. Ez inspirálja a művészeket és szobrászokat azok portréik elkészítésére.

1

2

3

1 – Vaszil Kaszjan. Tarasz Sevcsenko; 2 – „Ivan Kotljarevskij” emlékérem; 3 – Mihajlo Zsuk. Kocjubinszkij portréja

? Hasonlítsd össze az irodalmi alakok portréit. Mit tudsz az életükről és munkásságukról?

A világon számos irodalmi emlékművet állítottak fel, többek között a gyermek- és ifjúsági könyvek kedvenc hőseinek. Párizsban — a híres d'Artagnan muskétásnak (1), a koppenhágai rakparton — a népszerű kis hableánynak, amely Dánia szimbólumává vált. Az angliai Guildfordban annak a háznak a közelében, ahol Lewis Carroll író élt, egy szokatlan bronzból és üvegből készült parkszobor látható: Alice mintha áthaladna egy tükrön (2). A híres ukrán mesebeli utazó, Ivaszik-Teleszik szobra pedig hattyúkkal díszített szökőkút formájában díszíti a lvivi parkot (3).

1

2

3

? A szobrászat segít jobban elképzelni az irodalmi szereplők kalandjait?

? Valószínűleg már van saját kiskönyvtárad kedvenc könyveidből, amelyeket megosztasz a barátaiddal. És tudod-e, hogyan kell megjelölni a könyveidet, hogy ne vesszenek el?

Van erre egy nagyszerű módszer — használj ex-librist — egy egyedi könyvjelzőt, amely jelzi, hogy kié a könyv. Ezért az ex libris olyan szavakat tartalmaz, ami latinul azt jelenti „könyvekből”, valamint a tulajdonos nevét és vezetéknévét.

A nyomtatott könyvek elterjedésének idejében megnőtt az igény az ex librisek iránt. Az ilyen metszetek egyik első szerzője Albrecht Dürer festőművész volt.

FEJEZET A MŰVÉSZET AZ ÁGAZATOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOKBAN

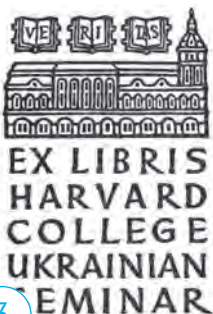
Nemcsak a könyvtulajdonosok használnak ex libriseket, hanem a könyvtárak, múzeumok és színházak is.

1

2

3

Ex librisek:
1 – Albrecht Dürer (családi címerrel);
2 – Mikola Sztratilat;
3 – Jakov Hnyizdovszkij

Vizuális ismeretek

Ex libris (könyvjel) – ez elsősorban egy kompozíció, amelyben a képek és feliratok harmonikusan helyezkednek el, amelyhez a grafikusok lakonikus és kifejező betűtípusokat választanak. A hagyományos „Ex libris” és a tulajdonos neve mellett használhatod az „Ez az én könyvem...”, „Magamnak és barátainak” kifejezéseket is.

A legérdekesebb dolog az ex librisben — a rajz, amely a könyvek tulajdonosának kilétéről mesél. Az ex libris révén megismerhetjük a tulajdonos szakmáját, hobbiját (festészet, zene, csillagászat, sport stb.). Tehát ez egyfajta portré a tulajdonosról, amely tükrözi érdeklődési körét, ízlését és preferenciáit.

? Véleményed szerint milyen hobbijai vannak ezen könyvtulajdonosoknak, amelyekre az ex libriseik utalnak? Figyeld meg, hogyan valósul meg a kompozícióban a vizuális képek és feliratok egysége.

Ma már a rajzolt ex librisek mellett elterjedtek a fára, linóleumra, fémre, a gravírozás technikájával, illetve számítógépes grafika segítségével készült jelek.

Linóleum helyett radírt is lehet használni.

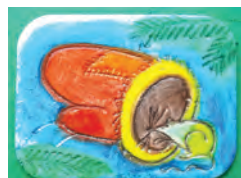

? Hangszerek megnevezése és híres irodalmi művek szereplői az ex libriseken.

1. *változat* Tervezz és rajzolj (vagy vágd ki gumiból/radírból) ex librist a könyvtárad könyvei megjelöléséhez (az általad választott anyagokból).

2. *változat* Csoportos feladat. Készítsetek vizuális képsorozatot „Ukrán mesék hősei” címmel (gravírozás hungarocellen).

Művészeti kincsesláda

Ex libris (lat. *ex libris* — könyvből) — könyvjel, miniatűr grafikai ábrázolás (matrica vagy bélyegző), amely egy könyv tulajdonosát jelzi, vagy azt, hogy egy könyvgyűjtemény példánya.

Összefoglalók, indokolok, rendszerezek

Magyarázd el, hogyan érted a vizuális művészetek, valamint a nyelv és irodalom közötti kapcsolatot. Mondj példákat a népszerű irodalmi hősöknek szentelt emlékművekre. Milyen célt szolgál az ex libris? Milyen művészi technikákkal készítik, és mit ábrázolnak?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Keress Jakov Hnyizdovszkij ukrán grafikus 55 ex librise között művészi témájú változatokat. Mutasd be az osztályban, és magyarázd el, mi volt a szerző ötlete.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Gondolkodj el azon, melyik irodalmi hősnek lenne célszerű emlékművet állítani parkszobor vagy szökőkút formájában.

Irodalmi művek cselekményei és szereplői a zenében

? Milyen zenedarabokat ismersz, amelyek irodalmi remekművek alapján íródtak? Elevenítsd fel V. Ivaszjuk „Ballada a mályváról” című darabját. Nevezd meg a műfaj jellemzőit.

Franz Schubert

Azene nemcsak rövid versekkel kerül interakcióba, például a dalban, hanem terjedelmes irodalmi művekkel is, ahol a cselekmény, a hősök és hősnők portréi fontos szerepet játszanak.

A folklór eredetű ballada a középkori trubadúroknak köszönhetően jelent meg az európai irodalomban: lírai műfajként maradt meg a költészetben és a zeneirodalomban egyaránt. A balladák ötvözik a dráma, a hősiesség és a fantázia, a festőiség és a cselekményesség jellemzőit.

Franz Schubert „A tündérkirály” című balladája, amelyet 18 évesen írt egy este alatt, drámaiságával meghódította a világot. A mű Johann Wolfgang Goethe német romantikus költő versei alapján íródott („A tündérkirály”, „A cserfa- király”) és ékes példája a költői szöveg és a zene művészi egységének. Két világ konfliktusára épül: az ember (apa és gyermek ábrázolása) és a fantázia (tündérkirály).

Franz Schubert. „A tündérkirály” ballada énekhangra és zongorára.

? Milyen benyomásaid vannak a zenéről? Hogyan alakul a cselekmény?

Carl Gottlieb Pescher.
Illusztráció A tündérkirály
című balladához (részlet)

Valószínűleg nincs olyan ember, aki ne hallotta volna Felix Mendelssohn „Nászinduló” című művét. Azt azonban nem mindenki tudja, hogy ez csak egy részlet William Shakespeare Szentivánéji álom című vígjátékára írt zenéből, amely 11 részből áll. Miután a zeneszerző elolvasta a darabot, elhatározta, hogy a varázslatos tájképet a zene segítségével ábrázolja. Így alakult ki egy elvarázsolt erdő képe, ahol romantikus események zajlanak.

F. Mendelssohn először egy koncertnyitányt írt, majd a szimfonikus szvit további 10 részével egészítette ki:

1. Nyitány.
2. Scherzo.
3. Tündérek indulója.
4. Tündérek kórusa.
5. Intermezzo.
6. Noktürn.
7. Nászinduló.
8. Prológus.
9. Gyászinduló.
10. Kézművesek tánca.
11. Finálé

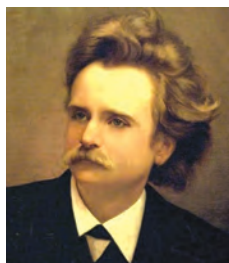

F. Mendelssohn William Shakespeare Szentivánéji álom című vígjátékához írt zenéje. Nyitány és egyéb részek (választás szerint).

? Milyen érzéseket, érzelmeket vált ki belőled a hallgatott zene?

Kreatív szakmák titkai

A zeneszerzők általában a *librettistával* — a librettó szerzőjével — együtt írnak operát, balettet, zenét drámai előadásokhoz. Néha a zeneszerző maga írja meg a szöveggönyvet egy-egy irodalmi mű alapján. A librettista nem szó szerint követi az eredeti szöveget, hanem a zenei elképzelésnek megfelelően változtatja azt. Egy-egy történetből, versből kiválasztja azt, ami a szereplők sorsához kötődik, ezzel az érzések varázslatát váltja ki. A szöveggönyvben gyakran csupán adaptálják az eredeti szöveget, tömören értelmezik a cselekményt.

Edvard Grieg

A zeneszerző és a librettista kreatív együttműködésének ékes példája Edvard Grieg Peer Gynt című műve, amely Henrik Ibsen azonos című drámája alapján íródott. A főszereplő elhagyja szülőfaluját, és vándorútra kel. Elképesztő kalandokat él át, amelyek közül sokat Ibsen régi norvég legendák epizódjai alapján írt.

A darab premierje a zenével együtt volt. Később a zeneszerző kiválasztotta a legfontosabb epizódokat, és két szvitet állított össze.

1. Szvit	2. Szvit
1. „Reggeli hangulat”	1. „Ingrid panasza”
2. „Aase halála”	2. „Arab tánc”
3. „Anitra tánca”	3. „Peer Gynt hazatérése”
4. „A hegyi király barlangjában”	4. „Solvejg dala”

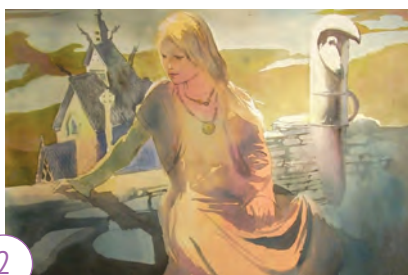
Edvard Grieg. „Peer Gynt” szvit: „Reggeli hangulat”, „Anitra tánca”, „Solvejg dala”.

? Melyik zenei portrén érződik a norvég kolorisztika, és melyiken a keleti? Hasonlítsd össze a két lírai női ábrázolást az alábbi séma szerint.

melódia	tempó	ritmus	dinamika	hangszín	regiszter
---------	-------	--------	----------	----------	-----------

1

2

3

1, 2 – Peer Gynt, Solvejg (illusztrációk); 3 – a „Peer Gynt” film plakátja

Edvard Grieg Peer Gynt szvitjének zenéje bekerült a világ zeneművészeti aranygyűjteményébe. Koncerteken, különösen színházi előadásokon, rajzfilmekben, különböző adaptációkban

hangzik el. A művészetek szintézisének újdonságai közé tartozik az előzetes, amely könyvkiadványok reklámozására készül, az olvasás ösztönzése céljából. A videó tömören elmeséli a történetet, és élénk vizuális formában mutatja be a főszereplőket. A médiaforrást a hálókön terjesztik, a filmelőzetesekre jellemző vizuális eszközökkel felhívva a figyelmet. A *könyvelőzetes* fő feladata a leendő olvasó érdeklődésének felkeltése. Ehhez zenét, videót, illusztrációkat, fotókat, a könyvborítót, animációt, speciális effektusokat használnak.

Művészeti kincsesláda

Könyvelőzetes (ang. *book* — könyv, *trailer* — teherszállításhoz használt utánfutó) — egy rövid videó (2–3 perc), amely tetszőleges formában ismerteti egy könyvet.

Összefoglalók, indokolok, rendszerezek

Gondkoldj el azon, milyen veszteségeket szenvedne el a zene, ha nem lenne irodalom, és fordítva. Magyarázd el, hogyan érted Alphonse de Lamartine mondását: „A zene a szív irodalma; ott kezdődik, ahol a beszéd véget ér”. A művészi együttműködés melyik változata tetszik neked a legjobban: Goethe — Schubert, Shakespeare — Mendelssohn, Ibsen — Grieg? Készíts portrét az egyik zeneszerzőről.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Művészeti projekt. Állítsd össze a „Zene és irodalom párbeszéde” elnevezésű minikoncert programját. Nézd meg az Art Navigátort, és a témának megfelelően add hozzá a programhoz az 5–7. osztályban hallgatott zenéket. Írj rövid megjegyzéseket a művekhez!

Fantáziák, kísérletezek, alkotok

Egy barátoddal együtt készíts egy könyvelőzetest az irodalomórákon tanult mű egyikéhez. Találjátok ki a forgatókönyv intrikáját, hogy kivívjátok az olvasók érdeklődését. Osztozzatok a feladatokon. Válasszatok ki izgalmas epizódokat szövegből, illusztrációkat, zenei kíséretet, speciális effektusokat. Osszátok meg a videót a TikTokon. Érdeklődjétek, felkeltette-e az olvasók figyelmét.

Illusztráció és képregény – irodalmi művek megjelenítése, vizualizációja

? Az illusztrációk befolyásolják a könyvről alkotott benyomásodat? Szereted a képregényeket? Mondd el, miért.

A modern könyv nemcsak nyomdai termék, hanem egyben műalkotás, szorosan összefügg az irodalom és a képzőművészet. Egy-egy vers, regény vagy ismeretterjesztő irodalom tartalmának jobb feltárása érdekében grafikusok jönnek a szerzők segítségére. Ők könyvillusztrációkat készítenek — vizuális kísérőként a szöveghez, amely vizuális képekkel magyarázza annak tartalmát. Az

illusztráció alapjául a legfontosabb epizódokat választják ki, hogy az olvasók jobban eligazodjanak az eseményekben és a szereplőkben. Az illusztrátorok a maguk módján értelmezik ezeket saját életük és művészi tapasztalataik alapján.

A képeskönyvek óvodásoknak készülnek, hogy nézegessék az illusztrációkat, nagyon kevés szöveg van bennük. A tankönyvekben az illusztrációk, a szövegekhez hasonlóan az oktatási folyamatot egészítik ki, hogy bemutassák a legfontosabb, szóban nehezen átadható dolgokat. A tudományos irodalomban pedig lehet, hogy egyáltalán nincsenek illusztrációk. A lényeg az, hogy minden könyv művészi kialakítása egy a stílusban készüljön.

? Elemezd a tankönyveid illusztrációit. Melyikükben érzékelődik találón az oktatási szöveg és a vizuális támogatás egysége?

Goethe „A tündérkirály” című balladájának illusztrációi:
1, 3 – Anton Pika; 2 – XIX sz. metszet

? Hasonlítsd össze Johann Wolfgang Goethe „A tündérr király” című balladájának illusztrációit. Milyen eszközökkel érzékeltették a festőművészek a mozgás gyorsaságát? Hogyan ábrázolják a szelet? Hogyan befolyásolja a szín az érzelmeket? Szerinted melyik szín a legdrámaibb? Melyik illusztráción a legfantasztikusabb a természet? Az illusztrációk közül melyik egyezik meg Franz Schubert zenéjével, és adja vissza a ballada titokzatos hangulatát?

Néha egy-egy irodalmi mű illusztrációja válik a leginkább felismerhetővé, mint például Pablo Picasso egyszerű tusrajza Cervantes Don Quijote című regényéhez (1). Vagy Antoine de Saint-Exupéry egyedülálló szerzői akvarelljei (2), amelyek nélkül szinte egyetlen „A kis herceg” című könyv sem jelenik meg, amit több mint 300 nyelvre fordítottak le.

Népszerű irodalmi-művészeti műfaj a képregény. Ebben a „képes történetben” az események egymást követő képsorok segítségével bontakoznak ki. A leggyakoribb témák — a kalandok és a humor. Népszerűek a rendkívüli erővel vagy képességekkel rendelkező szuperhősökről szóló képregények, mint például a „Superman” vagy a „Batman”. A képregények gyakran ábrázolnak űrutazást, űrlényeket és technológiai újításokat, mint például a Csillagok háborújában (Star Wars).

A rockzene is egyik témája a képregényeknek. Szinte minden rocksztárnak vannak történetei képekben. Néha a képregények inspirálnak egy film megjelenésére. Sok japán anime alapja a japán képregények adaptációja — a manga. Ma a képregényeket nemcsak szórakoztatásra, hanem oktatási célokra is készítik. Még az irodalmi klasszikusok művei is megjelennek képregény formájában.

FEJEZET A MŰVÉSZET AZ ÁGAZATOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOKBAN

Brüsszelben hozták létre a Belga Képregényközpontot, ahol a múzeumi kiállítási tárgyak között vannak a kedvenc hősök, például Tintin újságíró-detektív. Hergé képregényművésznek köszönhetően igazi úrhajósok előtt került a Holdra, és elsőként találkozott úrlényekkel. A hősök kalandjai lettek Steven Spielberg némely filmjének alapjai. A híres rendező által készített egyik film alapján egy quest műfajú videójátékot fejlesztettek ki.

1

2

3

1 – képregény borítója; 2 – japán képregény; 3 – „Tintin kalandjai” film CD-je

Ha van kedved, nézd meg a *Tintin kalandjai detektív-kaland* filmet: Az egyszerű titka című detektív-kaland akciófilmet John Williams zenéjével (2011).

Vizuális ismeretek

A képregények lehetnek fekete-fehérek vagy színesek. A képregények rajzait leegyszerűsítik a rajzolás sebessége és az értelmezése megkönnyítése érdekében. Azonban mindig egyértelműen fejezi ki a szereplők érzelmeit. A képeket nagy kockákba helyezik el, amelyek az oldal kompozícióját alkotják. Néha dialógusok és szövegrészletek is kísérik őket. A szereplők mondanivalóját „buborékban elhelyezett” szöveggel ábrázolják. Vannak azonban szöveg nélküli képregények is. A képregények általában vékony kis broszúrák, mint a magazinok (20-50 oldal). Néha ugyanannak a műnek több része van összegyűjtve egy kiadásban.

A „szövegbuborékok” ábrázolásának változatai

Példák a kockák elhelyezésére egy képregény oldalain

- Meséld el képregényben a hétvégéd egy érdekes eseményét (színes ceruzák, filctollak). Először röviden írd le az esemény menetét. Ezek lesznek a rajzok alapjai. Oszd fel a papírlapot kockákra – a képek sorban való elhelyezéséhez. Ha szükséges, egészítsd ki a rajzokat „szövegbuborékokkal”.

Művészeti kincsesláda

Illusztráció (lat. *illustratio* — ábrázolás) — a szöveges információt kísérő ábrázolás, amely megkönnyíti annak értelmezését.

Képregény (ang. *comic* — komikus, vicces), — rajzsorozat, általában rövid szövegekkel, amelyek összefüggő elbeszélést képeznek.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mesélj az illusztrátorok szerepéről a könyvek tervezésében. Milyenek lehetnek az illusztrációk? Miben különbözik egy képregény a hagyományos könyvtől? Mi közös bennük? Magyarázd el példák segítségével, mi köti össze a képregényt és a filmművészetet.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Tanulmányozd, hogy az iskolai tananyagból melyik irodalmi műhöz lenne célszerű képregényt készíteni. Gondold át, vajon egy ilyen kiadvány elég népszerű lenne-e ahhoz, hogy nyereséget termeljen.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Képzeld el, hogyan nézne ki egy könyv a jövőben. Mit gondolsz, korunk gyermekei és tinédzserei életéről mit lenne érdemes kiadni könyvekben és elolvasni az utókornak?

Évezredek zenés krónikái

? Milyen történelmi témájú zeneműveket ismersz már? Emlékezz vissza, kik voltak a „Tarasz Bulba” és a „Zaporozsjei a Dunán túl” («Запорожець за Дунаєм») című operák szereplői.

Julius Caesar

„Jöttem, láttam, győztem” — közismert szállóige, amelyet a legendás ókori római császárnak, Gaius Julius Caesarnak tulajdonítanak. Tevékenységének köszönhetően a Római Birodalom birtokai Európa szinte egész területére kiterjedtek. A zenének és a táncnak köszönhetően elmerülhetünk ezekben a távoli időkben.

A történelmi események átadása érdekében a zeneszerzők gyakran az opera műfajához fordulnak, mint például Giuseppe Verdi az „Aida” művében. Más szerzők — monumentális kantátákra vagy oratóriumokra koncentráltak, amelyeknek szövegei is vannak. Ottorino Respighi pedig a koreográfia nyelvén mutatta be az ókori római történetet, szavak nélkül.

? Verdi és Respighi mely műveit hallgattad az elmúlt években? Mondj példát történelmi tematikájú operára. Emlékezz vissza a balettelőadás összetevőire, a balettbécé kulcsszavaira.

A „Julius Caesar” balett zenéjének alapja Ottorino Respighi szimfonikus művei, többek között a „Római trilógia”: „Róma kútjai”, „Római dalok” és „Római ünnepek” voltak. Mikola Gyagyura karmester a zeneszerző egy másik baletdjének zenéjével egészítette ki az ukrain előadást. A librettót Aniko Rehviashvili koreográfus írta.

Jelenetek a „Julius Caesar” balettből az Ukrán Nemzeti Opera és Balettszínházban

Sztanyiszlav Petrovszkij díszlettervező és dekoratőr, valamint Natalija Kucserja jelmeztervező segíti a nézőt abban, hogy elmerüljön a korszak hangulatában, a pompás fényűző palotában.

A „Julius Caesar” balett nemcsak a hatalomról, az összeesküvésről és az árulásról szól, hanem a császárnak a felesége, Calpurnia iránti szerelméről is. Ezért a hatalmas heroikus jelenetek, a légiós táncosok ugrásaival és pörgéseivel, a gladiátorcsatákat imitáló dinamikus kardtáncok mellett a mű tele van kifinomult jelenetekben közvetített könnyed lírával. A császár koreográfiai portréja az arisztokrácia és a nemesség jegyeit, a felesége pedig a kecsességet és a kifinomultságot testesíti meg.

  Ottorino Respighi. „Julius Caesar” balett (részletek).

Arcképcsarnok

Ottorino Respighi (1879–1936) – olasz zeneszerző. Bolognában született zenész családban (apja zongoratanár). A Bolognai Zenei Líceumban tanult, ahol hegedűt tanult. Különbőféle híres zenészekről vett zeneórákat. Koncertezett, 1913-tól a római Santa Cecilia Konzervatóriumban tanított.

Munkássága műfajilag változatos, kilenc opera, öt balett, szimfonikus és különböző hangszerekre írt zenedarabok szerzője.

Alla Zahajkevics

Vaszil Visivanyij

Alla Zahajkevics kortárs ukrán zeneszerző az 1918–1920-as háborúról, Szerhij Zsadan librettójára írta a „Visivanyij” című avantgárd operáját. A mű valós történelmi adatokra épül, és az ukrán Szics lövészlégió ezredesének, Vaszil Visivanyijnak, a nemzeti felszabadító harc résztvevőjének történetét ismerteti, aki az ukrán területek autonóm fejedelemséggé való egyesítésére törekedett a Habsburg protektorátus alatt.

A művésznő a szimfonikus zenekar hangzását elektronikus zenével kombinálta. A darabban autentikus népdalok is felcsendülnek (a megfelelő hangmagassággal), ami nem jellemző az opera művészetére.

Bécsben külön kiadásban jelent meg a „Visivanyij” opera librettója, túraútvonal és egy fotósorozat „Visivanyij helyei”. Alla Zahajkevics operájában (költségvetése 17 millió hrivnya volt) 200 művész vesz részt, a színpadra háromszintes, a betlehemes elvén alapuló fémszerkezet került.

? Ismerkedj meg a mű előadásának bemutatójával, a költői és zenei nyelv sajátoságaival, díszletekkel, viseletekkel.
www.vyshyvanyiy.com.ua/opera/

▶ Alla Zahajkevics „Visivanyij. Ukrajna királya” (részletek).

Jelenetek a „Visivanyij. Ukrajna királya” operából a Harkivi Liszenko Nemzeti Akadémiai Opera- és Balettszínház előadásában

«Розпрощався стрілець» című dal (a cappella, „Acord” férfikórus; „Pikkargyij-szka Tercija” együttes). Skofka (Volodimir Szamoljuk) „Hallani a himnuszt”.

Érdeklődj a meghallgatott dalok szokatlan történeteiről, beszéljétek meg az órán. Fejezzétek ki saját hozzáállásotokat.

„Hallani a himnuszt” vagy «Розпрощався стрілець» (lásd melléklet).

Művészeti kincsesláda

Autentikus (görög — *valódi*) — valószínűleg eredeti, elsődleges források alapján.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Szervezzetek miniversenyt ukrán történelmi dalok előadásáról. Példákon magyarázd el, hogy a zene és a tánc nyelvén hogyan lehet bemutatni történelmi eseményeket az operában és a balettben. Gondolkodj el azon, miért lett Alla Zahajkevics „Visivaniy” című operája a legdrágább produkció Ukrajna függetlenségének 30. évében.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Ismerkedj meg «Розпрощався стрілець» ukrán katonadal történetével.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Csoportos feladat. Írjátok meg egy történelmi témájú opera vagy balett forgatókönyvét egy híres modern ukrán személyről, aki a szülőföld iránti hűség példája lett. A superhőst a „Könyvutazás. Ukrajna” filmsorozatból választhatjátok.

Évezredekén keresztül utakon

? Szeretnél volna valaha is betekinteni az ókorba, hogy megtudd, hogyan éltek az őseink, hogyan nézett ki az ősi Kijev? Érdekes lenne látni őseink életmódját, öltözködését? De az időgépet még nem találták fel. Ekkor a képzőművészet jön a történészek segítségére!

Giorgio de Chirico.
Archeológusok

A történelem és a képzőművészet mély és sokrétű kapcsolatban áll egymással. A művészet a történelem megértésének fontos forrásává válik, a történelem pedig értelmet és célokat ad a műalkotásoknak. A történelem és a vizuális művészetek közötti kölcsönhatás segít megőrizni és feltárni a kulturális és történelmi örökséget.

A művészek a tragédiákra vagy a társadalmi mozgalmakra a műveikben kifejezett érzéseken, ötleteken és véleményeken keresztül reagálnak. A művészet segíthet a régészeknek azonosítani az ősi tárgyakat. A régészek a maguk részéről

felfedik a történelem titkait, és olyan műalkotásokat találnak, amelyekről kiderül, hogy egyedülálló remekművek.

? Hasonlítsd össze az ókori kínai és ukrán kerámiákat. Van közöttük valami közös?

- 1 – Yangshao kínai kerámia;
2 – Tripiljai ukrán kerámia

A művészek monumentális művészeti tárgyakat, festményeket, ikonokat, szobrokat, illusztrációkat készítenek, amelyek a múlt különböző időszakairól és eseményeiről mesélnek. Így válik a művészet a történelmi változások tanújává.

Opanasz Szlastyion «Проводи на Січ» („Búcsúztatás”) című festménye a múlt eseményeit írja le, amelyek nagyon összecsengenek a jelennel.

? *Hol búcsúztatják a kozákokat? Szerinted ki búcsúztatja? Milyen dolgokat visz magával? Milyen érzelmeket vált ki a kép?*

Opanasz Szlastyion «Проводи на Січ» („Búcsúztatás”)

A képzőművészet fontos forrása lehet a történelem kiemelkedő alakjainak ábrázolása. Híres vezérek, művészek, tudósok portréi segítenek abban, hogy többet megtudjunk arról az időszokról, amelyben éltek, és lehetőség nyílik megőrizni emléküket.

A Zaporizzsjai Hadsereg hetymánja, Petro Konasevics-Szahajdacsnij ábrázolását láthatjuk a metszeteken, a szobrászatban, sőt a filatéliában (bélyeggyűjtés) és a numizmatikában (az érmék tudománya).

Petro Konasevics-Szahajdacsnij, a zaporizzsjai hadsereg hetymánjának portréja. (Fametszet)

? *Fontold meg, az ábrázolások közül melyik az ünnepi portré?*

Szoros kapcsolat van a történelem, az építészet és a szobrászat között. A belga Leuven városközpontjában lévő városháza nem csupán egy 15. századi építészeti remekmű, hanem az ország történelmének emlékműve is. Az épület homlokzatát 236

emberi alak díszíti, akik a távoli múltban a városban éltek és dolgoztak. Van közöttük honvéd, különféle szakmák képviselői, egyházi és kulturális személyek. A gazdag dekoráció és szobrok egyfajta kőcsipkét varázsolnak a városháza épületére.

A leuveni városháza (Belgium)

A művészet segít megőrizni és továbbadni a kulturális örökséget. A dekoratív- és iparművészeti alkotások a különböző népek hagyományairól, kultúrájáról mesélnek. A porcelán figurák (1) mesterien ábrázolják a zenészeket és a hangszereket. Részletesen megvizsgálhatod az ősi kínai népviseleteket. És így néznek ki a reneszánsz gyengéd női zenészek (2).

? *Mi a neve a szobron és a festményen ábrázolt három zenészből álló csoportnak?*

- 1 – Kínai porcelánszobor „Zenészek”;
- 2 – A szerző ismeretlen. Női zenészek

1

2

Ukrajna védelmezőinek emlékműve (Zsitomir)

Ukrajna védelmezőinek emlékművét avatták fel Zsitomirban (szerző Darina Jevpak). Az emlékmű korabeli hős-honvédeket ábrázol: egy katonát és egy önkéntest, egy hímzett ruhás önkéntest és egy ápolónőt, aki katonák életét menti meg. Fent — a nap, amely Ukrajna fényes jövőjét jelképezi.

Némely művészeti szimbólumnak történelmi gyökerei és jelentősége van. Így például a Pablo Picasso által ábrázolt galamb a béke, a mákvirág pedig egy emléknap, a II. világháborúban elhunytak szimbólumává vált.

Pablo Picasso.
Békegalamb

A műalkotások segítenek megérteni, értékelni és átélni a történelmet.

1. változat Készítsd el egy poszter vázlatát egy történelmi esemény vagy hazafias gondolat közvetítésére (választott anyagokból). Használj ennek megfelelő szimbólumokat vagy allegóriákat. Például a háború végét követő béke allegorikus képe vagy a gyermekek jogaiért folytatott küzdelem.

2. változat Készíts gyerekeknek egy játékot „A régész kincse” címmel: segíts a régésznek összeragasztani a törött tányért. Rajzoljatok egy tányért a tripiljai kultúra alapján, és vágjátok ki véletlenszerűen (akvarell).

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Mi újat tanultál arról, miként segítik a vizuális művészek a történelem elsajátítását? Mi a szerepe a régészetnek a művészet megismerésében? Milyen történelmi emlékek (szobrok, épületek) találhatók a Te régiódban?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Tanulmányozd, milyen emlékműveket hoztak létre Ukrajna különböző régióiban honvédeink emlékére.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Gondolkodj el azon, milyen művészeti vagy animációs filmet lehet készíteni a te régiódban történt történelmi események alapján. Milyen lehetne egy ilyen film plakátja?

Utazás a világ zenei térképén

? Mit „meséltek” neked a különböző országok földrajzáról a világ népeinek dalai, táncai, hangszerei?

A művészeti tanulmányok során nem egyszer kirándultunk Ukrajna különböző régióiba és más országokba, hogy megismerjük annak nemzeti zenei hagyományait. Rajzold meg a világ képzeletbeli zenei térképét.

Az első kirándulás. Ukrajna – Európa

„Dicsérjétek a hegyeket és völgyeket, a réteket, virágokat, erdőket” («Вихваляйте гори й доли, луги, цвіти, ліси, бори...») — ezen szavakkal méltatják hazánkat a dalokban. Minden ukrán férfi és nő lelkét melengetik a szülői házról, széles sztyeppékről, a varázslatos folyókról és tavakról, városokról szóló lírai dalok. A Kijevről szóló dalt az egész világon csodálják, mert a Dnyeper-parti város az ukránok megtörhetetlenségének szimbólumává vált.

Szerhij Vaszilivszkij. Tanyasi ház Opishnában

Ivan Ajvazovszkij. Nád a Dnyeperen

Zene A. Paskevics, szöveg M. Nehoda. «Стеном, стеном...» (Sztyeppén ....) (Cserkaszi Népi kórus, szólista – Raisza Kiricsenko).

Zene V. Sato, szöveg D. Lucenko. «Як тебе не любити, Києве мій!» (Hogy ne szeresselek, Kijevem!).

Számos ukrán városnak van saját himnusza vagy dala. A híres rap-énekesnő, Alyona Alyona „Bátor városok” címmel egy sor számot vett fel, amelyek közül az egyik a hősies és bátor Mariupolról szól.

„Ha nem ez a csodálatos Csernyihiv, nem lettem volna költő” — írta Pavlo Ticsina. Jevhenyij Filatov filmje az ősi város zenei névjegykártyája lett, melyben a bandura húrjainak hullámzása, a templomi harangok, az utcai fúvószenekar akkordjai és egy furulya lágy dallam hallható.

? *Képzeld el egy modern város hangzását zenében. Milyen Csernyihiv zenéje? És milyen lehet Lviv hangja?*

J. Filatov Lvivnek szentelt művében a városháza kürtjének motívumát, az orgonaterem akkordjait halljuk, amelyek az építészeti műemlékkel összhangban csendülnek fel. Szolomija Kruselnyickaja operaáriája és a keréklíra archaikus hangszíne modernül szólal meg az ütős hangszerek és a villamosok dübörgése mellett. A városi szimfónia érdekessége — a turistákat hintón szállító lovak patáinak hangja.

„Hogyan hangzik Ukrajna?” — egy rendhagyó galéria hazánk városainak kortárs zenei „portréiból”.

Csernyihiv. Védőfal

Odo Dobrovolcskij. Lviv

Jevhenyij Filatov. Elektronikus kompozíciók „Hogyan hangzik Csernyihiv?”, „Hogyan hangzik Lviv?”

? *Fantáziálj egy kicsit: szülővárosod vagy falud mely hangjai szerepeljenek egy kompozícióban.*

Számos európai ország zenéjével ismerkedtél meg. Gondolj az olasz Vivaldi hegedűs tájképeire, a napfényes Spanyolország temperamentumos flamencójára, Skandinávia zord természetére, amelyek a zenében keltek életre. Talán emlékszel a Bécsi bálra és Johann Strauss, a keringők királyának dallamaira, Németország fenséges katedrálisaira, ahol J. S. Bach orgonamuzsikája szól. Tehát Európa zenei földrajzát többféleképpen tudod elképzelni. És hamarosan, májusban, amikor az Európa-napot ünneplik, Beethoven dallama mindenhol felcsendül, amely az Európai Unió himnuszaként lehet ismerős számodra.

Installáció: Beethoven szobrok egy bonni téren (Németország)

? *Európa zenei térképén jelöld meg csillaggal azokat az országokat, amelyek zeneszerzőit ismered. Emlékezz vissza és hallgasd meg műveiket. Ha van kedved, készíts keresztrejtvényt – egy asszociatív vizuális táblázatot (3 x 3) ebben a témában.*

Második kirándulás. Ázsia, Afrika, Amerika. Ausztrália

Az ázsiai zenével a művészeti órákon ismerkedtél meg (bár kevesebb órán, mint az európai klasszikusokat bemutató foglalkozásokon). Indiai dalok és táncok, a pekingi opera és a hagyományos kínai hangszerek, zenés arabeszkék, japán filmzene. Ez messze nem a teljes lista.

Indiai tánc

Játék japán koto hangszeren

? Nevezd meg a keleti zene sajátosságait, hangszereit. Melyik skála terjedt el Kínában?

Induljunk hát távolabbi kontinensekre!

Könnyű elképzelni Afrikát virtuóz improvizációkban dobokon, amelyekre általában ezen kontinens népei táncolnak, lenyűgözőek a mozdulataik és a zene poliritmusa.

? Alkossatok duettet, és improvizálatok dobokon az afrikai táncok ritmusában.

A jazzkompozícióknak köszönhetően már ismered Észak-Amerikát. Érdeemes hozzáadni a *country* zenét, ami leggyakrabban a cowboyfilmekben szólal meg, ahol az énekszólót általában szájharmonika, bendzsó vagy gitár kíséri.

Dél-Amerikát az eredeti táncok jellemzik, elsősorban az érzelmileg forró *samba*, amely a riói karneválokon szólal meg. Nem kevésbé népszerű az *argentín tangó* és szerzője, akit hazájában Nagy Astor néven ismernek, és ismertté vált szerte a világon.

*Country zene az amerikai westernfilmekből (választás szerint).
Astor Piazzola. Oblivion (különböző előadásban).*

? *Melyik híres tánc intonációit ismerted fel?
A zenemű előadásai közül melyik hangszín
illik jobban Latin-Amerika zenei hangula-
tához?*

Astor Piazzola

Thomas Eakins. Cowboy (bandzsóval)

Az ausztrál zene — egy kevésbé ismert kontinens a világ zenei térképén. A Sydney-i Operaház modern építésze azonban az eredeti, vitorlásra emlékeztető arculatának köszönhetően ismerhető fel a fényképeken. A remekmű felkerült az UNESCO világörökségi listájára.

Sydney-i Operaház
(Ausztrália).
Építész Y. Watson

A harmadik kirándulás. Távoli kontinensek. Tengerek és óceánok

A legnehezebb kihívás valószínűleg a hatodik kontinens felfedezése lesz a világ zenei térképén, amit vélhetően az Antarktison globális éghajlatváltozásokat vizsgáló, az ukrán „Akademik Vernadzskij” sarkállomásról szóló hírekből ismerünk.

Ralph Vaughan Williams angol zeneszerző Antarktisz címmel írt szimfóniát a titokzatos kontinens szépségéről.

Ralph Vaughan Williams. 7. szimfónia „Antarktisz” (részletek).

Figyeld meg a hangszíneket (cseleszta, vibrafon, xilofon).

Claude Debussy különösen szerette a tengerek és óceánok ábrázolását zenéjében.

Emlékezz vissza és hallgasd meg C. Debussy műveit. Besorolhatóak a „zenei költők” műfajába?

Művészeti kincsesláda

Western (ang. *western* — nyugati) — műfaj, amely a kalandfilm, a vígjáték, a detektívtörténet jellemzőit ötvözi; a cselekmény a Vadnyugaton (USA) játszódik.

Country (ang. *country* — falusi, vidéki) — az anglo-amerikai zene egyik ága, amelyben gitárt, szájharmonikát és bendzsót alkalmaznak.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Melyik információ keltette fel az érdeklődésedet a világ zenei térképén leginkább? Miért? Mondj példákat a zene és a földrajz kapcsolatára. Képzeld el, hogyan hangzik kedvenc városod, oszd meg elképzeléseidet. Válassz zenei-földrajzi témát a tankönyv anyagából egy beszélgetéshez az osztályodban.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Tanulmányozd a country zenét. Válassz egy olyan dalt, amelyet ajánlanál a barátaidnak, hogy hallgassák utazás közben.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Kollektív feladat. Készítsetek egy zeneföldrajzi térképet (papír, számítógép vagy mentális térkép a LearningApp alkalmazásban). Töltsétek ki művészek, hangszerek stb. neveivel és képeivel.

Képzőművészet és földrajz

? Szeretsz utazni? Szeretsz új tájakat látni: hegyeket, erdőket, tengereket, folyókat? Vagy talán egy adott ország kultúrája vonzza a figyelmedet?

Megvan az eredeti módja a kirándulásnak akkor is, ha ki sem mozdulsz otthonról! Hiszen a különböző régiókat bejárt művészek és térképészek festményeken, metszeteken és földrajzi térképeken ábrázolták a látottakat mind az ókorban, úgy ma is. Ezért például egy 1716-os művészileg megtervezett térképen nemcsak Ukrajna hatalmas területeit, hanem a kozákok ábrázolását is érdekes megnézni.

A földrajz és a vizuális művészetek egyaránt tanulmányozzák a minket körülvevő világot. A geográfusok a Föld fizikai, gazdasági és társadalmi jellemzőit tanulmányozzák. A fizikai földrajz kiterjed a tájak, az éghajlat, az ember és a természet közötti interakció természetének tanulmányozására, a „fehér foltok” felfedezésére, amelyek-

ből még mindig sok van a világtérképen. A természet felülmúlhatatlan szépsége gyakran ihletforrássá válik a művészek számára. Egy bizonyos régió földrajzi jellemzői — hegyek, folyók, erdők — a festészet, a grafika, a szobrászat, a dekoratív művészet tárgyává válhatnak, és tükrözik egy adott régió tájának egyediségét. Természetesen most már fényképezőgéppel is készíthetsz képeket szülőfölded természetéről, vagy nézegetheted a képeket az interneten, és betekintést nyerhetsz távoli vidékekre. A világot azonban a művészek fantáziadús, érzelmes látásmódján keresztül szemlélni valódi örömet szerez.

? Nézd meg a világ különböző tájainak elképesztően pontos ábrázolását: Ukrajna, Kína és Mexikó. Véleményed szerint lehetséges-e festményekkel visszaadni ezeknek az országoknak a táját és természetét? Sikerült a művészeknek a színekkel egy bizonyos hangulatot közvetíteniük?

Ukrán-Kárpátok

Hong Leung. Tájkép

Cara Pabst Moran.
Kaktusz paradicsom

Napjainkban, noha a művészi fényképezés eredményeinek köszönhetően bárki virtuálisan is élvezheti az egyedülálló tájakat, a lelkes utazókat lenyűgözi a vadvilág, és bolygónk távoli szegleteibe utaznak, törődnek gazdagságuk megőrzésével.

Ilyen feltáratlan vidék például az Indiai-óceánban található Socotra szigete, fantasztikus, szinte földöntúli tájakkal és elképesztő növényzettel a dűnék között. Mint kiderült, mintegy 700 növény látható csak ezen a területen, és ezek közül kétszáz ismeretlen volt a biológusok előtt. Így a szigetet botanikai paradicsomnak nevezték el, és felkerült az UNESCO világörökségi listájára.

Az Óriások útja is felkerült erre a listára, amelynek 40 ezer masszív kőoszlopa lenyűgöző. A helyi legenda szerint egy misztikus Óriás építette, bár a csoda építészte valójában egy kitörő vulkán.

? Csatlakozz egy virtuális ökotúrához a fotósokkal.

„Sárkány” esernyőfák a Socotra szigetén

Óriások útja (Írország)

FEJEZET A MŰVÉSZET AZ ÁGAZATOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOKBAN

A területek földrajzi jellemzői, mint például a domborzat, az éghajlat, a természeti erőforrások, befolyásolják az építészeti hagyományokat, többek között az építési anyagok kiválasztását: fa, agyag, kő. A nemzeti szentélyek és műemlékek felkeltik a művészek figyelmét, mert a különböző tájegységek egyedi szépségét tükrözik.

Ukrajna, India és Japán építészeti műemlékeinek ábrázolásai, amelyek különféle művészi technikákkal készültek, segítenek érzelmileg átérezni a nemzeti jellegzetességeket. A fekete-fehér metszet (1) egy fagyos téli nap hangulatát közvetíti a Kárpátokban. A piros-narancssárga akvarell a víz hatását (2). A finom rózsaszín cseresznyevirág (3) pedig a tavasz frissességét sugallja.

? Melyik tájkép adja át a mai hangulatodat?

1

Petro Obal.
Eredet

2

Maja Vronszka.
Taj Mahal

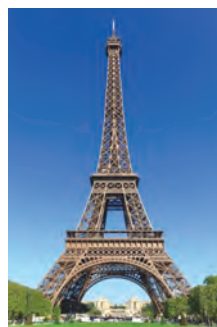
3

Tsuchiya Koitsu.
Nagoya kastély

A társadalmi földrajz olyan különböző kulturális jelenségeket vizsgál, mint a nyelv, a rítusok és különböző népek hagyományai. A helyi legendák, mesék és folklór inspirálhatják a művészeket a festmények és szobrok megalkotására, amelyek a régió hagyományairól alkotott elképzeléseket tükrözik.

Számos európai országban vannak olyan építészeti emlékek, amelyek a városok turisztikai névjegykártyáivá váltak.

? Keresd meg ezeket a városokat a földrajzi térképen.

Julien Nonnon festőművész fényvetíté-
téseket készített „Síró állatok” címmel.
Először az erdők és hegyek lakóit festette
meg, akik az emberi beavatkozás miatt
kénytelenek voltak elhagyni a környeze-
tüket. Aztán elindult a hegyekbe azzal a
felszereléssel, amelyre állatképeket töl-
tött fel és levetítette, hogy felhívja a köz-
vélemény figyelmét az állatok eltűnésére.

1. változat Csoportos feladat. Készítsétek el Ukrajna művészi térképét (szí-
nes papír, filctollak, ragasztó). Készítsetek szimbolikus képeket a műem-
lékekről az ikonokhoz, rajzoljátok le filctollal színes papírra (2 x 2 cm-es
méret), vágjátok ki és ragasszátok a kontúrtérképre.

2. változat Készíts tájképet a „Sacki-tavakról”
egy turisztikai képeslaphoz. Kombináld a kü-
lönböző művészi technikákat és anyagokat
(akvarell, monotípiá, rajzolás fóliára, magvak,
természetes anyagok).

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Hogyan segíti a képzőművészet a világ különböző tájainak megismerését? Hogyan függ össze a földrajz és a kultúra? Magyarázd el, hogyan befolyásolja a művészet az ökológiai és kulturális turizmus vonzerejét.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Keress interneten képeket tengeri utazásokról. Hogyan fejezték ki a festőművészek a természet iránti csodálatukat?

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Fontold meg, hogy melyik, a művészet bevonásával készült reklám lesz kereskedelmi (turisztikai) és melyik társadalmi (környezetvédelmi).

Művészet és matematika

? Élvezed a zenét, a festményeket, de észre sem veszed a hasonlóságot a matematikával. Mi a kapcsolat a tudományok királya és a zene, az érzelmek királynője között?

Robert Delaunay. Ritmus

Sonia Delaunay.
Színes ritmus

Piet Mondrian.
Kompozíció vörös,
sárga és kék színekkel

Guillaume Apollinaire költő Robert és Sonia Delaunay festményeit, munkásságát *orfizmusnak* nevezte, kiemelve a színes körökből készült kompozíciók zeneiségét. Az ókori görög Orpheusszal való összehasonlítás, akinek éneke meghódította az egész természetet, nem véletlen. A színes ritmus varázsa egyszerű geometriai formákból is tud szépet teremteni. Piet Mondrian csak három színt használt ehhez. Ez pedig elég volt ahhoz, hogy az egész világ megszeresse őket, és trenddé, márkává váljon.

A ritmust a vizuális művészetekben a szemünkkel látjuk, a koreográfiában a mozdulatok révén, a zenében pedig a fülünk segítségével érzékeljük. Mint a zene fontos eleme, nagy hatással bír, és képes elvarázsolni. Például Ravel Bolerójában vagy Beethoven híres szonátájában, ahol a dallam monoton kísérete egyfajta hipnotikus hatást kelt.

? Zenehallgatás közben rajzolj egy relax-kompozíciót színes körökből, egyenes vonalakból és spirálokból (neurográfia).

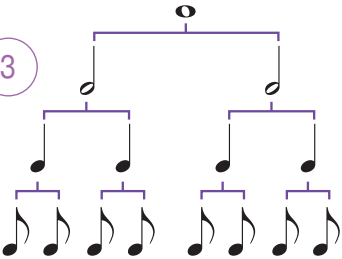

Ludwig van Beethoven „Holdfény” szonáta, № 14 (1. rész).

? Teszteld tudásodat zeneelméletből: tapsold el a ritmusokat (1); vezényeld le az ütemeket (2); nevezd meg a hangok és szünetek időtartamát (3). Magyarázd el a matematikai számítások szerepét a zenében.

1 $\frac{2}{4}$ |
 $\frac{3}{4}$ |

2 $\frac{2}{4}$
 $\frac{3}{4}$
 $\frac{4}{4}$

3

Püthagorasz ókori görög matematikus az elsők között volt, aki a számok segítségével tárta fel a zene szépségét, és úgy gondolta, hogy a zene segítségével meg lehet gyógyítani az embereket és legyőzni a negatív érzéseket. A bölcsesség iskolájában az oktatás alapja két tantárgy volt: a zene és a matematika.

Zeneelmélet

Püthagorasz a zenét a számok tudományaként tanulmányozta, a matematikai összefüggéseket, a hangok közötti távolságokat – **intervallumoknak** (hangközöknek) nevezte. A hangközöket számokkal jelöljük, a hangok közötti lépések számának megfelelően. Egyszerű hangközök (intervallumok): 1 – prima, 2 – szekund, 3 – terc, 4 – kvart, 5 – kvint, 6 – szekszt, 7 – szeptim.

A hangközök lehetnek **dallamosak** (a két hang egymást követő hangzása) és **harmonikusak** (egyidejűleg hangzik a két hang). Feltételesen diszsonáns (szekund, szeptim) és konzonáns (az összes többi) hangközöket különböztetünk meg.

Már tudod, hogy a zenét hangok segítségével írják, minden oktávban hét van: C(do), D(re), E(mi), F(fa), G(szol), A(lá), H(szi). Bármely dallam ezekből a hangokból áll — a zenei nyelv egyik eleme, amely nélkül a zene elveszti lelkét. Egy dallamban a hangok függőlegesen (magasságuk szerint) és vízszintesen (időtartamuk szerint) vannak rendezve. És itt jön képbe a matematikai tudás.

UT queant laxis
REsonare fibris
MIra gestorum
FAMuli tuorum
SOLve polluti
LABii reatum
Sancte Ioannes

Guido d'Arezzo
emlékműve
Firenzében

Ki találta fel a kottát? Guido d'Arezzo-t, aki több mint ezer éve élt Olaszországban, a kottairás feltalálójaként tartják számon. Zene- és kórusének tanár volt, és arra törekedett, hogy a zeneelmélet elsajátítása hozzáférhető legyen. Guido kitalált egy *akrosztikus* verset. A magánhangzóra végződő szóttagokat könnyű volt énekelni. Ezért az UT-t később a DO váltotta fel, és ezeket a hangokat (szóttagokat) *párhuzamos* vonalakon elhelyezett hangjegyekkel (négyzet, majd ovális) jelölték.

A zene leírásának egy másik elterjedt rendszere — a betűkkel való jelölés, amelyben a hét hangot latin betűkkel jelölik: C, D, E, F, G, A, H (B).

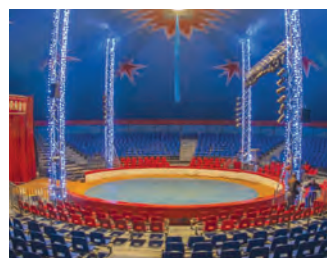
A vizuális művészetek közül az építészet áll a legközelebb a matematikához. A legpontosabb számítások és geometriai formák képezik minden épület szerkezetének alapját. Emlékezzünk vissza a görög templomokra vagy az egyiptomi piramisokra, amelyek ámulatba ejtik az emberi képzeletet. Vagy a mindig és mindenhol matematikai precizitással kiszámolt cirkuszi aréna.

Parthenon

Egyiptomi piramisok

Cirkuszi aréna (13)

A kutatók azt állítják, hogy Bach művei pontosan ki vannak számítva, és a dallamoknak sajátos numerikus kódjai vannak. Maurits Cornelis Escher grafikusművész kompozíciói arra tanítanak bennünket, hogy lássuk a világ végtelenségét, sokdimenziósságát és harmóniáját, akárcsak Bach zenéje.

Az absztrakt művészet digitális festményeit, amelyek fantasztikus lényekre hasonlítanak, a jazzhez hasonlították. Nehéz elhinni, hogy ezt a szépséget matematikai képletek és számítások segítségével hozták létre.

1

2

3

1 – fraktál; 2 – Maurits Cornelis Escher. Kompozíció;
3 – Yayoi Kusama. Dekoratív kompozíció

J. S. Bach. 3. Brandenburgi Koncert (Cantabile 1. rész).

Mit gondolsz: Bach művészete – egy zseni képzeletének szárnyalása vagy egyértelmű számítások? Jellemezd a matematika és a dekoratív művészet kapcsolatát az illusztrációkon.

Zene és szöveg T. Piszkarjova „Boldogság, vivat! (Lásd melléklet).

Művészeti kincsesláda

Akrosztikus vers — költői alkotás, amelyben minden sor első betűi felülről lefelé olvasva szót vagy mondatot alkotnak.

Hangköz — két egymás után vagy egyidejűleg megszólaló hang közötti távolság.

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Magyarázd el a ritmus példáján a matematika és a művészet kapcsolatát. A zeneelméletben mikor használják a számokat és a törteket? Magyarázd meg J. Sylvester aforizmáját: „A zene az érzések matematikája, a matematika pedig az elme zenéje”. Elemezd a harmonika billentyűinek ritmusát.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Elemezd a hangközök akusztikai és matematikai tulajdonságait: állapítsd meg a hang karakterét (konzonansz, diszszonansz).

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Találd ki a „Zenei dominó” játékot a zeneelmélet digitális elemeinek felhasználásával.

Művészet és biológia: a párbeszédhez vezető úton

? Valószínűleg érdekelnek az egzotikus növényekről és ritka állatokról szóló információk, amelyekről biológia órákon értesülsz. Tudod, milyen tudást oszt meg a bölcs természet a művészettel?

Rafal Olbinszki.
Varázsfuvola

Még ha korábban nem is gondoltál arra, hogy keress kapcsolatot a művészet és a biológia között, tudnod kell, hogy valójában sok a közös bennük. A valóságról készült fényképek nagyon fontosak a természet tanulmányozása szempontjából, de jelentősen eltérnek a művészeti ábrázolástól, amelyek régóta tükrözik környezetünket. A művészeket ez a szépség inspirálja. Például az ukrán dalokban megemlítik a vörös viburnumot, a karcsú nyárfát vagy lucfenyőt és a hangos csalógányt.

? Nevezd meg azokat a képzőművészeti műfajokat, amelyek a természetet tükrözik. Idézd fel azokat a zeneműveket, amelyeket korábban hallottál. Alkossatok három csoportot, és nevezetek meg minél több ukrán dalt, amelyekben megemlítik a fákat, virágokat és madarakat.

▶ 60 madár éneke V. A. Mozart „Varázsfuvola” című operájának zenéjére.

Olga Kvasa ukrán festőművész képei egyedülálló módon mesélnek a természet szépségéről és az ember kölcsönhatásáról a környezettel. A színes dekoratív kompozíciók olyanok, mint egy varázslatos ablak a fák, levelek, fű, virágok, állatok és madarak világába.

Almásszürke ló

A nyár a virágok között

Olga Kvasa

? Írd le benyomásaidat Olha Kvasa alkotásairól. Valóságáruen vagy meszeszerűen néznek ki a festményein szereplő virágok? Melyiküket ismered? Milyen érzéseket váltanak ki az alkotásokon a természet felbecsülhetetlen ajándékai? Elérhető-e ilyen varázslat a fényképeken? Indokold meg véleményedet.

Arcképcsarnok

Edwin Henry Landseer (1802–1873) gravírozó családjában született, festészetet édesapjától tanult. Az angol festőművészt az állatfestők közé lehet sorolni. Gyakran utazott Skóciába vázlatokat készíteni, ahol zord hegyi tájakat, gyönyörű szarvasokat és a vadon élő állatok egyéb képviselőit festette meg. A gazdag arisztokraták saját és négy lábú kedvenceik portréit rendelték meg a festőművésztől. Landseer festményein azonban nemcsak nemes spánieleket és bernáthegyi kutyákat ábrázolt, hanem a nem kevésbé aranyos korcskutyákat is. Az állatfestő tiszteletére az új-fundlandi kutya egyik fajtáját Landseer-nek nevezték el.

Megmentő

Sólyom

? Mit tudsz elmondani arról a kutyáról, amely megmentette a lányt a viharban a tengeren, és a portrén látható madárról? Melyik kompozíció ábrázol természeti környezetet, és melyik megrendezett jelenetet?

Egy megható történet maradt meg az edinburghi Bobbyról, a legendás skye terrierről. Bobby gazdája halála után 14 éven át minden nap elment abba a kávézóba, ahová a gazdájával szokott járni, mindig kapott egy zsemlét, majd visszatért gazdája sírjához. A hűségével ámulatba ejtő kutyának emlékművet állítottak, amelyet V. Brody szobrász készített, és filmet is forgattak róla.

FEJEZET A MŰVÉSZET AZ ÁGAZATOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOKBAN

Az állatokról szóló dokumentumfilmekkel és fotókkal ellentétben a rajzfilmek stilizáltan ábrázolják a szereplőket: kutyákat, macskákat, egyszarvúakat stb. Az animáció nem a külső hasonlóságok révén segít megismerni az állatok világát, hanem olyan kalandokon és eseményeken keresztül, amelyekben a legjobban felfedhetőek szokásaik, jellemük.

Bobby emlékműve
Edinburgh-ban

Skye terrier, a Bobbyról szóló film
főszereplője

Animáció

? *Hasonlítsd össze a kutyák ábrázolásának jellemzőit a festészetben, a szobrászatban, a fotóművészetben és az animációban.*

Sajnos az ember, a Földön végzett tevékenysége következtében 140 madárfaj tűnt el, és szerepel a „fekete listán” (legalább 50 éve nincs a létezésükről szóló információ). Ukrajna Vörös Könyve a veszélyeztetett állatokról és növényekről, valamint a megőrzésükre vonatkozó intézkedésekről ad tájékoztatást. Ezért nem csak szeretni, de óvni is kell a természetet!

A szokatlan építészeti formák, amelyek az élő természet formáihoz hasonlítanak, szépségükkel elkápráztatják az emberiséget.

Oceanográfiai Park Valenciában (Spanyolország). Építész – F. Candela

Például a házak, amelyek egy kagylóra, halcsontra vagy egy madártojás héjára emlékeztetnek. Ez nemcsak a művészek azon vágyát mutatja, hogy új formákat találjanak a természeti formák ábrázolásával. Ebben az esetben fontos az élő természet szerkezeti és működési sajátosságainak az építészetben és a formatervezésben való alkalmazása. Ezzel a kérdéssel a *biodesign* foglalkozik — az élő természet kutatásán és ábrázolásának kölcsönzésén alapuló művészi formatervezés.

A biodesign alapja a *bionika*, a biológiához és a technológiához kapcsolódó tudomány. A bionika alkalmazásának példája, hogy a hajótestek a delfinek áramvonalas formáját kapják; repülőgépek tervezése során a madár repülési mechanizmusát tanulmányozzák.

Frank Lloyd Wright a növények formáját és a szár virághoz való rögzítésének elvét vette kölcsön, létrehozva a Johnson Wax (1) USA-beli központjának irodáját. Az iroda halljának mennyezetét „virágok” alkotják, melyeket vékony oszlopok tartanak, és annak résein keresztül jut be a fény a helyiségbe.

Santiago Calatrava építész a bionikus épületekkel kapcsolatos projektjeiről ismert, többek között a valenciai (Spanyolország) Művészetek és Tudományok Városáról. A művész egy eredeti kiállítási pavilonnal (2) nyűgözte le a 2020-as dubaji világkiállítás látogatóit. Az épület alakjával és szerkezetével egy sólyom szárnyaira emlékeztet, amely képes mozogni és megváltoztatni az épület küllemét.

1

2

A franciák által kidolgozott kis városi autó, az AirPod a sűrített levegő hatására halad. Képes három személyt 200 km-en át szállítani utántöltés nélkül.

AirPod városi autó

Hibrid-szuperautó

? Mire hasonlítanak ezek az autók?

Arcképcsarnok

Luigi Colani – az ipari formatervezés legendája, a biodesign alapítója. Minden alkotása: helikopterek, teherautók, autók, házak, sőt a székek és a fejhallgatók áramvonalas természetes formákat kaptak. Ezek a formák hozzásegítik az objektumokat nagyobb sebesség eléréséhez. A tervező a korát megelőzve dolgozik, sok munkája még nem keresett a piacon. A dizájn világában egy egész korszak fűződik nevéhez, Japánban és Németországban Colani tervezőközpontok működnek.

Luigi Colani. Gépkocsi

Bionikus város makettje.
Human City Shanghai számára

A bionika a formatervezésben az eredeti, szokatlan, ígéretes megoldások állandó keresése. Az élő természet tanulmányozása izgatja a képzeletet, valamint segít megoldani a biológia és a művészet harmóniájának problémáját.

Művészeti kincsesláda

Bionika (gör. *bios* — élet) — az élő természet konstrukcióinak, formáinak, funkcióinak, tulajdonságainak építészetben, tervezésben, technológiában való alkalmazásának tudománya.

Csoportos feladat. Készítsetek vázlatokat közlekedési eszközökről egy számítógépes videójátékhoz: autó, busz, teherautó, vonat, hajó, repülőgép, rakéta, drón stb. bionikus formák alapján (krokodil, teknős, bogár, madár, hal, növény).

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

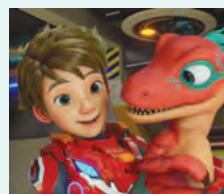
Mi újat tanultál a művészet és a biológia kapcsolatáról? Hogyan segítik a művészeti alkotások a környezetünk megismerését? Mondj példákat a természetes formák alkalmazására az építészetben és a formatervezésben.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Végezz egy minikutatást: keress képeket a természetről a biológia- és művészetek tankönyvekben. Hasonlítsd össze a biológia tankönyv lapjain található dokumentarista fényképek és ábrák hatását a művészetek tankönyvben található tájképek, csendéletek, festmények és állatszobrok hatásával. Vonj le következtetést: mely illusztrációknak van nagyobb érzelmi hatása?

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Nézd meg a „Dinoster” rajzfilmsorozatot. A mesterséges intelligencia segítségével találd ki egy dinoszaurusz robot ábrázolását, ha van kedved, készítsd el háztartási hulladékból.

Gyermekek ábrázolása a zenében

? Emlékezz vissza, milyen zeneműveket hallgattál az előző években, amelyek gyermekeknek és fiataloknak szólnak. Melyik lett a kedvenced?

Toby Rosenthal. Bach családi körben

Már tudod, hogy vannak a művészek által hangok, formák, színek alkalmazásával létrehozott ábrázolások, amelyek a művészet úgynevezett örök témái közé tartoznak. Köztük a gyermekkor színes érzésekkel teli világa, amit dalokban énekelnek meg és festményeken örökítenek meg.

Johann Sebastian Bach alapította meg a gyermekciklusok hagyományát. Nincs olyan ifjú zongorista, aki ne adná elő darabjait. Az „Anna Magdalena Bach hangjegyfüzete” polonézeket, indulókat, áriákat, és egyéb miniatűröket tartalmaz. Egyes zongoradarabban hiányzik a középső szóló. Miért? Úgy gondolod, hogy a zeneszerző elfelejtette megírni? Természetesen nem. A növendékek (lehet, hogy Bach fiai) maguk írták meg.

A Johann Sebastian Bach. „Anna Magdalena Bach hangjegyfüzete”, № 20. Ária (két változat).

? Hasonlítsd össze az ária változatait. A darab címe hiányzik „Anna Magdalena Bach hangjegyfüzete”-ben. Hogyan lehetne elnevezni? Indokold meg.

J. Haydn, W. A. Mozart és L. van Beethoven — a klasszikus szonáta alkotói — hagyatékában vannak olyan szonáták, amelyeket gyerekek is előadhatnak.

Mozart édesapja, Leopold Mozart, akárcsak Bach, zenei órákat adott csodagyerek lányának és fiának. Egy menüettet írt a kis Wolfgang számára, ami bekerült a pedagógusok repertoárjába.

A gyermekeknek és gyermekekről szóló művek többsége a romantikus zeneszerzők hagyatékában őrződik. Nekik köszönhetően lett népszerű világszerte a programzene, amely nagy mértékben bővítette és gazdagította a „gyerek” témát.

Leopold Mozart. Menüett.

Írj egy történetet „Zenészcsalád” témában a zenélésről Bach vagy Mozart családjában.

Johann Nepomuk della Croce.
A Mozart család

Robert Schumann számos olyan zenedarabot írt, amelyekben a fiatalok életét ábrázolja: játékok, ünnepek, túrák, egyéb események, tele különféle benyomásokkal és hangulatokkal.

Robert Schumann. Album fiataloknak (választás szerint).

Robert Schumann

C. Debussy és M. Ravel színes harmóniái, mintha egy napsütötte plein airról érkeznének, utat találtak a gyermekzenébe.

Emlékezz vissza, mely műveket hallgattad meg korábban C. Debussy a „Gyermekkuckó” alkotásából.

M. Ravel a „Lúdanyó meséi” négykezes zongorasztvitjében zenei portrékat készít francia mesék szereplőiről: Csipkerózsika, Hüvelyk Matyi, stb. Ezt követően a zeneszerző hangszerelte a zongoradarabokat, majd azok ennek alapján balettzenét írt.

Maurice Ravel. „A Szépség és a Szörnyeteg” a „Lúdanyó meséi” szvit (zongora- és zenekari előadás).

Hogyan épül fel a szereplők zenei párbeszéde? Milyen tánc jellemzi a Szépséget? Milyen hangszer játssza a Szörny témáját a zenekari változatban?

FEJEZET A MŰVÉSZET AZ ÁGAZATOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOKBAN

Joby Taylot *Alice Csodaországban* című baletdjének csodálatos produkciója a Covent Garden színpadán a gyermekkor világába repít vissza bennünket. Az előadás, a modern médiának köszönhetően világszerte sikert aratott (több mint 4,5 millió megtekintés a YouTube-on).

? *Hogy élményeket meríts a balett varázslatából, szabadidődben csatlakozz a „koreografált” Alice nagyszámú közönségéhez, valamint az azonos című eredeti filmhez (rendező: T. Burton) szabadidejében.*

1

2

1 – „Alice Csodaországban” című balett plakátja;

2 – Kijevi Városi Gyermekek- és Ifjúsági Akadémiai Opera- és Balettszínház

Az ukrán zeneszerzők az elsők a gyermekopera műfajában. Mikola Liszenko három meseoperát írt Dnyipro Csajka librettója alapján különböző korosztály számára: «Коза-Дерева», «Пан Коцький» és a „Tél és tavasz”. Kirilo Sztecenko «Івасик-Телесик» és a „Róka, a cica és a kakas” című operáit ukrán népmesék alapján írta. A kis kiránduló jellemzésére a «Пливе човен» című népdal melódiáját alkalmazta vezérmotívumként.

▶ *Kirilo Sztecenko. «Івасик-Телесик» opera (részletek).*

? *Zenehallgatáskor emeld fel a kezed, amikor meghallod a vezérmotívumot. Érdeklődj a fotókon ábrázolt színház repertoárja iránt, kiemelt figyelemmel a modern ukrán musicalekre.*

Számos ukrán zeneszerző írt fiatal zongoristák számára ciklusokat: R. Szavickij, N. Nizsankivzkij, V. Szilvesztrov, Zs. Kolodub, V. Koszenko, Sz. Bortkevics, és mások. A jazz ritmusai áthatják H. Saska, L. Ivanenko gyerekeknek szóló zenéjét.

Zenedarabok az alábbi ciklusokból: Viktor Koszenko „24 zenedarab gyerekeknek”, Szerhij Bortkevics „Andersen meséiből”, Hennagyij Szaszko „Jazzt játszunk” (választás szerint). Larisza Ivanenko. „Leszakadt gomb boogi-ja”.

Hasonlítsd össze V. Koszenko, Sz. Bortkevics programzenéjének tematikáját. Mi köti össze H. Szaszko és L. Ivanenko zenéjét?

„Arany gyermekkorom” (zene és szöveg: N. Maj) (lásd a mellékletet).

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Miben különböznek a gyerekeknek és a felnőtteknek szóló zenedarabok? Mely ukrán zeneszerzők írtak zenét gyerekeknek? Mely darabok tetszettek a legjobban, és ajánlanád-e ezeket kisgyermeknek a baráti körödben? Hasonlítsd össze M. Ravel „Szépség és a Szörnyeteg” című művét és az azonos című rajzfilm zenéjét.

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Művészeti projekt „A gyermekkor világa a zenében”. Válassz ilyen tematikájú zeneműveket és alkoss hozzájuk vizuális kíséretet.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Készítsd el a „Gyermekalbum” kotta borítójának kompozícióját arról a zeneszerzőről, akinek a művei a legjobban tetszenek.

A gyermekkor világa a képzőművészetben

? Milyen érdekességeket tudhatsz meg a gyerekek életéről a festményekből, szobrokból?

A gyermek Néro
(római szobor)

A gyerekek, a tinédzserek és a fiatal férfiak ábrázolása mindekor népszerű téma volt a festőművészek, grafikusok és szobrászok számára. A gyermekkor világa a művészet „örök témáihoz” tartozik. Mindig is izgatta azon művészek fantáziáját, akik kreatív látásmódjukat festményekben és szobrokban testesítették meg.

Az ókor művészei tökéletes szoborportrékat készítettek fiatal férfiakra és nőkre, amelyek számos generáció számára felülmúlhatatlan példákka váltak.

A reneszánsz művészek számos Madonnának szentelt alkotáson ábrázolták a gyermeket.

Pieter Bruegel. „Gyermekjátékok”

? Ismersz-e közel 450 évvel ezelőtti népszerű gyermekjátékokat? Hogyan ábrázolják a gyereket mozgásban, különböző játékpózokban?

Pieter Bruegel holland festő „Gyermekjátékok” kompozíciója lenyűgözi a nézőt az utcai szórakozás sokszínűségével, amelyen több, mint 200 résztvevő van ábrázolva.

Diego Velázquez spanyol művész festményei közül sokak számára ismert a drága, pompás ruhában ábrázolt kislány képe. Egyikük, az „Udvarhölgyek” című alkotás eredeti ötlete, a kompozíció titokzatossága révén vált híressé, és számos értelmezést kapott. A királyi család csoportképén az ötéves Margaritát udvarhölgyek, törpék, egy kutya és mások veszik körül. Velázquez magát is megfestette a festőállványnál, a tükörben pedig az infáns szüleit (a királyt és a királynőt).

Diego Velasquez. Udvarhölgyek

1

2

Parafrázisok: 1 – Jose Gutierrez Solana; 2 – Irma Grünholtz

? Fontold meg, hogyan ábrázolják a hercegnőt a körülötte lévő emberekkel összefüggésben. Hogyan közvetíti a művész a tér mélységét? Hány szereplő van a képen? Keresd meg interneten, kik ők.

Havrilo Vaszjko.
Boris Tomar portréja

Edgar Degas. Kis balerina

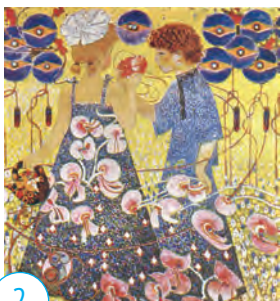
A művészeket gyakran vonzotta a gyermekek kreativitása, az önkifejezésre való képességük. Havrilo Vaszjko, ukrán festőművész fiatal művészként ábrázolta a poltavai földbirtokos, Borisz Tomara fiát. Mesterien játszott a fényekkel a portrén.

Edgar Degas, aki a párizsi balett-táncosokat ábrázoló képeiről vált híressé, festményein kívül egy tizenéves, kezdő balerínáról készített szobrot.

A gyermekkor sokszínű, örömmel és álmokkal teli világa megelevenedik a kortársak festményein, akár egy tündérmesében. Nem kevésbé érdekes módon mutatták be a tinédzserek életét és szabadidejét, közvetlenségüket, barátokkal és szülőkkel való kapcsolataik őszinteségét.

1

2

3

Viktor Zareckij ukrán festőművész varázslatos dekoratív stílusában gyerekekről készített festményeket. Felesége, Alla Horszka pedig kettős önarcképen ábrázolta az anyja és gyermeke gyengéd kapcsolatát.

1 – Alla Horszka. Önarckép a fiával; 2 – Viktor Zareckij. Gyermekek kékben;
3 – James Jean. A lányok lepkéket fognak

? Milyen hangulat uralkodik a képeken? Hogyan közvetíti ezt a művész a színek segítségével? Mit tudsz elmondani a festményen ábrázolt gyerekekről? Hogyan van kihangsúlyozva a természettel való kapcsolatuk?

Arcképcsarnok

Norman Rockwell. Önarckép (hármas)

Norman Rockwell (1894–1978) – amerikaiak milliói által imádott festő-művész-illusztrátor. New Yorkban született, kisvárosokban élt, és közel 50 éven át dolgozott együtt egy népszerű magazinnal, amely számára a hétköznapi emberek életéből rajzolt epizódokat. A művész mestere volt a humornak, ugyanakkor drámai pillanatok is tudott ábrázolni, szinte színpadi kifejezőerővel. A gyerekek és a tinédzserek Normann Rockwell festményein számos érzést közvetítenek. Kik is alkotásainak hősei? Vidámak és viccesek, elgondolkodó és romantikus, de mindig színes érzelmekkel teli fiatalok.

Kislány fut az esőben a festményekkel

Gyakorlás trombitán

John Hintermeister svájci származású amerikai festőművész fiával, Henryvel együtt több mint ezer elbeszélő festményt készített, néha egészen komikusak. Ezek a vidám és napfényes alkotások együttérésre és mosolyra készítetnek.

? A képek alapján írd egy történetet, amely pozitív és örömteli. Nézd meg a sorozat többi alkotását is: játékok, kerékpározás, görkorcsolyázás, stb.

John és Henry Hintermeister. „Nagymamánál” sorozat

Művészeti kincsesláda

Parafrázis (görög — *átfogalmazás*) — szöveg más szavakkal való ismétlése, körülírása, tartalom, értelem szerinti elmondása

A művészi ötlet vizuális átadása, az eredeti interpretációja

hangszeres, virtuóz jellegű zenemű

egy szöveg saját szavakkal való ismertetése, rövidített tartalomszerű elmondása

1. változat Rajzold le a barátodat/barátnődet. A vakáció idején készíts egy rajz-sorozatot, amely az együtt töltött szabadidőteket ábrázolja. Készíthetsz rajzokat családtagjaidról vagy más felnőttekről is.

2. változat Készítsd el a saját vázlat-parafrazisodat Diego Velasquez „Udvarhölgyek” című kompozíciójáról, például P. Picasso (1) vagy S. Dali (2) stílusában.

1

2

Összefoglalok, indokolok, rendszerezek

Nevezd meg, milyen „örök témákat” ismersz a művészetben. A híres festőművészek közül ki ábrázolta a gyermekjátékokat és a szórakozást? Keress illusztrációkat a tankönyvben, amelyek gyermekportrékat ábrázolnak, jellemezd, milyen érzelmeket közvetítenek. Vannak köztük szobrászati jellegűek?

Önálló tanulmányozás, médiakutatás

Szabadidődben tanulmányozd, hogy mely múltbeli híres művészek ábrázolták alkotásaikon Madonnát.

Fantáziálok, kísérletezek, alkotok

Válassz ki egy képet a gyermekkor témakörben, amely a leginkább megtetszett, és készíts egy mini történetet a képen ábrázolt gyerekekről (hangsúlyozd karakterét, megjelenését).

Az elért eredményeim ellenőrzése

- 1 Nevezd meg a fotókon látható zenészeket, akik az amerikai jazz kiemelkedő képviselőiként vonultak be a kultúra történetébe. Ki volt közülük az, aki egyesítette a szimfonikus és a jazz zene hagyományait?

1

2

3

- 2 A modern zene mely irányvonalához tartoznak az alábbi előadók? Nevezd meg azt az előadót, aki hét „Grammy” díjat nyert.

1

2

3

4

- 3 Nevezd meg azon ukrán sztárokat, akik győztesei lettek az Eurovíziós Dalfesztiválnak.

1

2

3

4

5

6

- 4 Magyarázd el a zene és az irodalom kapcsolatát a klasszikusok verseinek példáján, amelyek alapján dalokat írtak, rajzfilmek készültek.

1

2

3

- 5 Mondj példákat arra, hogyan segíti a történelem és a földrajz a zeneművészet időben és térben való megismerését.

1

2

3

- 6 Hogyan alkalmazzák a matematikát a művészet különböző műfajaiban? Magyarázd el illusztrációk segítségével.

1

2

3

4

5

6

Az elért eredményeim ellenőrzése

1 Nevezd meg a fotókon ábrázolt formatervezési típusokat.

1

2

3

4

5

6

7

8

2 Melyik ábra tartozik az ikonok és melyik az ex libris közé? Magyarázd el, hogyan érted ezeket a fogalmakat.

1

2

3

4

3 Nevezd meg a cég arculatának állandó elemeit.

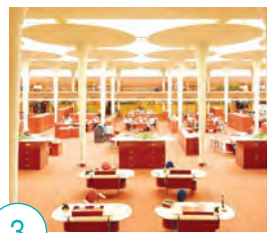
1

2

- 4 Egy szóval hogyan neveznéd a formatervezés jellemzőit ábrázoló illusztrációkat.

- 5 Magyarázd el az *installáció*, a *mobil*, a *performansz* kifejezések jelentését. Melyikük része a színházművészeti gyakorlatoknak? Keress a képeken installációkat.

- 6 A képek alapján magyarázd el, milyen kapcsolatban van a vizuális művészet az irodalommal, történelemmel, földrajzzal, biológiával, matematikával.

КОЛИСКОВА МАЙБУТТЯ

Музика і вірші В. Дроботенко

Зачерпну я у до-ло - ні криш-та-ле-во - ї во-ди.
 По тра-ві пройду бо-со - ніж, за-ли-шу сво - ї слі-ди.
 Свіжий ві-тер за - ко-ли - ше у ко-лис-ці май - бут-тя.
 І ні-ко-ли не за-ли-шить у про-довж мо-го жит-тя. Візь -
 му з со-бо - ю пі-ню по-ля, що ма-ти вчи-ла з ранніх літ і
 на зо-рі шу-ка - ти до - лю пі-ду за мрі-я-ми у світ. Візь -
 пі - ду за мрі - я - ми у світ

2. Білі хмари, мов вітрила,
 Кличуть в зоряний політ,
 Виростайте, руки-крила,
 І несіть в незнаний світ!
 Лиш надія не згасе,
 Що повернемося знов!
 Нас в житті оберігає
 Віра й батьківська любов!

Приспів. / Двічі

ВЕРХОВИНО, СВІТКУ ТИ НАШ (текст скорочено)

Музика народна

Вірші М. Устияновича

Вер-хо-ви - но, світ-ку ти наш! Гей, як у те - бе тут ми-
ло! Як іг-ри вод, пли-не тут час, сво-бід - но, шум - но ве-се-
ло! Ой не-ма-є кра-ю, кра-ю на ту Вер-хо - ви - ну! Ко-би ме-ні
тут по-бу-ти хоч од-ну го - ди - ну! Ой не-ма-є кра-ю, кра-ю
на ту Вер-хо - ви-ну! Ко-би мені тут по-бу-ти хоч од-ну го - ди-ну!

З верха на верх, а з бору в бір
З легкою в серці думкою,
В чересі крис, в руках топір,
Буяє легінь тобою.

Черемоше, Черемоше,
Бистра твоя вода!
Дівчинонька хорошая,
Гарна твоя врода!

Як зашумить коломийка,
Ватаг загуляє,
Чорнобриву дівчиноньку
Кругом обертає.

Музика Т. Ярової

СКРИПКА ПАГАНІНІ

Вірши Д. Кременя

1. Плаче струна, сміється й плаче вічно й нині,
Звук чарівний віки й століття не вмира.
Світ не вмира, у ньому грає Паганіні.
Що то за гра, о що то за гра.

Скільки розлук між нас печально пролетіло.
Музика рук і світла музика зроста.
Сонячний стан, гінке музичне скрипки тіло.
Скільки зітхань, скільки прощань.

Приспів:

Крилами журби, крилами журби
Зазвучить капричо скрипаля.
Ти завжди люби, ти завжди люби
Музику цю ніжну, як маля.
У плачі струни ти завжди храни
Не тирана злого — короля,
Паганіні гра, щастя не вмира,
Ти храни нам, доле, скрипаля.

2. В сяйві в свічках горять вечірні балюстради,
Птахи кричать і потемнів вечірній пруг,
Дзвенить струна, як і життя за мить до страти,
Вірний мій друг, ніжний мій друг.

Зал завмира: звучить, звучить висока нота.
Щастя моє, не покидай мене в цю мить.
Грай мені, грай, і хай мине моя скорбота,
За небокрай туга злетить.

Приспів.

БІЛЯ ТОПОЛІ

Музика П. і П. Солодухи

Вірші П. Солодухи

Зо-ло-ті лу-ги ве-дуть за небокрай, і сум-но на душі, то-
по-ля, то-по-ля по-хи-ли-ла-ся. Там ста-рі батьки за-
гла - ка - ні сто-ять, про - ща - ти бу-ло їм
си-на, а він ге-ро-єм став... Мо - ло - дий ю-нак,
Приспів:
мо-ло-дий ко-зак... Там, бі-ля то-по - лі ка-ли-на рос-те,
ма-ми-ні о - чі че-кають те-бе, си-ва уроз - па-чі пла-че, си-
- на все че - ка - є, та в Бо - га вже йо - го ду - ша.
Ма-м, я в бо-ю за во - лю пі - шов вда - ле - чинь,
за прав - ду і до - лю но - вих по - ко - лінь,
за тих, хто у мо - рі да - ле - ко, і
кри - ла - ми ле - ле - ки по - вер - нуть - ся жи - ві.

2. Рік вже промайнув, прийшла нова весна,
А спокою в душі не було, не було та й ще нема.
Там батько змучений, сам торує шлях,
По ньому мав іти син його, а його вже нема.
Молодий юнак, молодий козак...

Приспів. / Двічі

TERESA & MARIA

Музика і вірші Alyona Alyona & Jerry Neil

1. Джере-джерере-джерело пробива собі шлях,
Що би, що би не було, світ на її плечах.
Мані-мані-манівці – звивисті, скелясті,
Але знай: в твоїй руці твоє власне щастя.

Приспів:

З нами Мама Тереза й Діва Марія,
Босі, ніби по лезу, йшли по землі.
With us mama Teresa, Diva Maria
All the Divas were born as a human beings. / Двічі

2. Навіть ще змалю ми шукали шлях,
Та життя — петля, ніби для тих, хто падає.
На своїх плечах ще мале дівча
Несе з болю чан і вбача, що то вада є.
Знову не така, то надто м'яка,
Одяг на кістках, голяка чи то під вінець?
Де твоє дитя? Що твоє життя?
Та роки ж летять! І затям: скоро вже кінець.
І хай хтось хоче, аби ми зламались,
Хай бува в тобі заряду не по лікоть, а по палець,
І хай хтось хова за посмішкою ненависть і заздрість,
Коли ти пускаєш в серце гнів, добра й любові замість.
Але в небі є святі, їх ноги бачили цю землю.
Знаєш, твій тернистий шлях, саме тому є недаремно.
І хай буде дуже страшно й темно і часом нелегко,
Та з тобою завжди будуть з неба слідувати предки.

Приспів.

ЖИТИ В УКРАЇНІ

Музика і вірші О. Смика

1. Моє щоденне відкриття:
Руде волосся, очі сині,
Ти повертаєш до життя,
Я хочу жити в Україні!
Обіймами знімаєш біль,
І дні настояні, як вина!
Я цим завдячую тобі,
Я хочу жити в Україні!
2. Моє тяжіння, мій політ,
Як спадок цінності родинні.
І ми з тобою цілий світ,
Я хочу жити в Україні!
І перший крик, і перший крок,
І правда нашої дитини,
Усе життя — один урок —
Навчися жити в Україні!

КВІТИ МІННИХ ЗОН

Музика і вірші С. Вакарчука

Поверта-лися до-до-му, Як на-довго — не-ві-до-мо,
 Ще залиши-лась невзя-та висо-та. Поверта-лися до-до-му,
 Розійшлися по од-но-му. А тебе не від-пуска-є пус-то-
 та. Вона рве твої думки, Бо на від-стані руки,
 Трем-тять сльози і бетон, Цві-туть кві-ти мінних зон!
 Ди-ха-є вій-на, Ма-мо, це не сон!

2. Не кажи мені: «Я знаю».
 Мамо, ти не уявляєш,
 Як удав, не відпускає пустота.
 Поки спокою не має
 Кожен метр твого краю,
 І невзята кожна твоя висота.
 Вона рве твої думки,
 Бо на відстані руки,
 Тремтять сльози і бетон,
 Цвітуть квіти мінних зон!
 Дихає війна...
 Мамо, це не сон!
3. По дорозі й до вокзалу
 Тебе дівчина чекала
 І в обіймах рятувала сірий день.
 Як надовго — невідомо,
 І чи повернешся додому,
 Чи залишишся у пам'яті лишень?
 Вона рве твої думки!
 Вона — пам'ять навпаки!
 Вона — сльози і бетон!
 Вона — квіти мінних зон!
 Дихає війна...
 Ні, мамо, це не сон!

ЛІСОВА ПІСНЯ (скорочено)

Музика і вірші Х. Соловій

- D G D
1. Заграй мені пісню лісу,
Vm G D
Розбуди мою красу!
Vm G D
І буде вічна весна,
І зійде зірка ясна!
Vm G D
І буде вічна весна,
Vm G D
І зійде зірка ясна!
D Em A
Вір у долю! Будь зі мною!

Приспів / Двічі:

D G
Лине, як вітер, мрія моя!
D G
Всесвіт — наш дім! Тут воля жива!
Vm G
І любов, і любов
D A
Нас врятує від зла!
Vm G D
Лиш любов, лиш любов!
D
Збереже в цьому світі життя!

2. Хай же не гаснуть зірничі,
Хай світять нам у серця!
Прадавні їх таємниці
Нас поведуть у життя!
Прадавні їх таємниці
Нас поведуть у життя!
Вір у долю! Будь зі мною!

Приспів.

І буде вічна весна, і зійде зірка ясна!
Вір у долю! Будь зі мною!

Приспів.

LET IT SNOW! (ХАЙ СНІЖИТЬ!)

Музика Дж. Стейн

Вірші С. Кана

Oh the weath-er out - side is fright - ful But the
does-n't show signs of stop - ping And I
fire is so de - light-ful, And since were no place to
brought some corn for pop - ping The lights are tur-ned down down
go, Let it snow, let it snow, let it snow. It snow. When we
low Let it snow let it snow, let it snow. It snow.
fi-na-ly kiss good - night Howl'll hate going out in the storm, But if
you'll rea-ly hold me tight All the way home I'll be warm

Під ногами біле покривало
Вкрило землю і лежить.
Сперечатися з зимою не стану.
Хай сніжить, хай сніжить,
хай сніжить!

Білі шапки на деревах,
Біле хутро на дахах,
Вже напевно зрозуміло —
Це зима вдягає нас.
А коли приходить свято,
І вечерею убраний стіл

Несподівано так тепло,
Так тепло стає на душі.
Замело цілу округу,
І нема куди піти,
Тож давайте у подвір'ї
Покидаємо сніжки.
Усе казкове — сніг мете
І дітям радість він несе,
Сніг кружляє і летить,
Хай сніжить, хай сніжить,
хай сніжить!

Переклад Ю. Гнатковської, Ю. Лорд

AUTUMN LEAVES (БЛЮЗ)

Музика Дж. Косма

SUMMERTIME

Музыка J. Gershвина

Вірші D. Haywarda і A. Gershвина

Summer time and the li-ving is ea - sy, Fish are
jumping and the cot - ton is high. Your da -
ddy is rich and your ma is good loo - king, So
hush, little ba - by, ba - by, don't you cry.

Summertime, an' the livin' is easy.
Fish are jumpin' an' the cotton is high
Oh, Yo daddy's rich an' yo' ma is good lookin'.
So hush, little baby, don't you cry.

One of these morning's, you goin' to rise up singin'
Then you'll spread yo' wings an' you'll take the sky,
But till that morning', there's a nothing' can harm you,
With daddy and mammy standin' by.

І літечко, і життя — щасливе,
Бавовна — висока, і риба — аж вскач.
Татко твій — багач, матуся твоя — вродлива,
То ж тихіше, дитинко, дитинко, не плач.

Якось ранком запрагнеш ти волі
І, розправивши крила, у небо гайнеш.
Доти ж не завдасть ніщо тобі болю,
Бо матуся — з тобою і татко — з тобою теж.

Переклад В. Кнюра

АРКАН

Музика Р. Лижичко

Вірші О. Ксенофонта

Гей! Гей! Гей! Гей! За вес-но - ю — лі - то,
 За зір-ка-ми — ві - тер, Запле-ту їх у вінок, будуть в мене кві - ти.
 Ка - жуть, зем - ля — без крил, А во - на — жи - ва!
 Кажуть, що го - ри — пил, А во-ни спі-ва! Кажуть — шкодуй се -
 бе, А я — про-сто не-ба! Тиша і спо - кій всім, А ме - ні — не тре-ба!
 Мож - ли - во світ змі - ни - ти як, зна - ю! Гей! Гей!
 Нам та-нок не зу - пи - ни - ти цей. Там, за об - рі - єм, де зо - рі
 ста - ли в ко - ло! Гей! Гей! Я за - па - лю ці - ле не - бо,
 ці - лий все-світ по - лу-м'ям о - чей. Місяць за го - ро - ю,
 Хмари над во - до - ю, За віт-ра-ми — сон - це, Зо-рі за вікон-цем,

Приспів:

За вес-но-ю — лі-то, За зір-ка-ми — ві-тер,
Запле-ту їх у ві-нок, Бу-дуть в ме-не кві-ти. Ла, ла,ла, ла,ла!
Ла, ла, ла, ла, ла! Ла, ла, ла, ла, ла!"

2. Кажуть, мільйони сонць, а воно — одне.
Кажуть, безмежна ніч, а вона мине.
Кажуть, любов — це сон, не шукай даремно,
кажуть, її нема, але все дарма.
Можливо світ змінити — як, знаю! Гей! Гей!
Нам танок не зупинити цей.
Там, за обрієм, де зорі стали в коло! Гей! Гей!
Я запалю ціле небо, цілий всесвіт полум'ям очей.

Приспів:

За весною — літо,
за зірками — вітер,
заплету їх у вінок,
будуть в мене квіти.
За зірками буде вітер.
Заплету їх у вінок,
будуть в мене...
Я прийду до тебе,
наче зірка з неба!

3. Кажуть, шкодуй себе, над горами — ніч.
Кажуть, любов мине, ти її не клич.
Кажуть, забудь, але я прийду до тебе
поза часи й вітри, наче зірка з неба.

Приспів.

НЕЗЛАМНА

Музика і вірші Л. Кави

- C#m
 1. Там, де земля красива,
 A
 Там мого роду сила,
 G#
 Де Ма моя щаслива —
 C#m H5
 Там мій дім!
 C#m
 Там я мала зростала,
 A
 Цвіт в коси заплітала,
 G#
 І щастя вишивала
 C#m
 Рідним всім!
 C#m A
 Незламна!..
 G# C#m
 Незламна!..
2. Хай квітне моя рідна,
 Лине мова солов'їна,
 І росте моя дитина
 Без війни!..
 Я донька України!
 Тут люди всі єдині!
 Разом ми духом сильні
 Навіки!
 Незламна!..
 Незламна!..

Приспів.

Приспів / Двічі
 C#m
 Українка — я!
 A
 Гордість це моя!
 G#
 Гори і поля —
 C#m
 Це моя земля!
 C#m
 Українка — я!
 A
 Сила то моя!
 G#
 Бачить вся земля,
 C#m
 Що незламна я!

WHAT WAS I MADE FOR?

Музика і вірші В. Eilish

The image shows a musical score for the song "What Was I Made For?" by Billie Eilish. It consists of ten staves of music in 4/4 time, written in a key signature of one flat (B-flat). The melody is primarily composed of eighth and quarter notes, with some rests and a final double bar line at the end of the tenth staff.

1. I used to float, now I just fall down.
I used to know, but I'm not sure now
What I was made for.
What was I made for?
2. Taking a drive, I was an ideal.
Looked so alive, turns out I'm not real
Just something you paid for.
What was I made for?
Hm... Hm, hm...

Chorus:

Cause I, I,
I don't know how to feel,
But I wanna try.
I don't know how to feel,

But someday I might,
Someday I might.
Mm, hm, ha-ah...
Hm, hm, hm...

1. Раніше я літала, а тепер просто падаю вниз.
Раніше я знала, але зараз не впевнена,
Для чого я була створена.
Для чого я була створена?
2. Вирушаючи на прогулянку, я була ідеальною,
Виглядала такою живою, а виявилось, що я несправжня —
Просто така, за яку ви заплатили.
Для чого я була створена?
Хм... Хм, хм...

Приспів:

Тому що я, я,
Я не знаю, що відчувати,
Але я хочу спробувати.
Я не знаю, що відчувати,

Але коли-небудь я могла би,
Коли-небудь я могла би.
Мм, хм, ха-а...
Хм, хм, хм...

ЧЕРВОНА РУТА

Музика і вірші В. Івасюка

Ти признай - ся ме - ні, звідки в те - бе ті ча - ри,
Я без те - бе всі дні у по - ло - ні пе - ча - лі.
Мо - же, десь у лі - сах ти чар - зіл - ля шу - ка - ла,
Сон - це - ру - ту знай - шла і ме - не зча - ру - ва - ла?
Приспів:
Чер - во - ну ру - ту не шу - кай ве - чо - рами. Ти у ме - не є -
ди - на, тіль - ки ти, по - вір. гір.

2. Бачу я тебе в снах, у дібровах зелених,
По забутих стежках ти приходиш до мене.
І не треба нести мені квітку надії,
Бо давно уже ти увійшла в мої мрії.

Приспів.

МУЗИКА ЗВУЧИТЬ

Музика і вірші Л. Горової

Му-зи-ка жи-ве в мрі-ях і думках, мов - чан-ні і сло-ві,
Му-зи-ка жи-ве в наших по-чут-тях три - во-ги й лю-бо - ві. І ко-
ли звучить во - на, зу - пи - няєть-ся час, все на-
род-жу-єть - ся знов, ні - би впер-ше ко-жен раз! *Приспів:* І про
все забу-ва-єть-ся, лиш лю - бов за-ли-ша-єть-ся.
За-ти-ха-є все, за-мов-ка-є все, зав-ми-ра-є все на зем-лі, ко - ли
му - зи-ка зву - чить. За-ти-ха - є все, за-мов-ка - є все,
зав-ми-ра-є все на зем-лі, ко-ли му-зика, му-зика зву - чить!

2. Може, і давно сивіє печаль
У когось на скронях, може, із сльози
Або із дощу краплина в долонях.
Може, ще початком буде кінець,
І настане свято для наших сердець!

Приспів. / Двічі

РОЗПРОЩАВСЯ СТІЛЕЦЬ

Українська народна пісня
(Гурт «Пікардійська терція»)

1. Розпрощався стрілець із своєю ріднею,
Сам поїхав в далеку дорогу.
І за рідний свій край, за стрілецький звичай,
Впав в бою за свою перемогу.
2. А вітер колише зелену траву,
Молодий дуб додолу схилився,
Листя шелестить. Вбитий стрілець лежить —
Над ним коник його зажурився.
3. Ой, коню, мій коню, не плач наді мною,
Я тим часом полежу в степу...
Біжи, коню мій, скажи мамі моїй,
Що я в степу лежу вже убитий.
4. Нехай брати і сестри та рідная мати,
Нехай вони за мною не плачуть.
Я в степу лежу за Україну свою.
Чорний крук наді мною вже кряче.
5. Стрілецькая слава не вмере, не загине,
Будуть про неї внуки співати,
Що були козаки, та й за волю лягли,
Тепер можемо тільки згадати...

ЧУТИ ГІМН

Музика і вірші В. Самолюка (Skofka)

Приспів:

В небі чис - то-му чу - ти грім, в не-бі свист, а-ле чу - ти
гімн, в небі чис - то-му мут-ний дим, го-рить ліс, а-ле чу - ти
гімн. В не-бі чис - то-му чу - ти грім, в не-бі свист, а-ле чу - ти
гімн, в небі чис - то-му мут-ний дим, горить ліс, а-ле чу-ти гімн.
! За на - ми прав - да, зна - чить вис - то-їм ми ва - ші вист - рі -
ли, за на - ми прав - да, а і -
ї ні-як не прист-ре-лить, за на - ми прав - да, зна - чить
виз - волим се-ло ми за се - лом, за на - ми прав - да, зна - чить
ми з до-лин по-ви - га-ня - ем зло! Ну а по-ки бу-дем
бить вас за А-зов і Бу - чу, за Дні... за Дніпро і кру - ці,
за Ір-пінь, я-кий ти му - чив! За ла... за лани кві-ту - ці!

За Херсон - землю родю - чу! За До... за Донбас по-лу - чиш!
 За Черні - гів не - мину - че! За лі... за ліси дрім - чі! За Хмель -
 ниць - ко - го Бог - да - на! За Фран... за Франка І - ва - на! І за
 Су - ми, І за хра - ми З - С - У прий - де за ва - ми! І за
 но - чі і за ра - ни, за ко - жен три - вож - ний ра - нок! За
 Хар - ків і тюль - па - ни, за О... за О - де - су - ма - му... За
 Рів - не і Здол - бу - нів, за Пол - та - ву, Львів і пу - лі, за
 Ки - їв, Луцьк, за Він - ни - цю, за Ми - ко - ла - їв - ду - лі! За
 Чер - нів - ці, Чер - ка - си, Тер - но - піль і Кри - вий ріг, за За - по -
 ріж - я і Жи - то - мир, і за Крим за - будь - ся гріх...

В небі чистому чути грім,
 В небі свист, але чути гімн!
 В небі чистому мутний дим...
 Горить ліс, але чути гімн!
 В небі чистому чути грім,
 В небі свист, але чути гімн!
 В небі чистому мутний дим...
 Горить ліс, але чути гімн!

ЩАСТЯ, ВІВАТ!

Музика і вірші Т. Піскарьової

Кві - ти на - вес - ні да - ру - ють а - ро - ма - ти сонця,
 Кві - та - ми вес - ни ми зу - стрі - ча - ем новий день.
 Кві - ти на - вес - ні по - став - лю ма - мі на ві - кон - це.
 З кві - та - ми вес - ни спі - ва - ти мо - жу ці - лий день. Ці - лий день.

Приспів:
 Тільки весно - ю разом з то - бо - ю Щас - тю на - зу - стріч йду.
 По - дру - ги й друзі разом зі мно - ю, Бо нас приго - ди ждуть.
 Кві - ти весно - ю всі розкві - та - ють, магі - ї а - ро - мат. Го - лос зву -
 чить радісно так: Щас - тья ві - ват! Щас - тья ві - ват!

2. Що ти відчуваєш, коли сонце посміхнулось?
 Що дарує радість і надію кожен день?
 Поцілунок мами, свіжий у віконце.
 Татова підтримка і мелодії пісень.

Приспів.

МОЄ ДИТИНСТВО ЗОЛОТЕ

Музика і вірші Н. Май

Від от-чо-го по - ро-га у бі-лий світ до - ро-га тер - но-вим цві-том
забри - нить. Та щоб жит-тя пі - зна-ти, не - на-че пта-ше - ня-та, ми
від-лі-та-є - мо в бла - кить! І па-м'я-та-єм свя-то, ма - ту-си-ні по-
ради, сло - ва і мудрі, і прос-ті: У щас-ті і не - до-лі не забувай
ні-ко - ли ту зем-лю, де вро-див - ся. Мо - є ди - тинство зо - ло -
те у снах жу - равко - ю кур - ли че. Воно ме - не до-до-му
кли - че, де маль-ва за вік - ном цві - те!

2. А десь далеко зорі і небо неозоре,
Веселка птахою зліта!
Та наймиліша в світі
одна стежина в житі,
Яка додому поверта.
Зігріє і розрадить матусина порада,
Слова і мудрі, і прості:
У щасті і недолі не забувай ніколи
Ту землю, де вродився ти!

Приспів. / Двічі
Моє дитинство золоте
Мене у спогадах колише,
І руки мами найніжніші,
Я Богу дякую за те!

Az Art navigator tartalma (zeneművészet)

Előadásra ajánlott művek listája

Oldal	Szerző	Cím
8	Zene és szöveg: V. Drobotenko	Колискова майбуття
25	Zene: T. Jarova, szöveg: D. Kreminy	Скрипка Паганіні
32		Арабська ніч
49	Zene: P. és P. Szoloduha, szöveg: P. Szoloduha	Біля тополі
57	Zene és szöveg: Alyona Alyona & Jerry Heil	Teresa & Maria
65	Zene és szöveg: O. Szmika	Жити в Україні
80	Zene és szöveg: Sz. Vakarczuk	Квіти мінних зон
88	Zene és szöveg: K. Szolovij	Лісова пісня
106	Zene: J. Stein, szöveg: S. Kahn	Let It Snow!
127	Zene: J. Gershwin, szöveg: D. Hayward és A. Gershwin	Summertime
137	Zene: R. Lizsicsko, szöveg: O. Ksenofontova	Аркан
153	Zene és szöveg: Ljuszi Kava	Незламна
153	Zene és szöveg: B. Eilish	What was i made for?
161	Zene és szöveg: V. Ivaszjuk	Червона рута
177	Zene és szöveg: L. Horova	Музика звучить
187	Lina Kosztenko versei	Крила
187	Leszja Ukrajinka versei	Хотіла б я піснею стати
203	Skofka (Volodimir Szamoljuk)	Чути гімн
203	Ukrán katonadal	Розпрощався стрілець
221	Zene és szöveg: T. Piszkarjova	Щастя, віват!
231	Zene és szöveg: N. Maj	Моє дитинство золоте

Meghallgatásra ajánlott művek listája

Oldal	Szerző	Cím
4	Zene: M. Lisenko, szöveg: O. Koniszko	«Боже великий, єдиний»
5	Népdalok Tarasz Sevcsenko verseire	«Реве та стогне Дніпр широкий...» (videóklip a Hrihorij Verjovka Ukrajna Nemzeti Érdemes Akadémiai Népi Kórusa közreműködésével)
7	Ukrán népdalok Mikola Leontovics kórusfeldolgozásában	«Щедрик» (különböző nyelven választás szerint)
7	Zene: V. Vermenics, szöveg: M. Szingajivszkij	«Чорнобривці» (Olekszandr Ponomarjov)
7	Zene: V. Mihajljuk, szöveg: M. Jurijcsuk	«Черемшина» (Kvitka Ciszik előadásában)
7	Levko Revuckij	№ 2 Szimfónia, E-dur (részletek)
15	Levko Kolodub	Hucul tánc
15	Miroslav Szkorik	Hucul tánc az „Elfeledett ősök árnyai” című filmből (részletek)
16	Heorhij Majboroda	Hucul rapszódia (részletek)

16	Ukrán népdal M. Usztijanovics verse alapján	«Верховино, світку ти наш» (az Érdemes Akadémiai Kárpátaljai Népi Kórus előadásában)
16	Pavlo Solyc	Fantázia (Variációk) a «Верховино, світку ти наш» népdal témájára (különböző interpretációban)
17	Johannes Brahms	Magyar tánc № 5
17	Antonin Dvořák	Szláv táncok (választás szerint)
23	Niccolo Paganini	Caprice № 24
23	Niccolo Paganini – Liszt Ferenc	Etüd № 6 zongorára
23	Niccolo Paganini – Miroszlav Szkorik	Caprice № 24 szimfonikus zenekarra
24	Bartók Béla	Zene húros hangszerekre, ütökre és cselesztára. Finálé.
24	Maurice Ravel	Bolero (rajzfilm, balett).
30		Hagyományos kínai zene
30		Japán és indiai zene meditációhoz (természet hangjai, tájak)
30		Titokzatos víz
31	Isao Tomita	Zene az „Alkonyati szamuráj” című filmhez
31	Claude Debussy	Holdfény (elektronikus hangszerelésben)
33	Kara Karajev	„Tánc” A mennydörgés ösvénye című balettből
33	Shakira	Waka Waka (This Time for Africa)
39	Georges Bizet	„Carmen” opera nyitány, habanera, Torreador kupléi
41	Pablo de Sarasate	Fantázia Georges Bizet Carmen operája témáira hegedűre és szimfonikus zenekarra
41		Fantázia a „Carmen” témáira különböző interpretációkban: „Bond Seniorita”, elektronikus kvartett „Amadeus”, stb.
47	Remo Giazotto (Tomaso Giovanni Albinoni)	g-moll Adagio vonós hangszerekre és orgonára (karmester Herbert von Karayan)
47	J. S. Bach	d-moll toccata és fuga orgonára
48	Leszja Dicsko	Freskók „Forrás”; „Katerina Bilokur” balett (részletek választás szerint)
55	Franz Schubert	Ave Maria
55	J. S. Bach – Charles Gounod	Ave Maria
56	Franz Schubert – Liszt Ferenc	Ave Maria
56	Liszt Ferenc	„Róma hangjai” zongorára
56	Giulio Caccini	Ave Maria (különböző interpretációkban)
57	Alemdar Karamanov	№ 3 Koncert zongorára szimfonikus zenekarral, „Ave Maria” (részlet)
72	ARTBAT	„Bolygó”, „Mandragóra”
72	David Guetta	„Titanium”
79		„Kóristák”, „Titanic” filmek (részletek, filmzene)
80		„Mítosz” dokumentumfilm (rendezők L. Kanfer, I. Jasznij)
80	Zene, szöveg: Sz. Vakarczuk	«Квіти мінних зон» (videóklip, rendező O. Tomin)
87	Lin-Manuel Miranda	How Far I'll Go (Mi vár rám)
88	Zene, szöveg: Krisztina Szolovij	„Erdei dal” (Лісова пісня)
88	Dario Vero	Zenekari zene az „Erdei dal” című rajzfilmből
89		Naruto témája „Naruto's Main Theme”, Blue bird (Kék madár)

89		Zene a The Wind Rises animéből vagy más Miyazaki művekből (választás szerint)
96	Luis Fonsi, Daddy Yankee	„Despacito” (zongorára, Peter Benz hangszerelése: harmonikatrió, pánsíp, szaxofon, elektronikus hárfa duett)
102	Laurie Anderson	választás szerinti kompozíció
107		Karácsonyi slágerek: Let It Snow! (Frank Sinatra), „Happy New Year” (ABBA), Дзінь-дзілінь (OT VINTA)
116	Scott Joplin	Ragtime „The Entertainer”
117		Summertime (Ella Fitzgerald, Louis Armstrong)
117	Louis Armstrong	Let My People Go!, Hello, Dolly!
118	Duke Ellington	Karaván
119	Kozma József (Joseph Kosma)	Blues „Hulló levelek” (különböző feldolgozásokban: hangszeres, ének, szóló és együttes)
124	George Gershwin	Rapszódia blues tónusokban (részletek)
126	Ihor Homa	Verhovina («Медікус»)
126		Let it Snow („ManSound”)
126	Enver Izmajlov	Kompozíciók gitárra (választás szerint)
126	Zene: M. Szkorik, szöveg: M. Petrenko	«Намалюй мені ніч» („Rajzold le nekem az éjszakát”)
126	O. Szaratszkij	„Boogie Woogie”, „Blues” a 2. szvitből
133	Elvis Presley	Választás szerint
134		A The Beatles és más rock-együttesek dalai (választás szerint)
136		„Metallica” együttes kompozíciói szimfonikus zenekarral
136	Volodimir Pavlescsuk	Klasszikus zeneművek rock-feldolgozásai
137		Ukrán rock-együttesek kompozíciói (választás szerint)
142	Andrew Lloyd Webber	Mária Magdaléna áriája „I Don't Know” a „Jézus Krisztus szupersztár” című rock-operából
144	Hennagyij Tatarcsenko	„Fehér holló” rock-opera (Rendező: A. Hosztyikojev): „Szabadság” jelenet
150		„Vivaldi zenéjére” (Paul Maurya zenekara)
151		„Will Always Love You” (W. Houston), „What was i made for?” (B. Eilish), „Dynamite” (BTS) és más külföldi sláger
152		„A dal mindig velünk van” film
152		Az ukrán popzene slágerei: «Два кольори», «Чарівна скрипка», «Стожари», «Дикі гуси» (választás szerint)
160		Az „Eurovízió” ukrán győzteseinek és résztvevőinek dalai (választás szerint)
167		Modern könnyűzenei táncok (választás szerint)
169		Báli táncok versenyeinek felvételei (választás szerint)
175	Arthur Onegger	Pacific 231
176	Frederic Chopin	Keringő
176	Arnold Schönberg	Pierrot Lunaire (№ 5 – „Chopin keringője”, № 6 – „Madonna. Ave Maria”)
176	Luciano Berio	Szekvencia harsonára
177		«Мамай» film (zene: Alla Zahajkevics).
184	Ukrán népdal Tarasz Sevcsenko versére	«Бандуристе, орле сизий!» («Шпильсті Кобзарі» Nemzeti bandura együttes),

184		Videoklip «Тополя» («Хочу ще» együttes)
185	Leszja Ukrajinka versei	«Хотіла б я пісню стати» („Dal szeretnék lenni”)
186	Alap – V. Szimonenko verse, kiegészítés a dalhoz – O. Polozsinszkij	Videoklip «Не моя»
186	Lina Kosztenko versei	«Крила» (Szárnyak) vers Bohdan Sztupka előadásában
187	Lina Kosztenko versei	«Крила» (Szárnyak) dal („Kozak System” együttes, „Ptakha”)
192	Franz Schubert	„Az erdei király” ballada énekhangra és zongorára
193	Felix Mendelssohn	Zene William Shakespeare „Szentivánéji álom” művéhez. Nyitány és egyéb részek választás szerint.
194	Edward Grieg	„Peer Gynt” szvit: „Reggeli hangulat”, „Anitra tánca”, „Solvejg dala”
201	Ottorino Respighi	„Julius Cézár” balett (részletek)
202	Alla Zahajkevics	„Visivaniy. Ukrajna királya” opera (részletek)
203	Ukrán katonai dal	«Розпрощався стрілець» dal (a capella, „Akord” férfi kórus, «Пікардійська терція» együttes)
208	Zene: A. Paskevics, szöveg: M. Nehoda	«Степом, степом...» (Cserkaszi népi kórus, szólista – Raisza Kiricsenko)
208	Zene: Ihor Samo, szöveg: D. Lucenko	«Як тебе не любити, Києве мій!»
209	Jevhen Filatov	Elektronikus kompozíciók „Hogyan hangzik Csernyihiv?”, „Hogyan hangzik Lviv?”
212		Country zene amerikai westernfilmekből (választás szerint)
212	Astor Piazzola	Oblivion (különböző előadásokban)
213	Ralph Vaughan-Williams	Nº 7 szimfónia „Antarktis” (részletek)
218	Ludwig van Beethoven	„Holdfény” szonáta Nº 14, (1. rész)
221	Johann Sebastian Bach	3. Brandenburgi koncert (Cantabile 1. rész)
221	V. A. Mozart	60 madárfaj éneke a „Varázsfuvola” című opera zenéjére
228	Johann Sebastian Bach	Anna Magdaléna albuma Nº 20 Ária, (2. változat)
229	Leopold Mozart	Menüett
229	Robert Schumann	Album fiataloknak (választás szerint)
229	Maurice Ravel	„Szépség és a Szörnyeteg” a „Lúdanyó meséi” szvitből (zongora és zenekar előadásában)
230	Kirilo Sztecenko	«Івасик-Телесик» opera (részletek)
231	Viktor Koszenko	„24 zenedarab gyerekeknek” ciklus (választás szerint)
231	Szerhij Bortkevics	„Andersen meséi” ciklus (választás szerint)
231	Hennagyij Szaszjko	«Граємо джаз» ciklus (választás szerint)
231	Larisa Ivanenko	Бурі відірваного гудзика

1. FEJEZET

MŰVÉSZET A KULTÚRA SZÍNTERÉN

4	<i>Ukrajna zenei szimbólumai</i>	①*	<i>Ukrajna vizuális szimbólumai</i>	10
14	<i>Népi dallamok új élete a hangszeres zenében</i>	②	<i>Népművészet, amely ámulatba ejti a világot</i>	18
22	<i>A hangszerelés új életre kelti a zenei művet</i>	③	<i>Hímzett terítőt adott, ami a boldogság és a szerencsés sors jelképe</i>	26
30	<i>Etnikai motívumok a klasszikus és modern zenében</i>	④	<i>Népi mesterek munkái</i>	34
38	<i>Zene és színház</i>	⑤	<i>Hogyan születnek az építészeti ábrázolások</i>	42
46	<i>A zene és a vizuális művészetek</i>	⑥	<i>A művészetek szintézise az építészeti együttesben</i>	50
54	<i>„Üdvözlégy Mária”, avagy szakrális zene</i>	⑦	<i>A művészetek szintézise a templomban: kultikus építészet</i>	58

*Témák számozása az Artnavigatorban.

2. FEJEZET A MŰVÉSZET ÉS A MÉDIA

62 ————— Média, tömegmédiá, multimédia **8** Fotóművészet – a média statikus műfaja ————— 66

70 ————— Rádió – a média dinamikus műfaja **9** Reklám ————— 74

78 ————— Filmművészet és filmipar **10** Televízió – a média elektronikus dinamikus műfaja ————— 82

86 ————— Animáció **11** Digitális művészet ————— 90

94 ————— Internet **12** Videójátékok ————— 98

102 ————— A múzeum, mint virtuális ablak a művészet világába **13** Szerzői jog ————— 108

112 ————— AZ ELÉRT EREDMÉNYEIM ELLENŐRZÉSE ————— 114

3. FEJEZET

A FORMATERVEZÉS ÉS A KORTÁRS ZENE

116	<i>Jazz – az improvizáció művészete</i>	14	<i>Design (formatervezés) és típusai</i>	120
124	<i>A jazz és a klasszikus zene</i>	15	<i>Az ipari formatervezés titkai</i>	128
132	<i>Rockzene</i>	16	<i>Grafikai formatervezés</i>	138
142	<i>Rockopera és musical</i>	17	<i>Arculat</i>	146
150	<i>A popzene palettája</i>	18	<i>Belső és külső tér formatervezése</i>	154
158	<i>Zenei versenyek, fesztiválok, flashmobok</i>	19	<i>Tájépítészet</i>	162
166	<i>Táncversenyek, fesztiválok, show-műsorok</i>	20	<i>Tömegrendezvények, események formatervezése</i>	170
174	<i>Innovatív kutatások a zenei nyelv, műfajok és formák területén</i>	21	<i>Modern művészeti gyakorlatok, művészi technikák, installációk</i>	178

4. FEJEZET A MŰVÉSZET AZ ÁGAZATOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOKBAN

184	Megzenésített versek	22	Vizuális ábrázolás a nyelv és az irodalom segítségével	188
192	Irodalmi művek cselekményei és szereplői a zenében	23	Illusztráció és képregény – irodalmi művek megjelenítése, vizualizációja	196
200	Évezredek zenés krónikái	24	Évezredekен keresztüli utakon	204
208	Utazás a világ zenei térképén	25	Képzőművészet és földrajz	214
218	Művészet és matematika	26	Művészet és biológia: a párbeszédhez vezető úton	222
228	Gyermekek ábrázolása a zenében	27	A gyermekkor világa a képzőművészetben	232
238	AZ ELÉRT EREDMÉNYEIM ELLENŐRZÉSE		240	

MELLÉKLETEK

У підручнику використано ілюстрації та світлини таких авторів із сайтів:

freepik.com: Anto40, bohlan_neon, cookie_studio, djvstock, EyeEm, freepik, frimufilms, genika80, Khomsan,

Imamun4, PatProulx, pikisuperstar, romeo22, user5108356, yasinbaig0786;

shutterstock.com: Dmitri Ometsinsky, fotosvectores, Luciano Mortula — LGM, Martyshova Maria, Mikhail Markovskiy, oNabby, OSTILL is Franck Camhi, Patteran, Rudy Balasko, Sarycheva Olesia, Toni. M, Tykhanskyi Viacheslav, Vectorguru, Vidmachok, vwoe;

uk.wikipedia.org: Alina Vozna, Andriy Makukha (Amakuha), Angelo Pecetti, BimbaUA, Carol M. Highsmith, DedaSasha, Dontworry, Felipe Gabaldón, Gusim, Івасик-Телесик, K0zak1991, Kiyanka, Lyudmyla Dobrynina, Mykola Swarnyk, Nnastazja, Okras, Paul Fleury, President.gov.ua, Qypchak, Ryzhkov Sergey, Serecki, Sergiy Palamarchuk, Spielvogel, Stefan Brending, Lizenz, Syrdon, Uk-Kamelot, Ростислав Маленков;

city-adm.lviv.ua; hatob.com.ua, honchar.org.ua, opera.com.ua (світлини О. Орлової), opera-ballet.com.ua, paralympic.org, suspilne.media/zhytomyr, uaestrada.org, vinnitsa.info, Matthew B. Thompson;

плакат «Дякую за захист» Анастасії Туки, зразки фірмового стилю Яни Мулько, Ірини Петрової.

На форзацах: Sarycheva Olesia. Петриківський розпис; світлина оркестру українських народних інструментів; тарілка (косівська кераміка); виставка робіт Ван Гога у Парижі (Франція); головні герої мультфільму «Моана» (реж. Р. Клементс і Дж. Маскер); павільйон Польщі на Всесвітній виставці в Шанхаї (Китай); зал будинку органної і камерної музики у Дніпрі (Україна); інтерактивний музей науки і мистецтв у Сінгапурі; дудл, присвячений Й. С. Баху;

Джанні Де Конно. Я зливаюсь з читанням; сцена з балету «Юлій Цезар» у Національному театрі опери та балету України; Піфагор Самоський; Михайло Розенвайн. Квартет; будинок Бальо в Барселоні (Іспанія) (архітектор А. Гауді); готель «Хард-рок» (Hard Rock Hotel) (Флорида, США); музичний чайник; Ольга Кваша. Сивий у яблука; С. Марчук. Пісня.

Навчальне видання

МАСОЛ Людмила Михайлівна
КАЛІНІЧЕНКО Олена Василівна

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 7 класу
з навчанням угорською мовою
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Переклад з української мови
Перекладач *Молнар Ілдико Федорівна*
Угорською мовою

Редактор *А. М. Сущенко*
Технічний редактор *Л. І. Аленіна*
Комп'ютерна верстка *Д. Д. Карачов*
Коректор *Н. М. Левчук*
Дизайн обкладинки *П. В. Ширнін*

Формат 70x100 ¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 22,032 + 0,324 форзац.
Обл.-вид. арк. 18,50 + 0,55 форзац.
Наклад 1516 пр.
Зам. .

ТОВ «ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ОСВІТА»

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції»

Серія ДК № 6109 від 27.03.2018 р.

Адреса видавництва: 03057, м. Київ, вул. О. Довженка, 3

www.osvita-dim.com.ua

Віддруковано
в АТ «ХАРКІВСЬКА КНИЖКОВА ФАБРИКА «ГЛОБУС»
61011, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 7032 від 27.12.2019 р.
www.globus-book.com

A formatervezés és kortárs zene

A művészet az ágazatok közötti kapcsolatokban

SHOWMAN
 BLUES
 DIVAT
 RAP
 NÉPSZERŰ DAL
 HIP-HOP ZENE
 SLÁGER
 WEBDIZÁJN
 (HU - honlap tervezése)
 GITÁR
 BIG BAND
 JAZZ
 FESZTIVÁL
 DISZKÓ
 EUROVÍZIÓ
 SZAKSZOFON
 FORMATERVEZÉS
 FLASH MOB
 ART DESIGN
 (HU - művészeti tervezés)
 CSERVONA RUTA
 IMPROVIZÁCIÓ
 MOBIL
 POPZENE
 MŰVÉSZETI GYAKORLATOK
 BARKÁCSOLÁZS
 RAGTIME
 TÖMEGSZÓRAKOZTATÓ IPAR
 ROCKZENE
 SZIMFO-JAZZ
 ROCKOPERA
 ROCK EGYÜTTES
 CÉG ARCULATA
 INSTALLÁCIÓ
 FOXTROTT
 DIXIELAND

